

JACOBI WARÆI
Equitis Aurati

DE

HIBERNIA

& Antiquitatibus ejus,

DISQUISITIONES.

EDITIO SECUNDA,
Emendatior
& quarta parte auctior.

Accesserunt

RERUM HIBERNICARUM
Regnante *Henrico VII*,
ANNALES.

Nunc primùm in lucem editi.

LONDINI,
Typis E. TYLER, Impensis Jo. CROOK,
sub Signo *Navis*, in cœmeterio S. *Pauli*.
MDCLVIII.

Editionis Primæ

PRÆFATIO.

Abes; Lector, Diſquiſitiones haſce, eo fine editas, ut vel bono rei literariæ ſerviant, vel ſaltem alios, melioribus auſpiciis, certiora ex Antiquitatis tenebris eruere incitent. Perexiguam ſupereſſe notitiam rerum in Hibernia geſtarum, ante exortam ibi Euangelii auroram, liquidò conſtat. Neq; me latet, à viris nonnullis doctis, pleraque quæ de antiquioribus illis temporibus, ante adventum S. Patricii in Hiberniam, à ſcriptoribus traduntur, tanquàm figmenta eſſe exploſa. Notandum quidem deſcriptio-

nes fermè omnium quæ de illis temporibus (vetuſtioribus dico) extant, opera eſſe poſteriorū ſeculorum: Idcircò in hac indagine, de iis, admodùm parcè loquutus ſum, nec uſquàm, niſi ubi rem æquâ (ut potui) lance, penſitavi. In aliis etiam, ad recentiora tempora ſpectantibus, interdum coactus ſum, (fateor) veritatis ſtudio, vel à viro aliquo erudito, vel à recepta opinione, diſſentire; ſed in utroque caſu, redditâ plerúmque ratione. Veruntamen, ſi in hoc tam diſſitæ veritatis ſcrutinio ſæpiùs erraverim, haud mirum. Ardua res eſt (*ait Plinius*) vetuſtis novitatem dare, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, dubiis fidem. *Et è Senatu doctorū quis idē non fatebitur?*

fatebitur? Porrò, ut non negandū multa hîc aptiùs disponi potuisse, si id tanti mihi visū fuisset, ita fatendum non pauca etiã addi potuisse, ex parte eâ schedarū mearum, quæ ad manū non fuit, dum hæc molirer, licèt hunc defectum partim suppleverint amicorum meorum Bibliothecæ, Londini & Westmonasterii. Utcúnq; in his quæ nunc offero, præter ea quæ à viris in hoc eruditionis genere versatißimis, ante me sunt observata, multa etiã hactenùs latẽtia, et scitu fortaßè non indigna, invenies patefacta, commentis quibus scatent scripta nonnullorum, tùm veterum tùm recentiorum, de Hibernia agẽtium, vel consultò prætermißis, vel, quantum potui (è

 densis

densis vetustatis tenebris) detectis; at sine aliquâ morositate, ut ex iis quæ posteà dicturus sum, (spero) liquebit. Veruntamen tum ob rerum ipsarum obscuritatem, tum opinionum varietatem, sæpè non ausus sum, fateor, quicquam certò statuere, sed coactus multa, vel conjecturis venari & explicare, vel pleniori aliorum indagini relinquere: quanquàm non negem conjecturas, ad magnam politioris literaturæ partem esse necessarias. Nec dubito quin multa veterum ex conjecturis adhuc feliciter illustrari poßint, præter ea quæ à viris doctis antehac sunt explicata, magno rei literariæ, atque adeò humanæ cognitionis commodo.

Sed ne longè progrediar; Ex hoc quocunq; labore, si utilitatem aliquam percipias, me operæ non pœnitebit, imò horas succisivas ità impensas, me benè collocâsse existimabo. Vale. Londini, IV Nonas Maias, MDCLIV.

Editionis Secundæ
Ansa & Institutum.

Prioris Editionis (quam ante annos jam IV in lucem emisi) Consilium indicat Præfatio prior. Cæterùm tempus nuper nactus opportunum, dum in Hibernia essem, è schedis & codicibus meis MSS. non pauca selegi, quæ in jam dicta editione deesse videbantur. Atque hinc sanè, cùm in Anglia posteà Bibliopolam, di-

venditis prioris editionis exemplaribus, novam moliri accepissem, ansam arripui non solùm Editionem primam recognoscendi, sed multa etiam prætermissa interserendi, ac cæteris postremò quatuor integra capitula adjiciendi. In primo, de Basilicis agitur, sive Ecclesiis cathedralibus Hiberniæ, ubi id nunc Basilicis, quod anteà Cœnobiis præstiti. In secundo, de priscorum Hibernorum Servis, sive Mancipiis, Deque illorum Villanis, *sive* Nativis, *vel* Betagiis, *fundo quem colebant adscriptis. In tertio, de priscis, apud Hibernos, Probationum sive Purgationum generibus, post conversionem Gentis ad fidem Christianam.*

Ac

Ac in quarto denique, de veterum Hibernorum & Ostmannorum in Hibernia Funeribus, Sepulturis & Cryptis subterraneis.

Atque, de secunda hac Editione, ista sunt quæ dicenda habui. Londini, IX Kalendas Julias; Anno Dom. MDCLVIII.

Syllabus Capitum.

CAP.

CAP.

DE

DE HIBERNIA, ET Antiquitatibus ejus, DISQUISITIONES.

CAP. I.

De variis nominibus quibus Hibernia veteribus innotuit: Deque Hiberniæ Etymo.

HÆc Insula, variis coloniis, è Britannia, Scythia, Iberia, Germania & Gallia deductis, olim habitata, duobus potissimùm nominibus Veteribus innotuit, Hiberniæ scil. sive Iberniæ, & Scotiæ: Hibernia (ita vocant Cæsar, Plinius, Solinus, Tacitus, Orosius, alii) Regio totius Europæ ad Occasum remotissima, derivatur vel à voce *Hiar*, quæ apud Hibernos, Occasum, sive plagam Occidentalem significat, uti conjicit Camdenus, vel ab

ab Iberis, qui hîc olim habitabant: unde fortasse & ipsa Insula, in Antonini Itinerario, *Hiberione* appellatur, & in Epistolâ S. Patricii ad Ceroticum, bis, *Hiberione*, semel, *Hiberia*. Ex alterutro fonte emanare videntur Ierne, Hierna, Juverna, Iris, Bernia, Overnia, & vox Hibernica, *Eri*: His enim nominibus Hibernia olim etiam vocabatur. Ab *Eri*, Hibernus Erigena dicitur, & ita olim Johannes Scotus, Scriptor antiquus seculi noni, Erigena vulgò appellabatur. Sunt qui ab Ebero Hispano, uno è Milesii filiis, alii, qui ab Herimone Eberi fratre ducant. Sed viri sanioris judicii has sententias rejecerunt, non minùs quam istas aliorum, vel ab Irnalpho duce Hispanico, vel ab aquis, hyberno tempore, ibi conglacientibus, vel ab Ibero Hispaniæ fluvio, vel ab Iëra Regina, vel à *Jurin*, (i.) *Judæorum terra*, deducentium. Neque hîc prætermittenda est Samuelis Bocharti Cadomensis conjectura, qui Geographiæ sacræ, *lib.* 1. *cap.* 39, Hiberniam Phœnicibus, navigationibus, in oras remotissimas, olim clarissimis, non fuisse ignotam, ex nomine conjicit, *quod planè*, ait, *videtur fuisse Phœnicium*, *Hibernia enim nonnullis Ierna*, &c. *Nihil aliud est quàm* Ibernae, *Ultima habitatio*, *quia ultra Hiberniam*, *versus Occasum*, *veteres nihil noverant*, *præter vastum mare*. Ita ille ibi. Sed (ut quod sentio dicam) inter has omnes, quæ de Hiberniæ nomine invaluerunt, divinationes, mihi arridet opinio Isidori & aliorum ab Iberia deducentium, tum ob fixas ibi quasdam Iberorum sedes & colonias, de quibus posteà suis locis, tum ob nominis affinitatem. Quò etiam spectasse videtur Johannes Lelandus, in cygnea cantione, cum Hibernos *Iberos* vocarit,

Fractos

Fractos undique pænitudo Iberos
Sylvestres domuit, suave Legis
Ferre & perdocuit jugum Britannæ:
Quæ victoria comparanda magnis.

Sed de etymo, hæc est conjectura tantùm: Veram nominis rationem reddere quàm difficilimum existimo, nihil igitur pro certo affirmo, quin potiùs rem totam in medio relinquo. Ab aliis hæc insula Scotia (uti diximus) antiquitùs appellabatur; atq; ita nominata videtur à coloniis quibusdã è Scythia deductis. Ita Radulphus de Diceto, in Imaginibus Historiarum, ad annum MCLXXXV, *E Regione* ait *quadam quæ dicitur Scythia, dicitur Scita, Sciticus, Scoticus, Scotus, Scotia.* Ex eo, idem ferè habet Thomas Walsinghamius, in Hypodigmate Neustriæ. Et rectè Reinerus Reineccius, in Historiæ Juliæ prolegomenis, hodie Scytharum nomen in Scotis asserit esse reliquum. Scytharum nomen, apud antiquissimos scriptores, valdè generale fuisse docti nôrunt, ac Scythas Europæos, sive Celto-Scythas colonias variis temporibus in Hiberniam misisse, recepta est opinio solertissimorum Antiquitatum Hibernicarum indagatorum. De tempore adventus Scytharum in Hiberniam, sic Nennius sive Ninius Britannus; qui floruit anno Domini DCCCL, *Novissimè* (inquit) *venerunt Scoti à partibus. Hispaniæ ad Hiberniam,* &c. *Novissimè venit Clan-Hector, & ibi habitavit cum omni gente sua usque hodiè. Nulla tamen certa Historia originis Scotorum reperitur. Si quis scire voluerit, quanto tempore fuit inhabitabilis & deserta Hibernia, sic mihi peritissimi Scotorum nunciaverunt, Scythæ in*

quarta ætate Mundi obtinuerunt Hiberniam. Is verò sub initium libri, *quartam ætatem Mundi* computat *à Davide usque ad Danielem,* sive ad Persicum Imperium. Item Henricus Huntindoniensis Histor. lib. 1, *Britones,* ait ille, *in tertia Mundi ætate, in Britanniam, Scoti in quarta, venerunt in Hiberniam.* Propertius Getas Scythiæ populos, (quos non alios fuisse quàm qui posteà Gothi dicti fuerunt, plerique tenent,) hîc sedes fixisse innuit, *lib.4, eleg.3.*

Hibernique Getæ, pictoque Britannia curru.

Et quamvis Hibernia à Plinio, *lib.4. cap.* 16. & ab Apuleio, lib. de Mundo, inter Britannias numeretur, ac etiam à Ptolemæo, Britannia parva appelletur, & à Diodoro Siculo. lib. 6, cap.9, pars Britanniæ, quasi à Britannis olim occupata, liquidò tamen constare videtur Scythas etiam (ut de aliis hîc taceam) ibi habitâsse, unde inquam, verisimile est Insulam eam, ab iis Scythiam primò nominatam, licèt posteà corruptè Scotia diceretur. Sed, in hâc re, nihil definio. Fingunt nonnulli Scotiam eam nominatam à voce σκότος, quasi obscuritate fuerit involuta, alii à Scota Gaotheli uxore, filia Pharaonis Regis nescio cujus, item linguam Hibernicam, à dicto Gaothelo (aliàs, Gaodelo) compositam fuisse, & *Gaolic,* vulgò *Gelic* dictam, quasi ex cæteris linguis desumptam. Sed à viris doctis explosa sunt ista figmenta. Hibernos ipsos cùm Scotis, à Britannis, *Guydhill* appellatos, docet Humfredus Lhuidus Cambro-Britannus, in Fragmento Britannicæ descriptionis. Isidorus Hispalensis Originum lib.9. cap. 2. *Scotos asserit propria lingua nomen habere à picto corpore, eo quòd aculeis ferreis cum atramento, variarum figu-*

rarum

rarum ſtigmata annotentur. Atqui inde Pictos non Scotos nomen traduxiſſe certum; & Iſidorus ipſe lib. 19, cap.23, Pictos inde denominatos fatetur. Sunt denique qui *Ga lic* à Gothis emanâſſe volunt. Quære ſi non à Gallæcis Hiſpaniæ, vel à Gallis Veteribus. Venio jam ad Scriptorum teſtimonia Nennio vetuſtiorum, quibus vel Hibernia Scotiæ nomine innotuit, vel ejus incolæ nomine Scotorum. Nam recentiorum teſtimonia libens hîc prætermitto. Sic igitur Claudianus, qui ſub Honorio & Arcadio Impp. vixit, in Panegyrico de quarto Honorii Conſulatu.

------*Incaluit Pictorum ſanguine Thule,*
Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne.

Et lib. 2, de laudibus Stilichonis,

-------*Totam cùm Scotus Iernen*
Movit, & infeſto ſpumavit remige Tethys.

Poſt eum, ita Paulus Oroſius, lib. 1, cap. 2, de Hibernia loquens, *Hæc propior,* ait, *Britanniæ, ſpatio terrarum anguſtior, ſed cœli ſoliſque temperie, magis utilis, à Scotorum Gentibus colitur.* Ei aſtipulantur Gildas, Cogitoſus, Beda, aliique è Veteribus. Sed Inſulam ipſam Scotiam olim dictam diſertè aſſerit ſupradictus Iſidorus, qui floruit anno Chriſti DCXXX, lib. 14 Originum, cap. 6, *Scotia* inquit, *eadem & Hibernia, proxima Britanniæ Inſula, ſpatio terrarum anguſtior, ſed ſitu fœcundior. Hæc ab Africo in Boream porrigitur, cujus partes priores Iberiam & Cantabricum Oceanum intendunt, unde & Ibernia dicta. Scotia autem, quòd à Scotorum gentibus colitur, appellata.* A Scotis his Hiberniæ, genuinos Albaniæ Scotos originem traxiſſe, ex Beda, Gir. Cambrenſi, Johanne Majore (Scoto) & aliis, liquidò

liquidò constat, ipsarúmque linguarum communitas evincit.

Ad alia jam venimus nomina, antiquitùs etiam Hiberniæ adscripta. Homerus & Hesiodus in partibus his occiduis, Insulas Fortunatas sive Beatorum collocant. Sunt qui Hiberniam eandem esse asserunt cum Plutarchi Ogygia, quam ille ad Britanniæ occasum statuit, in libro de facie in Orbe Lunæ: Atqui hoc non patitur distantia Ogygiæ à Britannia, in Plutarcho memorata. Festus Avienus *Insulam sacram* appellat, in libello cui Titulus est, *Oræ Maritimæ.* Ibi enim postquàm de Ostrimidibus Insulis egisset, quæ hodiè Silly dicuntur, de Hibernia ita canit,

Ast hinc duobus in SACRAM, sic insulam
Dixere Prisci, solibus cursus rati est
Hæc inter undas multum cespitem jacet.
Eámque latè gens Hibernorum colit.
Propinqua rursùs insula Albionum patet.

Neque desunt qui Hiberniam, ab Historicis patriis, olim vocatam etiam volunt Insulam Nemorosam, Inisalgam sive Insulam nobilem, Banuam, sive Beatam, quamvis alii Banuam, & Fodlam (quo nomine etiam vocabatur) à Reginis nescio quibus *Thuathededanorum* ita dictis, derivent: Item Inisfaliam, à fatali saxo, *Liafail* dicto, ibi olim magna cura asservato, Ethnicismi temporibus. Alii denique *Culamuam* vocant, à qua voce (ut videtur) fluxit *Cualemalæc*; Nam linguam Hibernicam sic olim dictam asserit Thaddæus Doulingus, in Collectaneis suis Historicis. Sed ad alia transeamus.

CAP.

CAP. II.

De Hibernorum Origine; Deque Lingua Hibernorum Veterum; An eadem fuerit cum Britannica.

DE Cæsaræ Noachi neptis adventu in Hiberniam, cum colonia, paulò ante Diluvium, apud Giraldum Barrium (Cambrensem vulgò dictum) & alios Scriptores fit mentio. Sect. 1. Anno itidem à Diluvio CCC, Bartholanum Seræ filium, de stirpe Japheti, devictis Gigantibus nescio quibus, Insulam subjugâsse scribunt; sed peste posteà cum suis, Ruano excepto, sublatum: Inde Nemethum Scytham, cum quatuor filiis, ad tempus incoluisse ac posteros ejus, à Gigantibus Fomoriis dictis, tandem ejectos, partim in Scythiam, partim in Græciam trajecisse, atque post 200 annos, quinque Delæ filios, Gandium, Genandium, Sangandium, Rutheraigum, & Slanium, è Nemethi progenie, colonias novas in Hiberniam traduxisse volunt, eamque postquàm expugnâssent, inter se in quinque partes divisisse. Slanium verò tandem Monarchiam obtinuisse. Hanc Coloniam Scythicam Hiberni *Ferbolg* vocant, unde corruptè, apud Camdenum, Hibernia *Tirvolac* vocatur. Addunt in posteris ejus, & posteà Nuadæ *Thuathededanorum* Regis, Monarchiam durâsse, donec quatuor filii Milesii Hispani, seculo XIV, ante Christum natum, cum nova colonia & sexaginta navium classe, in Hiberniam appulerunt, eámque, post prælia aliquot, cùm incolis, subjugârunt. Duo eorum, *Iberus* scil. (seu *Hiberus*) & *Heremon* Regnum inter se divisisse dicuntur, ac *Here-*

moni cessisse partem Australem, *Hibero* sive Ebero Aquilonalem. Sed,

Nulla fides Regni sociis.

Ortâ demùm inter fratres discordiâ, post varios conflictus, Eberum in Prælio ad *Gessil'*, aliis, ad *Argetros*, ab Heremone occisum tradunt, tumque Heremonem, tanquàm alterum Romulum, factum Monarcham. Ita plerúmque Giraldus Cambrensis & qui eum sequuntur, ex historiis Hibernicis. Neque hac occasione omittendus, licèt in quibusdam dissentiat, Oengusius *Celide* Author antiquus, qui in libro dicto *Psalter-narran*, de Milesii posteris sequentia tradit: *Hibernia Insula*, inquit, *inter duos filios principales Militis* (vulgò dicti Milesii,) *Heremon & Eber in duas partes divisa est: Eber autem australem partem Hiberniæ accepit, Heremon quidem Septentrionalem, cum Monarchia accepit. Heremon autem primus de Scotis omnem Hiberniam regnavit, per* 13 *annos, & quinque filios electos genuit, quatuor ex iis regnaverunt Hiberniam, per* 3 *annos, & Jarel Propheta,* 10 *annos. De semine ipsius, Hiberniam* 58 *Reges dominaverunt, antequàm Patricius Hiberniensibus Passionem & Catholicam fidem regulámque Christi narraret: Et post Patricium, de prole ejus,* 50 *Reges dominaverunt Hiberniam.* Ab Ebero, originem duxisse dicuntur (sed quàm verè nescio) O-Brieni, Mac-Cartæi, O-Carolli, O-Sullevani, Mac-Cohlani, O-Kennedæi, O Hogani, O-Haræi, O-Garæi, alii. Ab Heremone, O-Nehali, O-Connori, O-Donelli, O-Birni, O-Kellei, O-Flahertæi, O-Rourki, O-Relei, O-Melach-

O-Melachlini, &c. Et ab Jëro alio fratre, O-Connori Kerriæ, O-Feralli, Mac-Ranelli, Magenisii, & alii pauci. Pergo. Imigrationum *Partholani*, *Nemethi*, ac demum *trium filiorum Militis Hispani cum* C X X *Ciulis*, (navibus ita dictis,) meminit Nennius, Sed *Partholanum* & suos peste asserit extinctos, *Nemethum* in Hispaniam rediisse & Militis filios *mansisse ibi per spatium unius anni*. Ex Nennio, rectè colligit doctissimus Camdenus horum immigrationes, ex profunda illa antiquitate quam fabulantur, in recentiora tempora retrahendas. Neque est cur miremur; Res etenim priscorum seculorum, *velut quæ magno ex intervallo loci vix cernuntur* (ut rectè Livius) *vetustate nimiâ esse obscuras*; etiam sæpè prorsùs ignotas, è doctis quis nescit? Et ne longè digrediamur, constare videtur penè omnia, quæ de vicinis rebus Britannicis, ante Cæsaris tempora, à Galfrido Monumethensi traduntur, ne dicam fictitia esse, certè spissis tenebris obducta. In his porrò quæ desumpta sunt ex Historiis Hibernicis, de Gentis Origine, falsa veris mixta, æquo lectori satis liquet. Ad primos verò Incolas quod attinet, mihi placet eorum sententia, qui è Britanniâ ducunt, utpote ad veritatem propensior, tùm ob Britanniæ vicinitatem, unde facilior est transitus in Hiberniam, tùm ob linguam, mores & ritus Hibernorum veterum, Britannicis persimiles. In hâc re, Taciti vestigia sequor, qui in vita Julii Agricolæ, post similem disquisitionem, unde primùm deductæ coloniæ in Britanniam, an scil. ex Germania, vel ex Hispania, probabilius tandem statuit, *Gallos vicinum solum occupâsse, idque ex eorum sacris & superstitionum persuasione*

ſuaſione deprehendi. Quàm vicina ſit Hibernia Britanniæ ſatis notum, & Hiberniam ipſam inter Britannias olim fuiſſe numeratam, teſtes ſunt (ut ſuprà diximus,) Plinius, Apuleius, Ptolemæus & Diodorus Siculus. Veriſimile etiam videtur Brigantes Hibernicos, quos Ptolemæus locat prope Brigum flu. è Brigantibus Britanniæ ortos. De moribus & ritibus Hibernorum veterum, ita jam dictus Tacitus; *Solum cælumque,* inquit, *cultus & ingenia hominum haud multùm à Britannia differunt,* & ſpeciatim ut Britanni, juxta Cæſarem (lib. 5. cap. 5.) barbam alebant in ſuperiori tantùm labro, & capillum habebant promiſſum, ita Hiberni veteres barbam alebant, & comas (à recentioribus *Glibs* vocatas,) ad terga uſque demittebant. Druidæ porrò & Bardi, (de quibus poſteà ſuo loco) ab utraque natione, eximio honore habiti. Cæterùm ut veteres Hiberni non paucos proculdubiò mores accipiebant & ritus à Britannis, ita alios, à Scythis, ut colligere eſt ex eorum moribus & ritibus antiquis, in Juramentis, Nuptiis, Conviviis, Saltationibus & Funeribus, collatis cum iis Scytharum, apud Herodotum, Solinum, Diodorum, Lucianum, & alios è Veteribus. Porrò ſcuta eorum viminea, atque arcus & ſagittæ breves arma erant merè Scythica. Cæterùm an Scytharum more Anthropophagi fuerint, ut habet Strabo, lib. 4 Geograph. multùm dubito, ſiquidem Strabo ipſe fatetur, de ea re, ſe non habuiſſe dignos fide teſtes. Neque prætermittere hîc poſſum nonnullos magni nominis viros in Senatu literario ſuſpicari utramque gentem à Sagittandi peritiâ, hoc nomen obtinuiſſe. Hûc accedit, quod

quòd Belgæ Scythas & Scotos uno nomine *Scutten* appellant. More denique Scythico, ante prælium, tum ad robur incitandum, tum ad hostes perterrendos, clamore Martio utebantur, *Farah, Farah*, acerrimè sæpè iterantes. Sic Græci olim ad prælium euntes *Eleleu* (ut notant Plutarchus & Suidas) acclamare solebant, vel, ut alii volunt, *Alala*. Atque *vocem undique Martiàm*, ante pugnam Romanis non fuissè inusitatam, testatur Ammianus Marcellinus, lib. 31. ubi talem clamorem *Barritum* appellat; fortè quod imitabantur Elephantorum vocem, qui (teste Pompeio Festo,) *barrire* dicuntur. Designare tempus exactum, quo Hibernia primùm habitari cœperit, non est cur quis à me expectet. Rerum antiquarum initia, nisi quæ ex sacris Scripturis hausimus, plerúmque admodùm incerta esse non ignotum. Cæterùm ut verisimile est & valdè probabile, primos ejus incolas è Britannia appulisse, proximâ nempe insulâ, & à tenuibus, ut fit, initiis, pedetentim novas inde colonias, putà Brigantes, &c. Hiberniæ partes quasdam Orientales (Britanniæ proximas) occupâsse; ita etiam non negandum alias nationes colonias posteà in Hiberniam misisse, licèt de exacto tempore nihil supersit. Speciatim (ut de Scythis jam tandem sileamus,) Cauci Hibernici à Caucis Germaniæ orti videntur, Gangani & Luceni, à Concanis & Lucensiis Iberiæ sive Hispaniæ, (quæ & demùm universam Insulàm, secundùm Isidorum, nomini suo fermè integrè adoptavit) & Menapii, de Galliæ Belgicæ Menapiis, &c. Hactenùs de Hibernorum Origine; Secunda pars restat de eorum Lingua.

Priscam

Sect. 2. Priscam Hibernorum linguam fuisse Britannicam, viri aliqui eruditi censent, & ex magna vi verborum Britannicorum, quibus etiamnum, aut integris aut paulò mutatis, utuntur Hiberni, demonstrare nituntur. His ego quidem assentior: sed ut existimo antiquissimam eorum linguam fuisse Britannicam, cum primis scil. Coloniis Britannicis introductam, ita non possum non asserere, linguam eorum propriam, partim temporum revolutionibus fuisse mutatam (juxta Horatiū, in Arte Poetica)

Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honòre vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitriū est, et jus et norma loquendi.

partim aliarum coloniarum deductione interpolatam. Nobis sunt exemplis Græci & Itali. Et quod hîc prætermittendum non est, nonne constat linguam Britannicam in ipsâ Britannia, aliquot annis post Saxonum adventum, in Walliam & Cornubiam fuisse detrusam, & quasi in exilium pulsam, adeò ut in cæteris Insulæ partibus, vix vola hodiè remaneat aut vestigium prisci sermonis. Porrò ut Hiberni olim utebantur linguâ antiquâ Britannicâ, ita etiam à priscis Britannis accipiebant Alphabetum sive literas, uti fortè Saxones posteà ab Hibernis, dum ad Scholas Hibernicas, discendi gratiâ, confluerent. Porrò præter characteres vulgares, utebantur etiam veteres Hiberni variis occultis scribendi formulis, seu artificiis, *Ogum* dictis, quibus secreta sua scribebant. His refertum habeo libellum membraneum antiquum Sed hoc obiter. Denique ut, inter alia argumenta, ex linguæ cognatione, primi

Hiberniæ incolæ existimantur coloniæ Britannorum, ita Scoti Albaniæ, præsertim boreales, Hibernorum, *Multiplici argumento certum est,* (ait Johannes Major) *nos ab Hibernicis originem traxisse. Hoc ex Beda Anglo didicimus, qui sui Regni progeniem attenuare nolebat. Hoc idem loquela manifestat. Adhuc Scotiæ fermè medietas Hibernicè loquitur, & à paucis retroactis diebus, plures Hibernicè loquuti sunt.* Hæc ille, *lib.* 1. de Gestis Scotorum, cap. 9. Sed consule etiam Bed. Eccles. histor. l. 1. cap. 1.

CAP. III.

De Hiberniæ Divisione & Dimensione: ubi nonnulla etiam de Situ ejus.

ANtiquissima Hiberniæ Divisio fuit in *Legh-Cuinam*, seu *Leghcon*, & *Legh-moam*. *Sect.* 1. Legh-cuina, quæ pars fuit Septentrionalis, limites habuit ab Ostio Lifii fluvii, qui Dublinium Hiberniæ Metropolim (Ptolemæo Eblanam) perfluit, usque ad ostium fluvii, è Lacu Curb emissi, qui Galviam præterfluit: Residuũ Insulæ, partem nempe australem, Legh-moa complexa est. Hûc accedit quod Beda, lib. 3, cap. 4, Hiberniam dividit inter Scotos Septentrionales & Australes. Alia est antiqua Hiberniæ Divisio in quinque Provincias, Momoniam, Lageniam, Conatiam, Ultoniam & Midiam. De hâc Divisione, sic codex M S. (ut putatur) Minoritarum Montis Fernandi; *Momonia continet Cantredas* 70. *Lagenia*, 31. *Conatia*, 30. *Ultonia*, 35. *Midia*, 18. *Cantreda continet* 30 *villatas terræ*, *Qualibet villata potest sustinere* 300 *vaccas in pascuis,*

cuis, & vaccæ, si dividantur in quatuor armenta, nullum eorum approximabit reliquis: Qualibet villata continet octo carucatas terræ. Liber, unde hanc divisionem desumpsimus, descriptus est sub initium regni Edwardi primi, & extat etiamnùm in Bibliothecâ instructissimâ Ufferianâ. Similis divisio Hiberniæ habetur in Regesto Cœnobii Duiskensis, nisi quòd Conatia ibi dicitur continere Cantredas tantùm 26. Author hujus Divisionis appellatur Fyntinus. Quando Fintinus ille vixerit, non constat, neque possum affirmare eundem fuisse cum S. Fintano qui decessit an. Domini DCIII. Ex priore divisione (secundùm Librum Montis Fernandi, emergit numerus 184 Cantredarum, id est 5520 Villarum, sive 44160 carucatarum terræ. Giraldus Cambrensis Topograph. Hiberniæ, distinctione I. c. 6. habet divisionem Hiberniæ ab ea Fyntini diversam. *In quinque* inquit *portiones ferè æquales antiquitùs hæc Regio divisa fuit, has scil. Momoniam duplicem, borealem & australem: Lageniam, Ultoniam, & Conatiam.* Et paulò posteà, *Hîc autem notandum videtur duas Momonias, australes Hiberniæ partes obtinere, Ultoniam, boreales, Lageniam, orientales, Conatiam, occidentales.* Differt etiam in quantitate cantredæ: Sic enim ille Itiner. Camb. lib. 2, cap. 7. *Cantredus tanta est terræ portio, quanta centum villas continere solet.* Ita quantitas Cantredæ sive Centuriæ, quæ eadem est cum *Saxonico Hundredo*, nusquam certa. Quemadmodùm autem Cantredæ quantitas est incerta & varia, ita etiam Carucatæ, quæ major aut minor pro soli natura & qualitate, licèt vulgò accipiatur pro terræ portione, quæ uno aratro coli potest per annum,

num. Recentioribus temporibus quatuor tantùm Provinciæ numerantur, Lagenia scil. Momonia, Conatia & Ultonia. Nam Midia (quæ olim continebat non modò Midiam, agrum inquam qui nunc ita dicitur, sed West-Midiam etiam, sive Midiam Occidentalem, Longfordiam, Fercalliam & aliqua alia territoria) nunc pars censetur Provinciæ Lageniæ. Sed de tempore quo ita cœperit censeri, non constat. Nunc igitur hæ quatuor Provinciæ in Comitatus sive Regiones ita dividuntur. In Lagenia sunt Comitatus 12; Dublinium, Louth, Midia, West-Midia, Longfordia, Kildaria, Comitatus Regis, comitatus Reginæ, Catherlagh, Kilkennia, Wexfordia, & Wicklo: In Momonia, VI, Waterfordia, Corcagia, Kerria, Limericum, Tipperaria, (cui nuper Crocea Tipperariæ annexa) & Clare, antiquitùs Tuomonia: In Conatia, 5, Galvia, Mayo, Sligo, Roscoman, & Letrim: In Ultonia, IX, Armagh, Dunum, Monaghan, Antrim, Donegall, Cavan, Fermanagh, Tir-oen & London-derry. De urbibus illis hîc taceo, quæ comitatuum etiam privilegiis gaudent, & suos habent distinctos vicecomites.

Ad Insulæ magnitudinem quod attinet, continet in longitudine, à Meridie ad Aquilonem, plusquam 300 Milliaria Hibernica, & in latitudine, ab Oriente ad Occidentem, centum & viginti. Ab Ortu Angliam versus, mari, quod vocatur Hibernicum & nautis vulgò Canalis S. Georgii, alluitur, ab Occasu, immenso Oceano, à Septentrione, Deucalidonio, & ab Austro, Vergivio, quod mare à Britannis *Morweridh* dictum est, quasi Mare Hibernicum. Atque inde antiquum vocabulum Vergivium derivatum *Sect.2.*

tum

tum putat HumfredusLhuidus. Camdenus autem, in Hiberniâ suâ, denominatum vult vel à dicto *Morweridh*, vel à *Farigi*, quod Hibernis Mare significat. Quàm malè conveniebant veteres de Hiberniæ dimensione, ex Cæsare, Strabone, Plinio, Solino & Ptolemæo, inter se collatis, liquet.

CAP. IV.

De Formâ Imperii apud Veteres Hibernos: Deque successione & serie Regum Hiberniæ, ab Anno Christi 428, *ad annum usque* 1171, *quo Insula Anglici Juris facta est.*

Sect. I. Durante Pentarchiâ, qui Regũ potentissimus, dominiũ totius Insulæ sibi arripiebat; vulgò Rex Hiberniæ dicebatur, & à nonnullis RexRegũ: Non eo tamen sensu quo Agamemnon olim vocabatur Rex Regũ, cùm reverà esset duntaxat Dux ducũ, sive Dux Belli, sed ut cui Imperii summum, cæteri Reges vel potiùs Reguli permiserant, & Belli tempore & Pacis. *Prædicti verò Reges* (verba sunt Giraldi Cambrensis, Topographiæ Hiberniæ, distinct. 3. cap. 45.) *non alicujus coronationis solennitate, nec inunctionis sacramento, nec etiam jure hæreditario, vel aliqua successionis proprietate, sed vi tantùm & armis, totius Insulæ Monarchiam obtinuerunt, & suo more Regni gubernacula susceperunt.* Hæc paucis mutatis, habet etiam Liber niger Ecclesiæ S. Trinitatis Dublinii. Aliquando tamen duo erant simul Reges ejusdem Regni, more Spartæ, ut suo patebit loco. Quando cœperit Pentarchia non liquet. Fuisse autem seculo quinto à Nativitate Christi, certum. Neque hîc prætermittendum, paucos

cos fuisse illorum regum, ante Anglorum adventum in Hiberniam, sub Henrico secundo, qui morte aliquâ violentâ non perierunt. Atque, ut apud Romanos, Galbam sustulit Otho, Othonem, Vitellius, & Vitellium Vespasianus, Ita vicissim multos è Regibus illis Hibernicis, qui prædecessorum cæde manus polluerant, pœna talionis secuta est. Sed pergamus. Antiquioribus seculis, Temoria, sive Temra, quam hodie *Tarah* dicimus, in Midia, Regia eorum erat præcipua: Ibi festa solennia & comitia, statis temporibus, olim tenebantur; De his, frequenter fit mentio, in rerum Hibernicarum Annalibus, speciatim (ut de cæteris hîc taceam) ad annū Domini CCCCLV, sub Lœgario Rege, & ad annum CCCCLXVIII, sub Aililo *Molt*. Mirum videatur & vix credibile, quod de barbaro ritu, quo Tirconallenses olim sibi Regem creare solebant, tradit Giraldus Cambrensis, Topograph. Hibern. distinct. 3. cap. 25, *Est igitur in boreali* (ait ille) *& ulteriori Ultoniæ parte, scilicet apud Kenilcunil, Gens quædam quæ barbaro nimis & abominabili ritu, sibi Regem creare solet. Collecto in unum universo terræ illius populo, in medio producitur jumentum candidum, ad quod sublimandus ille, non in Principem, sed in Belluam, non in Regem sed in Exlegem, coram omnibus bestialiter accedens, non minùs impudenter quàm imprudenter; se quoque Bestiam profitetur, Et statim jumento interfecto, & frustratim in aquâ decocto, in eadem aqua balneum ei paratur, cui insidens, de carnibus illis sibi illatis, circumstante populo suo & convenente comedit ipse: De jure quoque quo lavatur, non vase aliquo, non manu, sed ore tan-*

tùm circumquaque haurit & bibit. Quibus ita ritè non rectè completis, regnum illius & dominium est confirmatum. Sic ibi ille. Neque prætermittenda hîc incondita ea ceremonia antehac usitata, in electione O-Neali, per calcei jactum, trans electi caput. Sed, de barbaris & inconditis ritibus satis superque. Sunt tamen qui asserunt aliquos è familia O-Brienorum admodùm solenniter Reges Hiberniæ fuisse creatos, ac coronâ aureâ redimitos: Speciatim in Historicis Hibernicis legimus Donatum O-Brien anno Domini MLXV, peregrinationem Romam usque suscepisse, & majorum suorum coronam Regiam secum detulisse. Hactenùs diximus de Regibus Hibernicis, qui vixerunt ante Anglorum ingressum sub Henrico secundo: Nonnullos verò quamvis subditos etiam post Anglorum adventum Regio nomine gavisos & Reges fuisse appellatos, ab ipsis Angliæ Regibus, liquidò constat: Sic enim Hovedenus ad annum Domini MCLXXV, *Hic est finis & concordia quæ facta fuit apud Windeshores, in Octavis Sancti Michaëlis anno Gratiæ MCLXXV, inter Dominum Regem Angliæ Henricum filium Matildis Imperatricis, & Rodericum Regem Conactæ, per Catholicum Archiepiscopum Tuamensem, & Abbatem Cantordem S. Brandani, & Magistrum Laurentium Cancellarium Regis Conactæ, sci. quod Rex Angliæ concedit prædicto Roderico, Ligeo suo, Regi Conactæ, quamdiù ei fideliter serviet, ut sit Rex sub eo, paratus ad servitium suum, ut homo suus,* &c. Quo ordine, hi licèt Reges dicti, iis temporibus ponebantur, innuere videtur Diploma Henrici secundi, *quo negotia sua Hibernica commisit Gulielmo filio*

Aldelmi

Aldelmi Dapifero suo, cujus hoc fuit initium; *Henricus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Normanniæ, Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, Archiepiscopis, Episcopis, Regibus, Comitibus, Baronibus, & omnibus fidelibus suis Hibernicis, Salutem.* Roderici successorem, dictum similiter Regem *Conactiæ* liquet, ex rotulo clauso anni sexti Johannis, membr. 3, in arce Londinensi. Item in Rotulo clauso ann. 5 Hen. 3, Diplomata quædam Regis directa sunt, inter alios, K. Regi Conactiæ, & O. Regi de *Kinel-ean*, Annoque sequente idem Rex concessit Regi *Tosmond, terram Tosmond:* Sic enim rotulus chartarum An. 6 Hen. III. memb. 2. *Rex Regi Tosmond, Salutem, Concessimus vobis terram Tosmond* (i. Tuomond) *quam prius tenuistis, per firmam centum & triginta Marcarum, tenendam de nobis, usque ad ætatem nostrã.* De querela Fedlimidi O-Conner, Londini exhibita, coram Henrico III, & *Curia*, vide Matthæum Parisium, ad annum MCCXL, ubi *illius partis Hiberniæ Regulum* eum appellat, *quæ Cunnoch* (i. Conatia) *nuncupatur.* Et Fedlimidum ipsum *Regis Conactiæ* nomen assumpsisse, ex Sigillo ejus liquet, cujus ectypon expressum hîc exhibeo,

Eundem morem apud Romanos olim viguisse in regionibus eorum Imperio subditis, docet Josephus, Antiquit. Judaic. lib.18, cap.11, Et Tacitus in vita Agricolæ, *veterem* dicit *ac jam pridem receptam Populi Romani consuetudinem, ut haberet instrumenta servitutis, & Reges.* Sed de Regulis hisce nomine, reverà subditis, hîc satis. Nam ut rectè Martialis,

Qui Rex est Regem, Maxime, *non habeat.*

Plurium cupidus consulat Johannem Seldenum, in eximio suo opere, de Titulis Europæ Honorariis.

Sequitur jam Catalogus Regũ Hiberniæ, à Lœgario filio Nelli usque ad Henrici Secundi adventũ, sub quo, ea Insula Anglici Juris facta est, ex Historiis & Annalibus rerum *H*ibernicarũ desumptus. Ad Prædecessores Lœgarii quod attinet, eos certe consultò omisi, quia pleraque, quæ de iis traduntur (ut quod sentio dicam) vel fabulæ sunt, vel fabulis & anachronismis mirè admixta. Cæterùm in serie quam hîc exhibemus, ne quis deesse putet Reges aliquos Hiberniæ, de quibus fit mentio apud Scriptores, Notandum Regulos, sive Reges Provinciæ alicujus, vel particularis Regionis in Hibernia, apud eos, aliquando Reges Hiberniæ falsò dictos. Sic in Chronico Caradoci Lhancarvanensis, circa annum Domini 905, Cormacus Culinani filius Rex & Episcopus Casseliensis appellatur Rex & Episcopus totius Hiberniæ: Itẽ, circa annũ 958, Abloicus Rex Ostmannorum Dublinii dicitur ibi Rex Hiberniæ, atque ita etiam vocatus Elermaen dicti Abloici filius, qui occisus dicitur circa ann. 987. Sic porrò apud Giraldũ Cambrensem; fit mentio Fedlimidi tanquam

tanquam Regis Hiberniæ, *De gente igitur ista, ab adventu Patricii, usque ad Fedlimidi Regis tempora, XXXIII Reges per CCCC annos in Hibernia regnaverunt.* Vid. Topograph. Hiberniæ distinct. 3, cap. 36. Atqui Fedlimidus ille, cujus tempore idem Giraldus, (capite sequenti) asserit Norwegienses Hiberniam *expugnâsse*, sub ductu Turgesii, fuit Rex Momoniæ (ut vulgò creditur) non totius Hiberniæ. Denique, ut alios hîc mittam, Jocelinus Furnessensis, quâ authoritate nescio, Forchernũ quendã Regem appellat Hiberniæ, tempore mortis S. Patricii, anno sc. CCCCXCII. Cæterùm refragantur Historici Hibernici, quibus, in hâc successione Regum, fides potiùs adhibenda. His præmissis, ad ea quæ dicenda viam habemus planiorem.

Lœgarius filius Nelli *Nigialâc* regnavit ann. 35. & à Lageniensibus in prælio *Campi Lissii*, interfectus est, anno CCCCLXIII. Sunt qui eodem anno occisum tradunt in prælio ad *Tooli-caisse*, dùm tributum pecorum, quod jurejurando Lageniensibus remiserat, armis extorquere conaretur.

Aililus *Molt* Nathĩ filius (è Rege Conaciæ Monarcha factus) regnavit annos 20, tumque à Successore, in prælio dicto *Cath-Ocha*, occisus est, anno Dom. CCCCLXXXIII.

Lugdathus aliàs Lugaidus Lœgarii filius regnavit annos 25. Periisse ferunt fulmine ictum anno DVIII, justo Dei judicio, ob pertinaciam in Gentilium superstitionibus colendis.

Interregnum annorum 5.

Moriertacus filius Ercæ, (nomine à matre tracto) dùm vino se ingurgitaret, miserè ebrius periit. Non desunt qui immersum asse-

runt in dolio vini, anno DXXXIV, cùm regnâsset annos 21.

Tuathalus *Mælgarb* regnare cœpit anno Dom. DXXXIV. Regnavit annos 10, à Mælmorda filio Airgetæ occisus, anno DXLIV, apud *Grellachelte*, in Conatia. Homicida autem à famulis dicti Regis captus, statim confossus est.

Dermitius Primus Cerbaili filius (qui successit) occisus est ab Ædo sive Hugone *Nigro* filio Suibnei Rege Dalnaraidæ, anno Dom. 565, in loco dicto *Rath-beg*. Stemma suum is duxit à Conallo, de cujus posteris, vide prophetiam S. Patricii, apud Jocelin. cap. 53.

Fergusius & Donaldus Primus filii Moriertachi nepotes Ercæ successerunt anno 565. Sed Donaldo in prælio occiso anno sequenti, Imperium suscepit Amirachus.

Amirachus filius Setnai occisus est à Fergusio filio Nelli, anno Domini 569. ob quod facinus, ipse Fergusius, ab Edano Amirachi filio, anno sequenti confossus est.

Beotanus & Eochanus, hic *filius*, *ille frater* Moriertachi occisi sunt, à Cronano filio Tigernaci, in prælio ad *Glengevin*, cùm triennium regnâssent.

Edanus sive Æd Primus aliàs Hugo filius Amirachi successit anno 572. & à Brandubo Etaci filio Rege Lageniæ, in prælio de Belachduin, aliis *Dunbolg*, occisus est, 4 Idus Januarii anno 598, ætatis suæ 66.

Edanus II aliàs Æd *Slane*, & Colmannus Rex Temoriæ regnaverunt simul annos 6, túmque Edanus interfectus est à Conallo filio Suibnei, & Colmannus, à Locano *Delman*.

Edanus III cognomento *Varidnac*, filius Donaldi

Donaldi regnavit annos 7. Obiit Temoriæ, anno 612.

Mælcobus filius Edani III regnavit annos 3. Occubuit in prælio dicto *Cath-toad*, ubi Suibneus successor victor fuit.

Suibneus *Mend* filius Fiacri interfectus est à Congalo filio Scanlani, anno 628, cùm regnâsset annos 13.

Donaldus II filius Edani sive Hugonis I Amirachi nepos obiit sub exitum Januarii anno 642, regni sui 14, in loco dicto *Ardfobaig*. De placida ejus morte, in senectute, Sanctum Columbam prophetâsse asserit Adamanus. Frater ejus Mælcobus Episcopus fuit Clochorensis.

Cellacus & Conallus filii Mælcobi Regis regnârunt simul annos 12: Conallus interfectus est anno 654, à Dermitio filio Edani Slani. Cellacus supervixit & posteà regnavit 4 annos. Obiit 658.

Dermitius II & Blathmacus filii Edani Slani regnârunt annis 7. Obierunt ex peste, quâ universa Hibernia miserè fuit afflicta, anno 665.

Secnesacus filius Blathmaci regnavit annis 6, interfectus sub initium hyemis anno 671, à Duibdino rege Coirpriæ.

Cænfeladus filius itidem Blathmaci regnare cœpit anno 671, & in prælio victus est & occisus à Finsa successore anno 675.

Finsa aliàs Finacta filius Donati, Edani Slani nepos regnavit annos 20, in prælio ad *Grelachdollas* occisus, unà cum Bressailo filio, ab Hugone filio Luthaigi & Congelacho filio Conaingi, an. Dom. 695. Is annuum tributum pecorum *Boruma* dictum, Lageniensibus remi-

fiſſe fertur, quod prædeceſſores ſui Hiberniæ Reges ab iis recipere ſolebant.

Eodem anno ſucceſſit Loingſecus Finſæ ex fratre Enguſa nepos. Regnavit is annos 8, & à Cellaco filio Ragalli rege Conatiæ, in prælio victus, cecidit, unà cum tribus filiis, Ardgallo, Conſaco & Flano, anno Dom. 703.

Congallus cognomento *Cenmaccair* filius Ferguſii Rex Temoriæ ſucceſſit, anno ſequenti, & morte obiit repentinâ, anno 710.

Fergallus filius Mæladuini (qui ſucceſſit) in Prælio dicto *Cath-Almain* occiſus eſt, unà cum 160 è ſuis, à Murchardo filio Brieni rege Lageniæ, 3 Idus Decembris, anno 722.

Fogertachus O-Cernaig regnavit unicum duntaxat annum, in prælio *de Cindelgin* occiſus, à Cinædo ſucceſſore, anno 724.

Cinædus filius Irgalli (qui ſucceſſit) interfectus eſt in prælio de *Dromcorcain*, à Flachertaco filio Loingſeci anno 728.

Flachertacus ille regnavit annos 6. Mortem obiit Armachæ, ubi monaſticam amplexus eſt vitam,

Edanus IV cognomento *Allain* Fergalli filius, rex Temoriæ cœpit regnare anno 734, & poſt novennium, in prælio occiſus eſt Kenanuſiæ, à Donaldo ſucceſſore.

Donaldus III filius Moriertachi cœpit regnare anno 743, & regnavit annos 20. Obiit 12 Calend. Decembris anno 763, in Jona Inſula, quò peregrinationem ſuſceperat.

Nellus *Fraſſach* ſive Nimboſus filius Fergalli obiit anno 778. cùm regnâſſet annos 15, & ſepultus eſt in Jona Inſula, aliàs dicta Hu & Y-Columb-Kill, fortè ſub tumulo, in cœmeterio Eccleſiæ ibidem, cui inciſus

eſt

est (secundùm Buchananum) hic titulus,

TVMVLVS REGVM HIBERNIÆ.

Donatus Primus filius Donaldi rex Temoriæ regnavit annos 19, tumque occisus est ab Edano *Ornaid* successore, in prælio dicto *Cath-Dromairg*. Sunt verò qui febre sublatum tradunt; ut ut fuerit, certum est duos Donati filios, paulò posteà, ab Edano in prælio superatos fuisse & interfectos, dum de summa Imperii cum eo depugnarent. Atque ita demùm Edanus regnum obtinuit, quod posteà tenuit, per annos plùs minùs 22.

Edanus V, aliàs Hugo cognomento *Ornaid* filius Nelli *Frassach* obiit anno 819, vel ut alii habent 820, ætatis suæ 60, *ad vada de Athdaferta* in Tirconallia. Sunt qui in prælio *Cathdroma* dicto, occisum tradunt.

Concobarus alias Cornelius filius Donati obiit anno 832, cùm regnâsset annos 12. De Fedlimido (Crimthani filio) rege Momoniæ, quem Giraldus regem appellat Hiberniæ, & sub hoc tempore regnâsse asserit, vide quæ suprà diximus. Fedlimidus ille fato functus est anno 847.

Nellus *Cail*, aliàs Gracilis filius Edani quinti successit Concobaro anno 832, & submersus est Callinæ, anno 846, ætatis suæ anno 55.

Melsechlinus Primus, unde gratiori sono Malachias efformatur, filius Mælruani regnavit annos 16. Obiit pridiè Calend. Decembris, anno 862, & Clonmacnoisæ sepultus est.

Edanus VI, filius Nelli, dictus *Finliat*, rex Temoriæ successit, & regnavit annos fermè 17. Obiit 12. Calend. Decembris anno 879, ad *Druim-Inisclain* in Terconallia.

Flanus

Flanus Melſechlini filius Rex Temoriæ regnavit annos 36, menſes 6 ac dies 5. Obiit *Taltenæ*, (ubi olim nundinæ fuerunt totius Hiberniæ celeberrimæ) 8 Calend. Junii anno 916, ætatis 68.

Nellus *Glundub*, à Genu nigro ita cognominatus, filius Edani 6 regnavit vix annos 3, túmque à Danis ſive Oſtmannis,in prælio prope Dublinium, occiſus eſt.

Donatus I I Flani filius regnavit annos 25, morte repentinâ ſublatus interiit anno 944.

Congelacus filius Melmithi, qui ſucceſſit, occiſus eſt ab Oſtmannis Dublinienſibus, in prælio ad *Tiguiran*, anno Dom. 956, Caradoco Lhancarvanenſi perperàm, 953.

Donaldus O-Neal ſucceſſor ejus mortem obiit Armachæ anno 980. Ejus tempore Edgarum regem Angliæ maximam Hiberniæ partem ſubjugâſſe docet Charta dicti Edgari, de Oſwaldes-law, hoc eſt, de ejiciendis clericis uxoratis; & introducendis monachis, data Gloceſtriæ, anno Chriſti DCCCCLXIV, Indictione VIII, Regni ſui VI. Præfationem Chartæ viſum eſt integrè hîc tranſcribere. *Altitonantis Dei largifluâ clementiâ, qui eſt Rex Regum & Dominus Dominantium; Ego Edgarus Anglorum Baſileus, omniúmque regum Inſularum Oceani, quæ Britanniam circumjacent, cunctarúmque nationum, quæ infra eam includuntur Imperator & Dominus; Gratias ago ipſi Deo omnipotenti, Regi meo, qui meum Imperium ſic ampliavit, & exaltavit ſuper regnum patrum meorum, qui licèt Monarchiam totius Angliæ adepti ſint, à tempore Æthelſtani, qui primus regum Anglorum omnes nationes, quæ Britanniam incolunt, ſibi armis ſubegit, nullus tamen*

tamen eorum, ultra ejus fines, Imperium ſuum dilatare aggreſſus eſt; Mihi autem conceſſit propitia Divinitas, cum Anglorum Imperio, omnia regna Inſularum Oceani, cum ſuis ferociſſimis Regibus, uſque Norwegiam, maximamque partem Hiberniæ, cum ſua nobiliſſima Civitate Dublinia, Anglorum regno ſubjugare, quos etiam omnes meis Imperiis colla ſubdere, Dei favente gratiâ coëgi. Ita Præfatio Chartæ Edgari Regis.

Melſechlinus al. Malachias II filius Donaldi, patri defuncto ſucceſſit anno 980, Is Danos præliis aliquot ſuperavit. Sed cùm regnâſſet annos circiter 23, regnum ceſſit Brieno regi Momoniæ, principi belliciſſimo. Occiſo verò poſt 12 annos in prælio, Brieno, regnum quaſi poſtliminio repetiit. Obiit 4 nonas Septembris anno 1023, ſeptuagenarius, ad *Inis-logh-hainin.*

Brienus filius Cenedi Lorcani nepos cognomento *Boruma* ſive *Borò* rex Momoniæ, Princeps ob animi virtutes celeberrimus, poſtquàm Danos multis præliis viciſſet, totius Hiberniæ rex declaratus eſt anno 1002. Deindè exactis 12 annis ipſe (poſt cruentam pugnam) in prælio occiſus eſt ad *Clontarf*, propè Dublinium, die Paraſceves, 23 die Aprilis 1014, ætatis ſuæ 74, (*manibus & mente*, inquit Marianus Scotus, *ad Deum intentus*) unà cum filio ſuo Murchardo & multis aliis, à Sitrico rege Dublinii. Cæſi etiam, ex parte Sitrici, Mailmorda rex Lageniæ & alii quamplurimi. Sunt qui aſſerunt corpus Brieni ad Eccleſiam Sancti Maignani deportatum (Kil-mainam eam nunc vulgò vocamus, quæ unico milliari à Dublinio diſtat) ibidem ſepulturæ fuiſſe traditum, non procul à cruce lapidea circulo incluſa

clusa in summitate, quæ etiamnum visitur, intra muros Prioratus (olim celeberrimi) militum Hospitalariorum. Alii verò Brienum Armachæ sepultum volunt. Utcunque fuerit, eo interfecto, Malachias (uti diximus) regnum recuperavit, & tenuit usque ad 2 Septemb. 1023, quo naturæ cessit.

Interregnum annorum (ut aliqui volunt) 20, Cuano O-Lachnan & Corcrano clerico illustri clavum interim gubernantibus. Corcranum autem obiisse anno 1040. (qui nobis est 1041) produnt Annales Ultonienses.

Dermitius III filius Mælnamboi regnum adeptus est, illudque tenuit annos plusquam 30, occisus tandem in prælio (licèt copiis Ostmannicis adjutus) à Conochoro O-Melaghlin rege Midiæ, 4 Idus Februarii anno 1073. Is idem videtur cum eo quem Caradocus Lhancarvanensis appellat *Dermitium Maken-Anel, dignissimum & optimum Principem, qui unquam in Hibernia regnavit, & trucidatum* asserit, circa annum 1068. Aliud Chronicon Walliæ annum habet 1070.

Tirdelvacus O-Brien, Brieni Borumæ è Thaddæo filio nepos, rex Momoniæ successit, obiitque Kincoræ pridiè Idus Julii anno 1086. al. 1087. ætatis an. 77. Kincora Urbs erat iis temporibus (obiter adnoto) frequens & (ut annales Ultonienses habent ad annum 1061) *Regalis*, nunc villula ad *Brassinogh* fluvium, in Regione Mac-Coghlani, quæ pars est agri Regii.

Paulò posteà regnum adeptus est Moriertachus O-Brien, Tirdelvaci filius, qui, cùm multos regnâsset annos, decessit 6 Idus Martii anno 1120, & sepultus est in Ecclesia Cathedrali

thedrali Sancti Flannani Laonensi. Hunc Caradocus Lhancarvanensis & (qui tum vixit) Gulielmus Malmesburiensis Murchardum appellant. *Eum & successores ejus* (sic Malmesburiensis) *quorum fama non extulit, ita devotos habuit noster Henricus* (Primus) *ut nihil nisi quod eum palparet, scriberent, nihil nisi quod juberet, agerent, quamvis feratur Murchardum, nescio quâ de causâ, paucis diebus inflatiùs in Anglos egisse, sed mox, pro interdicto navigio & mercimonio navigantium, tumorem pectoris sedâsse.* Sunt qui interregnum 15 annorum subsequutum asserunt. Sed quàm verè, quærant alii.

Tirdelvacus, O-Conner rex Conatiæ Monarchiam adeptus, eam tenuit usque ad annum 1157, quo mortem obiit, ætatis suæ 68, sepultus Clonmacnoisæ, in ecclesia cathedrali, prope summum altare S. Ciarani.

Mauritius aliàs Moriertachus Nelli filius Loghlini Nepos, sed vulgò dictus Mauritius Mac-Loghlin, cognomento ab avo ducto, regnavit annos plùs minùs 9, occisus à Donato O-Caroll rege Ergalliæ, sive Urielis, an. 1166. Meminit, ad annum MCXI, Henricus Marleburgensis, *Concilii magni Episcoporum & Magnatum Hiberniæ, à Mauritio Mac-Loghlin rege Hiberniæ convocati.* Atqui is regnum non iniit ante annum 1157, Unde sub Muriertacho O-Brien rege, de quo suprà, dictum Concilium habitum fuisse constare videtur.

Rodericus (filius Tirdelvaci) O-Conner, rex Conatiæ successit anno 1166, obiitque 1198, sepultus in Cœnobio de *Cong.* Ejus tempore Hibernia Anglici Juris facta est. Et quanquàm Angliæ Reges olim *Domini Hiberniæ*

niæ dicti fuerint, donec Henricus VIII in Parlamento Dublinii habito, anno Domini MDXLI, *Hiberniæ Rex* declaratus est. *Sub priore tamen nomine, dicti Reges* (uti verba sunt Statuti tunc editi) *habuerunt omnimodam Regiam Jurisdictionem, potestatem, præeminentiã & authoritatem regalem, spectantem & pertinentem ad regalem statum & Majestatem Regis. Quandoquidem Regia Majestas & nobilissimi sui Progenitores justè & rectè fuerunt & de jure debuerunt esse Reges Hiberniæ, & ita reputandi, accipiendi, nominandi, & vocandi.* Ita Statutum.

CAP. V.

De Druidibus eorumque Superstitionibus; Ubi obiter nonnulla de Diis, quos olim Hiberni, dum Ethnici, maximè colebant: Deque Bardis antiquis.

Sect. 1. DRuidas & Bardos, apud Gallos, Britannos & Hibernos eximio fuisse olim in honore certissimum. Ad Druidas quòd attinet, ii Flamines fuerunt, sive Sacerdotes, Philosophi, Legislatores & Judices, uti testatur Cæsar, lib. 6 Commentariorum; Ubi de eorum Ordine, Officio, Jurisdictione & Doctrina, longam habemus narrationem. Porrò Magicarum artium callentes fuerunt, ut è Plinio constat, locis sequentibus inter se collatis, viz. lib. 26, cap. ultimo, ubi Druidas Gallorum Magos appellat, lib. 24, cap. 11, ubi narratio est, quâ superstitione legere soliti, manu dextrâ, herbam quæ ab iis *Selago* nominata est, & sinistrâ, aliam quam *Samolin* dixerunt,

contra morbos suum bonumque, &c. & lib. 29, cap. 3, in narratione de ovo anguino. Hinc *Dri*, apud Hibernos, pro Mago accipitur. Sed Druidis ipsis nomen dedit Δρῦς, id est, quercus, arbor Jovi sacra, si non (quod alii asserunt) *Deru*, vox Celtica, quæ idem sonat, sive quòd in Nemoribus & Quercetis, superstitiones suas exercerent, unde Lucanus, lib. 1,

——— *Nemora alta remotis*
Incolitis lucis, ———

sive quòd quercum, vel saltem viscum ejus, sacris suis adhiberent, unde Ovidius,

Ad viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant.

De hac re, vide plura apud Apuleium, in Apologia priore. Neque desunt qui Hiberniam ipsam, ob copiam roborum & aliarum arborum, olim dictam asserunt *Insulam nemorosam*. Sed instar omnium erit Plinius, qui lib. 16, cap. 44, ita loquitur. *Nihil habent Druidæ (ita Galli suos adpellant Magos) visco & arbore in qua gignatur, si modo sit robur, sacratius. Jam per se roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine ea facere consueverunt, ut inde adpellati quoque interpretatione Græca possint Druidæ videri. Quicquid adnascitur illis arboribus, è cælo missum putant, signumque esse à Deo electæ arboris. Sacerdos candidâ veste cultus arborem scandit, viscum aureâ falce demetit, candido id excipitur sago, omnia sanare credunt.* Horum doctrinâ Hiberni, dùm Ethnici, Jovem, Martem, Mercurium, Apollinem, sive Solem, Dianam, sive Lunam, & Ventum maxi-

mè

mè colebant. Neque defuerunt Dii Montani & Fluviatiles, quibus, Britannorum more, venerationem exhibebant. Mulieres etiam Baccho ſacra feciſſe in Inſulis Britannicis, Dionyſius Afer teſtatur. De duobus ex his, Sole ſc. & Vento, in Juramento Lœgarii filii Nelli Regis Hiberniæ, mentionem faciunt Annales Ultonienſes, ad Annum Dom. CCCCLVIII. Et Scythas olim per Ventum & Acinacem juràſſe tradit Lucianus, in Toxari. Neque mirum videatur Ethnicos Hibernos Ventum coluiſſe, cùm certum ſit Auguſtum Cæſarem, *Circio* vento templum còndidiſſe in Gallia. Jocelinus monachus Ciſtertienſis cœnobii Furneſſenſis apud Lancaſtrienſes, in vita S. Patricii, cap. 56, jam dictum Lœgarium adoràſſe tradit Idolum quoddam dictum *Ceancroithi*, *id eſt*, *caput omnium Deorum*, *eo quod* (inquit) *reſponſa dare putabatur*, *à populo ſtulto.* An eo nomine Apollinem Hiberni intellegerint, dubium. De alio Idolo quod ſub eodem tempore *Clochoræ*, è lapide aureo (unde urbi nomen) reſponſa dare ſolebat, fit mentio in Regeſto Clochorenſi. Neque hîc prætermittendum Saxum illud fatale *Liafail* olim dictum, à *Thuathededanis* in Hiberniam portatum, atque inde regnante Moriertacho Ercæ filio, ad Ferguſium fratrem in Argatheliam miſſum, ſed à Kenetho rege ligneâ cathedrâ poſteà incluſum, Regibus Scotorum conſecrandis, in Monaſterio Sconenſi collocatum, ac tandem à Rege Edwardo Primo Angliæ, Weſtmonaſterium tranſlatum. De hoc Saxo mira feruntur; Sed quàm verè judicent alii: Speciatim fama tenet, Ethniciſmi temporibus, ante Chriſtum natum, eum duntaxat Hiberniæ

Monarcham approbatum, sub quo saxum illud collocatū, ingemiscebat, vel (ut liber Houthensis nuper penes Thomā Staffordiū equitem habet,) loquebatur. De Orbis universi falsis Oraculis, nato Christo, plerúmque obmutescentibus, vide quæ habent Eusebius, Præparationis Euangelicæ lib. 5, Suidas, in Augusto, & Nicephorus Calistus Ecclesiasticæ Historiæ lib. 1. cap. 17. Sed ad rem. Hujus erant sectæ Magi illi quos adventum sancti Patricii in Hiberniam, tribus annis antequàm veniret, prædixisse, narrat jam dictus Jocelinus, in vita ejusdem Patricii, quam descripsit, circa annum MCXC. Superstitio Druidum in Hibernia permansit, usque ad admissam ibi religionem Christianam. Sacerdotes Ægyptii scientiam suam Hieroglyphicis, vice literarum, obscurabant; unde Lucanus,

——Volucrésque feræque
Sculptáque servabant magicas animalia formas.

Atqui Druides non fas esse duxerunt mysteria sua scriptis, aliquo modo, communicare: Sed ut per traditionem, à majoribus, per manum receperunt, ita posteris reliquerunt. Talem traditionem Judæi Cabalam appellârunt, etiamsi reverà vana eorum ars Cabalistica, nihil minus fuerit quàm Cabala, utpote descripta (quasi ænigmatis) literarum numeris & transpositionibus, vocum inversionibus, allusionibus, amphibologiis, homonymiis. Druidibus opinionem de Pythagorica migratione animæ post mortem, assignant Cæsar & Diodorus Siculus. Apud Lucanū fit mentio doctrinæ eorū, de aliâ longâ vitâ, & alio Orbe; at de Pythagoricoeo dogmate, de animæ migratione, vel metempsychosi, altū est silentiū; Sic enim ille, lib. 1,

——— ———Vobis auctoribus umbræ,
Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi
Pallida regna petunt: Regit idem spiritus artus
Orbe alio, longæ, canitis si cognita, vitæ,
Mors media est.

Cui consentiunt Pomponius Mela, lib. 3, cap. 2. & Ammianus Marcellinus, lib. 15. Denique Druidæ tempora numerârunt, non à Solis, sed Lunæ cursu, ut è Plinio liquet, lib. 17, cap. ultimo. Sed de Druidis, satis.

Sect. 2. Ad Bardos jam ventum est; Illi Poëtæ erant, ut è Strabone liquet, lib. 4 Geographiæ. Bardus juxta Pompeium Festum, *Gallicè Cantorem significat, qui virorum fortium laudes canit.* Diodorus Siculus, lib. 5, Factorem cantionum appellat, & Lucanus lib. 1, Poëtam sive vatem,

Vos quoque qui fortes animas belloque peremptos
Laudibus, in longum, Vates, dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Hujus generis fuit Dubtachus Vûlgairi filius, Poëta egregius Hibernicus, qui ab Ethnicismo ad fidem Christianam conversus, *Carmina quæ quondam studio florente peregit, in laudem falsorum Deorum, jam in usum meliorem mentem mutans & linguam, Poëmata clariora composuit, in laudem Omnipotentis Dei & sanctorum ejus Præconium.* Ita Jocelinus, in vit. Sancti Patricii, cap. 45. Cæterùm recentioribus temporibus, inferioris notæ Poëtæ, vulgò dicti Rythmici (Anglicè **Rimers**,) Bardi ibi appellabantur, Hique Rythmos plerùmque compone-

componebant, vel ad Juventutis corruptelam, vel ad Seditionis incitamentum: Qui abusus ansam tandem præbebant sanciendi Statuta quædam Parlamentaria contra eos eorúmque receptores. In Wallia, Bardi juxta D. Povellum, custodiebant etiam nobilium Insignia & Genealogias. De antiquioribus, vide plura, in legibus Hoëlis *Dha*, i. boni. Denique non hîc prætermittendum scriptores aliquos Latinos Bardum, pro stolido & impolito accepisse, quia hujusmodi Poëtæ, barbari iis videbantur. Ad carminum *relatum* quod attinet, *Barditum vocatum*, Richardus Vitus, è Pseudo-Beroso, ita dictum vult *à Bardo Britannorum Rege 5. carminum & illius musicæ inventore, & inde vocatos Bardos, Poëtas melodes*, Sed à viris doctis explosa est ea fabula, unà cum cæteris commentis Annii Viterbiensis, qui primus suppositiitium illum Berosum mundo obtrusit.

CAP. VI.

De variis nominibus quibus veteres Hiberni Externos appellârunt, præsertim Vicinos.

Hiberni veteres, Externos præsertim vicinos Europæos, cujuscunque fuerint nationis, non raró Gallos promiscuè appellabant. Hinc Regiuncula prope Dublinium, versus Septentrionem, à Norwegis olim occupata, vocabatur *Fingall*; Item Dermitius Murchardi filius rex Lageniæ dicebatur *Ni-gall*, quasi Anglorum amicus, quòd ejus gratiâ, Angli, regnante Henrico II, Hiberniam invaserant. Ita Judæi aliquandò omnes extraneos, *Græcos*

appellabant, ut colligere eſt ex Epiſt. S.Pauli ad Romanos,cap.1.ver.16. Atque,ut ad noſtra tempora veniamus, ita in Regionibus quibuſdam orientalibus,Europæi fermè omnes etiamnùm Franci appellantur. Non negandum tamen Anglos ab Hibernis vulgò dictos Saxones, item Danos & Norwegos,qui magnam Hiberniæ partem ſubjugârunt Seculo IX, ac Dublinium, Waterfordiam, Limericum, aliaſque maritimas urbes uſque ad ipſum Anglorum adventum, ſub jam dicto Henrico poſſederunt,quandóque appellatos *Normannos*,quaſi viros Aquilonales, quandoque *Oſtmannos*, ſive viros Orientales. Hiſque nomen ſuum debet Aquilonale Dublinii ſuburbium, quod adhuc **Oſtman-town** dicitur, & corruptè **Oxman-town**. Sunt qui Normannos hoſce, ſive Oſtmannos,in *Dub-gallos* & *Fin-gallos* dividunt, & per *Dub-gallos*, ſive *nigros exteros*, Danos intelligunt, per *Fin-gallos*, ſive *albos exteros*, Norwegos.Neque hâc occaſione omittendi ſunt Scoto-Britanni quos Hiberni vulgò Albanos vocârunt, neque Cambri ſive Walli quos Brannas & Britannos appellârunt. Cæterùm ex his quæ dicta ſunt,(ut ad Gallos redeamus) ſupereſſe liquet veſtigia quædam Gallorum veterum, quos Edmundus Spenſerus, in Dialogo inter Eudoxum & Irenæum, de Statu Hiberniæ, auſtrales Hiberníæ partes olim occupâſſe cenſet, ac conjecturam firmat, à Menapiis Galliæ veteris populis, quos Ptolemæus inter incolas Euro-auſtralium Inſulæ partium poſuit. Huic conjecturæ vigorem etiam adjiciunt arma quædam Hibernica, Gallicis antiquis ſimilia, Jacula nimirùm peditum levis armaturæ

quos

quos *Kernos* vocant, necnon Secures & Loricæ ferreæ peditum illorum gravioris armaturæ, quos *Gallo-glassios* appellant. Item, quia Hiberni veteres ſylveſtres comas ſuas intortas, **Glibbs** vulgò dictas, alebant, more Gallorum & Britannorum veterum. Scio Saxonem Grammaticum, lib. 5 Hiſtoriæ Danicæ, aſſeruiſſe *Hibernorum gentem novaculis* olim *comam extenuâſſe, & totum occipitii crinem obraſiſſe, ne fugiens capillitio teneatur.* Atqui ſatis nota ſunt ejus figmenta. De Britannorum veterum capillitio, vide quæ ſuprà diximus, Cap. 2. De Gallorum autem, conſule Diodorum Siculum, Lib. 5, Plinium, Lib. 3. cap. 20, & Dionem, Lib. 46, ſub finem, ubi Galliæ Tranſalpinæ partem alteram dictam aſſerit *Comatam*, quòd incolæ comam gerebant promiſſiſſimam, eóque à reliquis dignoſcebantur. Neque in comâ tantùm imitabantur Britannos & Gallos veteres, ſed etiàm in barba, quàm alebant tantùm (ut ſuprà diximus) in ſuperiori labro. Ita Britannos olim barbam aluiſſe teſtatur Cæſar, ita Gallos, jam dictus Diodorus. Eundem morem apud Anglos in Hibernia, præſertim qui *Marchias* habitârunt: poſteà viguiſſe docet Statutum editum in Parlamento Trimmæ habito, anno MCCCCXLVI, coram Johanne Talboto comite Salopiæ, Hiberniæ *Locum-tenente*, & ut Angli ab Hibernis faciliùs diſtinguerentur, ſub gravi pœna tunc prohibitum. Sed pergamus. Unde derivetur Donegallia in Ultonia, an ut à Gallæcis Hiſpaniæ, vel à Gallis olim occupata, quærant alii: mihi certè prorsùs ignotum. Externos fermè

omnes Europæos, ab Hibernis, sæpè Gallos olim appellatos, firmat (præter ea quæ suprà diximus,) Hibernici cujusdam dictum, à S. Bernardo, in vita Malachiæ Archiepiscopi Armachani, memoratum, *Scoti sumus non Galli.*

CAP. VII.

De Hiberniæ Ornamentis, Commodis & Privilegiis quibusdam specialibus.

REgionum Ornamenta & Dotes quibus homines ad eas possidendas ut plurimùm alliciuntur, sunt soli fertilitas, aëris salubritas, sylvæ, planities, metallorum fodinæ, latomiæ nobiles, fluvii navigabiles & piscosi, portus tuti & ampli, maris vicinitas ad mercaturam exercendam, & necessaria ad victum humanum. In his omnibus (ut de Urbibus & quæ hominum arte & industriâ fiunt, hîc taceam,) admodùm felix est Hibernia. Sed quod rarissimum est, & nulli ferè regioni habitabili præterea, per totum orbem, à Deo concessum, hæc Insula (Hibernia dico) nullum alit animal venenosum, nè quidem aliundè invectum: Habet quidem araneas & lacertas, sed eas non venenatas. Terræ-motus ibi raró aut nunquàm, vel quando contingit, inter prodigia habetur, Tonitru rarissimè, non ibi rigor est nimius hyemis, neque ardor æstatis. Inter quadrupedes, notandi inprimis Equi, quos Hobinos, sive Hobbyes vocant; ob mollem gressum, magno in pretio habiti. Asturcones olim dictos notat Johannes Major, utputa ab Asturibus Hispaniæ in Hiberniam primò

mò deductos. Ab hoc equi genere (ut id obiter adnotemus) equites quidam levis armaturæ dicti sunt Hobellarii. De 2000 Hobellariis, ex Hibernia contra Scotos, per mandatum regis, mittendis, fit mentio in rotulo Patent. an. 15 Edwardi 2, par. 2, membr. 19, penes custodem Archivorum arcis Londinensis; Sed quot fuerint missi, non comperi. In exercitu Edwardi 3 Caletum obsidentis, anno Dom. MCCCXLVII, numerati sunt (inter alios milites) sub Mauritio comite Kildariæ, Hobellarii 27, & sub Domino Fulcone de la Freign Hiberno, Hobellarii 14. Ex hoc genere, 12 *candoris eximii, purpurâ & argenteis habenis exornatos, in Pompa Summorum Pontificum, sessore vacuos*, se *duci vidisse* testatur Paulus Jovius. Neque hîc prætermittendi sunt Canes illi venatici, quos vulgò, à persequendis lupis, Canes luporum vocant, robore, magnitudine, & elegantiâ eximiâ præditi. Inter volucres, Aquilæ, Accipitres qui anseres capiunt, Anglicè **Goshaukes**, aliis (ni fallor) Phasianophani dicti, Falcones, Haliæti, sive Aquilæ Marinæ & Æsalones. Item Galli (ut vulgò appellantur) sylvarum, iidem scil. cum iis quos Giraldus Cambrensis, Distinct. 1, cap. 10 Topograph. Hiberniæ, Pavones sylvestres vocat, Pavonibus magnitudine æquales. Ibi etiam inveniuntur Margaritæ, sed pleræque vel pallidæ vel subfuscæ. His addendæ piscaturæ copiosæ Salmonum, Halecum & Halecularum **Pilchards** vulgò dictarum, quæ salitæ & doliis inclusæ, quotannis, magno mercatorum lucro, in partes transmarinas exportantur. Neque possum non hîc memorare magnam navium multitudinem, quæ bobus, ovibus, carne

bovinâ, coriis, pellibus, lanâ, lino, plumbo, ferro, stragulis, &c. onustæ, nostrâ ætate, solitæ fuerunt quotannis ex Hibernia in partes transmarinas exportari. Item ad Hiberniæ Dignitatem, vide si placet argumentum Oratorum Henrici quinti Regis Angliæ, in Concilio Constantiensi, inter Acta ejusdem Concilii MSS. in Bibliotheca Cottoniana.

Restat ut aliquid hîc dicamus, de viris sanctis (maximis illis Insulæ ornamentis) qui Christi Euangelium prædicârunt, primis surgentis Ecclesiæ Hibernicæ temporibus, vel in ipsa Hibernia, vel in partibus transmarinis. Acta eorum, licèt compendio descripta, justum requirunt tractatum. Satis videatur hîc indicare Hiberniam, ob eorum multitudinem, meritò olim dictam Insulam Sanctorum, & Sanctorum Patriam. Nuda eorum nomina, etiam eorum quorum res gestæ descriptæ extant, subjungere, supervacaneum videatur: veruntamen eorum partem potiorem, unà cum temporibus quibus claruerunt & actis nonnullis, aptiùs petant posteà qui volunt, in Diatriba nostra de Basilicis Hiberniæ.

CAP. VIII.

De Tanistria, Lege Brehonica & Consuetudinibus dictis Gossipred, Fostering *&* Gavel-kind.

LEges & consuetudines Anglicanas, unà cum ipso Anglorum adventu in Hiberniam, sub Henrico II, fuisse introductas, deindè à Johanne Rege, firmiùs stabilitas & Dublinii in Scaccario, sub sigillo suo relictas, non negandum; vim tamen & virtutē posteà, per aliquot annorū centurias,

turias,non extendiſſe,ultra regiones ab Anglicâ gente habitatas liquet: Nam in cæteris Hiberniæ partibus, vigebat Taniſtria, cum lege Brehonica & Gavelk.; quæ etiam leges & conſuetudines inter Anglicos nonnullos, (etiam melioris notæ) paulatim irrepebant,ut è Statuto in Parlamento Kilkenniæ edito anno XL Edwardi III, ſub Leonello Duce Clarentiæ Hiberniæ *Locum-tenente*, liquet,in quo Anglici,in omnibus controverſiis, gubernari jubentur,per communem Legem Angliæ, & qui ſe ſubmitteret Legibus vel *Brehonorum*,vel *Marchiarum*, proditor declaratur. Cæterùm Statuto eo non obſtante, Leges & conſuetudines illæ Hibernicæ, à quamplurimis Anglicæ Gentis, hîc & illîc poſteà erant receptæ. Neque ante pacem, ſub Jacobo Rege redditam, Leges Anglicanæ univerſim, per totam Hiberniam, receptæ & agnitæ. Lege Taniſtriæ, (de qua nunc agimus) Jus hæreditarium ſucceſſionis,apud Magnates,ſeu Regionum Dynaſtas,non obſervabatur,ſed qui viribus & clientela potentior, plerúmque Senior & digniſſimus ſanguinis & cognominis defuncto Dynaſtæ ſuccedebat, Iſque, poſtquàm communibus populi ſuffragiis, vivente prædeceſſore, ſucceſſor deſignatus fuerat, *Taniſta* tum dicebatur, quaſi ſecundus; quod nomen derivatum videtur à *Thanis*, viris apud Saxones honoratis, è quibus, qui ſuperioris erant claſſis, Thani Regii, i. e. Regis Miniſtri appellabantur. Dynaſta ſive Dominus factus, ſe ſuámque ſequelam ſuſtentabat, partim ex terris quibuſdam menſalibus, **Loghty** dictis, præſertim verò ex tallagiis vocatis **Cosherings**,&c.ad libitum ſuum impoſitis, Eccleſiæ

clesiæ possessionibus & eorum quibus specialia concedebat privilegia, exceptis. Sic quot apud eos Domini, tot Tyranni. Habebat is Judices quosdam *Brehonos* dictos, qui statis temporibus, sub dio, in colle aliquo plerúmque, è sedibus aggesto cespite constructis, Jus dicebant vicinis,coram iis litigantibus.Hi Juris Anglicani imperiti erant, sed in rebus ad eorum Judicium pertinentibus,Aphorismis,partim ex Jure Civili & Canonico desumptis, partim ex præscriptis & consuetudinibus quibusdam Hibernicis, se dirigebant. Et ut Brehonos habebat unius stirpis sive familiæ, ita etiam Historicos, Medicos, Chirurgos, Poëtas & Citharœdos aliarum peculiarium familiarum, quibus singulis sua assignata sunt prædia. Asserebat etiam sibi (si ex Dynastis potentioribus esset) potestatem Belli vicinis indicendi, & cum iisdem Pacis ineundæ. Cæterùm, ut ad legem Brehonicam redeamus, eâ lege homicidium, raptus & furtum mulctâ è peculio, *Eric* dictâ,puniebantur.Mulctæ adjudicatæ Brehonus habebat pro salario partem undecimam. Hoc mulctæ genus Scoti Albanienses (quibus idem mos in usu olim erat) *Cro* appellabant. Vid.Spelman. in voce *Cro*. Latrocinium verò ex finibus alienis importatum, tanquàm pro bono publico actum, honestum atque laude & præmio dignum, more Spartæ & veteris Galliæ, existimabatur.

Duæ aliæ erant Consuetudines dictæ **Gossipred** sive compaternitas & **Fostering** sive liberorum educatio à nutritiis, quæ per temporum corruptelam, multorum malorum erant fontes; Hinc enim profluebant (quod mireris) combinationes & confœderationes Partium

tium, ortâ aliquâ discordiâ inter potentiores, in omnibus rebus tàm licitis quàm illicitis. Atque ita, ex his quæ dicta sunt, miserrima subdirum conditio, in locis ubi istæ consuetudines vigebant, perspici potest.

Denique ut caput hoc claudamus, restat tantùm ut aliquid hîc dicatur de consuetudine Gaveleti, nos **Gabel-kind** dicimus. Ad Etymon quod attinet, *Lambardus* ejusque sequaces exponunt esse fundum omnibus cognatione proximis datum, à Sax. ʒiꝼe-eal-cyn; Sed probabiliùs opinor Somnerus, in Glossario, à Saxon. ʒaꝼel i. *census*, *tributum*, *pensio*, & cynd, *natura*, *genus*, *conditio*, Sic **Gabel-kind**, *fundum significat censualem, vel tributarium, redditui annuo, cæterisque plebeiorum prædiorum servitutibus & oneribus obnoxium*. De hoc disquirant alii. Hâc consuetudine, apud Hibernos, Hæreditas defuncti, (infra Tanistæ gradum) divisa fuit æqualiter, inter filios, tam nothos quàm legitimè natos, & iis deficientibus, inter proximos hæredes masculos, fæminis penitùs exclusis ab hæreditate: in his contra morem prisci Gaveleti Anglo-Saxonici, quo fæminæ solebant adire hæreditatem, deficiente prole masculâ, & nothi excludebantur ab hæreditate. Hinc quilibet filiorum, licèt pudendâ pressus paupertate, generosum se existimans, agriculturâ, mercaturâ, vel arte aliquâ mechanicâ instrui dedignabatur. Neque est prætermittendum consuetudinem eam Hibernicam Gaveleti, in Venedotia, sive Wallia Boreali, etiam usitatam fuisse, usque ad annum 12 Edwardi Primi, quo, per Statutum *de Rutland*, dicta consuetudo fuit reformata, & ita remanebat, donec demùm anno 34 Hen-

rici

rici VIII, per aliud Statutum, penitùs fuit abolita. Extant etiamnùm, ut accepi, volumina nonnulla, in quibùs conscriptæ sunt Hibernicè Leges aliquorum Regum antiquorum Hiberniæ, ante Anglorum ingressum, promulgatæ, quæ ad formam Regiminis apud veteres Hibernos detegendam, proculdubiò sunt perquam necessariæ,& plenum merentur scrutinium.

CAP. IX.

De Hibernorum veterum Cognominibus; & quando Cognomina cœperint esse fixa & familiis annexa.

PRopriis Hibernorum veterum nominibus addita sunt cognomina, vel à re gesta,vel ab animi qualitate, vel à colore, vel à corporis sive notâ aliquâ, sive defectu, vel à casu, vel ironicè. Sic Nellus Rex Hiberniæ dictus est *Nigialac*, quòd à Regulis, novem obsides exegerat, eósque aliquamdiù, compedibus vinctos, detinuerat, Brienus Rex, *Boruma*, quòd tributum annuum ita dictum, à Lageniensibus recuperaverat, Cænfela, *Sapiens*, S. Barrus, *Finbarrus*, sive Barrus albus, S. Cominus, *Fada*,hoc est longus,& Æd *Clericus barbosus*, à prælonga barba ita dictus, in impresso Mariano Scoto, ad an. MLIII,malè Attdericus vocatus. Non secùs ac apud Græcos, Seleucus III Rex Syriæ dictus est *Ceraunus*, i. Fulmen, ob præcipitem naturam, Ptolemæus VII Rex Ægypti, Physcon, sive ventricosus; ob ventris crassitudinem, & (ut cæteros

ros

ros prætermittam)Ptolemæus penultimus, *Auletes*, ab insano tibiarum amore: vel ut, apud Romanos, M.Valerius dictus est Corvus, & posteri ejus Corvini, quòd Gallum provocantem, Corvi advolantis op , duello interfecisset, alter Scipio, Africanus, alter, Asiaticus, hic, ob partas victorias in Asia, ille, in Africa; Sic qui absente patre editus, Proculus vocatus, , qui defuncto, Posthumus, & qui claudus, Claudius. Sed de cognominibus Romanis, qui plura scire avet, consulat Plutarchum, in vita C.Marcii Coriolani. Ad Hibernica jam redeo. Atque notandũ hîc quòd veteres Hiberni præter cognomina, de quibus suprà fit mentio, nomina alia etiam, more illo antiquo, è paterno nomine acceperunt, ut Dermitius filius Cormaci, Cormacus filius Donaldi, Donaldus filius Tirdelvaci, &c.

Regnante tandem supradicto Brieno, Hibernorum Cognomina, sive familiarum nomina cœperunt esse fixa posterisque tradita, cum præposita vel aspiratione *h*, vel voce *ua*, quæ posteà mutata est in vocalem [*O*] & significat unum è posteris viri alicujus Primarii, ut O-Brien, O-Conner, &c. Non paucæ tamen familiæ, per aliquot posteà annorum centurias (quod fatendum) fixa cognomina non assumpsêrunt. Observant alii circa annum Dom. Millesimum, (quo vixit Brienus) Cognomina etiam fixa esse cœpisse, in Gallia, Anglia & Scotia, primùm inter nobiliores, & pedetentim posteà, inter alios inferioris notæ. Denique in Hibernia, nonnullis ex singulis familiis Hibernicis, etiam postquàm cognomina essent fixa, agnomina

agnomina quædam fuerunt addita, ut *Bane*, i. albus, *Boy*, i. flavus, *Bacca*, claudus, *Moil*, calvus, &c. Idemque mos sensim inter aliquas Anglicæ prosapiæ familias irrepsit. De hoc argumento plurium cupidus petat Paralipomena Anglica, sive reliquias V. CL. Gulielmi Camdeni, ubi messem iuveniet uberem, præsertim de Origine Cognominum Anglicorum. Ad alia jam transeamus, quæ ut difficiliora, ita fortè gratiora.

CAP. X.

Hiberniæ Antiquæ Populi & Loca, de quibus fit mentio apud Ptolemæum, qui floruit sub Antonino Pio: unà cum adjunctis Nominibus recentioribus.

REm arduam hîc aggredior, tantaque obscuritate passim involutam, ut hæreant sæpè qui acutissimi quicquam certò statuere. Siquidem nomina antiqua, temporum revolutionibus, ita mutata sunt, ut in hodiernis, sæpissimè vix vestigia aliqua veterum remaneant,&,ut cum Seneca loquar, *nova Urbium fundamenta jaciuntur, nova Gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conversis, oriuntur:* Idcirco tanquàm optimi duces habendi locorum situs, prout à Ptolemæo, ex Marino Tyrio plerúmque descripti inveniuntur. Facem mihi in multis, quod libens fateor, prætulit Camdenus; quan-

quàm non negem, in non paucis, me, veritatis studio, ab illo dissentire coactum. Neque deerunt (spero) alii, qui plura invenient corrigenda. Interim hæc, qualiacunque sunt, ordine digesta Alphabetico, lectori hîc visum est exhibere, unà cum *Tabula* Chorographica sequente Hiberniæ veteris, secundùm Ptolemæum, additis duntaxat *Lucenis*, ex Orosio, qui claruit sub Theodosio Juniore. Ad notationem graduum longitudinis & latitudinis quod attinet, vide Ptolemæi regulam, lib. 2, cap. 1, quæ & semper observanda, ad sinceram lectionem cognoscendam.

Argitæ

HIBERNIÆ
VETERIS
Typus
VENICNII
ROBOGDII
DARNII vel DARNI
Ravius flu
Nagnata
ERDINI
NAGNATI
VOLUNTII
EBLANI
Laberus
Rigia
Eblana
AVTERI
Rigia altera
Macolicum
Ausona flu
Senus flu
Buvinda flu
CAVCI
Oboca flu
GANGANI
Rheba
Dunum
Birgus flu
Modonus flu
Menapia
MENAPII
Edri
LVCENI & VEL ABRI
CORIONDI
BRIGANTES
Daurona flu
Hieron prom
VEL VTERNI
Ivernis
VODII
Notium prom
W. Hollar fecit

A.

Argitæ flu. Oſtium. Nunc portus ſeu lacus dictus *Loghfoil*, in agro Londino-derenſi, Camdeno, *Suilly* lacus.

Auſona flu. al. Auſoba. Fluvius è lacu Curb emiſſus, qui Galviam perluit. Hic flu. idem eſt opinor cum Galvia ſeu *Galiva*, cujus meminerunt Annales Roſcomanenſes, ad ann. 1177 & 1190. Flumen Galviam Urbem nomini ſuô adoptâſſe videtur. Sed nominis rationē venentur alii.

Auteri populi. Hi olim incolebant partes aliquas regionum, quæ hodiè comitatus Galvienſis & Roſcomanenſis dicuntur. Auterorum nomen in ſe prodit Athenria urbecula in pago Galvienſi.

B.

Boreum Promontorium. Hodiè **Saint Helens head** al. Telen, in Donegallenſi Comitatu.

Brigantes pop. Habitabant regiones quæ nunc appellantur comitatus Catherlaghenſis, Kilkennienſis & R ginalis.

Brigus flu. al. Birgus. Hodiè Barous dictus, qui Neoro auctus, poſt aliquot milliaria, Suiro ſe conſociat: Hi tres fluvii è Bladinis montibus Hibernicè *Slew-bloom*, profluūt, & diviſis alveis diù decurrentes, uno tandē eo-

demq; oſtio in mare ſe exonerant, prope turriculam de *Hook*, in agro Wexfordienſi, unde *tres ſorores* olim dictæ.

Buuinda fly. Qui, nomine non prorsùs deperdito, *Boinus* hodiè dicitur, Nechamo, *Boand fluvius in Midia*, à *Boan* dictione tam Britannica quàm Hibernica, quæ vélocem ſignificat, ita, ut opinantur, denominatus.

C.

Cauci pop. Olim incolebant regiones quæ nobis hodiè comitatus Wickloenſis & Kildarenſis appellantur. Hi de Caucis Germaniæ orti videntur. Vid. Ortelii Theſaur. Geograph. in *Chaucis*.

Coriondi & Vodiæ al. Vodii pop. Hi olim inſidebant regiones quæ hodiè dicuntur Com. Corcagienſis, Tipperarienſis & Limericenſis. Corcagia urbs Coriondorũ nomen in ſe prodere videtur. An Coriondi hi à Coritanis Britanniæ in Hiberniam demigraverint, dubiũ. Haud multùm ſanè abludunt nomina.

D.

Darnii, vel Darini pop. Incolebant eas regiones quæ nobis hodiè vulgò appellantur Comitatus *London-dery*, *Antrim* & *Tir-oen*. In Deria (olim *Daire-calgaic*) nominis Darniorum nonnullæ

nonnullæ ſuperſunt reliquiæ, uti etiam in Dalrietâ, quo nomine ager Antrimenſis, vel magna ejus pars Routa hodiè dicta, antiquitùs appellabatur.

Daurona flu. Camdeno, *flumen quod Corcagiam præfluit, Giraldo Cambrenſi*, (ut ille habet) *Saverennus*. Giraldus quidem Topogr. Hiberniæ diſtinct.1, cap.6, aſſerit *Saverennum & Luvium per Corcagiam* (Provinciam ſcil. ita dictam, non urbem) manare. Flùvius verò qui urbem eam circumfluit, hodiè Læus dicitur,& eundem eſſe cenſeo cum jam dicto Luvio. Daurona autem nunc (ni fallor) *Avon-more*, i. e. fluvius magnus, qui Oceanum prope Yoghalam ingreditur.

D.

Dunum. *Dunamauſe*, in Comitatu Reginæ, ut ſitus loci apud Ptolemæũ, à quo inter urbes mediterraneas numeratur,indicare videtur. Ibi, ante aliquot ſecula,Marchiæ comites caſtrum habuerunt firmiſſimũ,æditiori colli impoſitum, cujus cadaver etiamnùm viſitur. Camdenus quaſi ſub alio ſole locat, & Dunum vult eſſe in agro

Dunensi. *Dunum* priscis Gallis, Britannis & Saxonibus, montem seu collem denotabat, unde Lugdunum in Gallia & Dunelmum, Camalodunum Sorbiodunum, & similia in Angliâ manârunt.

Dur. flu. Dingliæ sinus, seu Mangi flu. ostium, in agro Kerriensi, Camdeno, malè fluviolus qui Traleiam præterfluit, *Dur.* Britannis aquam denotat, ut habet Humfredus Lhuydus Cambro-britannus, & ventos venare videtur qui aliam vocis originem indagat.

E.

Eblana urbs. Dublinium Hiberniæ Metropolis, Jocelino, *Athcliath*, aliis, *Ballecliath*, id est, *Opidum super crates*, utpote subjectis olim in palustri loco cratibus, conditum.

Eblani pop. al. Blanii Incolebant regionem prope Dublinium quæ nunc ager Dubliniensis appellatur, nec non Midiam, vel majorem ejus partem.

Edri Insula. Plinio, *Andros.* Hæc Insula à Ptolemæo, inter eas ponitur quæ orientali parti Hiberniæ adjacent. Et eadem est, uti conjicio, cum *Beg-Eri*, id est,

est, parva Hibernia, Insula sub ostium Slani flu. in agro Wexfordiensi. Camdenus *Berdsey* al. *Enbly* vult esse, quæ ad Caernarvonensem agrum in Wallia spectat. Sed perperam opinor.

Erdini pop. Hi olim habitabant regiones quæ sunt prope lacum & flu. *Ern*, speciatim utramque *Brenium* & regionem quæ hodiè appellatur com. Fermanaghensis. In *Erno*, nominis Erdinorum reliquiæ supersunt.

G.

Gangani pop. Incolebant Tuomoniam & australes aliquas partes agri Galviensis. Camdenus ortos putat à Concanis Hispaniæ, à Scythis procreatis.

H.

Hieron, id est, sacrum Prom. *Grenore*, non longè à portu Wexfordiensi. Sunt qui locum, Salangam, & posteà montem Domini dictum volunt, vel montem S. Dominici (Ossoriensis sc.) de quo loquitur Giraldus Cambrensis, Topograph. Hiberniæ dist. 1, c. 5.

I.

Iernus flu. Kilmar flu. in agro Kerriensi, ubi portus est nobilis.

Isamnium Prom. Nautis dictum **Saint Johns forland**, in agro Dunensi.

Juernis. Dunkeran esse censuit Camdenus ad Iërnum flu. Quid judicem nescio: in hâc re me cæcutire fateor.

L.

Laberus. Fortè *Cenanus*, vel *Canenus*, temporis progressu nunc vulgò *Kells* in Midia, antiquitùs inter insigniores urbes numerata, Jos. Molesio, *Ampreston* nescio quæ, Camdeno, *Killair* in Midia Occidentali. Sed in hâc urbe indagandâ desudent alii.

Libnius, al. Liboeus flu. Sligous flu. quem Slichneium vocat Giraldus Cambrensis, & situs apud Ptolemæum Sligoæ sinum indicat: Camdenus malè eundem vult cum *Liffio* flu. qui Dublinium perfluit.

Limni Insula. Nunc *Lambey*, Insula litori vicina, ad agrum Dubliniensem spectans, idque tùm nomen indicare videtur, tum situs apud Ptolemæum, Camdeno, *Ramsey*, apud Penbrochienses, in Wallia. Lambeia exponitur *insula agnorum*, sicuti jam dicta Ramseia, *insula arietum*, & Shepeia in Cantio, *insula ovium*.

Logia. flu. Bannus flu. (ex Lacu *Logh-eagh* amplissimo emissus) in limite Orientali agri Londinoderensis, opimâ

Salmonum

Salmonum piſcatione celebris, Villanovano, corruptè *Bone*, Camdeno, lacus *Loghfoil*,

M.

Macolicum. Mercator & Camdenus hunc locum *Malc* vocant. Sed ubi locum ſic dictum inveniam, planè neſcio, Ego exiſtimo *Milick* eſſe, quam Shenanus alluit, in agro Galvienſi: nec multum abſonant nomina.

Menapia. Situs apud Ptolemæũ, Wexfordiam indicat. Sunt verò qui eandẽ cum Waterfordiâ putant, Hibernis & Cambris *Port-largi* dicta. Vox Ford in poſteriore parte utriúſq; nominis, exoticam ſapit originem; Anglis & Germanis vadum ſignificat vel trajectum, Sic Oxford in Anglia, utraque Francofordia in Germania, à vadis vel trajectibus nomina ſua deducunt.

Menapii pop. Incolebant regiones quæ nunc Comit. Wexfordienſis & Waterfordienſis appellantur. An ex his, vel è Galliæ Belgicæ Menapiis, Carauſius ille fuerit, qui purpuram in Britannia aſſumpſit, Diocletiano & Maximiano imperãtibus, non facilè quis dicat. Videtur tamẽ

fuiſſe ex Menapiis Hiberniæ, nam *Menapiæ* civem, eum diſertè appellat Sextus Aurelius Victor. *Et Menapia Vrbs* (ut rectè notat Camdenus) *Non in Belgica, ſed in Hibernia* à Ptolemæo ponitur, licèt *Menapiorum* populus utrobique ab eodem ſtatuatur.

Modonus flu.

Nunc (antiquato priore nomine,) Slanus vocatur, in agro Wexfordienſi, ut ſitus apud Ptolemæum innuit.

N.

Nagnata. al. Magnata.

Hanc urbem inſignem appellat Ptolemæus. Situs loci apud eum, locum aliquem denotare videtur non procul à Sligoa. Atqui in eo tractu, nulla (quod ſciam) veſtigia ſuperſunt urbis ſic dictæ, ita omnia delet temporis vetuſtas. Sunt quidem nominis antiqui reliquiæ, in *Magio* hodiè Maio, (cujus meminit Beda) nota proximi (ad auſtrum) comitatus villa, Ptolemæi tamen *Magnatam* fuiſſe, repugnat ſitus diſtantia, Fortè ſuſpicentur aliqui urbem loco ſuo apud eum paulùm exturbatũ. Sed hæc viderint alii.

Nagnatæ pop. al. Magnati.

Nagnatæ, vel, pro exemplarium varietate, Magnati incolebant regionem quæ

hodiè

hodiè dicitur ager Sligoensis, fortaſſe etiam pagum Maionenſem.

Notium, ſive auſtrale prom. Nautis **Miſſen-head** in comitatu Corcagienſi.

O.

Ovoca al. Oboca. flu. *Aven-more*, vel *Owen-more* ut vulgò appellatur, id eſt, fluvius magnus, qui Arkloam præterfluit in agro Wickloenſi, Joſepho Moletio, perperam, *Arcellius* dictus.

R.

Ravius flu. Ernus fluvius ex Erno lacu emiſſus, in agro Donegallenſi, à Giraldo Cambrenſi Samarius dictus, à Camdeno, Mercatore & Spenſero malè *Trowis*.

Rheba. *Rheban* ad Baroum flu. in agro Kildarenſi, nunc ſolùm caſtello nota, olim urbe.

Ricina Inſula. Inſula *Recran*, vulgò *Rachlin*, Plinio, Ricnea, quæ hodiè pars cenſetur agri Antrimenſis.

Rigia al. Regia. Gerardo Mercatore, Limericum, Gulielmo Camdeno, è nomine & ſitu probabilius, locus aliquis non procul à Loghrie lacu inſuloſo & amplo, in quem Shenanus flu. ſe refundit.

Rigia al. Regia altera. Camdeno *Reglis* in Inſula (petroſâ) Lacus *Derg*, ubi S. *Patricii Purgatorium*. Atqui refragatur tum

ſitus.

situs apud Ptolemæum, tum ipsius Insulæ exiguitas, quæ continet vix tres quartas partes unius acræ ordinariæ Hibernicæ. Ego censeo *Athnery*, seu Athenriam esse, in Comitatu Galviensi.

Robogdii, al. Rhobogdii, & Vennicnii, pop. Incolebant regionem quæ hodiè appellatur ager Donegallensis, necnon partem agri Londino-derensis.

Rhobogdium Prom. Extremum totius Hiberniæ Promontorium quod Oceano Deucalidonio incumbit, in Pen-insula de *Inis-Oen.*

S.

Senus flu. Shenanus, Orosio *Scena*, fluvius totius Hiberniæ celeberrimus, è monte *Slew-neren* (ita dicto à ferri venis quibus abundat) in agro Leytrimensi effusus.

V.

Udiæ, vel Vodii, vid. *Coriondi.*

Velabri pop. nonnullis exemplaribus, *Vellibori.* Incolebant partes Kerriæ Boreales, An ab Iberis ita nominati, dubium. His Lucenos vicinos facit Orosius, *ad Scenæ fluminis ostium.*

Vennicnii pop. vid. *Rhobogdii.*

Vennicnium Prom. Nautis **Rams-head**, aliis **Horn-head**, quod in cornu tenuatur,

tenuatur, in agro Donegallensi.

Viduæ fluvii Ostium. Lacus *Suilly*, in eodem comitatu.

Vinderii flu. Ostium. Carigfergusii sinus, sive Laganus flu, qui ibi in mare se exonerat.

Voluntii pop. al. Vluntii. Incolebant regionem olim dictam *Vllagh*, sive Ulidiam, ubi hodiè comitatus Dunensis. His fortè Ultonienses nomen suũ debent, si non, quod alii asserunt, Ollomaiuo regi antiquo ethnico Hiberniæ.

Vterni pop. Vel, pro exemplarium varietate, Iberni, Iberi & Juërni incolebant australiores Desmoniæ partes. Forsan coloniæ fuerunt Iberorũ: E nomine & positu contra Hispaniã, hoc conjectare licet.

Hæc, ordine alphabetico digessimus. Cæterùm non alienum erit, quantulumcunque sit, hîc etiam annotare Ptolemæum, in Geographiâ suâ, Septentrionale Hiberniæ latus primùm descripsisse, posteà Occidentale, deindè Australe, ac demùm Orientale; túmque, post latera, civitates mediterraneas, ac postremò Insulas Hiberniæ adjacentes. Ex iis verò plurimæ hodiè inter Insulas magnæ Britanniæ cui propriores, numerantur, Ebudæ sci. Maleos, Epidium, Mona-æda & Mona, quas ideò in hâc disquisitione prætermisimus. Denique cùm de antiqua Hibernia hîc agatur, non tacendum est, quod de ea Marcianus Heracle-

ota.

ota, in Periplo ſuo, tradit, *Habet* (Hibernia) *Gentes ſeu Provincias XVI, Urbes inſignes XV, Promontoria inſignia V, Inſulas inſignes VI.* De Hiberniæ veteris deſcriptione, hoc dixiſſe ſufficiat.

CAP. XI.

De Hibernorum veterum Veſtitu & Ornatu.

Sect. 1. SAgum villoſum cum limbo jubato veſtis eſt Hibernica exterior, ad talos uſque fermè demiſſa, In vita S. Cadoci Cambrenſis, *Coccula* dicitur; ubi & deſcribitur *quoddam genus indumenti quo Hibernienſes utuntur, deforis plenum prominentibus jubis, ſeu villis, in modum crinium contextis.* Spenſerus, in Dialogo inter Eudoxum & Irenæum, hanc veſtem latinè dictam vult *Mantile.* Sed malè proculdubiò, Nam Mantile linteolum eſt ad manus tergendas factum, ut è Virgilio liquet. Æneid. l. 1, Ubi de Ænea à Didone hoſpitio excepto, ita canit,

Jam pater Æneas, & jam Trojana Juventus
Conveniunt, ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro;
Dant famuli manibus lymphas, Cererēq; caniſtris
Expediunt, tonſiſque ferunt mantilia villis.

Et Georgic. lib. 4,

——*Manibus liquidos dant ordine fontes*
Germanæ, tonſiſque ferunt mantilia villis.

Cæterùm Iſidorus lintea *pro operiendis menſis* ſuo tempore *Mantilia* dicta notat. Angli quidem hanc veſtem a Mantell vocant, & in

in eodem sensu, Radulphus de Diceto & Johannes Bromtonus *Mantillum* habent, quod nomen à Gallico *Manteau* derivatur, pro pallio nunc usurpato. Atque ut Pallia Græcorum propriæ erant vestes, & Togæ Romanorum, unde Virgilius Æneid. l.1,

Consilia in melius referet, mecúmque fovebit
Romanos, rerum Dominos, gentemque togatam.

Ita Saga Hibernorum veterum. Hac veste utebantur etiam fœminæ Hibernicæ, talari quam gerebant tunicæ superindutâ. Neque inusitatum est idem vestimenti genus fœminis Maclovianis in Gallia, id quod notabam, dum ibi essem anno MDCXLIX. Porrò ut quod sentio dicam, valdè probabile videtur Hibernos hanc vestem laneam à Gallis veteribus mutuatos. Nam Sagum Gallicum esse nomen asserit Isidorus, & Saga propria fuisse Gallorum vestimenta tradit Varro, l.4, de lingua Latina, ubi de vestium generibus agens, *In his* (inquit) *multa peregrina, ut Sagum, Rheno, Gallica, Gaunacum, majus Sagum & Amphimallon Græca.* Idem docet Strabo, lib.4. Geographiæ. Hinc Galli sæpè Sagati olim dicti. Hactenùs de veste exteriori Hibernica. De aliis Hibernorum vestibus, tunicellis sc. & femoralibus illis arctissimis, *Trowses* vulgò dictis; vix habeo quod dicam memoratu dignum. Ad Etymologiam verbi *Trowse* quod attinet, fortè petenda à Gallico *Trousser*, connectere. Gir. Cambrensis *braccas caligatas, seu caligas braccatas vocat*, Topograph. Hiberniæ distinct. 3. cap. 10. Braccas vestes fuisse varii coloris tradit Diodorus

dorus Siculus. Pannus autem levidensis varii coloris, ex quo sæpè facta sunt ea femoralia, ab Hibernis *Braccan* appellatur. A talis vestimenti usu, dimidia pars Galliæ Transalpinæ olim dicta est Braçcata, sicut altera pars, Comata, ob incolarum comas promissas. Gallos ita vestitos, secum Romam duxit Julius Cæsar, sed ibi in triumpho suo Gallico, vestibus decentioribus amictos, eos populo ostendit, unde illa, ait Suetonius, vulgò canebantur,

Gallos Cæsar in triumphum ducit: Iidem in Curia Galli Braccas deposuerunt, latū clavū sumpserunt.

Et Britannos olim iisdem usos fuisse vestimentis, ostendit Martialis,

Quàm veteres braccæ Britonis pauperis.

Uxores Hibernicæ (pro more veterrimo) velato capite incedebant, virgines nudo, demissis interdùm à tergo crinibus.

De Hibernorum veterum Ornatu; admodùm pauca mihi legenti occurrunt. Aliquos è regibus Coronâ aureâ redimitos fuisse suprà diximus; & Reges margaritis in auribus suis usos, prodit Nennius. De torque aureo quo collum suum ornare solebat Dermitius filius Cerbailli Rex Hiberniæ, Vid. Scriptor. vitæ S.Brendani. Nobiles prætereà annulos aureos in digitis olim gestâsse constat.

CAP. XII.

De priscis Equitibus & Peditibus Hibernicis, sed potissimùm de iis qui fuerunt mediorum temporum: Déque eorum Armis & Clamore militari.

ANtiquioribus seculis, Equites Hibernici equos nudos, absque ephippiis ascendebant; Posteà sellis utebantur, sed absq; stapede sive scala ea equestri, quâ hodiè utimur, ut in equos nos collocemus. Hiq; Equites, vel hastis, vel sagittis dimicabant. Aliqui præterea (mediis seculis) loricis ferreis erant armati. Neque mos ille equitandi inusitatus erat olim ipsis Anglis, ut testantur tam sigilla nonnulla antiqua quæ expressam ostendunt Equitis Anglici imaginem, quàm Statutum Parlamenti Pontanæ inchoati anno decimo Henrici VII. Ita porrò Britanni olim, ita Galli, & ita Romani equitabant. Murchardidem unum è potentioribus Dynastis Hibernicis absque ephippio equitantem exprimit Gallus quidam qui expeditiônem secundam Richardi 2 in Hiberniam metro Gallico descripsit; Equum verò ejus generosissimum (attende pretium) emptum asserit vaccis 400. Equitibus Hibernicis servi quidam erant à pedibus *Daltini* vulgò dicti, jaculis amentatis tantùm armati, qui eorum equos curabant. De Equitibus vocatis Hobellariis, suprà à nobis dictum, cap. VII, nec hîc repetendum. Ἵππος Equum significat, atque inde fortè vox Hobby. Sect. 1.

Hiberni mediorum seculorum Peditibus duplicis generis utebantur, Quidam *Gallo-glassii* dicti, casside ferrea & lorica ferreis annulis confecta, erant armati, gladióque longo cincti; Item alterâ manu securim acutissimam gestabant, more Gallorum illorum veterum, de quibus loquitur Marcellinus, lib. 19. Alii levioris armaturæ, Henrico Marleburgensi *Turbiculi*, quibusdam *Turbarii*, vulgò, *Kerni* dicti, jaculis amentatis, machæris, & cultris sive sicis, **Skepnes** vocatis, dimicabant. An tales fuerint cultri illi *Seaxes* dicti, quibus olim accingebantur Saxones, quærant alii. In rotulo clauso ann. V. Edwardi III, memb. 25, inter articulos in Hibernia observandos, sextus est, contra sustentatores & ductores *Kernorum & gentis vocatæ* **Idle-men**, *nisi in Marchiis* (sive confiniis) *suas proprias ad custas*. Ita Archivum arcis Londinensis. In bello, pro tympano, tibia utricularis in usu erat. Sic *Lacedæmonios olim, non cornuum tubarúmve signis, sed tibiarum modulis, in præliis usos* testatur A. Gellius, lib. 1. cap. 11.

Sect. 2. Ad Hibernorum antiquiorum Arma quod attinet, eos armis æneis fuisse usos constat, Sic Græcos olim, sic Britannos armatos certum. Est mihi æs securis militaris, rudi quidem sed admodùm antiquo opere, jampridem è loco uliginoso in agro Letrimensi, effossum. Hibernis *præcipuam fuisse gloriam in armorum nitela*, asserit Solinus, cap. 25, & speciatim tradit eos, *qui studebant cultui, dentibus marinantium belluarũ insigniisse ensium capulos, & candicâsse ad eburneam claritatem*. Labracum Loinsec regem Hiberniæ, quoddam hastæ genus dictum *Lagenib*, ex partibus transmarinis, secum in Hiberniam

Hiberniam portâſſe anno Mundi 3670, tradunt (quàm verè neſcio) Hiſtorici Hibernici: atque inde orientalem Hiberniæ Provinciam, Lageniam dictam volunt, cùm anteà vocaretur *Coigidugarıan*. In Annalibus Roſcomanenſibus, ad annum MCXC, fit mentio *capitis haſtæ, ad longitudinem unius cubiti, reperti in fluvio Galliva* tùm *deſiccato*. De Hibernorum armis, tempore adventus Anglorum, ſub Henrico II, ſic Giraldus Cambrenſis, Topograph. Hiberniæ, diſtinct. 3. cap. 10, *Tribus utuntur armorum generibus, lanceis non longis, & jaculis binis in quibus & Baſclenſium morem ſunt imitati, Securibus quoque amplis, fabrili diligentiâ optimè calibatis, quas à Norwagienſibus & Ouſtmannis,* (de quibus poſt dicetur) *ſunt mutuati. Una tantùm manu & non ambabus ſecuri percutiunt, pollice deſuper manubrium in longum extenſo ictumque regente, à quo nec galea caput in conum erecta, nec reliquum corpus ferrea loricæ tricatura tuetur. Unde & in noſtris contigit temporibus, totam militis coxam ferro utcunque fideliter veſtitam, uno ſecuris ictu, præciſam fuiſſe, ex una equi parte coxa cum tibia, ex alterâ verò, corpore cadente moribundo: Lapides quoque pugillares, cùm alia defecerint, hoſtibus in conflictu damnaſiſſimos, præ alia gente, promptiùs, & expeditiùs, ad manum habent.* De ſcutis eorum, nec non arcubus & ſagittis ſuprà diximus, cap. 2. Gladius iis ingens erat & prælongus, unâ tantùm parte acutus, quo cæſim non punctim pugnabant. Apud aliquos *in uſu fuit Cudo* ſive *Galea ferarum tergoribus inducta*, uti habet in Nomenclatore ſuo, Hadrianus

F

drianus Junius. Ocrearū usum ab Anglis tandē acceperunt, necnon armorum diversa genera, quæ ad recentiora tempora spectant, ideóque hîc prætermittenda. In prælia ituri, cùm ita propè essent hostes, ut ab iis exaudiri possent, clamore quodam Martio utebantur (uti suprà diximus) *Farah*, *Farah*, sæpiùs iterantes. Scythas, Germanos, & ipsos Græcos & Romanos tali olim usos fuisse clamore, ante pugnam constat. An verò à clamore illo *Eleleu* quo Græci (uti suprà diximus cap. 2) ad prælium euntes utebantur, vox *Aleleu* fluxerit, quam iterare solebant mulieres merè Hibernicæ, in ululatibus & palmarum complosionibus, dum amicornm funera prosequerentur, non definio: Nam de Græcorum habitatione in Hibernia, parum aut nihil mihi legenti occurrit: Superesse quidem vestigia nonnulla veterum Græcorum in Hibernia, innuit Ecclesia quædam Trimmæ in Midia, dicta *Græcorum Ecclesia*. De Dobda Episcopo, Græco, qui S. Virgilium ex Hibernia secutus est, vid. Wiguleum Hundium, in Juvaviensium sive Salisburgensium Episcoporum catalogo, & vitæ ejusdem Virgilii descriptorem Eberhardi Salisburgensis Episcopi Discipulum. Vid. porrò quæ suprà diximus, de Nemethi progenie. Pan militaris illius barritus dicitur inventor, & à tali stratagemate noctu, cùm in Indica Bacchi expeditione, subitò hostes in fugam essent versi, ortum proverbium *Terror Panicus*. Sed hoc extra oleas. Hactenùs de prisco milite Hibernico ejusque armis & clamore militari, nunc iconem ejus Lectori visum exhibere,

An

An Hiberni habuerint currus militares *Esseda* olim dictos, more Gallorum & Britannorum veterum, non certò constat. Sed verisimile est habuisse, præsertim si credamus anonymo vitæ S.Columbæ scriptori antiquo poëticè magis quàm historicè Prælium Culedrebnense, anno 561 gestum, describenti. Habuisse currus illos quos Galli olim *Bennas* vocabant, ad usum sc. viatorum, & alios, linguâ Gallicâ *Carros* dictos, quibus sarcinæ eorum vehebantur, certissimum. Nescio an operæpretium sit hîc memorare certamina Ludicra (militiam quidem redolentia) Equitũ Hibernicorum, qui jaculis ferro non munitis, lusus & spectatores oblectandi gratiâ dimicare solebant, necnon eorum ardorem in ferarum, Luporum putà & Cervorum venationibus. Venatio quidem non parvam habet cum militia affinitatem, & si Xenophonti in Cyropædia credimus, ad fortitudinem adsequendam est omninò necessaria. Beda (Eccles. Histor. lib. 1, cap. 1,) Hiberniam *Insulam* vocat *Cervorum venatu insignem.* Sed hæc Corollarii loco.

CAP. XIII.

De priscis Exactionibus Hibernicis, dictis Bonaght, Sorohen, Coshery, Cuddy, Shragh & Mart: *Deque Tributis ab Anglis introductis, vice* Bonaghti, *vocatis* **Coyne & Livery.**

Sect. 1. B*Onaght* Exactio erat pro Domini libito imposita, ad alendos Equites, triarios quos Gallo-glassios appellabant & alios pedites levioris armaturæ, quos *Kernos* vocabant. Istique milites ita sustentati, aliquandò promiscuè *Bonaghti* dicebantur.

Sorohen Taxatio erat quater in anno imposita liberè tenentibus, (sive iis qui prædia habebant, ad hæredes transmittenda) pro victu, hospitio & stipendiis dictorum militum.

Coshery exactio erat Dynastæ Hibernici, quando ab incolis sub ejus potestate & clientela, victum & hopitium capiebat, pro seipso suaque sequela.

Aliæ erant Exactiones dictæ *Cuddies*, sive cœnæ nocturnæ: Item aliæ (præsertim in Momonia) vocatæ *Shragh* & *Mart*, partim in nummis, partim vel in pecore vel in cibo, plerumque pro Domini libito, impositæ. Hisq; direptionibus nec non *tasciis* quibusdam, Anglicè **Cuttings** dictis, vel quando Dominus iter ingrediebatur, vel epulo aliquem excipiebat, vel è simili occasione, impositis, prisca plebis Hibernicæ conditio penè servilis perspici potest.

Hibernorum

Hibernorum veſtigia premens Mauritius *Sect.*2.
filius Thomæ poſteà Comes Deſmoniæ, Anglorum (uti fertur) fuit primus qui ſubditis impoſuit tributa illa graviſſima, **Coyn & Livery** dicta, nummos ſcil. çibum & hoſpitium pro militibus, & pabulum pro equis. Hæc introduxiſſe fertur tempore Edwardi II Regis Angliæ, ad ſuſtentationem exercitus Regis, contra Scotos in Hibernia tum longè latéque graſſantes, ſub ductu Edwardi Bruſei, qui ſe Regem Hiberniæ declaraverat. Ut ut fuerit, ſive is primus, ſive non, Scotis poſteà devictis, ac pace reſtitutâ, Tributa illa,

——— ———*per longas invaluere moras:*

Nam in plurimis Hiberniæ locis, per multos poſteà annos, impoſita, miſellum populū graviter afflixerunt, etiam non obſtantibus Statutis quibuſdam Parlamentariis, quibus iſtæ direptiones & expilationes prohibitæ fuerunt, ſub pœna proditionis. Sed plus valent boni mores (ut rectè Tacitus) quàm bonæ leges. De Comitis illius Seneſchallo Johanne Cotterell, morte mulctato, Radulphi de Ufford Hiberniæ Juſtitiarii mandato, quòd *multas graves, extraneas & intollerabiles leges exercuiſſet, tenuiſſet, & inveniſſet*, vid. Joh. Clynni Annales, ad annum 1345. Notant aliqui hoc ipſum exactionum genus, uni ex jam dicti Mauritii poſteris fuiſſe exitiale: Nam Thomas Comes Deſmoniæ, ob ſimilia tributa, quæ ſubditis impoſuerat, capite plexus eſt Pontanæ, (quam Droghedam & vulgò *Tredagh* vocamus) Februarii 15, anno Domini MCCCCLXVII, juſſu Johannis Tiptofti Wigorniæ comitis Hiberniæque Deputati. Atqui Thomas Ruſſellus in Hiſtoria Geraldinorum,

rum, quo authore nescio, Desmonium sublatum asserit, machinationibus Elizabethæ Uxoris Edwardi IV, in ultionem verborum quæ contra eam, ad Regem loquutus fuerat. Ad voces ipsas quod attinet; **Copn** verbum est Anglicum, quod pecuniam significat, & **Liberty**, in mitiori sensu, *res necessarias, quæ vel ex debito, vel honoris causâ* (ut ait Spelmannus) *Magistratui, hospitibus, seu peregrinantibus ministrantur*. Cæterùm in Hiberniâ, Exactiones istæ tanto rigore & insolentiâ fuerunt impositæ, neque porrò certis temporibus, neque locis limitatæ, ut inde profluxèrint depopulatio, exilium & extirpatio multorum è primariis subditis; aliique ociosi facti, miseriarum & malorum temporum eventum expectârint. Sic ferè Jo. Davisius Eques aur. Jacobi Regis, ad tempus, Procurator in Hibernia. Quibus miseriis addi possunt (ex Statuto anni X Henrici VII) homicidia, raptus & latrocinia, ab ipsis militibus, quos exactiones istæ sustentabant, frequenter perpetrata. Denique, invaluerunt etiam paulatim, apud Anglos nonnullos eminentioris loci, speciatim apud Comites Desmoniæ, Exactiones Hibernicæ suprà memoratæ, vel saltem earum pars maxima. Cæterùm, clauso tandem Jani templo, altæ Pacis beneficio, sub Jacobo rege, Leges terræ universim receptæ sunt, túmque tributa illa gravissima & direptiones evanuerunt. Ad alia jam festinamus: Siquidem de Exactionibus, satis superque dictum.

CAP.

CAP. XIV.

De Mirabilibus nonnullis Hiberniæ; Deque aliis aſcriptitiis.

DE Mirabilibus Hiberniæ; multa ſcripſit Giraldus Cambrenſis, ſed fabulis mirè admixta: Nonnulla etiam habet Nennius, Britannus, ſeculis aliquot Giraldo antiquior, quæ,quia Author eſt adhuc ineditus,viſum eſt tranſcribere. Sic igitur ille, in fine Hiſtoriæ ſuæ, *De prima Inhabitatione Britonum Britanniæ Inſulæ,* ſub titulo, *De Mirabilibus Hiberniæ.* Sed aliqua exemplaria Gildæ nomen (ut hoc obiter annotemus) falſò præferunt.

Eſt ibi Stagnum(inquit Nennius) *quod vocatur Luch-lein;* (hodiè *Logh-lein* in Kerria) *Quatuor circulis ambitur,Primo circulo, Gronnâ* (ſive venâ *vel fodinâ) *Stanni ambitur, Secundo circulo, Gronnâ plumbi ambitur, Tertio circulo gronnâ ferri ambitur, & quarto circulo gronnâ æris ambitur. Et in eo ſtagno margaritæ multæ reperiuntur, quas ponunt Reges in auribus ſuis.*

* Aſſerius autem & Flor. Wigorn. lo.a paluſtria & aquis obducta *gronnas* vocant.

Eſt aliud Stagnum quod facit ligna dureſcere in lapides. Homines autem findunt ligna, & poſtquàm formaverunt, projiciunt in ſtagnum, & manent in eo, uſque ad caput anni, & in capite anni lapis invenitur, & vocatur ſtagnum (vel ingens lacus potius) *Luch-echac.* Hodiè vulgò *Logh-each,* in Ultonia.

Eſt aliud Miraculum in regione quæ vocatur Ceretìcum; Eſt ibi Mons qui cognominatur Crucmaur,

maur, & est sepulchrum in cacumine illius, & omnis homo quicunque venerit ad sepulchrum, & extenderit se juxta illud, quamvis brevis fuerit homo & parvus, similiter longitudo Sepulchri juxta staturam hominis invenitur; Et si fuerit longus & procerus, etiamsi fuerit in longitudine quatuor cubitorum, juxta staturam unius cujusque hominis, sic tumulus invenitur. Et omnis peregrinus tædiosus, qui tres flectiones flectaverit, juxta illud, non erit tædium super eum, usque ad diem mortis suæ, & non gravabitur ullo iterùm tædio, quamvis habitâsset solus in extremis finibus cosmi. Hoc postremum in quibusdam exemplaribus, rectiùs ponitur inter Mirabilia Britanniæ, in quâ certè est Ereticũ sive Ceretica, quæ nunc nobis *Cardigan-shire* appellatur. Sed ut quod sentio dicam, de miraculo ipso, commentum est notissimum: in duobus verò prioribus, Nennius miscet vera falsis, De aliis ejusdem farinæ Mirabilibus, apud Historicos nonnullos fit mentio, quæ sciens hîc prætereo. De Bernaclæ sive Brantæ prodigiosa generatione, ex ligno in salo, tractu temporis putrefacto, vid. Giraldum Cambrensem. Topograph. Hiberniæ distinct. 1, cap. 11. *Bernacla anserini est generis, fero ansere paulò minor, pectore subnigro, cætero cinereo, & anserum ferorum more volat, strepit, paludes frequentat, & segetem destruit. Caro autem paulò insuavior est & divitibus minùs appetita.* Hæc ferè Gulielmus Turnerus. Vidi ego ligni putrefacti fragmentum, ex quo erumpebant minuta quædam corpuscula, testis inclusa, ex quo genere, uti recepta est opinio eorum qui prope litora habitant, à Bernaclis frequentata, tam in Hibernia quàm in Scotia, Bernaclæ originem

nem sumere solent. *Porrò hæc Bernaclæ generatio non usque adeò prodigiosa illis videbitur* (inquit jam dictus Turnerus) *qui quod Aristoteles de volucre Ephemero scripsit, legerint, quòd in Hypani fluvio, ex folliculis quibusdam erumpat.* Ad hanc opinionem firmandam vid. porrò quæ habet Jo. Gerardus, ad finem historiæ suæ Plantarum. Quid è contra objicitur, petendum ex Pontani Rerum Amstelodam. Histor. lib. 2. cap. 22, & ex Fabii Columnæ Piscium aliquot historiâ, Neapoli editâ 1592. Utcunque, in re quæ plenius scrutinium mereri videatur, nihil definio. Sed (ut caput hoc claudamus) inter verè miranda non omittendum, licèt suprà dictum, cap. VII, Hiberniam non gignere venenatum quicquam, nec alere aliundè invectum, habere tamen araneas & lacertas, sed eas non venenatas. Unde Hiberniam de se suisque dotibus, ita loquentem introducit Hadr. Junius,

Cui Deus & melior rerum nascentium origo
Jus commune dedit cùm Creta altrice tonantis,
Noxia ne nostris diffundant sibila in oris
Terrifici creti tabo Phorcynidos angues;
Et fortè illati compressis faucibus atris
Viroso pariter vitam cum sanguine ponant.

Cæterùm an lignum Hibernicum valeat contra venenata, quod aliqui asserunt, non indignum est indagine penitiore, eóque studiosiùs, quia venerabilis Beda Eccles. histor. lib. 1, cap. 1, asserit *omnia penè quæ de eadẽ insula* (Hibernia sc.) *sunt, contra venenũ valere. Denique vidimus* (sic porrò ille) *quibusdã à serpente percussis, rasa folia codicũ, qui de Hibernia fuerunt, & ipsam rasuram*

rasuram aquæ immissam, ac potui datam, talibus protinùs totam vim veneni grassantis, totum inflati corporis absumpsisse ac sedâsse tumorem. Interim corrigendus est Cardani error, qui lib. 10, de Subtilitate, pro Hibernia *Britanniam* asserit *carere Serpentibus.* Hæc ejus assertio in eundem errorem duxit Jul.Cæs.Scaligerũ, licèt ille immunitatis causas à Cardano assignatas, meritò confutet, Exercitatione 200.

CAP. XV.

De Academiis, sive Scholis insignioribus Hiberniæ. Deque aliis, apud exteras nationes, Hibernorum operâ excultis.

Sect. 1. FUisse olim in Hibernia Scholas insigniores, sive ut nunc appellamus, Academias, ad quas Hiberni & Britones, ac demùm Galli ac Saxones, tanquàm ad bonarum literarum Emporia confluxerunt, ex antiquis scriptoribus, fide dignis, liquidò constat. De hac re, vid. Bed. lib. 3. Histor. Eccles. gentis Anglorum cap.7, & 27, & lib. 4, cap.26. Item Alcuin. in prosaicâ S.Willibrordi vitâ, cap. 4, & lib.2, de vitâ ejus, carmine, cap.1, & 33, Eric. Autissiodorens. Monach. lib.1, cap.ultim. de miraculis S. Germani, & Sulgeni vitam, à filio ejus Johanne, (qui claruit anno Dom. MLXXXIX) carmine descriptam. Inter Scholas eas, ut antiquissima, ita olim eminebat Armachana; De qua, ita scriptor vitæ S. Patricii, qui eam tribus libris complexus est, diù ante Anglorum adventum in Hiberniam. *Ibi B. Patricius civitatem, qua dicitur Armacha,*

cha, instituit, in qua est omnis Archiepiscopatus Hiberniæ, quam valdè dilexit S. Patricius viper vens, & in qua summum constituit suum honorem secula. In ipsa jam civitate, scil. Armacha, Summum Studium literale manet semper. Gildam Albanium ibi ad tempus *Studium rexisse* tradit Carodocus Lhancarvanensis Supersunt porrò etiamnùm nomina Prælectorum quorundam ibidem, sub ipsis Norwegorum in Hibernia sævientium temporibus, tanquàm antiqui splendoris reliquiæ: Atque si Florentio Cartæo credamus, ex M S. nescio quo Oxoniensi, census studiosorum ejusdem Academiæ, uno eodemque tempore olim septem millium numerum excessit. Sed hoc transeat. Author Annalium Ultoniensium ad annum 1020 (qui nobis est 1021) Armacham universam tunc combustam asserit, eodemque incendio periisse (inter alia ibi memorata) *antiquam Cathedram Præceptorum*: Ad annum itidem 1162 vel 1163, Synodum 26 episcoporum coactam asserit in loco dicto *Cleonad*, præsidente Gelasio Armachano Archiepiscopo, in qua decretum est, ut nullus deinceps ad Theologiam publicè prælegendam admitteretur, nisi qui Academiæ Armachanæ fuerat Alumnus. De Schola Clonardensi, ad Boinum flu. in Midia, hæc habemus in vita S. Finiani fundatoris, qui claruit anno Dom. DXXX, *In loco qui Cluanaraird dicitur, velut Sol in medio cæli, Finianus radios virtutum & salutaris doctrinæ atque miraculorum illustrando mundum, emisit. Fama enim bonorum operum ejus, ex diversis terræ partibus, viros illustres, partim ad scripturam sacram addiscendam, partim ad Ecclesiasticam institutionem percipiendam,*

dam, quasi ad quoddam totius sapientiæ Sacrarium, attraxit : quorum nomina sunt, duo Kierani, (Kieranus filius Artificis, qui Mac-Itæir dicitur & Kieranus Saigre) Columba-Kill & Columba filius Crimthaind, duo Brandani (Brandanus filius Findlogæ, & Brandanus Birra, qui Propheta in Scholis illis & sanctorum Hibernensium habebatur) & Laserianus filius Nathfraith, & Sinel filius Maënaci, & Cainecus filius Nepotis Daland, & Ruadan Lothra, & Nannyd Lamdere, & Mugenoc Killicumuli, & Episcopus Sennach. Et in vita S. Moluæ, *Venit ad sanctam Scholam S. Finiani, in sua Civitate quæ est in confinio Laginensium, & nepotum Neill: in qua Schola, multitudo Sanctorum Hiberniæ Divinitatem apud S. Finianum scrutabantur.* Scholam ibi Academiam vel Gymnasium significare res ipsa loquitur. Scholam etiam eandem Ciceronis ætate habuisse significationem, ubi vox grammaticalis non adjuncta fuit, è Cicerone rectè colligit Johannes Caius, de Antiquitate Cantabrigiensis Academiæ lib. 1, pag. 177. Neque dubitandum est, *Studium* de quò suprà, idem olim denotâsse : Atque ita eodem sensu D. Hieronymus ad Rusticum Monachum scribens, vocat *Studia Galliarum florentissima.* Fuit & aliud bonarum literarum Domicilium Rossæ in Carbria, antiquitùs *Ross-ailithri* dictæ, à S. Fachnano, Seculo sexto erectum ; De quo ita Scriptor vitæ S. Mocoëmogi, *Habitavit S. Fachnanus in australi Hiberniæ parte, juxta mare, in suo Monasterio quod ipse fundavit. Ibi crevit Civitas, in qua semper mansit magnum Studium Scholarium, quæ dicitur Ross-ailithry.* Sanctum Brendanum ibi ar-

tes liberales prælegiſſe aſſerit, quâ authoritate neſcio, in Chronico ſuo Hiberniæ, Meredythus Hanmerus. Inter Academias itidem numerandæ ſunt fortaſsè *Beg-Eri*, ſub S. Ibaro, Clonferta, ſub S. Brendano, Bangora, ſub S. Congallo, Rathena (in Fercallia) & Liſmora, ſub S. Carthago, & Leghlina, ſub S. Laſeriano, Mirum eſt ſanè, quod de magnis monachorum agminibus, ſub eorum tutelis, à Scriptoribus traditum. De aliis antiquis Muſarum Sedibus in Hibernia, Caſſelienſi ſc. & Dunenſi, fit nuda mentio in Epiſtola quadam Florentii Cartæi ſupradicti, ad Donatum non ita pridem comitem Thomoniæ. Sed, de iis, nihil prætereà traditum reperi. De hac re, qui plura ſcire avet, conſulat profundæ eruditionis virum D. Jacobum Uſſerium Armachanum, in Britannicarum Eccleſiarum Antiquitatibus.

Venio jam ad recentiorum temporum Academias; & hîc primò ſe nobis offert Academia Dublinienſis. Johannem Lechum, Archiepiſcopum Dublinienſem, à Clemente V, Bullam procurâſſe fundationis *Univerſitatis Scholariū* Dublinii, datam 3 Idus Julii, Pontificatus anno 7, certò conſtat. Sed per Archiepiſcopi mortem, quæ ſecuta eſt 10. Auguſti, anno Dom. MCCCXIII, irrito ſucceſſu. Anno verò MCCCXX, Alexander de Bicknor ſucceſſor ejus in Archiepiſcopatu Academiam de novo fundavit, & Johannis XXII authoritate confirmari curavit. De regulis in ea obſervandis, en tibi ipſiſſima Inſtrumenti verba, *In Dei nomine, Amen. Nos Alexander de Bicknore permiſſione divina Dublinienſis Archiepiſcopus, Volumus Concedimus & Ordinamus,*

Ordinamus, de consensu & assensu Capitulorum nostrorum S. Trinitatis & S. Patricii Dublin. Magistris & Scholaribus Universitatis nostræ Dublin. quòd Magistri actu regentes dictæ Universitatis possint eligere Cancellarium, Doctorem in sacrâ pagina, seu jure Canonico. Ita quòd si in altera Ecclesiarum nostrarum S. Trinitatis vel S. Patricii ejusdem loci, in dictis scientiis fuerit aliquis in iisdem facultatibus adeptus, in Cancellarium præ omnibus cæteris, per eosdem eligatur. Et si, quod absit, in electione ejusdem Cancellarii fuerit discordia, quòd tunc stetur electioni majoris partis dictorum regentium in numero duntaxat. Et Cancellario dictæ Universitatis cedente vel decedente, alius infra XV dies eligatur, & idem electus nobis & successoribus nostris præsentibus, seu Vicariis nobis vel illis in remotis agentibus, Sede Dublinensi plenâ, & Sede vacante, Custodi Spiritualitatis ejusdem, pro confirmatione obtinenda, infra quindecim dies, à tempore electionis præsentetur, pro confirmatione sua petenda & obtinenda. Volumus ad hæc, quòd duo Procuratores actu regentes, cùm fuerit copia magistrorū regentium, simili modo ut priùs eligantur; Et quòd iidem Procuratores, cùm Universitas prædicta Cancellario caruerit, vices suppleant ejusdem Cancellarii. Et si electio Cancellarii infra quindecim dies celebrata non fuerit, extunc devolvat Jurisdictio ad Officialē curiæ Dublin. Sede plena, vel Sede vacante, ad Custodē Spiritualitatis, quousq; Cancellarius electus fuerit & confirmatus, vel saltem aliquid non obsistat canonicum, quo minùs debeat confirmari. Concedimus etiam quòd dominus Cancellarius habeat Jurisdictionem spiritualem in Magistros & Scholares, ubi actor & reus sunt de Universitate prædicta,

dicta, & in eorum familiares, & approbationem & reprobationem testamentorum eorum Magistrorum, Scholarium, & familiarium, ac dispositiones bonorum eorum, si intestati decesserint. Ita tamen quod mulctæ ipsis delinquentibus indicendæ, & emolumenta inde, & ex quacunque alia causa, de Jurisdictione prædicta provenientia, in cista quadam Universitatis prædictæ reponantur, convertenda in utilitatem dictæ Universitatis communem, secundùm dispositionem Cancellarii & Magistrorum; & quòd duas claves cistæ habeant Procuratores, & tertiam nominatus per Cancellarium; Et inde dicti Procuratores bis in anno, coram Cancellario & Magistris regentibus, computum reddere teneantur, vel coram Deputatis seu Deputandis ab iisdem. Jurisdictionem verò nostram & Decani nostri S. Patricii prædicti, in familiares nostros & Canonicos Ecclesiarum prædictarum, & ad eorum familiares, & super gleba præbendarum existentes nullatenùs à nobis seu ab ipso Decano abdicantes. Provisò tamen quòd pro officio Cancellarii & ejus oneribus supportandis, pro loco & tempore, secundùm Universitatis facultates honorificè ordinetur. Si verò Cancellarius prædictus vices suas aliquibus, vel alicui committere voluerit, in causis specialiter & universaliter cognoscendis, facultatem eidem concedimus per præsentes. Et si ab iisdem Commissariis appelletur, primò ad eundem Cancellarium & Regentes appelletur, qui per se in dicta causa appellationis cognoscent, vel per alios illa vice; à quibus si secundò appelletur, ad nos vel officialem curiæ nostræ, seu Custodem, ut præmittitur, ipsa appellatio interponatur. Licentiandi insuper Baccalaurii, in facultate quacunque, præsententur Cancellario

prædicto,

prædicto & Magistris regentibus, qui si sufficientem numerum, pro tempore per ipsos ordinando, obtinuerint Magistrorum in eadem facultate, pro literatura, & quoad illos & alios aliarum facultatum, pro moribus, deponentium, quibus credi volumus, si jurati de credulitate deponantur, non obstante minoris partis numero Magistrorum contradictione, licentientur, ali quin per gratiam transeant Universitatis. Et si quis contrà licentiandus in quacunque facultate, a'iq id objecerit, & illud in formâ Juris non probaverit, eo ipso habeatur pro malitiosè opponente, & propter refusionem damnorum & expensarum parti faciendarum, Universitatis privilegio privetur ad tempus, vel ad perpetuum, prout Cancellario & regentibus visum fuerit, habitâ consideratione ad qualitatem rei objectæ & conditionem utriusque personæ. Concedimus etiam, pro nobis & successoribus nostris, quòd Cancellarius, de consilio Magistrorum regentium & non regentium, si necesse fuerit, Statuta condere possit, ad honorem & pacem Universitatis, & ad scandala dirimenda, quæ contingere poterint, in eventu; & illa Statuta debent nobis & successoribus nostris præsentari, & per nos & eosdem successores confirmari. Ordinamus etiam quòd nos & successores nostri eligere possimus secularem in Theologia regentem, vel de quacunque religione, qui in Ecclesia nostra S. Patricii præfata actualiter legat in sacra pagina, sine alicujus contradictione vel calumnia, perpetuis temporibus in futurum. Ac nobis vel illis successoribus nostris agentibus in remotis, quòd Cancellarius hoc faciat vice nostra & eorundem successorum. (Eo non obstante quòd Scholas fratrum Prædicatorum ac Minorum duximus canonizandas.) Et quòd Cancellarius

cellarius electus, & à nobis & successoribus nostris confirmandus Juramentum nobis & successoribus nostris præstet fidelitatis. In cujus rei testimonium, Sigillum nostrum, unà cum Sigillis Capitulorum nostrorum S. Trinitatis & S. Patricii Dublin. prædictorum, præsentibus est appensum. Datum Dublinii, decimo die Februarii anno Dom. MCCCXX, & Consecrationis nostræ quarto. Túmque S.Theologiæ Doctores creati sunt ibidem Gulielmus de Hardite ordinis Prædicatorum, Henricus Cogry ordinis Minorum & Edmundus de Karmardin ordinis Prædicatorum. Item ad gradum Doctoratus in Jure Canonico, promotus est Gulielmus Rodiart Decanus Ecclesiæ S. Patricii Dublin. Qui constitutus est etiam primus Academiæ Cancellarius. Lecturam Theologicam, ab Edwardo III, ibi posteà institutam docet Regestum Johannis Alani Archiepiscopi Dublin. Cæterùm deficientibus facultatibus, quibus alumni alerentur, Academia ipsa paulatim defecit. Remanebant quidem vestigia aliqua Academiæ, tempore Henrici VII, Nam in Concilio Provinciali Dublinii habito, in Ecclesia S. Trinitatis, coram Waltero Fitz-Simons tunc Archiepiscopo Dubliniensi, concessa sunt; ad septennium, *Lectoribus Universitatis*, stipendia quædam, ab Archiepiscopo, Suffraganeis & Clero Provinciæ Dubliniensis, annuatim solvenda. Tandem verò Elizabetha Regina, Dublinio Academiæ honorem restituit: Nam Collegium SS. Trinitatis nomini consecratum, posuit (in loco ubi olim Dermitius filius Murchardi rex Lageniæ, cœnobium omnium Sanctorum, vulgò dictum **Al-Hallows**, Canonicis ord. Aroa-

censis construxerat) prædiis ditavit & Academicis ornavit Privilegiis. Primum lapidem posuit Thomas Smithus Prætor Dubliniensis, 13 Martii anno MDXCI, stylo Anglicano, & 9 Januarii MDXCIII, studiosi primùm admissi. Eidem posteà Collegio rex Jacobus præter annuam 388 librarum & 15 solidorum Monetæ anglicæ, è fisco, pensionem, amplissimas in Ultonia possessiones elargitus est. Atque hæc unica nunc est Hiberniæ Academia, Athenæ nostræ. Neque silentio prætermittenda est Academia *Pontanæ erecta, authoritate Parlamenti ibi habiti, Mense Novembri MCCCCLXV, coram Thoma Comite Desmoniæ, Deputato Georgii Ducis Clarentiæ, Hiberniæque *Locum-tenentis*, & Academiæ Oxoniensis Privilegiis adornata. Cæterùm ea Academia, ex defectu proventus; brevi evanuit.

*al. Drogbedæ.

Fundationis Statutum ipsum (Gallicè, pro more illorum temporum) typis antehac non excusum, lectori integrum hîc visum est exhibere, ex Archivo Cancellariæ Hiberniæ, anni V Edwardi IV, cap. 46.

Item a ila requisition des Communes, Que pource que la terre d' Irland a nulle Université, ni Estude generale, dans la mesme, laquelle œuure voudroit cause si bien l'encresse du science, richesse & bonne governance, comme l'avoidance du riot, male governance & extorsion dans la dite terre. Ordonné est & establié & granté par authorite du dit Parlement, que soit une Université à la ville de Droghedа, en laquelle Université, pouuoient estre faits Bacheluers, Maistres & Docteurs en toutes sciences & facultez, si comme ils sont en l'Université de Oxenford, & aussi

auſſi d' avoir, occupier. & enioier toutes maniers, libertes, privileges, & loix, & laudables couſtumes, que la dite Univerſité d' Oxenford a occupié & enioié. Perainſi qu' elle ne ſoit prejudiciable au Maire, vicomité, ni communauté de la ville de Drogheda. Ita Statutum.

De Academiis apud exteras nationes ab Hibernis excultis, Pariſienſi nimirum in Gallia, & Ticinenſi, ſive Papienſi, in Italia, vid. quæ habet Notkerus Balbulus, vetuſtus cœnobii Sangallenſis Monachus, lib. de Geſtis Caroli Magni, quem ex MS. codice Bavarico, edidit Henricus Caniſius, tomo I antiquæ Lectionis, anno Dom. MDCI. Conſule etiam D. Rothæum, in Brigidâ Thaumaturgâ, & Hiberniâ reſurgente. *Sect. 2.*

CAP. XVI.

De antiqua Diſpoſitione Epiſcopatuum Hiberniæ.

PArnaſſum Hîbernicum obambulavimus. Nunc Sedes Epiſcopales videamus. Johannes Paparo Presbyter Cardinalis tituli S. Laurentii in Damaſo, Legatus ab Eugenio III, in Hiberniam miſſus quatuor Pallia ſecum detulit, quæ (ut aliàs diximus) in Synodo habitâ Menſe Martio, anno MCLII, quatuor Archiepiſcopis tradidit, Armachano ſcil. Dublinienſi, Caſſelienſi & Tuamenſi. De loco Synodi variant Scriptores; Nam aliqui in cœnobio Mellifontis, alii Kenanuſæ ſive Kenliſæ, (quam hodiè contractè *Kells* dicimus)

in Midia habitam volunt. In ea Synodo cuilibet Archiepiſcopo certus Suffraganeorum numerus ſubjectus eſt & aſſignatus. Horum Diſpoſitio, in codice Cenſuum cameralium Centii Camerarii, qui fuit poſteà Honorius III, ita exhibetur.

Sub Archiepiſcopo Armachano.

Epiſcopatus de		*Sive recẽtioribus nominibus, Epiſcop.*
	Conner.	Conorenſis.
	Dũ-daleghlas.	Dunenſis.
	Lugud.	Ludunenſis, al. *Louthenſis.*
	Cluainiard.	Clonardenſis.
	Connanas.	Kenanenſis, al. *Kellenſis.*
	Ardachad.	Ardachadẽſis.
	Rathboth.	Rapotenſis.
	Rathlurig.	Rathlurienſis.
	Damliag.	Damliagenſis al. *Dulekenſis.*
	Darrich.	Derenſis.

De hac Diſtributione, non pauca hîc notanda: Nam ſi ad recentiora tempora veniamus, Sedes Clonardenſis, Kenanenſis, & Damliagenſis, non diù poſt Anglorum adventum in Hiberniam, coaluerunt; ideóque Epiſcopi jam inde, à Midia, in qua dictæ ſedes ſitæ, ſtylum mutuati, Epiſcopi Midenſes ſunt appellati. Item Sedes Rathlurienſis adjecta eſt Cathedræ Derenſi. Ad Lugudunenſem quod attinet; illius Sedis Epiſcopus quandoque Ludunenſis ſive Lugudunenſis, quandoque Clochorenſis dicebatur. Nam licèt illæ duæ Sedes (Ludunenſis & Clochorenſis) originitùs fuerint diſtinctæ, tandem tamen coaluerunt,

coaluerunt & unitæ manſerunt, uſque ad tempus Davidis O-Bragan Epiſcopi Clochorenſis (qui vixit ſub Henrico III,) Tùm verò omnes Ergalliæ ſive Urielis Decanatus, qui olim ſuberant Epiſcopo Ludunenſi ſive Clochorenſi, unà cùm ipſa Eccleſia Ludunenſi, ab eo abſtracti fuerunt, & Diœceſi Armachanæ adjecti. Qua de re extat jam dicti Davidis Actio, data Peruſii, Id. Auguſti anno MCCLII, contra Reinerum Archiepiſcopum Armachanum, licèt irrito ſucceſſu. Denique in hac Diſtributione, (quod hîc non prætermittendum) deſunt Sedes Dromorenſis, Clonmacnoiſenſis & Triburnenſis, quæ poſtrema, vetuſto eo nomine tandem depoſito, nomen accepit Sedis Kilmorenſis, ex quo Andreas, (Bradæus ni fallor) loci Epiſcopus circa annum MCCCCLIII, Eccleſiam parochialem S. Felimei *de Kilmore*, Nicolai quinti Papæ aſſenſu, in Eccleſiam erexit Cathedralem. Ad ſedendi ordinem quod attinet, inter Epiſcopos Suffraganeos Hiberniæ, in Conciliis & alibi, Epiſcopus Midenſis primum habuit locum; Secundum ſibi aſſeruit Epiſcopus Darenſis, Cæteri ſecundùm tempora ordinationum ſederunt.

Sub Archiepiſcopo Dublinienſi.

Epiſcopatus de	Clendelachi.	*Poſteà dicti Epiſcop.*	Glendelacenſis.
	Fern.		Fernenſis.
	Cainic.		Oſſorienſis,
	Leghlin,		Lechlinenſis.
	Childar.		Darenſis.

Sedes Glendelacensis quæ (in Bulla Lucii Papæ III data 1182, à Johanne Comino Archiepiscopo Dublin. impetrata) dicta est *Episcopatus Insularum*, unita fuit posteà & annexa cathedræ Dubliniensi, tempore Henrici *Loundres* Archiepiscopi Dubliniensis. Non defuerunt qui tradidere Sedem Fernensem olim subfuisse Cathedræ Menevensi in Wallia; Sed transeant conceptus isti imaginarii.

Sub Archiepiscopo Casseliensi.

Episcopatus de	Posteà dicti Episcopatus
Cendaluan.	Laonensis al. *Killalow*.
Limerich.	Limericensis.
InsulaGathay.	Iniscattiensis.
Cellumabrach.	Fenaborens. al. *Kilfenoragh*.
Ole-imlech.	Imelacensis.
Roscreen.	Roscræensis,
Waltifordian.	Waterfordiens.
Lismor.	Lismorensis.
Cluainvanian.	Clonensis.
Corcaia.	Corcagiensis.
Rof-ailither.	Rossensis.
Ardfert.	Ardfertensis.

Ex his, Sedes Iniscattiensis, post Anglorum ingressum, adjecta est Cathedræ Limericensi, & Roscræensis, Laonensi. Item adunatæ sunt sedes Waterfordiensis & Lismorensis, deinde Corcagiensis & Clonensis, atque demùm Imelacensis adjuncta est Casseliensi.

Sub

Sub Archiepiſcopo Tuamenſi.

Epiſcopatus de		*Poſteà dicti Epiſcopatus*
	Mageo.	Magionenſis.
	Cell-alaid.	Alladenſis, vulgò *Kill-alla.*
	Roſcoman.	Roſcomaneſis.
	Cluanfert.	Clonfertenſis.
	Achad.	Achadenſis. vulgò *Achonry.*
	Cinani.	Cluanenſis.
	Celmun-duac.	Duacenſis vulgò *Kilmacogh.*

Ex his, ſedes Epiſcopalis Magionenſis poſteà adjuncta eſt Cathedræ Tuamenſi, ſicut, quæ in dicta diſtributione omiſſa, Enaghdunenſis. Porrò Roſcomanenſis Elphiniam poſteà tranſlata eſt, & Cluanenſis Provinciæ Armachanæ adjecta, poſt longam nimirùm ea de re contentionem Romæ agitatam, inter Archiepiſcopos Armachanum & Tuamenſem. Nam non poſſum non ſuſpicari *Cinani* corruptè ibi legi pro Cluana (vulgò Clonmacnoiſa) tum ob nominis affinitatem, tum ob ſedis illius propinquitatem, ut quæ à provincia Tuamenſi Shenano flumine tantùm diſterminatur.

Nomina Epiſcoporum qui Synodo interfuerunt, in qua facta fuit dicta diſtributio, ex antiquo codice MS. viſum eſt hîc apponere; quia huic rei lucem aliquam præbent,

Giola-Chriſt (ſive Chriſtianus) *O Conarchi Epiſcopus Liſmorenſis Legatus, Giolla mac-liah* (al. Gelaſius) *Primas Hiberniæ, Domnaldus O Lonargain Archiepiſcopus Momonienſium* i. *Caſſelienſis, Æda O Hoſſin Archiepiſcopus Connaghten-*

naghtensium, i. *Tuamensis*, *Greri* (sive Gregorius) *Episcopus Athacliath*, i. Dubliniensis, *Giolla-na-næmh Episcopus Glendelacensis*, *Dungallus O-Cellaid Episcopus Lechlinensis*. *Tuistius Episcopus Waterfordiensis*. *Domnaldus O-Fogortaic Episcopus Ossoriensis*, *Find* [illegible] *Tiarcain Episcopus Kildarensis*, *Gillo-anchomdheb* (sive Deicola) *O-Ardmail Episcopus Imelacensis*; *Giolla-Æda O-Maigin Episcopus Corcagensis*, *Macronan Episcopus Kierensis*, i. Ardfertensis, *Torgesius Episcopus Limericensis*, *Muirchertachus O-Melider Episcopus Cluainmicnois*, *Meliosa O-Conachtain Episcopus Airthir-conacht*, ————*O-Ruadan Episcopus Luigni*, i. Achadensis, *Macraith O-Morain Episcopus Conmacnæ*, i. Ardachadensis, *Ethru O-Miadachain Episcopus Cluanairardensis*, *Tuathal O-Conriachtaig Episcopus Huambruin*, i, Enachdunensis, *Muiridheach O-Cobthaig Episcopus*. *Ceanla-Eogain*, i. Derensis, *Mæl-Patricius O-Bainan Episcopus Dailaraid*, i. Connorensis, *Maliosa Mac-Inclericuir Episcopus Vllagh*, i. Dunensis. Cæteris, quorum tituli, à regionibus, in quibus Sedes eorum sitæ, quandoque mutuabantur, suprà recentiora nomina adjecimus. Huic Distributioni sic absolutæ visum est adjicere Insignia jam dictarum IV Sedium Archiepiscopalium.

Fuerunt

INSIGNIA
Sedium Archiepiscopalium Hiberniæ,

Sed. Armach

Sed. Dublin.

Sed. Cassel.

Sed: Tuam.

Fuerunt & aliæ ſedes Epiſcopales in Hibernia, ante Paparonis adventum, de quibus fit mentio apud Scriptores Hibernicos, Trimmenſis nimirùm, Sleptenſis, Luſcenſis, Ardmorenſis,. Ardfrathenſis, Slanenſis & (ut cæteras hic prætermittamus) Saigerenſis. Sed illæ partim in Synodo ſuprà memorata, partim anteà, & partim brevi poſteà aliis cathedris adjunctæ fuerunt & annexæ. Denique ſi prima ſurgentis Eccleſiæ Hibernicæ tempora ſpectemus; Jocelinus Furneſſenſis in vita S. Patricii cap. 186, affirmat eum CCCL (Nennius habet CCCLXV,) *Epiſcopos manu ſuâ conſecrâſſe*. Ut ut fuerit, Sedes illius ævi Epiſcoporum, in villis exiguis plerúmque ſitas, non diu poſteà, ad longè minorem numerum fuiſſe redactas, certò conſtat. Sed hæc pleniorem requirunt diſquiſitionem; Nos aliò feſtinamus.

CAP.

CAP. XVII.

De Corbis sive Corbanis, Erenachis sive Herenachis, Scribis, Colideis & Anachoretis Hiberniæ: Deque Igne dicto inextinguibili, à Monialibus Kildarienfibus, olim custodito.

DE ordinibus hîc agimus in Ecclesia Hibernica olim repertis, è quibus nomina aliqua rarò alibi audita. Corba sive Comorba, Corbanus sive Comorbanus, (nam variè legitur) significat, secundùm aliquos Chorepiscopum, unde nomen (ut putant) barbara contractione sortitum; Alii volunt *Comfurbach* Hibernis significare comprædianum, sive ejusdem prædii vel patrimonii possessorem. Passim verò (ut rectè Colganus) usurpatur, apud priscos nostros Scriptores, pro successore in Prælatura, vel dignitate Ecclesiastica. Et hoc sensu in Annalibus & Historicis Hibernicis sæpè occurrit mentio Comorbanorum Patricii, Albei, Jarlathi, Columbæ, Fechini, aliorum. Cæterùm hôc loco, loquimur tantùm de Comorbanis qui laici fuerunt, & plerúmque uxorati, licèt ex iis aliqui impropriè olim appellabantur *Abbates, & alii, Priores. Illis, eorúmque familiis assignatæ sunt terræ quædam liberæ, vulgò **Termon-lands** dictæ, de quibus plura posteà in Erenacho. Neque Wallis olim (ut opinor) ignotus fuit hic Ordo, licèt alio vocatus nomine. Nam Comorbanum denotare videtur Giraldus Cambrensis, Itinerarii Sect. 1

rarii Cambriæ lib.2, cap.4, nomine Abbatis laici. Sic enim ille. *Notandum autem quòd hæc Ecclesia* (de *Lhan-Padern-Vaur*, sive Ecclesia Paterni magni loquitur) *sicut & aliæ per Hiberniam & Walliam plures, Abbatem laicum habet. Usus enim inolevit & prava consuetudo, ut viri in Parochia potentes, primò tanquam Oeconomi, seu potiùs Ecclesiarum Patroni & Defensores, à clero constituti: posteà processu temporis, auctâ cupidine totum sibi jus usurparent, & terras omnes cum exteriore possessione, sibi impudenter appropriarent: solùm altaria cum decimis & obventibus clero relinquentibus, & hæc ipsa filiis suis & cognatis assignantes.* Sed pergamus.

Sect. 2. Ad Erenachum sive Herenachum jam ventum est: Is Archidiaconi munere functus, unde *nomen* accepit, *non autem superioris generis* (ut in Dom. Henrici Spelmanni Archæologo, ex observationibus D. Jacobi Usserii Armachani legimus) *qui hodiè sub Episcopo, Jurisdictione fruitur, sed antiqui illius, qui Presbytero inferior, pauperes & Xenodochia (diaconias inde appellata) curabat.* Illi porrò ejusque stirpi assignatæ sunt olim terræ dictæ **Termon-lands**, utpote liberæ & immunes à secularibus impositionibus, sed pensionibus quibusdam & refectionibus, annuatim Episcopo in cujus Diocœsi fuerunt, pendendis, oneratæ. Verbum *Termon* mutuatum videtur à Termino Deo, cui Ethnici olim templa construebant, quòd rusticorum lites, in dividendis agris, eum sustulisse crederent. Ita *Termon* fuit quasi terminus., sive prædium limitatum & distinctum à prædiis Laicorum, unde & dici cœpit pro Sanctuario.

Sed

Sed ad Erenachum redeamus. Mortuo aliquo Erenacho, cæteri ejuſdem ſtirpis, qui terras eas poſſederunt, talem è ſuâ familiâ, ad hoc munus ſuſcipiendum elegerunt, qualem ob ætatem & mores, idoneum judicârunt. Is, uxoratus plerúmque, ſed qui primam habuit tonſuram, Epiſcopo præſentatus, ab eo admiſſus eſt & confirmatus, ac ſub introitu, ſubſidium Epiſcopo ſolvit; ſin ob juſtas aliquas rationes rejectus, alium in ejus locum elegerunt. Si diſcreparet de electione familia, tunc ab Epiſcopo & clero electus eſt Erenachus, at ex eadem ſtirpe. Si porrò ſtirps ea deficeret, tunc ab Epiſcopo & clero, ad munus illud ſubeundum, alia electa eſt familia, ſub conditionibus olim uſitatis. Sunt qui Herenachum à verbo *hæreo* ducunt, quòd gremio Eccleſiæ quaſi hærebat, & alii, qui per *Termon*, *Terram Monachorum* intelligunt. Sed ego priores deductiones magis probo.

Scribæ apud Judæos, Lectores erant & Doctores ſive Interpretes Legis. Ad veteres Hibernorum Scribas quod attinet, non poſſum non per eos intelligere Theologiæ Lectores. Ita olim vocabantur viri eruditione clari, Suibneus Clonmacnoiſenſis, qui obiit anno Dom. DCCCXCI, Cormacus Culiani filius, Rex & Epiſcopus Caſſelienſis, in prælio occiſus an. Dom. DCCCCVIII, & (ut alios hîc prætermittamus) Cele *Comorbanus S. Comgalli* qui ex hâc vitâ migravit an. Dom. DCCCCXXVIII. *Lectoris* nomen longè frequentiùs (fateor) apud hiſtoricos Hibernicos invenitur. Non deſunt tamen (ne quid lectorem celemus) qui per veteres Hibernorum *Scribas*, Scriptores intelligunt. Quære. *Sect. 3.*

Erant

Sect. 4. Erant porrò apud Hibernos, Presbyteri nonnulli, *Colidei*, sive *Culdei*, i. e. cultores Dei appellati. Ita in Insula Viventium, Hibernicè Inchinemeo, apud Tipperarienses in Momonia, erat *Capella, cui* (ut Giraldus Cambrensis testatur, Topograph. Hiberniæ distinct. 2. cap. 4,) *pauci cælibes, quos Cœlicolas vel Colideos vocant, devotè deserviebant.* Ibi certè cœnobium erat olim Canonicorum regularium. Quære an dicti Colidei ejus fuerint ordinis. Monachos quosdam ita dictos in *Enhly* (sive *Berdseia*) insula, apud Cambros, disertè asserit dictus Giraldus, Itinerar. Cambr. lib. 2, cap. 6. Erant porrò Presbyteri quidam seculares, choro inservientes in Ecclesiâ Cathedrali Armachanâ qui Colidei appellabantur, & eorum Præses, Prior collegii Colideorum, eratque loco Præcentoris dictæ Ecclesiæ. Hunc, vacante Prioratu, eligebant Colidei, & sic electum confirmabat Archiepiscopus Armachanus. Erat item Prior Colideorum apud *Cluain-Inis* in agro Monaghanensi. Item alius, apud *Devenish* in agro Fermanachano, uti testatur Regestum Johannis Kyte, sub Henrico VIII, Archiepiscopi primùm Armachani, deinde Thebani, ac demùm Episcopi Carleolensis in Angliâ. Monachos porrò & Sacerdotes apud Scotos Albanienses, *Culdeos* olim dictos, notat Hector Boëthius, Histor. Scotiæ lib. 6. Denique non ignotum erat hoc nomen, apud ipsos Anglos: Nam Regestum chartarum Hospitalis S. Leonardi Eboraci (quod in Bibliotheca instructissima D. Thomæ Cottoni Baronetti asservatur) docet *Ministros* Ecclesiæ Cathedralis S. Petri Eboracensis, tempore Æthelstani regis Angliæ, dictos

ctos fuisse *Colideos*, ac ejusdem ecclesiæ *Colideos*, sub Gulielmo Victore, fundâsse *Hospitale* S. Petri Eboraci, *pauperibus ad ipsam civitatem confluentibus*, sed à Gulielmo Rufo rege posteà translatum ad locum Regium; & jam inde à Stephano rege, qui ecclesiam ibidem, in honorem S. Leonardi, construxit, dictum Hospitale S. Leonardi.

Neque deerant Anachoretæ, qui cellas suas habebant Fouræ, Lismoræ, Kilkenniæ, ad S. Dulachi, & alibi in Hibernia. Hi alio nomine dicebantur *Inclusi*, quod in cellis sive Anachoretagiis se includerent. Atqui mos ille non tam strictè observabatur; quin qui semel inclusus, aliquandò dispensatione aliò migraret. Sic in annalibus Ultoniensibus, ad annum 928, ita legimus, *Cele Comorbanus Comgalli Scriba, Anachoreta & Apostolicus Doctor totius Hiberniæ, anno 59 ætatis suæ, 18 Calendas Octobris, in peregrinatione, feliciter Romæ quievit*. Et Marianus Scotus, in Chronico suo, ad annum 1069, *Ego miser Marianus, jussu Episcopi Moguntinensis & Abbatis Fuldensis, feria sexta ante Palmas, 3 nonas Aprilis, post annos decem meæ inclusionis, solutus de clusa in Fulda, ad Moguntiam veni, & in festivitate septem fratrum secundò includor*. Sic ille de seipso. Regula vitæ Anachoreticæ extat in libro MS. olim pertinente ad cœnobium S. Thomæ juxta Dublin. cum adjunctâ Epistolâ Roberti cujusdam Presbyteri, ad Hugonem Anachoretam, de eodem argumento, scriptâ (ut conjicio) circa tempora Henrici III. Sed eorum varias olim fuisse regulas certò liquet. In Regesto Octaviani de Palatio, Florentini, Archiepiscopi Armachani, fit mentio Meileri Bratnagh, Ordinis

Sect. 5.

dinis Minorum de Observantiâ, *qui oculorum lumine orbatus admissus est* per dictum Archiepiscopum, 10 Julii MDVIII, *Anachoriticam ducere vitam, juxta Ecclesiam Cathedralem Casselienſem, ubi ſibi locum in pariete conſtruxerat.* De Incluſis, vid. plura apud Marianum Scotum & Florentium Wigornienſem, ad ann. MXLIII & MLVIII. De alio Anachoretarum genere, vid. vitas Patrum, lib. 4, cap. 8. *Seniores* hîc prætermitto, à Scriptoribus antiquis Hibernicis ita nempè appellatos, quòd *Senior*, dignitatis, apud eos, non Ordinis alicujus ſpecialis neque Officii fuerit nomen. Prætereo itidem regulas monaſticas, Sanctis Albeo, Columbæ, Congallo, Columbano, & Comano adſcriptas, ut quæ ad præſens inſtitutum non pertinent.

Sect. 6. De igne dicto inextinguibili, à Monialibus cœnobii S. Brigidæ Kildaræ, olim cuſtodito, ita Giraldus Cambrenſis, Topograph. Hiberniæ diſtinct. 2, cap. 34, *Apud Kildariam, quam glorioſa Brigida reddit illuſtrem, digna ſunt memoratu, miracula multa; Inter quæ primùm occurrit ignis Brigidæ, quem inextinguibilem dicunt, non quòd extingui non poſſit, ſed quòd tam ſolicitè tam accuratè Moniales & ſanctæ mulieres ignem, ſuppetente materia, fovent & nutriunt, ut à tempore Virginis, per tot annorum curricula ſemper manſerit inextinctus, & cùm tanta lignorum ſtrues, tanto in tempore ſit hîc conſumpta, nunquàm tamen cinis excrevit.* Hinc ipſum Monalium cœnobium, **the fire house** ſive domus ignis vulgò vocabatur. *Cæterùm extinctum fuiſſe hunc ignem Kildariæ, per* (Henricum Loundres) *Archiepiſcopum Dublinienſem, anno Dom. MCCXX,* tradit author quidam anonymus

mus ordinis (ni fallor) Prædicatorum, qui Annales rerum Hibernicarum breviter descripsit, ab anno Dom. 1163, ad annum usque 1314, quo vixit. Hoc ideò fortè factum est ab Archiepiscopo, quòd mos ille alibi inusitatus originem suam traxisse videretur ab imitatione Virginum Vestalium, quas Numa Pompilius primùm instituerat, Vestæque sacris ac perpetuæ ignis custodiæ dicârat. *Focum Vestæ virginibus*, ait Lucius Florus, de Numa loquens, *colendum dedit, ut ad similitudinem cœlestium Syderum, custos Imperii flamma vigilaret.* Vestam porrò pro igne perenni aliquando usurpari, docet Ovidius, Fastor. 6,

Nec tu aliud Vestã quàm vivam intellige flammã;

Sed hoc obiter. Ut ut fuerit, morem ignis fovendi in jam dicto cœnobio à Monialibus S. Brigidæ usitatum durâsse posteà (pro pauperibus, ut dicitur, & hospitibus refocillandis,) ad tempus usque suppressionis cœnobiorum sub Henrico VIII, certò constat. De hoc igne, si plura velis, Giraldum Cambrensem consulas, Topographiæ Hiberniæ distinct. 2, cap. 35 & 36. Hæc sufficient hîc.

CAP. XVIII.

De Veterum Hibernorum Navigiis quibusdam, coriis intectis.

HIberni veteres, navigiis vimineis, coriis vaccinis intectis, usi sunt, nec in fluviis tantùm, sed interdum etiam in ipso Oceano. Naviculæ illæ, vel cymbæ potiùs, Hibernis *Corraghs* appellantur, à Britan. ut videtur *Corwg*, quod cymbam sonat corio contectam: Vid. Guliel. Somneri Glossarium, ubi nomina etiam invenies doctorum quorundam virorum, qui de naviculis hujusmodi scripserunt. S. Cormacum tali usum fuisse naviculâ, cum *pelliceo tecto*, in tertia sua navigatione, docet Adamnanus, vit. S. Columbæ lib. 2. cap. 29. Item Probus, lib. 2. vitæ S. Patricii, de *Mac-fil* sive *Mac-Cuil* episcopo Manniensi loquens, *Cùm esset* (inquit) *super mare, in navi pelleâ, aspirante aquilone, projectus est in insulam Euboniam nomine*, &c. Meminit porrò hujus generis navigii Florentius Wigorniensis, in Chronico suo, ad annum Dom. (secundùm Dionysium) DCCCXCII, *Tres* (ait ille). *Scotici viri Dufslapus, Macbethus, Magulmumenus, peregrinam ducere vitam pro Domino cupientes, assumpto secum unius hebdomadæ viatico, occultè de Hibernia fugerunt, carabumq; qui ex duobus tantùm coriis & dimidio factus erat, intraverunt, mirumq; in modum, sine velo & armamentis, post septem dies, in Cornubiâ applicuerunt, & postmodùm Regem Alfredum adierunt.* Hæc ille, ex Mariano Scoto. Item Gildas, in Epistolâ suâ, de Britanniæ excidio, *Emergunt certatim de*

Carruchis (sive carrabis) *quibus sunt trans Scythicam vallem evecti* &c. *tetri Scotorum Pictorúmque greges*. Sed classis Hibernicæ in Britanniam appulsum sub Honorio & Arcadio Impp. intelligere videtur Claudianus, cùm lib. 2, de laudibus Stilichonis, Britanniam ita loquentem inducat,

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilicho, totam quùm Scotus Iërnen
Movit, & infesto spumavit remige Tethys.

Sed ut cœpta persequamur; Isidorus, Originum lib. 19, cap. 1, *Carabum* exponit *esse parvam scapham, ex vimine factam, crudóque corio contectam.* Tales naviculas habuisse olim Britannos testatur Plinius, lib. 4, cap. 16, & lib. 7, cap. 56. Item Lucanus, lib. 4,

Primùm cana salix madefacto vimine, parvam
Texitur in puppim, cæsoque inducta Juvenco
Vectoris patiens tumidum supereminet amnem.
Sic Venetus, stagnante Pado, fusoque Britannus
Navigat Oceano.

Et Solinus Polyhistor, cap. 35, *Mare quod inter eam* (Hiberniam sci.) *& Britanniam interfluit undosum inquietumque*, &c. *Navigant autem vimineis alveis, quos circumdant ambitione tergorum bubalorum.* Eodem modo & Saxonicos Piratas olim navigâsse docet Apollinaris Sidonius, carm. 7,

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
† *Sperabat cui pelle salum sulcare Britannum* †*Sperabat*, i. timebat.
Ludus, & assueto glaucum mare findere lembo.

Sed idem Navigii genus olim apud alias gentes in usu fuisse, è Seneca, Solino, Orosio & aliis è veteribus intelligimus. Non negandum tamen Anglo-Saxones antiquos, (ut de Phœnicibus, Græcis, Romanis, &c. hîc taceamus) præter naviculas eas prædatorias, naves etiam habuisse præsidiarias. De remorum numero quibus agebantur naves Alfredi Regis Angliæ, ita Henricus Huntindoniensis, *Rex Alfredus naves longas sc.* 40 *remorum vel plurium fecit parari, contra puppes Dacorum.* De Edgari Regis ingenti classe, vid. Florentium Wigorniens. ad an. DCCCCLXXIII, & Florilegum ad annum DCCCCLXXV. Et si ad recentiora tempora veniamus, non sumus nescii quantum honorem Anglicæ genti addiderunt copiæ maritimæ, naves instructissimæ, *Muri illi lignei Angliæ*, (ut eas appellat D. Walterus Raleghus equ. aur.) & nautarum exquisita peritia in re nautica, cum adjuncta indefatigabili industria in navigationibus ad oras remotissimas. Non abs re erit forsan hîc etiam annotare Hibernos veteres alio cymbæ genere, in fluviis & lacubus fuisse usos, è quercu cavata, quod aliquibus in locis etiamnum in usu est, & Hibernicè *Cotti* Anglicè **a Cot** dicitur.

CAP.

CAP. XIX.

De More antiquo creandi Milites, apud Hibernos.

PRimus (quod ſciam) qui de hac re literis quicquam commiſit, fuit Johannes Froiſſardus Gallus, in Hiſtoriâ ſuâ. Narrationem is habet (vol.4, cap.63,) de 4 regibus (vel dynaſtis potiùs) Hibernicis, qui licèt more patrio, ordinem militarem ſuſcepiſſent, iterùm tamen à Richardo II rege Angliæ, dum Dublinii eſſet, in prima ſua expeditione Hibernica, milites creati fuerunt, more Anglicano. Rem verò ita ille aperit. Hi reges, poſt ſubmiſſiones & agnitas Regi Richardo fidelitates, committebantur curæ Henrici Caſtilii Angli, qui linguam Hibernicam callebat, Mandatum is à rege acceperat, de iis informandis & inſtruendis in moribus Anglicanis, & ſpeciatim de iis inducendis ad ordinem militarem ſuſcipiendum, more Anglicano. In hac re, ita ſe geſſit Caſtilius, ut ejus ſuaſu & rationibus evicti reges, manus dederint. Dicebant tamen ſe à patribus ſuis, diù anteà, nimirum cùm annos nati eſſent ſeptē, creatos fuiſſe milites, more antiquo, quo ſinguli reges Hibernici ſolebant creare filios milites, & (quod ad ceremonias attinet) quemq; tyronem, tempore creationis, haſtam tenuem, tam puerili ætati aptatam, in clipeum, palo in medio prati affixum, curſu impingere ſolitum, deinde pro numero haſtarum ibi fractarum, magìs aut minùs honoratum. Addit Froiſſardus reges illos ple-

 niùs,

niùs, ab Ormoniæ comite instructos, & Richardi regis jussu, pro dignitate, vestitos, admodùm solenniter Dublinii in Ecclesia Cathedrali, vigiliis peractis & missâ auditâ, iterùm manu Regis, milites fuisse creatos, eodemque tempore alios itidem eundem suscepisse ordinem. Hæc ferè Froissardus. Atqui de puero creato milite, longè antiquius habemus exemplum, apud Guliel. Malmesbur. de gestis Regum Angliæ, lib.2, cap.6, in creatione Athelstani, qui posteà rex fuit Angliæ, *Nam & avus ejus Alfredus* (verba sunt Gulielmi Malmesburiensis) *prosperum ei regnum olim imprecatus fuerat, videns & gratiosè complexus speciei spectatæ puerum, & gestuum elegantiam, quem etiam præmaturè militem fecerat, donatum chlamide coccinea, gemmato baltheo, ense Saxonico, cum vaginâ aureâ.* Hîc obiter (ex Archivo fiscali Angliæ, an. 18 Richardi 2) observare liceat Dynastarum Hibernicorum submissiones factas fuisse Pontanæ in domo fratrum Prædicatorum, Rege ipso coram, 16 die Martii 1394, stylo Anglicano, unà cum ritu insequenti; Quilibet ante verba submissionis, *zonam cum cultello, & capitium ipsius à se amovens, genibus flexis, ad pedes dicti Dom. Regis procidit, & ambas manus suas, palmis ad invicem junctis erigens, inter manus dicti Domini Regis erectas, tenuit.* Atque hæc gesta sunt paulò ante Militum creationem à Froissardo memoratam. Videamus jam alia.

CAP.

CAP. XX.

In quo ostenditur Hiberniam in Romanorum potestatem nunquam concessisse.

Romanos olim in Hibernia subjuganda *aliquid tentâsse credunt nonnulli, & ægrè colligunt* (ut ait Camdenus) *ex illo Juvenalis,*

——Arma quid ultra
Litora Juvernæ promovimus, & modo captas
Orcadas,& minimâ contentos nocte Britannos.

Aliqua exemplaria Chronici Eusebii Galbam in Hibernia imperium arripuisse habent, Sed Hiberia legendum. In Hispaniâ enim (quæ & Hiberia dicta) hoc factum, è Suetonio liquet, uti rectè notat Ortelius. Innuit etiam Panegyricus Constantio Chloro Augusto dictus, Hiberniam sub ejus fuisse nutu, *Britannia* (inquit) *ita recuperata est, ut illæ quoque nationes terminis ejusdem Insulæ cohærentes, vestris nutibus obsequantur.* Et *in recentiorum Chronicis* (ut jam dictus Camdenus notat) *Hiberniam cum Britannia & Thule Constantino Constantini Maximi filio, in Imperii Divisione obvenisse scribitur.* Veruntamen, de expeditione aliquâ Romanorum in Hiberniam, vel insulæ illius expugnatione ab iis, tam apud Historicos Hibernicos, quàm ipsos Romanos, altum est silentium. Et ego qui lem Camdeno assentior, quod felix faustumque Hiberniæ

fuiſſet, ſi in Romanorum poteſtatem conceſſiſſet, nam citiùs tunc barbariem exuiſſet. Julio Agricolæ animus quidem fuit Hiberniam invadere, cùm Regulum quendam Hibernicum ſeditione expulſum, ſpecie amicitiæ, retinuerit: nihil tamen in ea ſubjuganda tentavit. Sed audiamus jam quid de hac re ſcripſit Tacitus, in Agricolæ vita. *Quinto expeditionum anno* (inquit) *nave prima tranſgreſſus, ignotas ad tempus gentes, crebris ſimul & proſperis præliis domuit, eamq; partem Britanniæ, quæ Hiberniam aſpicit, copiis inſtruxit, in ſpem magis quàm ob formidinem: Siquidem Hibernia medio inter Britanniam atque Hiſpaniam ſita, & Gallico quoque mari opportuna, valentiſſimam Imperii partem, magnis invicem uſibus, miſcuerit. Spatium ejus, ſi Britanniæ comparetur, anguſtius, noſtri maris inſulas ſuperat. Solum cœlumque & ingenia cultúſque hominum haud multùm à Britannia differunt, meliùs aditus portúſq; per commercia & negotiatores cogniti. Agricola expulſum ſeditione domeſtica unum ex Regulis gentis exceperat, ac ſpecie amicitiæ in occaſionem retinebat. Sæpè ex eo audivi, legione una & modicis auxiliis, debellari obtinerique Hiberniam poſſe, idque adverſus Britanniam profuturum, ſi Romana ubique arma, & velut è conſpectu libertas toleretur.* Sic Tacitus. Ex ejus verbis, colligit Camdenus multos ex Hiſpania, Gallia & Britannia, in Hiberniam ſe recepiſſe, ut Romanorum jugo colla ſubducerent. Sed hoc alii excutiant: In re obſcura variæ (ſcio) oriuntur opiniones.

Denique, (ut hoc etiam notemus) reperiuntur in Anglia, Gallia & aliis regionibus, ubi

ubi Romani victores fuerunt, præter nummos antiquos Romanos, multæ aræ, statuæ, urnæ, columnæ & inscriptiones marmoreæ, (quasi tot antiqui operis miracula) à veteribus Romanis relictæ, at in Hibernia nullæ, ne quidem nummi Romani, nisi aliundè invecti. Hinc cum Gulielmo Neubrigensi (Rerum Anglicarum l.2, c.26,) concludimus, *Hiberniam Romanis, etiam Orcadum Insularum dominium tenentibus inaccessam.*

CAP. XXI.

De Cormaco Culinani filio, Rege simul & Episcopo Casseliensi: ubi obiter de aliis qui Reges fuerunt simul & Pontifices, vel Sacerdotes. Deque miro more tonsuræ ab Ædo (dicto Clerico barboso) introducto.

DE Regibus aliquot, qui, regnis renunciatis, vel Monachi facti fuerunt vel Episcopi, apud Historicos, crebra fit mentio: Sic in Hibernia, Cormacus Rex Lageniæ, regno suo renunciato, Monasticam amplexus est vitam in cœnobio Banchorensi, sub S. Congallo. Sic Aidus Niger rex itidem Lageniæ ex rege factus est *Monachus, Albas & Episcopus Kildariensis*, ut Jo. Colganus habet, & obiit 10 Maii anno DCXXXVIII. Atque ita (ut alios hîc omittamus) in Anglia, Sigebertus Rex orientalium Saxonum, pompâ Regiâ resignatâ, Fursæi Hiberni suasu, monasticam amplexus est vitam, in cœnobio de *Cnobersburg*, hodiè **Burgh Castle**, in Suffolcia. Atqui Cor- Sect. 1.

macus Culinani filius, de quo nunc loquimur, & Rex fuit simul & Episcopus Casseliensis. Is stemma suum duxit (uti alibi diximus) ab Ængusa Nafrachi filio Casseliensium Regum primo, qui Christianam Religionem amplexus est. Regnum iniit Cormacus an. Dom. DCCCCI, & (quod miteris) Episcopi etiam munus obivit. Morem eum, apud Hibernos, illo ævo viguisse, Scriptores patrii luculenter ostendunt. Speciatim inter Cormaci prædecessores, Olchobarus, qui obiit anno 851, & Cenfeladus, qui anno decessit 872, simul Reges fuerunt Casselienses & Antistites Imelacenses. At non sine exemplo: Nam inter Judæos, Jonathan, Simon & Johannes Hyrcanus, tàm Ethnarchiâ, (seu populi principatu) quàm pontificatu, simul gavisi sunt: & qui Regiis diadematibus inter eos ornati fuerunt, Aristobulus nempè, Alexander Jannæus & alii, uno etiam eodemque tempore, summi fuerunt Pontifices. Si de antiquis ethnicis loquamur, habemus ipsos Imperatores Romanos, Pontifices simul Maximos; Inter Reges itidem, Anium regem Deli, de quo Virgilius, Æneid. 3,

Rex Anius, Rex idem hominũ, Phœbiq; sacerdos.

Et Ovidius, Metamorph. 13,

Hunc Anius, quo Rege homines, Antistite Phœbus
Ritè colebatur, temploque domoque recepit.

Item *Mercurium Trismegistum sive ter-maximum*, *qui* (si Alex. ab Alexandro credamus, Genialium dierum lib. 2, cap. 8,) *inde*

nomen

nomen tulit, quòd Philosophus maximus, Sacerdos ac Rex maximus esset. De hac re, vid. plura apud Platonem in Politicis. Sed ad nostra jam redeamus. Meminit Cormaci hujus, Caradocus Lhancarvanensis, in Chronico suo Cambriæ, ceu viri pii, *sed Carmotum filium Cukemani Regem & Episcopum Hiberniæ*, sive is, sive qui Anglicè edidit, perperàm appellat. An.DCCCCVI Flanus Melsechlini filius Rex Hiberniæ, coacto exercitu, in Momoniam irruit, eamque Provinciam, ad Limericum (al. Lumniacum) usque, diripuit & vastavit. Cæterùm Cormacus, qui tempori cedens, fugâ evaserat, hâc injuriâ irritatus, anno insequente, Midiam cum copiis ingressus, Flanum prælio fudit, eumque ad conditiones quasdam obseruandas, sibi obsides tradere coëgit, iisq; acceptis, Casseliam reversus est. Anno verò DCCCCVIII (al. DCCCCVII) Flanus, ut cladem nuper acceptam ulcisceretur, pactis & obsidibus traditis non obstantibus, cum Lageniensi & Conatiensi regibus egit, ut conjunctis viribus Momonienses adorirentur, eóque successu, ut maximis copiis instructus, signa adversus Cormacum extulerit: Momoniensium exercitui in loco dicto *Moy-albe*, obviam factus est, ubi Augusti die XVI, post longam & cruentam pugnam, cessit ei victoria, Cormaco rege ibidem occiso. Cæsi etiam cum eo feruntur Duces ferè omnes primarii, seu mavis, Reguli, Inter quos nominatur Fogertachus Kerriensis & Kellachus Ossoriensis. Sic Annales Hibernici. Cæterùm Caradocus Lhancarvanensis, Cormacum sub hoc tempore, à Danis in prælio occisum tradit. Memini etiam me legisse in codice quodam MS. bibli-

othecæ

othecæ Cottonianæ, eum à bubulco quodam occisum, ad *Beanree* prope Leghlinam, dum ibidem, pro exercitu suo tunc pugnante, ad Deum preces fundens, in genua procumberet. Tanta est de ejus cæde discrepantia. Ego verò non possum non assentiri, tam Annalibus Ultoniensibus, quàm iis cœnobii Canonicorum Inis-fallanæ in agro Kerriano, qui à dicto Flani exercitu, victum eum & occisum tradunt. Corpus ejus Casseliam delatum ibidem tumulo conditum est. Vir fuit eruditus & Antiquitatum Hibernicarum scientissimus. Scripsit linguâ suâ patriâ, Historiam *Psalter-Cashell* vulgò dictam, quæ etiamnùm extat, & magno habetur in pretio. Excerpta quædã ex dicta Historia, in vetusto habeo codice membraneo, *Psalter-narran* appellato, ante annos plusquàm 300 exarato, ut ex characteris antiquitate liquet. In eodem codice sunt multa miscellanea de rebus Hibernicis, partim Latinè, partim Hibernicè, collecta per Oengusium *Celide*, inter quæ, Catalogum habemus nudum (solùm nimirùm nomina) regum Hiberniæ, ab Heremone ad Brienum filium Cinedi, cognomento *Boro*, de quo suprà, cap.4. Notandum hîc coronidis loco, Casseliam sedem fuisse olim præcipuam Regum Momoniæ, & unam è primis Hiberniæ Synodis, à S S. Patricio, Albeo, & Declano, ibi habitam, tempore Ængusæ Regis, de quo suprà.

Sect. 2. Liceat his adjicere, utpote rem inusitatam, mirum tonsuræ morem, ab Ædo Hiberno introductum. Is (à barba promissa, vulgò *Æd clericus barbosus* dictus) magnam eruditionis & sanctitatis opinionẽ consecutus

cutus fuerat; Cæterùm anno 1053, vel 1054, in exilium pulsus est, quòd in schola sua, in qua *clericorum, puellarum & laicorum magnum habuit numerum, Puellas* MORE CLERICORUM *tonderet*, ut ex Mariano Scoto & Florentio Wigorniensi liquet. Hîc animo conceperam ansam arripere describendi varias tonsuræ formulas, à veteribus, tam clericis (sive Presbyteris secularibus) quàm monachis, olim usitatas, earúmque origines, dum alii in vertice, tonsurâ uterentur, in modum coronæ spineæ Domini, formâ sequenti,

alii, in anteriore tantùm capitis parte, rotundâ quidem tonsurâ, sed imperfecto orbe, ab aure ad aurem circumducto; alii, modico circulo in vertice, aliique in toto ferè capite, relictis tamen inferiùs, in modum coronæ, capillis. Cùm verò observârim hæc omnia, aliaque multa ad hanc rem pertinentia, ex intima antiquitate antehac tractata fuisse, ab eruditissimo nuper Archiepiscopo Armachano, in Ecclesiarum Britannicarum Antiquitatibus, & à Prospero Stellartio, in libris de Coronis & Tonsuris Paganorum, Judæorum, Christianorum, mihi satis erit hîc subindicâsse. Plurium cupidus petat libros suprà citatos.

CAP.

CAP. XXII.

De Hibernorum veterum Domiciliis & Ædificiis; Deque eorum Victu, Conviviis & Musicis instrumentis.

Sect. 1. HIbernis veteribus nullam fuisse curam condendarum urbium munitarum certò constat. Fuerunt quidem in Hibernia Urbes, illæque munitæ, ante Anglorum adventum in Hiberniam, ut Dublinium, Limericum, Waterfordia, Wexfordia & Corcagia, sed ab Ostmannis constructæ. Hîc verò agimus duntaxat de Hibernorum veterum Domibus, quæ ut neque marmoreæ erant, neque latericiæ, sic (nisi rarissimè) neque specus subterranei, neque antra, ut erant veterum Germanorum, apud Tacitum, in sua Germania, sed cratitiæ & stramine vel arundinibus tectæ, de ligno solido raró. Hæque fuerunt aut amplæ, aut parvæ, pro habitatoris dignitate, aut qualitate, in sylvis & fluviorum ripis plerumque ædificatæ. Neque aliter erat (ut videtur) apud priscos Cambros. De Penbrochiæ castro, *ex virgis & cespite tenui*, ab Arnulpho de Mountgomery, sub Henrico Primo extructo, vid. Girald. Cambrens. Itin. Camb. lib. 1, cap. 12. Et de ipsis Opidis Britannicis antiquissimis, quidni adjiciamus verba Cæsaris, in Bell. Gall. lib. 5, *Opidum vocant Britanni, cùm sylvas impeditas vallo atque fossâ munierunt.* Sed redeo. A tenui hoc & exili ædificandi modo, apud Hibernos veteres, evenit, ut tam pauca vestigia

vestigia ostendi possint Domorum vel castrorum, ab ipsis regibus Hiberniæ extructorum, ante Anglorum ingressum. Hinc cùm Rodericus ô Conner rex Conatiæ castrum lapideum Tuamæ construxisset, an. MCLXI, illud tanquàm novum & inusitatum apud Hibernos *Castri mirifici* nomine, iis temporibus, innotuit. Sed instar omnium erit Temoria, (quam *Taragh* nunc vocamus) in Midia, quæ, ut suprà diximus, cap.4, eorum Regia erat præcipua, ubi etiam Festa Regum solennia & Comitia, statis temporibus, olim tenebantur; Veruntamen nulla hodiè supersunt ibi rudera, nulla vestigia alicujus ædificii antiqui. Hibernorum primus, vel saltem inter primos, qui ædificare cœpit è saxo & cæmento fuit Malachias O-Morgair Archiepiscopus Armachanus. Qua de re, in vitâ ejus, ita *S.* Bernardus, ejus æqualis; *Visum est Malachiæ debere construi in Benchor Oratorium lapideum, instar illorum quæ in aliis regionibus extructa conspexerat. Et cùm cæpisset jacere fundamenta, indigenæ quidam mirati sunt, quòd in terra illa, necdum ejusmodi ædificia invenirentur.* Et post pauca, malevolum quendam ita loquentem introducit, *O bone vir; quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus novitatem? Scoti sumus non Galli. Quænam levitas hæc? Quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? Unde tibi pauperi sumptus ad perficiendum? Quis perfectum videbit?* &c. Ex Bernardo porrò intelligimus Malachiam hunc, oratorium ibi, aliquot annos anteà construxisse, *de lignis quidem levigatis, sed aptè firmitérque contextum, opus Scoticum pulchrum satis.* Neque abs re erit hîc memorare Henricum secundum Regem Angliæ,

gliæ, dum Dublinii esset anno 1171, *fecisse sibi construi juxta Ecclesiam S. Andreæ extra civitatem, Palatium regium, miro artificio, de virgis levigatis, ad modum patriæ illius, extructum, in quo ipse, cum Regibus & Principibus Hiberniæ, Festum solenne tenuit, die Natalis Domini*; ut ex Hovedeno intelligimus.

Sect. 2. Ad Victum veterum Hibernorum quod attinet, vulgi victum quotidianum olim valdè tenuem fuisse certum est, plerúmque ex lacte, butyro & herbis; Unde Strabonis Epitome Hibernos vocat, *Herbis vescentes*. Ex herbis, utebantur præcipuè trifolio pratensi, nasturtio aquatico, oxale & cochlearia, nostris **Scurby grasse**, quam Medicorum nonnulli eandem esse putant cum Plinii *Britannicâ*, de quâ ita ille, *In Germania trans Rhenum: castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis, solus qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagésque in genibus solverentur. Stomacacem medici vocabant & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio est herba quæ vocatur Britannica, non nervis modò & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes*, &c. Ad Convivium ordinarium quando conveniebant, super juncis vel toris gramineis, scamnorum aut cubilium vice, in orbem considebant, iisque ita considentibus, mensæ ligneæ tripedes cibis instructæ, more Gallorum veterum, apponebantur, pane nempe escarite, vel subcinericio, lacticiniis, carnibus & piscibus tam assis quàm elixis: Pocillatoribus interim potum in poculis ligneis & corneis interdúmque æneis, circumferentibus. Priscus & peculiaris Hibernorum sicut & Britannorum potus fuit cervisia. Hujus potus meminit

meminit Dioſcorides, lib. 2, cap. 110, cùm Britannos & Hibernos (quos *Hiberos* ibi vocat) uſos dicat pro vino, *Curmi* potu, ex hordeo confecto. Sed *Curmi* perperam ibi legitur pro antiquo verbo Britannico *Cwrw*, quod cerviſiam ſignificat, uti notat Camdenus. Hibernis porrò olim in uſu fuit *Hydromelon*, ſive miſtura aquæ cum melle (nos hodiè Mead dicimus) ut tam è vita S. Berachi, qui claruit Seculo VII, quàm ex Annalibus Ultonienſibus, ad annum 1107 intelligimus. De optima eorum *Aqua vitæ*, ſive *Uske-bah*, ut vocant, quæ multò minùs quàm Anglica inflammat, & magis tamen inſiccat, non eſt hîc dicendi locus, quia ejus confectio (uti creditur) ad poſteriora tempora pertinet.

Tranſeo ad convivandi tempus: Erat id olim plerúmque ſub veſperam; unde Epulum illud ſolenne quo regni Ordines, Temoriæ ſive Temræ excepit Lœgarius Rex Hiberniæ anno Dom. 455, in jam dictis Annalibus appellatur *Cœna Temræ*. Et ab hac Cœna, inchoabant Hiſtorici (quod mireris) poſteriorum adminiſtrationis ejus temporum calculum. Idem convivandi tempus obſervabant olim Cambro-Britanni, id quod colligimus è legibus Regis Hoëlis *Dha*, cap. *De Cœna Regali & ejus menſura*.

Ad priſca Hibernorum Muſica Inſtrumenta jam ventum: Atque ea *Citharam* fuiſſe cum chordis æneis, & *Tympanum*, tradit Giraldus Barrius Cambrenſis, Topograph. Hiberniæ, Diſtinctione 3, cap. 11, *in quibus* eos etiam *præ omni natione quam vidit incomparabiliter inſtructos* aſſerit. An verò inſtrumentum illud Muſicum Hibernicè Clairſeach, Anglicè a Harp Sect. 3.

dictum Antiquorum cithara fuerit, vel Lyra, (quamvis Grammaticorum plerique hæc duo Instrumenta confundant) inter doctos controvertitur. Venantius Fortunatus, lib. 7, carm. 8, Lyram à *Harpâ* distinguere videtur,

Romanusque Lyrâ plaudat tibi, Barbarus Harpâ,
Græcus Achilliacâ, Crotta Britanna canat.

Nec mira videatur differentia: Nam ipsam Antiquorum Lyram, ab ipsis tam formâ quàm variâ chordarum accessione, mutatam certò constat. Janus Gruterus in Inscriptionibus, p. 38, n. 10, figuram exhibet lyræ antiquæ, Romæ in hortis Cardinalis Cœsii, in manu nempè statuæ Apollinis, visendæ. Item Philippus Cluverius, in Sicilia sua antiqua, p. 93, ectypon ostendit nummi antiqui Græci, cujus una pars exprimit Apollinem *Archagetam*, altera, lyram ejus, sed à priore paulò diversam. Operæ est pretium fortasse ipsa ectypa tam veteris Lyræ Apollinis, quàm hodiernæ Citharæ sive (ut aliis placet) Lyræ Hibernicæ subjungere, ut lector inde de differentia faciliùs judicet.

Lyra

Lyra Apollinis, apud Gruterū.

Lyra Apollinis, apud Cluveriū.

Cithara ſeu Lyra Hibernica.

De Orphei Lyra, quam aliqui tetrachordem fuiſſe contendunt, alii, ſeptichordem, conſule Seldenum, in notis ad Marmora Arundeliana, pag. 87.

De Lyræ & Cytharæ differentia, vide Had. Junii Nomenclatorem. Neque hac occaſione prætermittendum propria Hiberniæ Inſignia, vel ſaltem per ſecula aliquot ei attributa, eſſe in campo cæruleo Citharam ſeu lyram Hiber-

nicam auream, cum chordis argenteis. Cæterùm, si Ulissi Aldrovando credimus, Ornithologiæ lib. 1, antiquiora Hiberniæ Insignia fuerunt, ex una scuti parte aurea, Brachium gladio armatum, ex altera, in argenteo campo, Semi-Aquila. Sed hoc obiter. Quàm profunda fuit Citharæ antiquitas, è Geneseos cap. IV, docemur, ubi inventio ejus Jubali tribuitur. Item Tympani usus vetustissimum est exemplum in Exodi XV. Mitto recentiora Instrumenta Musica, post Anglorum ingressum introducta, ut quæ ad nostrum institutum non pertinent.

CAP. XXIII.

De Erroribus nonnullis & Figmentis veterum aliquorum Scriptorum, de Hibernia agentium; Deque aliis Scriptorum mediorum temporum.

DE Hiberniæ ornamentis & dotibus specialibus, suprà compendio diximus, cap. 7. Videamus jam quæ de eâ, à scriptoribus antiquis finguntur, & ab eorum sectatoribus creduntur. Solinus *avem ibi raram* asserit. Porrò addit posteà, *ibi apes nusquàm, & advectum inde pulverem seu lapillos, si quis sparserit inter alvearia, examina favos deserere. Item mare quod inter eam & Britanniam interfluit, undosum inquietúmque, toto in anno, nisi pauculis diebus non esse navigabile.* Cùm tamen avibus & apibus abundet. Et ad mare quod attinet, navigabile esse in ipsa summa hyeme, frequentes navigationes ex Anglia, Gallia, Hispania, &c. in Hiberniam,

niam, & ex ea, in externas regiones, ſufficienter demonſtrârunt.

Prima ejus aſſertio, de avibus & apibus, in eundem errorem duxit Iſidorum Hiſpalenſem, qui iiſdem ferè utitur verbis. *Illic* (de Hibernia loquens) *avis rara, apis nulla; adeò, ut advectos inde pulveres, ſeu lapillos, ſi quis alibi ſparſerit inter alvearia, examina favos deſerant*, Originum lib. 14, cap. 6. Item Barthol. Caſſanæum, in Catalogo Gloriæ Mundi, part. 12, conſid. 57, *Ibi* (ait) *avis rara, ac apis nulla*. Neque defuerunt, qui Solinum ſequuti ſunt, in ſecunda ſua aſſertione, de æſtu maris Hibernici, interque eos Cornelius à Judæis Geographus. Veniamus jam ad climatis diſpoſitionem. Strabo, qui ſub Tiberio Cæſare floruit, Geographiæ lib. 2, ex verſione Gulielmi Xylandri, ita loquitur, *Extrema navigatio à Celtica verſus ſeptentrionem, noſtra ætate, dicitur eſſe in Hiberniam:* (Iërnen vocat) *quæ ultra Britanniam ſita, ægrè ob frigus incolitur, ita ut quæ ulterius ſunt, habitari non poſſe exiſtimentur*. Deinde, Pomponius Mela, qui ſub Claudio vixit, Coſmographiæ lib. 3, *cælum Hiberniæ ad maturanda ſemina iniquum* eſſe aſſerit. Speciatim ita Giraldus Cambrenſis, Topographiæ Hiberniæ diſtinct. 1, cap. 4, *multam* ait *fruges in herba, plurimam in culmis, minorem in granis, ſpem promittunt. Tritici namque grana contracta ſunt & minuta, & vix alicujus vanni beneficio purganda.*

Audiamus etiam quid è contra ſcripſerunt aliqui è veteribus, Ita igitur Oroſius, *Hæc* (Hibernia ſcil.) *propter Britanniæ, ſpatio terrarum anguſtior, ſed cæli * ſoliſque temperie magis utilis, Scotorum Gentibus colitur.* Item Iſidorus, * Solique meliùs.

Isidorus, loco suprà citato, *Scotia eadem & Hibernia, proxima Britanniæ Insula spatio terrarum angustior, sed situ fæcundior.* Et Beda lib. 1, cap. 1, *Hiberniam tam aëris salubritate quàm serenitate, multùm Britanniæ præstare,* asserit. Cæterùm (ut quod sentio dicam) si hæ comparationes ad australem Britanniæ partem, quam Angliam dicimus, referantur, sunt prorsùs rejiciendæ: Non negandum tamen Hiberniam, aëris esse adeò temperati, ut prata ibi & campos, in summâ hieme virere videamus, & ad pascua pecudes quotidiè duci, nisi quod raro accidit, nix biduana vel triduana impediat; locis prætereà uliginosis & palustribus *culturâ siccatis*, (quod de regione circa Philippos scribit Plinius) *emendatam aëris temperiem.* Ad tritici grana quod attinet, non contracta sunt vel minuta universim, ut Giraldus Cambrensis ejúsque sequaces habent; Nam raro in vicinis Hiberniæ regionibus, seu majora, seu graviora, quàm in plurimis partibus Hiberniæ inveniri possunt. Neque audiendus est Raphael Maffæus Volaterranus, qui Commentariorum Urbanorum lib. 3, de Hibernia loquens, *Tellus* (inquit) *nihil omninò fert, præter frumentum & equos præstantissimos quos Ubinos* (Hobinos) *vocant*, &c. Corrigendus est itidem error Ranulphi Higdeni, qui in Polychron. lib. 1, cap. 32, asserit ibi *deesse Perdices, Phasianos, Damas & Hericios; Hiberniã etiam* (quod è jam dicto Giraldo & Johanne Bromtono addit) *ab austro in boream extensam, à* * al. *Torre.* *Brandanicis scil. montibus usque ad *Columbinam Insulam continere octo dierum dietas, quarum quælibet* 40 *milliarum existit, & à Dublinio usque ad Patricii colles Connacticúmque mare, in latum,*

latum quatuor dierum excursum tenere. Sed de Hiberniæ Dimensione,vid. quæ suprà diximus Cap. III. Porrò multa hîc observari possent fabulosa, quæ de Hibernia accumulavit Giraldus Cambrensis, in Topograph. *Hiberniæ*; Sed aliis ea discutienda relinquimus, Siquidem exacta eorum discussio justum requirit tractatum. Admonendus est interim lector Topographiam eam cautè legendam, id quod ipse Giraldus quodammodò fatetur,in Apologia quam habemus in prima sua præfatione in librum Expugnationis Hibernicæ, cùm ob fabulosa, jam dictæ Topographiæ inserta, insimularetur; cui hanc etiam admonitionem,è Retractionum suarum tractatu, hîc adjicere visum, *De Topographia Hibernica, labore sci. nostro primævo ferè nec ignobili, ubi multa nova, aliisque regionibus prorsùs incognita (ideoque magis admiranda) scribuntur, hoc pro certo sciendum; quod quorundam, quinimò & quàm plurium perdiligentem & certam indagationem, à magnis terræ illius & authenticis viris notitiam elicuimus; de cæterisque, totius terræ famam potiùs secuti fuimus. De quibus omnibus, cum Augustino sentimus: qui in libro de Civitate Dei, de talibus,quæ solùm fama celebrat, nec certâ veritate fulciuntur, loquens, nec ea affirmando plurimùm, nec prorsùs abneganda decrevit.* Sic ipse Giraldus. Atqui non possum non mirari viros aliquos hujus seculi, alioqui graves & doctos,figmenta ea Giraldi, mundo iterùm pro veris, obtrusisse. Plurima addi possent ex aliis authoribus,quæ aliorum etiam industriis relinquimus.

CAP. XXIV.

De Oſtmannis, *ſive Danis & Norwegis; Deque eorum rebus geſtis in Hibernia, ab anno Chriſti* DCCXCV, *uſque ad Anglorum ingreſſum, ſub Henrico II, ſc. per quatuor fermè annorum centurias.*

OStmannos magnam Hiberniæ partem olim ſubjugâſſe, & poſt plurima prælia cum Hibernis, variante ſucceſſu, per multos annos, acriter commiſſa, præcipuas ibi urbes maritimas, ad Anglorum uſque adventum in Hiberniam occupâſſe certò conſtat. De eorum nomine & regione unde venerunt, ita Eruditiſſimus Jacobus Uſſerius nuper Archiepiſcopus Armachanus, in ſua veterũ Epiſt. Hibernicarum recenſione; *Livonia ad Eoum maris Baltici litus porrecta, in tres partes, locis & linguis diſtinctas, Eſtiam, Lettiam & Curlandiam diſtribuitur: Eſtiæ ſive (ut Crantzius appellat) Eſtoniæ provinciam ii incoluiſſe videntur, qui à veteribus Græcis, Oſtiæi & Oſtiones, à Tacito in Germania ſua, Æſtii, ab Eginhardo in Caroli Magni vita, Aiſti, à Saxone Grammatico, Estones, à noſtris, Oſtmanni appellantur.* Ad Oſtmannos Hiberniæ quod attinet, Hi aliis nominibus vocabantur etiam Dani, Norwegi, & Normanni, *quod & mediis temporibus* (verba ſunt iterùm jam dicti Uſſerii) *omnibus Daniæ, Norwagiæ, Livoniæ & reliquarum Borealium gentium commune nomen fuiſſe docti nôrunt. Ut omittam quod à Scrip-*

tore

tore vitæ Griffithi filii Conani est traditum, unum è tribus illis fratribus qui in Hiberniâ venerunt, cum Norwagiensibus suis in Galliam concessisse, & Francis devictis, sedes in Normanniâ fixisse. Hunc Rodulphum *ille vocat, quem alii* Rollonem; *à quo Gulielmus & alii Normanni qui in Angliæ regnaverunt, genus deducunt suum.*

Danos & Normannos, vel Ostmannos anno Christi DCCXCV. Hibernica & Albanica litora primùm infestâsse & speciatim *Recran* Insulam spoliâsse produnt Annales Hibernici. Sub eodem tempore vel paulò seriùs S. Findanum, Principis Lageniæ filium, à Danis captivum ductum, sed mirabili modo elapsum, tradit in vita ejus, anonymus Hibernus, (qui & ejus socius) à Melchiore Goldasto editus, Tom. I Rerum Alamannicarum, pag. 318. Meminit illarum deprædationum Normannicarum, Dicuil Hibernus, qui tum vixit, in libro *de mensura Provinciarum Orbis terræ, secundùm illorum authoritatem* (ut ipse loquitur) *quos S. Theodosius Imperator ad Provincias prædictas mensurandas miserat.* Sic enim ille, *Circum nostram Insulam Hiberniam, sunt insulæ, sed aliæ parvæ, atque aliæ minimæ.* Et post pauca, *Sed sicut à principio mundi desertæ semper fuerunt, ita nunc causâ latronum Nortmannorum vacuæ Anachoritis*, &c. Triennio posteà, anno nempè DCCXCVIII, Normanni iterùm Ultoniam, & Hebrides piraticâ infestârunt. Siquidem *antiquitùs* apud Danos (ut habet Olaus Wormius) *Piratica honesta ac licita erat, atque in ea se crebrò Reges ipsi, aut eorum liberi exercebant, ascitis famosioribus & fortissimis Athletis.* Sed missis hisce Danorum

norum piraticis, veniamus jam ad copias quas in Hiberniam miserunt, ad eam subjugandam, &, secundùm temporum seriem, ad alia eorum acta ibidem, ad Anglorum usque ingressum.

Anno 807, Dani & Norwegi in Hiberniam appulerunt, & Roscomaniam, regionemque adjacentem ferro flammáque vastârunt. Eodem tempore Cellacus Abbas cœnobii S. Columbæ Huensis, multis è suis, Norwegorum crudelitate, interfectis, in Hiberniam profugit, & Kenanusæ, aliàs Kenlisæ in Midia, monasterium in honorem S. Columbæ sive condidit, sive restauravit. Cùm verò annos circiter 7 ibi præfuisset Abbas, Dermitio quodã in dicto cœnobio Abbate relicto, in Jonam sive Insulam Huensem reversus est, ubi, post annum unum vel alterum, mortem obiit. Nescio an in laniena prædicta, vel posteriore aliqua, trucidatus fuerit Blaithmacus reguli Hibernici filius. Eum, sub his temporibus, à Danis sive Norwegis ethnicis in Jona insula cæsum, ex vita ejus, à Wallafrido Strabone carmine descripta, liquet. Omitto hîc commenta Saxonis Grammatici, qui (more suo) Fridelithum, Frothonem 3, & Haconem, Danos, multis annorum centuriis, ante hæc tempora, Hiberniam infestâsse fingit.

Anno 812, *Classis Normannorum Hiberniam insulam aggressa*, (inquit Rhegino in Chronico) *commissoque cum Scotis prælio, multi ex iis interfecti, cæteri fugâ lapsi sunt.* Et, ad eundem annum, Hermannus Contractus, *Classis Danorum Hiberniam invadens, à Scotis victa est.* Item Historici Hibernici Danos sub eodem tempore duobus præliis ab Hibernis profligatos asserunt. Circa

Circa annum 815, aliis 818, Turgeſius, Norwegus Hiberniam primùm invaſit.

Anno 835, Norwegi, majoribus inſtructi copiis, magnâ claſſe appulerunt, ſub ductu Turgeſii, & Conatiam fermè univerſam, unà cum quibuſdam Lageniæ & Midiæ partibus, devaſtârunt. Intra triennium d.inde poſteà, non parvâ Ultoniæ parte ſubjugatâ, ubique fermè templa demoliti ſunt, & in Chriſtianæ religionis profeſſores(cujus tunc hoſtes erant) magnâ crudelitate graſſati. Qua de re, vid. Jocel. Furneſſenſ. in vitâ S. Patricii, cap. 175. Speciatim Turgeſium Armacham occupâſſe & inde Farananum Archiepiſcopum loci expuliſſe, *unà cum omnibus religioſis & ſtudioſis* tradunt Hiſtorici Hibernici. Aſſerit porrò Colganus (in Triade Thaumaturga) ex Annalibus 4 Magiſtrorum, *Anno* 838, *claſſe ſexaginta navium Nortmannos ingreſſos eſſe oſtia Boandi fluminis, & aliâ* 60 *navium, oſtia Liffii flu. in Lagenia.* A Turgeſio (quòd obiter adnoto) multa foſſatorum illorum rotundorum, ſive militarium vallorum, vulgò *Danes Rathes* dictorum, facta dicuntur, quæ in plurimis Hiberniæ regionibus, etiamnùm ſuperſunt. Atque talia fortaſsè fuerunt caſtella Brigantum veterum, de quibus ita Juvenalis, Satyr. 14,

Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum.

Sunt porrò qui credunt Danos & Norwegos extruxiſſe multos è collibus illis rotundis quos ſine foſſis, paſſim in Hibèrnia cernimus, quaſi ſepulchra Magnatibus & Ducibus ſuis. Eundem morem in Dania olim viguiſſe, ex ſupradi-

ſupradicto Olao Wormio liquet, in libro de Danicis Monumentis, Hafniæ edito, Anno MDCXLIII. Speciatim (in Hibernia) è tali colle in orientali ſuburbio civitatis Dublinii, prope Collegium S. Trinitatis, effoſſum eſt anno MDCXLVI monumentum quod oſſa hominis combuſta texit: opus uti creditur Oſtmannicum, de quo fuſiùs poſteà.

An Saxa illa ingentia & rudia quæ in planitie non longè à Naaſa in agro Kildarienſi & alibi viſuntur, (victoriarum putà monumenta) à Danis erecta fuerint, non poſſum pro certo affirmare. Sed ut ad noſtrum inſtitutum revertamur.

Anno 845, Norwegi diripuerunt & incenderunt Clonmacnoiſam, Clonfertam, Loghrà, & Tirdaglaſſam. Porrò circa eundem annum, Turgeſius Melachlini ſeu Melſechlini Regis Midiæ filiam deperiiſſe fertur: *Atqui Rex ille* (Giraldum Cambrenſem audis) *virus ſub pectore verſans, filiam ſuam illi concedens, ad inſulam quandam Mediæ, ſcil. de Loch-vair, illam cum* 15 *puellis egregiis ei miſſurum ſe ſpoſpondit. Quibus & Turgeſius gaviſus, cum totidem nobilioribus gentis ſuæ, ſtatuto die & loco, obviam venit, & invenit in Inſula* 15 *adoleſcentes imberbes, animoſos, & ad hoc electos, ſub habitu puellari, dolum palliantes, cultellis, quos occultè ſecum attulerunt. Statim inter amplexus, Turgeſius cum ſuis occubuit.* Sic ille, Topograph. Hiberniæ diſtinct. 3, cap. 4. Cæterùm author Annalium Ultonienſium, de dolo eo tacens, Turgeſium à Melachlino rege captum fuiſſe & in dicto lacu ſubmerſum, tradit. *Famâ* tùm *pernicibus alis* (ſic iterùm Cambrenſis, cap. 41,) *totam ſtatim inſulam pervolante,*

lante, & rei eventum, ut assolet divulgante, Norwegienses ubique truncantur, & in brevi, omnes omninò, seu vi, seu dolo, vel morti traduntur, vel iterùm Norwegiam & Insulas unde venerant, navigio adire compelluntur. Deinde cap. 42, *Quæsiverat autem à Turgesio prædictus Midensium rex, & in dolo (nequitia jam animo concepta) quonam tenore vel arte, aves quædam in regnum nuper advectæ, terræ toti patriæque pestiferæ, destrui possent & deleri. Cúmque responsum accepisset, nidos eorum ubique destruendos, si jam fortè nidificâssent, (de Castellis Norwegiensium hoc interpretantes) mortuo Turgesio, in eorum destructione Hibernienses per totam Insulam, unanimiter insurrexerunt. Annos igitur circiter 30 Norwegiensium pompa & Turgesii tyrannis in Hibernia perduravit, & deinde Gens Hibernica servitute depulsâ, & pristinam libertatem recuperavit, & ad regni gubernacula denuò successit.* Hactenùs Giraldus. Hibernos quidem hoc tempore Norwegorum vires multùm fregisse certum est. Attamen auxiliares copiæ, novis è Dania & Norwegia classibus, indies confluentes Hiberniam per plurimos posteà annos, gravissimè afflixerunt, ut infrà patebit.

Anno 848, Prælium inter Melachlinum (de quo suprà) tum regem Hiberniæ & Danos Fouræ commissum est, in quo 700 Danis occisis, victoria Melachlino cessit. In prælio itidem *ad Scia-naght*, ab Olcobaro rege Casseliæ (quem Abbatem etiam Imelacensem appellat Liber meus cœnobii Inisfallensis) & Lorcano filio Kellachi, rege (ni fallor) Lageniæ, cæsi sunt è Danis 1200, ac in duabus aliis pugnis, ante finem anni, ceciderunt circiter

citer 1700. Ita hic annus Danis in Hibernia fuit luctuosissimus, unde Melachlinus Rex ob partas victorias, ad Carolum Calvum Francorum Regem. *pacis & amicitiæ gratiâ, legatos cum muneribus misit, viam sibi petendi Romam concedi deposcens.* Sic Chronic. Norman.

Anno 849, Auxiliares copiæ, è Dania & Norwegia 140 navibus, in Hiberniam appellentes, bellum, magno Hibernorum damno, redintegrârunt.

Anno 850, Melachlinus rex, jam bello civili implicatus, pace, ad tempus, Danis stabilitâ, eorum auxilio, hostes magnâ strage profligavit.

Ante annum 851, Danos, Dublinio & regiuncula vicina quam Fingalliam vocamus, potitos esse, ex Historicis Hibernicis liquet. Inter hos & alios ejusdem gentis, hoc anno, atrox commissum est prælium, in quo Dani Dubliniènses profligati sunt, & Dublinium à victoribus direptum. Atqui fugâ non pauci elapsi, in patriam confugerunt, unde anno insequente, auxiliaribus copiis reversi, hostibus victis, Dublinium recuperârunt & restaurârunt. Danos sive Ostmannos Dublinienses intelligit proculdubiò vitæ S. Coemgeni sive Keivini scriptor, cùm de Dublinio & ejus civibus ita loquatur, *Civitas Ath-cliath est in aquilonali Laginiensium plaga, super fretum maris posita; & id Scoticè dicitur Dub-lein, quod sonat Latinè nigra therma: Et ipsa civitas potens & belligera est, in qua semper habitant viri asperrimi in præliis, & peritissimi in classibus.*

Anno 852, Armacha, ipso Paschatis die, à Danis devastata est. Ac paulò pòst, Dermitius

tius loci Episcopus, quem Annales Hibernici *Sapientissimum omnium Doctorum Europæ* appellant, sive mœrore, sive morbo, extinctus est.

Anno 853, Amlavus aliis Amelaus magnâ Danorum & Norwegorum classe, hûc appulit, eique omnes Dani, in Hibernia tum degentes, se submiserunt. Hic Amelaus (opinor) ille fuit, & hæc Norwegorum ea classis, de quibus hæc habet Giraldus Cambrensis, Topograph. Hiberniæ l. 3. c. 43, *Non multo verò pòst tempore* (post mortem sci. Turgesii) *iterùm de Norwagiæ & insularum Borealium partibus, quasi de reliquiis gentis prioris, & quia vel occulata fide, vel parentum relatione, terram optimam noverant, non in bellica classe, sed sub pacis obtentu, & quasi mercaturæ exercendæ prætextu, in Insulam quidam advenerunt, qui & maritimos Hiberniæ portus, statim occupantes, tandem de assensu Principum terræ, civitates in ipsis varias construxerunt. Quoniam enim innatæ ociositatis vitio, gens Hibernica, ut diximus, nec maria lustrare, nec mercaturæ indulgere aliquatenùs voluerat, de communi totius regni consilio, perutile videbatur, ut gens aliqua, cujus operâ, aliarum regionum commercia, quibus hæc terra caruerat, hùc advehi possent, in aliquibus regni partibus admitterentur. Fuerunt autem Duces eorum tres fratres, Amelaus sci. Sytarachus, & Yvorus. Constructis itaque primò civitatibus tribus; Dublinia, Guaterfordia, Limerico; Dubliniæ Principatus cessit Amelao, Guaterfordiæ, Sytaraco, Limerici, Yvoro; & ex iis paulatim ad alias Hiberniæ civitates construendas processu temporis, sunt derivati. Gens igitur hæc quæ nunc Ostmannica gens vocatur, inprimis,*

primis, istius regibus satis tractabiles fuerunt & pacifici : Sed ex quo in immensum, generis numerositate jam excreverant, & civitates fossatis & muris optimè cinxerant ; antiquas inimicitias altâ mente repositas, nonnunquàm renovare, & acriter rebellare solebant. Dicti sunt autem Ostmanni, linguâ ipsorum, corrupto quodam Saxonico, quasi Orientales homines : Respectu namque terræ istius, ab Orientalibus hùc partibus undecunque advecti sunt, Ita Giraldus ; è quo eadem hausisse videtur Ranulphus Monachus Cestriensis, in Polychronico. Cæterùm, ut de hac narratione, quod sentio dicam, constabit (opinor) Ostmannos sedes eas maritimas, non mercaturæ prætextu, nec Hibernorum assensu, sed vi & armis obtinuisse, si consideremus quantâ immanitate, à primo eorum ingressu, imò hoc ipso tempore, de quo nunc loquimur, & diù posteà, per Hiberniam grassabantur. Certè ex optimis Historicis liquet Amlavum hunc, post prælium unum aut alterum, prospero contra Hibernos eventu, tanto fuisse iis terrori, ut annuo quodam tributo, pacem, ad tempus redimere coacti fuerint.

Anno 856, Inter Melachlinum regem & Danos atrox ortum est bellum, quo multi utrinque ceciderunt.

Anno 857, Cathaldus *Albus*, dum res novas moliretur, ab Amlavo & Ivaro, prælio profligatus est in Momonia.

Anno 859, Amlavus & Ivarus cum magno exercitu in Midiam profecti sunt. De successu, tacent Annales Hibernici ; Sub eo verò tempore (ut videtur) induciæ inter Melachlinum & Danos sunt pactæ.

Anno

Anno 862, Defuncto Melachlino rege Hiberniæ, Lorcanus filius Cathaldi & Cornelius filius Dermitii regnum Midiæ inter se partiti sunt. Iis verò ab Edano cognomento *Finliat*, Danorum auxilio, posteà captis, Edanus Rex Hiberniæ salutatus est. Lorcanum ab Edano tunc oculis orbatum, & Cornelium, ab Amlavo, Clonardæ submersum ferunt.

Anno 869, Amlavus Armacham diripuit, & incendit, postquàm mille homines ibi prælio interfecisset.

Anno 870, Amlavus & Ivarus, cum classe 200 navium in Britanniam solverunt, in auxilium *H*inguari & Hubbæ Danorum. De quibus Florilegum petas & alios rerum Anglicarum Scriptores. Anno sequenti, cum ingenti præda, multisque captivis, Dublinium reversi sunt. Sed brevi posteà Amlavus naturæ cessit.

Anno 871; Ailillus Rex Lageniæ à Danis occisus est.

Anno 872, Fato functus est Ivarus, quem Annales Hibernici *regem Normannorum totius Hiberniæ* appellant.

Anno 875, Ostinus Amlavi filius, postquàm Pictos magna strage profligaverat, Danorum sive Ostmannorum dolo, occisus est. Túmque imperium suscepisse videtur Godfridus Ivari filius.

Anno 888, Atrox prælium inter Flanum Regem Hiberniæ & Danos commissum est, quo multi utrinque ceciderunt, & inter alios ex parte Flani, Edanus filius Cornelii rex

Conatiæ cæsus est. Paulò posteà, Godfridus filius Ivari Danorum Princeps, per Sitrici fratris sui malas artes, interemptus est.

Anno 892, Simultas inter Sitricum filium Ivari, & Galfridum quendam *Merlum* cognominatum, tunc temporis virum magni nominis apud Dublinienses, eoúsque in apertam inimicitiam erupit, ut inter eos, Urbs quasi divisa fuerit, dùm una pars Sitricum, altera, Galfridum sequeretur.

Anno 895, Ostmanni Dublinienses in Ultoniam profecti Armacham diripuerunt.

Anno 896, Sitricus filius Ivari, qui fratrem (uti diximus) occiderat, pœnâ licèt claudâ reum assequente, à suis occisus est. Prælium inter Amlavum filium Ivari & Ultonienses, in Tirconalia, commissum est, in quo Amlavus victus est & occisus.

Anno 902, Dani novâ classe appellentes, à Lageniensibus prope Dublinium, magnâ strage profligantur.

Anno 914, Acris pugna navalis prope Manniam Insulam, inter Barredum & Reginaldum *O-Hivar* Danos, commissum est, in quâ Reginaldus, Barredo & suis occisis, victoriam reportavit.

Anno 915, Dani magnâ classe appellentes Momoniæ partem devastant.

Anno 916, Dani sive Ostmanni, in Momonia, præliis aliquot superati sunt: Cæterùm in Lagenia, meliori successu pugnârunt. Nam, sub ductu Sitrici, Angarrus filius Aililli rex Lageniæ prælio occisus est, & cum eo ceciderunt multi Lageniæ Proceres. Sub eodem tempore, Dani sive Ostmanni Dubliniæ Monam, sive Anglesеiam in Cambria vastârunt,

vastârunt, ut è Caradoco Lhancarvanensi intelligimus.

Anno 918, Dani Momoniæ Albaniam, hodiè Scotiam, infestârunt.

Anno 919, Prælium atrox inter Nellum *Glundub* Regem Hiberniæ & Ostmannos commissum est Septembris 15, prope Dublinium, quo Rex ipse, unà cum multis proceribus, periit. Nello occiso, Imperium suscepit Donatus Flani filius, qui, anno sequenti, Ostmannos magnâ strage profligavit.

Anno 921, Reginaldo regulo Ostmannorum Dublinii defuncto successit Godfridus, qui eodem anno, contracto exercitu, in Ultoniam profectus est, ubi mense Novembr., Armacham diripuit.

Anno 924, Godfridus in expeditione Limericum versùs, magnam exercitus sui partem amisit.

Anno 926, Godfridus copias in Ultoniam misit, sub ductu Aulafi filii sui, qui ab Ultoniensibus, bis in fugam conjectus, ægrè tandem à patre, qui eum, novis è Dublinio auxiliis secutus est, liberatus.

Anno 934, Godfridus obiit, ob crudelitatem infamis, successit filius Aulafus, aliàs Aulavus, idem opinor cum Anlapho illo qui in prælio ad *Bruneburgum* in Northumbria, ab Athelstano Anglorum Rege victus est, anno 937. De quo vid. Ingulph. & Hen. Huntindon.

Anno 941, Aulafus morte repentinâ sublatus interiit. Hunc Caradocus Lhancarvanensis Abloicum præcipuum Hiberniæ regem appellat, & obiisse asserit anno 939. Liber Marganensis an. habet 940.

Anno 942, Dunum, Clonarda & Kildara, regionésque adjacentes variis Oſtmannorum exercitibus, vaſtantur.

Anno 943, Dani in Lecalia degentes, ſedibus ſuis, ab Ultonienſibus ejiciuntur; eodem verò anno Murtachum Ailechæ regulum; prælio interficiunt 26 Febr. & die ſequenti, Armacham diripiunt.

Anno 944, Donato rege Hiberniæ morte repentina ſublato. Congelachus filius Mælmithi imperium ſuſcepit, qui eodem anno Brieni regis Lageniæ auxilio, Dublinium vi cepit & diripuit, Oſtmannis ibidem partim occiſis, partim in fugam converſis.

Anno 945, Blacarus Oſtmannus, Aulafi frater, copiis auxiliaribus, Dublinium recuperavit & reſtauravit.

Anno 946, Oſtmanni Dublinienſes, ut cladem nuper acceptam ulciſcerentur, hoc anno non parvam Midiæ partem devaſtârunt.

An. 947, Oſtmanni Dublinienſes à Congelacho rege, prælio profligantur.

Anno 948, Bellum redintegrârunt Dublinienſes, ſed à Congelacho rege iterùm ſuperati ſunt, ipſo Blacaro rege, & è ſuis fermè 1600 in prælio occiſis. Blacaro ſucceſſit Godfridus Sitrici filius. Circa hæc tempora *Oſtmanni* Hibernici ad religionem Chriſtianam converſi ſunt. Neque deſunt qui, hoc ipſo anno, Oſtmannos cœnobium B. Mariæ Virginis juxta Dublin. Monachis Benedictinis poſuiſſe tradunt, quamvis alii, diù anteà fundatum aſſerunt, à Melachlino al. Malachia rege Hiberniæ (qui obiit 862) Gillemoholmoc neſcio quo & Roiſia uxore ejus, Et alii, à Donaldo Gillemoholmoc. Ut ut fuerit, Monachos ibidem,

dem *Ordinis Cistertiensis institutionibus se submisisse* anno 1139 *imitantes patrem suum Abbatem Saviniacensem* docent ejusdẽ cœnobii Annales. Jacobum Abbatem primum obiisse 5 nonas Martii prodit loci codex antiquus MS. penes Rogerum Twysdenum equ. & Baronettum. De anno silet, sed Everardum Abbatem quartum obiisse tradit 4 Idus Aprilis 1131. Quæ si vera sint, vel plerique eorum *Macrobii* fuerunt, vel cœnobium diù Abbate fuit viduatum.

Anno 950, Ostmanni Dublinienses Slanam in Midia diripuerunt & incendio deformârunt. Eo incendio, Cinaum virum doctũ & loci Prælectorem, multósque alios in Ecclesia congregatos periisse ferunt. Cæterùm anno sequenti, postquàm magnam Midiæ partem, sub ductu Godfridi devastâssent, ingenti præda onusti, in reditu Dublinium versus, ab Hibernis intercepti sunt & magnâ strage profligati.

Anno 956, Prælium atrox inter Congelachũ regem Hiberniæ, & Ostmannos Dublinienses, ad *Tiguiran*, in Lagenia, commissum est, ubi Congelachus fusus est & occisus. Eo cæso, Hibernorum Imperium arripuit Donaldus Nellus.

Anno 959, Aulafus Dublinii regulus à Caradoco Lhancarvanensi, *Abloicus rex Hiberniæ* appellatus, Promontorium sacrum (quod nos **Holy-head**, incolæ *Caer-gubi* vocant) in Mona sive Anglesеia insula, deinde regiunculam Lhinnensem, classe sua diripuit. Atqui liber Marganæ sive lib. *Hergesti* hanc deprædationem ascribit *Abloici filiis*.

Anno 962, mortẽ obiit Godfridus Ostmannus, Aulafi filius. Circa hæc tempora (ut videtur) Eadgarus Rex Angliæ magnã Hiber-

niæ partem ſubegit, & ſpeçiatim Dublinium Urbem. Qua de re, vid. quæ ſuprà dicta ſunt cap. 4, ex Præfatione Chartæ Eadgari.

Anno 970, Pugna Kilmonæ commiſſa eſt, inter Donaldum regem Hiberniæ & Donaldum Congelachi filium, Aulafi Oſtmanni copiis adjutum. In eo prælio multi utrinque ceciderunt; Sed plures ex parte Donaldi regis.

Anno 977, Aulafus Sitrici filius prælio vicit & interfecit Murtachum & Congelachum, Donaldi regis filios.

Anno 980, Donaldo regi defuncto ſucceſſit Melachlinus, aliàs Malachias filius ejus, qui eodem anno, Temoriæ, prælio memorabili, Oſtmannorum vires fregit & quodammodò peſſumdedit: Nam in eo prælio, præter millia aliquot militum gregariorum, primarii Oſtmannorum Duces fermè omnes cæſi ſunt, inter quos numeratur Reginaldus Aulafi filius; ob cujus interitum & maximam eam Oſtmannorum cladem, Aulafus ipſe, anno inſequente, peregrinatione ad Inſulam Huenſem ſuſceptâ, ibidem (ut ex Annalibus cœnobii Inſulæ omnium Sanctorum in occiduo limite agri Longfordienſis intelligimus,) pœnitentiâ peractâ, vi mœroris obiit. Succeſſit ei filius Gluniarandus. Pugnâ Temorienſi finitâ, Melachlinus in Fingalliam, ditionis Oſtmannicæ regiunculam profectus, eam igne & ferro devaſtavit, eodemque tempore Hibernos omnes, quos Oſtmanni captivos tenuerunt, in libertatem aſſeruiſſe fertur. Cæterùm pace tandem inter Melachlinum regem & Oſtmannos Dublinii certis conditionibus factâ, ii, ut priorem jacturam, aliquo modo, reſarcire viderentur, auxiliaribus copiis contractis, in

Brieni

Brieni filii Murchardi Regis Lageniæ territoria irruperunt, quæ dum Brienus tueri conaretur, ipse, ab iis captus est & paulò pòst occisus.

Anno 983, Melachlinus Rex, ab Ostmannis Dublinienfibus adjutus, Donaldum *Clen* Lorcani filium regem Lageniæ, prælio fudit. In ea pugna, inter alios melioris notæ, cecidit Patricius Ivari reguli Waterfordienfis filius.

Anno 989, Gluniarandus, al. Glumainus, Aulafi filius rex Ostmannorum Dublinii, à famulo suo interremptus est. Successit frater ejus Sitricus. Circa idem tempus, Elirmannum filium Abloici occisum asserit Caradocus Lhancarvanensis, quem regem Hiberniæ appellat: & nomine & titulo deceptus. Eodem anno Godfridus Haraldi filius Hebridum insularum regulus à Dalriadinis occisus est; cui successit filius Reginaldus.

Anno 994, Sitricus Aulafi filius, ab Ostmannis Dublinii, in exilium pulsus, ante annum circumactum revocatus est, regnóque restitutus.

Anno 999, Marianus aliàs Mælmurrius Murchardi filius à jam' dicto Sitrico adjutus Lageniæ regnum obtinuit, Donato prædecessore ejus in prælio capto & abdicare coacto. Ante finem ejusdem anni Brienus Borous Rex Momoniæ Ostmannos Dublinienses in prælio ad *Glenananin* fudit, ac Dublinium vi cepit & diripuit.

Anno 1000, Ostmanni (obsidibus Brieno traditis) Dublinium restaurârunt & firmârunt. Eodem anno, Ivarus Ostmannorum Waterfordiæ regulus obiit, successit ei filius Reginaldus.

Anno 1013, Lagenia, primùm à Murchardo filio Brieni Boroi tum regis Hiberniæ, deinde à Brieno ipso, ad muros, usque Dublinii, miserè direpta est: Lagenienſibus interim & Oſtmannis, pace inter ſe factâ, conjunctis copiis, ſe ſuaque fruſtrà tueri nitentibus.

Sub initium anni 1014, vel paulò ante, Brienus Borous rex cum plurimis Hiberniæ regulis egit, ut conjunctis viribus, Sitricum, omneſque Oſtmannos Dublinii, utpote publicos regni hoſtes, ex Hibernia expellere conarentur. Sitricus contrà, certior factus, quid Brienus moliebatur, nullum non movit lapidem, ut ſe ſuoſque propugnaret: Pace igitur (ut anteà diximus) cum Mælmurrio Murchardi filio rege Lageniæ facta, ſuppetias, tam ab eo, quàm â Danis, ſive Norwegis, qui Manniam & Hebrides, (Hibernis *Inche-gall*) incolebant, obtinuit. Magnis copiis ſic utrinque coactis, concurritur tandem Clontarfæ prope Dublinium, Aprilis 23, ubi poſt longam acerrimamque pugnam, victoria (ſic plerique habent) ceſſit Brieno qui tamen ex vulnere, quod in prælio acceperat, mortifero, mox expiravit. Sunt contrà qui aſſerunt Danos ſive Oſtmannos, cùm eorum acies nutare cœperit, Brieno occiſo, redintegratis viribus, in Hibernos irruiſſe, eoſque magna ſtrage profligâſſe. Qui hanc ſententiam tenent, addunt etiam Brieni temeritatem magno fuiſſe Danis commodo: Ille enim (ut fertur) auxilia cum filio ejus Donato intra triduum ventura, non præſtolans, ne priorum actorum gloriam obſcurare videretur, cum hoſtibus congredi facilè perſuaſus eſt, id quod ſibi ſuiſque poſtea fuit exitio.

exitio. In exercitu suo, Melachlinum porrò habuit, tunc Midiæ, anteà Hiberniæ regem, qui in prælio, ob priores injurias, alienati in eum animi indicia dedisse fertur. Cum Brieno ceciderunt, filius ejus Murchardus & Murchardi filius Tirdelvacus, magnus etiam Procerum numerus, & cæterorum 7000, vel ut aliqui habent, 11000. Ex Danis sive Ostmannis & Lageniensibus, plurimi etiam perierunt, Sed numerus incertus est. Inter eos primarii numerantur Dubgallus Aulafi filius, Bruodarus classis Danicæ præfectus, qui Brienum occiderat, Mælmurrius rex Lageniæ, Donaldus Dux Fortuallensium, & alii quos prætereo. Sunt qui tradunt cadavera Brieni & filii ejus Murchardi, necnon Donati O-Kelli, Doulani O-Hartegan, & Gille-Barmedi, ad *Kill-mainan*, villam unico milliari à Dublinio distantem, juxta antiquam crucem lapideam, ab Hibernis sepulta esse. Alii verò asserunt corpora Brieni & Murchardi filii, Swordam, (villa est ad 6 à Dublinio lapidem) delata, inde à Mælmurrio Eochæ filio Archiepiscopo Armachano, (quem Annales Hibernici S. Patricii *Comorbanum* appellant) Clero comitante, Armacham deportata, in Ecclesia Cathedrali ibidem, cui benefactor fuerat Brienus, fuisse condita. Prælio finito, Sitricus, cum Ostmannorum reliquiis, Dublinium se recepit, ac Melachlinus Rex Midiæ, à popularibus, Rex maximus Hiberniæ denuò declaratus est.

Anno 1018, Jam dictus Melachlinus copias Lagenienses Ostmannicas, in prælio ad *Fodvay*, fudit.

Anno 1019, Brienus Mælmurrii filius Rex Lageniæ

Lageniæ oculis orbatus eſt Dublinii, à Sitrico rege.

Anno 1020, Reginaldus Ivari filius regulus Oſtmannorum Waterfordiæ improles obiit. Succeſſit ei Sitricus frater.

Anno 1022, Ugairus Rex Lageniæ in conflictu ad *Delgne*, Sitricum Regem Dublinii fugavit.

Anno 1023, Sitricus Oſtmannorum Waterfordiæ regulus, ab Offorienſibus, occiſus eſt. Succeſſit ei Reginaldus *O-Hivar*.

Anno 1029, Sitricus Rex Oſtmannorum Dublinii, peregrinatione Romam uſq; ſuſceptâ, in via defunctus eſt. Succeſſit ei filius Aulavus ſive Auloedus, qui anno ſequente, à Matthæo aliàs Mathgauno O-Riagan captus, pro lytro ſolvit 200 vaccas, 80 equôs Britannicos, tres uncias auri & gladium quendam vulgò dictum Caroli gladium.

Anno 1035, Aulavus filius Sitrici rex Dublinii Romam profecturus, in Anglia occiſus eſt. Succeſſit ei filius Sitricus.

Anno 1036, Reginaldus O-Hivar Waterfordiæ regulus occiſus eſt Dublinii, à Sitrico rége.

Anno 1038, Communanus O-Raban regulus Waterfordiæ domeſticis inſidiis periit. Eodem anno Waterfordia à Dermitio rege Lageniæ direpta eſt & incenſa.

Anno 1042, (aliis 1041) Sitricus Aulavi filius rex Oſtmannorum Dublinii deceſſit. Hic fuit (ut reor) Sitricus ille, quem liber niger Eccleſiæ S. Trinitatis Dublinii Sitricum filium *Ableb* appellat, de quo ibidem hæc legimus, *Sitricus Rex Dublin. filius Ableb Comitis Dublin. dedit Sanctæ Trinitati & Donato primo Epiſcopo*

Episcopo Dublin. locum ad ædificandam Ecclesiam S. Trinitati, ubi fornices sive voltæ sunt, cum terris subsequentibus, viz. Bealdulek, Rechen, Portrahern, cum villanis & vaccis & bladis, nec non aurum & argentum, sufficienter ad ædificandam Ecclesiam, cum tota curia, contulit. Sitrico successit Aulavus sive Auloedus, quem Caradocus Lhancarvanensis Alphredum perperàm appellat. Sub eodem tempore Conanus *ap Jago*, Aulavi gener, copiis Dublinii collectis, in Walliam trajecit, contra Gruffinum *ap Lhewellin* regulum, qui Venedotiam Conano profugo debitam, usurpârat: Gruffinum ibi dolo cepit, sed dum captivum, naves versùs, secum duceret, Walli, de ea re certiores facti, tanto numero confluxerunt, ut facilè Gruffinum liberaverint, & Conanum ad naves repulerint.

Anno 1050, Conanus cum alia classe, è Dublinio Walliam versùs solvit, spe plenus, Venedotiam, hæreditario jure sibi debitam, recuperandi: Sed operam denuò lusit; nam maximâ classis parte tempestate amissâ, ipse ad litora Hibernica rejectus est.

Anno 1066, *Godredus*, sive Gothricus cognomento *Crovan* rex Manniæ (ut è Chronico Regum Manniæ intelligimus) *subjugavit sibi Dublinium & magnam partem de Laynester, Scotos verò ita perdomuit, ut nullus qui fabricaret navem vel scapham, ausus esset plusquàm tres clavos inserere.* Eum regem Hiberniæ appellat Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, in Epistola quadam, cujus exemplar habetur in Tomo undecimo Annalium Cardinalis Baronii.

Anno 1071 Murchardus filius Dermitii rex

Lageniæ

Lageniæ mortem obiit, & Dublinii ab Ostmannis sepultus est.

Anno 1074, Maii 6, è vita migravit Donatus al. Dunanus Ostmannorum primus Episcopus Dubliniensis, & in Ecclesia sua Cathedrali, prope summum altare, sepultus est. Túmque Patricius quidam, Ostmannus itidem, Godredo rege petente, successor electus à Dubliniensibus, in Angliam missus est, à Lanfranco Cantuariensi Archiepiscopo consecrandus, cum epistola sequente, *Venerando S. Cantuariensis Ecclesiæ Metropolitano Lanfranco, Clerus & populus Ecclesiæ Dubliniensis debitam subjectionem. Vestræ Paternitati est cognitum, quòd Ecclesia Dubliniensis, quæ Hiberniæ Insulæ Metropolis est, suo sit viduata Pastore, ac destituta Rectore. Propterea elegimus Presbyterum nomine Patricium nobis sufficientissimè cognitum, natalibus & moribus nobilem Apostolica & Ecclesiastica disciplina imbutum, fide Catholicum, in scripturarum sensibus cautum, in dogmatibus Eccesiasticis exercitatum, quem nobis quantociùs petimus ordinari Episcopum, quatenùs authore Deo, regulariter nobis præesse valeat, & prodesse, & nos sub ejus regimine salubriter militare possimus, quia integritas Præsidentium salus est subditorum, & ubi est incolumitas, ibi est forma Doctrinæ.* Ante finem ejusdem anni, Patricius ille Londini, in Ecclesia S. Pauli, à dicto Lanfranco consecratus est, obedientiæ professione sequenti præstitâ, *Quisquis aliis præsidet, si & ipse aliis subjaceat, dedignari non debet, sed potiùs obedientiam, quam à subditis suis desiderat habere propter Deum, studeat prælatis sibi per omnia humiliter exhibere. Propterea ego Patricius*

tricius ad regendam Dubliniam Metropolim Hiberniæ electus Antistes, tibi, venerande pater Lanfrance Britanniarum Primas, & Sanctæ Dorobornienſis eccleſiæ Archiepiſcope, Profeſſionis meæ Chartam porrigo, meque tibi tuiſque ſucceſſoribus, in omnibus, quæ ad Chriſtianam religionem pertinent, obtemperaturum eſſe promitto. Hæc ex vetuſto codice MS. bibliothecæ Cottonianæ, unà cum aliis Epiſcoporum Oſtmannicorum profeſſionibus, in lucem emiſit, inter veteres Epiſtolas Hibernicas, eruditiſſimus Jacobus Uſſerius Armachanus, anno 1632.

Anno 1076, Godredus *Crovan* rex Dublinii, necnon Manniæ & Hebridum Inſularum obiit in Ila Inſula, Ptolemæi Epidio. Succeſſit ei, in Regimine Manniæ & Hebridum, filius ejus Lagmannus: Cæterùm à Dublinienſibus, in regem electus eſt (ni fallor) Godfridus cognomento *Meranagh.*

Octobris 10, 1084, Patricius Dublinienſis Epiſcopus, in Oceano Britannico, naufragio periit, Epiſcopatus ſui anno 10.

Anno 1085, Donatus (alias Dongus) O-Haingly Oſtmannus, Dublinii natus, ſed Cantuariæ in Angliâ educatus, ubi monachus factus eſt Benedictinus, Tirdelvaci regis clerique Dublinienſis conſenſu, Cantuariæ, à Lanfranco Archiepiſcopo Cantuarienſi, profeſſione conſueta præſtita, conſecratus eſt Epiſcopus Dublinienſis, ac in patriam reverſus, libros nonnullos, & Eccleſiaſtica ornamenta, quæ Lanfrancus Eccleſiæ S. Trinitatis Dublinii dederat, ſecum reportavit.

Anno 1088 (aliis 1087) Waterfordia vi capta eſt &. combuſta, ab Oſtmannis Dublinii.

Anno

Anno 1089, Oſtmanni Dublinii, Waterfordiæ & Wickloæ dum conjunctis viribus, Corcagiam diripere intenderent, ab Oneaghenſibus, in prælio fuſi ſunt & profligati.

Anno 1095, Moriertachus O-Brien Rex Hiberniæ, Dublinium, cum exercitu pervenit, ac inde expulit Godfridum *Meranagh* regulum. Eodem anno mortem obiit Donatus O-Haingly Epiſcopus Dublinienſis, cui ſucceſſit ejus nepos Samuel O-Haingly, cœnobii S. Albani monachus Benedictinus. De quo vid. plura apud Eadmerum, in Hiſtoria Novorum. Sub eodem tempore Godfredus *Meranagh* mœrore confectus è vivis exceſſit.

Anno 1096, Sedes Epiſcopalis Waterfordiæ inſtituta eſt, & primus ibi Epiſcopus electus eſt Malchus quidam, in Hibernia natus, ſed educatione Monachus Eccleſiæ Wintonienſis in Anglia. Is conſecrationem obtinuit Cantuariæ 5 Kal. Januarii, ab Anſelmo Archiepiſcopo Cantuarienſi, aſſiſtentibus Radulpho Ciceſtrienſi & Gundulpho Roffenſi, Epiſcopis, profeſſione ſequenti præſtitâ; *Ego Malchus Eccleſiæ Waterfordiæ electus, & à te Reverende pater Anſelme, ſanctæ Cantuarienſis Eccleſiæ Archiepiſcope, & totius Britanniæ Primas, Antiſtes conſecrandus, tibi & omnibus ſucceſſoribus tuis, canonicam obedientiam me per omnia ſervaturum promitto.* Literarum in ejus gratiam conſcriptarum exemplar habes apud Eadmerum, à Doctiſſimo Seldeno, in lucem editum, anno 1623, cum notis & ſpicilegio. Sub exitum hujus ſeculi XI, Eccleſia cathedralis S. Trinitatis Waterfordiæ ab Oſtmannis conſtructa eſt.

Anno 1103, Magnus rex Norwegiæ, Manniâ & Orcadis expugnatis, fœdus temporarium percuſſit

percussit cum Moriertacho O-Brien rege Hiberniæ, sed anno sequenti (dum in Ultonia exploratorem egit) ab Ultoniensibus improvisò interceptus interiit. De hac re, si non pigeat legere, en tibi verba Chronici Regum Manniæ, Magnus *Murecardo* (rectiùs Muriertacho) *Regi Hiberniæ misit calceamenta sua, præcipiens ei ut ea super humeros suos in die Natalis Domini, per medium domus suæ portaret, in conspectu nunciorum ejus, ut inde intelligeret se subjectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant & indignati sunt nimis: Sed Rex saniori consilio usus, Non solùm inquit calceamenta ejus portare, verùmque manducare mallem, quàm Magnus Rex unam Provinciam in Hibernia destrueret. Itaque complevit præceptum, & nuncios honoravit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuncii verò redeuntes ad Dominum suum, narraverunt ei de situ Hiberniæ & amœnitate, de frugum fertilitate & aëris salubritate. Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam sibi subjugare. Itaque præcepit classem congregare. Ipse verò cum sedecem navibus procedens, explorare volens terram, cùm incautè è navibus discessisset, subitò à Hiberniensibus circumvallatus interiit, cum omnibus ferè qui secum erant. Sepultus est autem juxta ecclesiam S. Patricii in Duno. Regnavit sex annis*, sc. in Mannia. Exordiis illis quàm dispar exitus.

Anno 1106, Donaldus Archiepiscopus Armachanus Dublinium profectus, ut pacem inter Moriertachum regem Hiberniæ & Donaldum O-Loghlin procuraret, in ægritudinem incidit, quâ Dulekæ in reditu Armacham versùs

versùs, ætatis suæ anno 58, consecrationis 15, sublatus est.

Anno 1109, Limericum incendio (maximo Ostmannorum damno) deflagravit.

Anno 1121, 4 nonas Julii, obiit Samuel O-Haingly, Ostmannorum quartus Episcopus Dubliniensis. Successit ei Gregorius, Lamethæ consecratus, 2 insequentis Octobris, à Radulpho Archiepiscopo Cantuariensi.

Anno 1125, Torfinus filius Torcalli Ostmannorum Dublinii regulus, in ipso juventutis flore, morte repentinâ obiit.

Anno 1131, Defuncto Everardo Ostmanno Abbati cœnobii B. Mariæ juxta Dublin. successit Andreas.

Anno 1134, Cornelius filius Murchardi regis Midiæ, in conflictu, à Donaldo filio *Gillemoholmoc* & Ostmannis Dublinii, occisus est: Sed Donaldo eo, subitâ rotæ conversione, in alio conflictu occiso, & Dubliniensibus fugatis, Midenses in Fingalliam irruunt, eámque ferro & flammâ devastant.

Anno 1136, Mælisa O-Hammire Episcopus Ostmannorum Waterfordiæ ex hac vita migravit, successit Tuistius, aliàs Tostius Ostmannus.

Anno 1140, Mortuo Gille sive Gilleberto episcopo Limericensi, vel saltem resignante, Patricius quidam, ab Ostmannis Limerici Episcopus electus, in Angliam trajecit, ubi à Theobaldo Archiepiscopo Cantuariensi consecrationem obtinuit, professione sequenti præstitâ, *Ego Patricius ad regimen Ecclesiæ Limericensis electus, & à te, Reverende Pater Theobalde Sanctæ Cantuariensis ecclesiæ Archiepiscope & totius Britanniæ Primas, per gratiam*

Dei

Dei Antistes consecrandus, tibi & omnibus successoribus tuis, tibi canonicè succedentibus, debitam subjectionem, & canonicam obedientiam, per omnia me exhibiturum fore promitto.

Anno 1142, vel circiter, Cadwaladrus à fratre suo Oweno *Gwineth*, Venedotiæ principe, deficiens in Hiberniam profugit, ac Ostmannis duo millia marcarum pollicetur, si justo exercitu bellum contra fratrem moverent. Annuunt Ostmanni, ac copiis collectis, partim è suis, partim ex *H*ibernis exercitum (Octero filiisque Torcalli & Cherulphi ducibus) in Walliam mittunt. Cæterùm paulò post eorum appulsum pacem inter fratres factam audientes, Cadwaladrum captivum detinent, donec pro 2000 marcarum, 2000 pecudum acceperant. Tum verò Owenus in Ostmannos & eorum socios sic onustos, improvisò irruens, antequàm naves conscenderent, eorum numerum permagnum interfecit, & cum spoliis reversus est, Cæteri fugâ ad naves evaserunt. Sic, paucis mutatis, Caradocus Lhancarvanensis.

Anno 1147, Reginaldo Torcalli filio Dublinii regulo, in acie occiso à Midensibus, Godfredus filius Olavi rex Manniæ, (si fides sit adhibenda Chronico Manniæ) ab Ostmannis Dublinii, rex salutatus est: Atqui in Annalibus Hibernicis Oiterus (aliàs Octerus) Reginaldo successisse dicitur, fortè tamen Godredi imperio subjectus; Utcunque, Octero biennio pòst occiso, Dublinii principatum obtinuit Brodarus Reginaldi frater.

Anno 1151, Obiit Haraldus Ostmannus episcopus Limericensis, successit popularis ejus Torgesius.

Anno 1161, Brodaro Torcalli filio Ostmannorum Dublinii regulo, à Midensibus, in prælio, occiso, successit frater ejus Asculphus. Eodem anno (Octobris 8) decessit Gregorius primus Archiepiscopus Dubliniensis, cui successit Laurentius (indigenis Lorcanus) O-Toole, Abbas Glendelacensis, à Gelasio Archiepiscopo Armachano, Dublinii consecratus, in Ecclesiâ cathedrali S. Trinitatis anno insequenti.

Anno 1167, Rodericus O-Conner rex Hiberniæ Lageniam cum copiis ingressus, Dermitio filio Murchardi rege Lageniæ in fugam conjecto, Lagenienses & speciatim Ostmannos Dublinienses sibi obsides tradere coegit.

Anno 1169, E Wallia, cum copiis, sub initium Maii, in Hiberniam appulerunt Robertus filius Stephani, Meilerus filius Henrici, Milo filius Davidis Menevensis & Hervæus de Monte-marisco. Primi appulsus locus, bono omine, dicebatur *Banna*, sive Beatus, vulgò *Bag & Bun* prope Fethardam, in agro Wexfordiensi, quem aliqui (perperàm opinor) eundem esse existimant cum Ptolemæi *Sacro Promontorio*. Postridiè eos sequutus est Mauritius de Prendergast, cum 10 militibus & 60 sagittariis. Dermitius Murchardi filius, de eorum adventu certior factus, Bannam quantâ potuit celeritate contendit, eosque lætissimo excepit animo. Die sequente, Wexfordiam versus movent, quæ postquàm obsidionem paulisper sustinuisset, Dermitio in manus tradita est. Wexfordiâ sic captâ, & Mauritio Giraldi filio, cum novis copiis ibi appulso, (nam quæ ad res Ostmannicas non pertinent hîc prætermittimus) iis rex Dermitius ex pacto, suas etiam

copias

copias adjunxit. De armis tùm in Ostmannos Dublinii convertendis, initur consilium, quod cùm omnibus placuisset, Dublinium, quantâ possunt celeritate, contendunt, urbemque deditione capiunt. Sed, obsidibus acceptis, protinùs Asculpho Torcalli filio (de quo suprà) restituunt.

Anno 1170, Rex Dermitius ad Richardum cognomento *Strong-bow*, Penbrochiæ vel (ut Giraldus Cambrensis eum appellat) Striguliæ comitem, literas perscripsit, quibus vehementer ab eo petiit auxiliares eas copias quas promiserat. Comes his literis acceptis, à Rege Henrico II, *licentiâ ironicâ potiùs quàm verâ* (ait dictus Giraldus) *impetratâ*, Reimundum Crassum, sub initium Maii, 10 viris equestris ordinis & 70 sagittariis stipatum, in Hiberniam præmisit, ipse brevi posteà secuturus. Reimundus exscentionem fecit ad *Dundenil*, ad quartum à Waterfordia lapidem. De Anglorum appulsu, Ostmanni Waterfordienses facti certiores, eos antequàm auxiliis firmarentur, aggredi statuunt: Túmque à Malachia O-Felan Desiensi & O-Riano Idronensi adjuti, exercitum conscribunt, in quo 3000 erant equitum & peditum. Hi in Anglos impetum facientes, ab illis, paucis duntaxat adjutis, sub ductu Hervæi de Monte-marisco, (qui illuc fortè Reimundum visendi gratiâ venerat) fortiter excepti sunt, & post aliquot horarum pugnam, profligati. In eo prælio, ex Ostmannis Waterfordiæ & Hibernis, plùs minùs mille cæsi occubuerunt. Capti sunt prætereà 70, qui omnes, Reimundo procurante, in vindictam interitus amici sui *de Buein*, qui in prælio ceciderat, occisi sunt. Sic Mauritius Re-

ganus. At Giraldus Cambrensis eos, Hervæi suasu, adversante Reimundo, è rupibus in mare præcipitatos asserit. Hæc mense Maio. Augusto sequente, Richardus Comes Penbrochiæ, è Milfordia solvit, ventoque secundo in portum Waterfordiæ invectus, exercitum exposuit, in quo fuerunt 200 milites primarii, præter mille ordinis inferioris. Post diem unum vel alterum, Waterfordiam contendit, quam Augusti 25 vi cepit, ac in ea Reginaldum Ostmannorum Waterfordiæ Principem & Malachiam O-Felan, de quo suprà. Illi ad mortem damnati, intercessione Dermitii Regis, (qui unà cum Stephanide, multísque Anglis & Wallis, post victoriam partam, Waterfordiã venerat) servati sunt. Nuptiis tunc inter Richardum Comitem & Evam Dermitii regis filiam ibidem celebratis, Comes ejusque uxor Dermitii hæredes publicè sunt declarati. Paulò post, Dermitius & gener, præsidio Waterfordiæ relicto, conjunctis copiis Dublinium contendunt, urbemque (Roderico rege viam frustrà obstruere nitente) obsident. Asculphus Ostmannorum Princeps, cùm resistere (quod viribus impar) sibi non tutum putaret, Laurentii Archiepiscopi Dubliniensis intercessione, de deditione citò agere cœpit. Cæterùm Reimundus & Milo de Cogan, durante intercessionis tempore, selectâ manu urbem invadentes, eâ primo impetu, 21 die Septembris (qui S. Matthæo sacer) potiti sunt. Asculphus tamen & civium plerique naviculis & cymbis, eo tempore in portu conscensis, evaserunt.

Anno 1171, Circa festum Pentecostes, Asculphus à Johanne quodam (quem Orcadiensem appellant

appellant Annales Ultonienses) & copiis suæ gentis auxiliaribus, è Mannia, adjutus, cum 60 navium classe, portum Dubliniensem ingressus est, & militibus expositis, in urbis partem orientalem irrumpere tentavit, ubi, dùm Milo Coganus, qui urbi præerat, præsidio haud satis firmatus, urbem propugnare conaretur, Richardus frater ejus, è porta S. Pauli australi, cum parva manu, egressus, hostes (qui auxiliares copias Cogano advenisse putârant) in fugam facilè conjecit. Partim in prælio, partim in fuga, multi eorum cæsi feruntur, &, inter eos, dictus Johannes Orcadiensis. Asculphus etiam ipse captus est, & quòd linguæ frænum intemperantiùs laxâsset, ultimo supplicio posteà affectus. De adventu Henrici II in Hiberniam, & de aliis licèt magni momenti rebus hoc anno in Hibernia gestis, non est hîc dicendi locus, ut quæ ad rem, de qua nunc agimus non pertinent. Denique satis erit hîc indicare, captis, intra paucos annos posteâ, Urbibus Limerico & Corcagia ab Ostmannis plerúmque possessis, penitùs fractas fuisse eorum vires, postquàm (ut ex iis quæ suprà dicta sunt liquet) in Hibernia, per aliquot annorum centurias, sedes fixerant. Veruntamen, remansisse ibi aliquas Ostmannorum familias diù posteà, ex Archivis, in promptu colligere est; Speciatim ex Rotulo Placitorum anni 4 Edwardi Secundi. Huc etiam facit, (si ad antiquiora recurramus tempora) *Recognitio facta* (anno Dom. 1201) *per Sacramentum* 12 *Anglorum, &* 12 *Ostmannorum, &* 12 *Hiberniensium, de terris, Ecclesiis & cæteris pertinentiis, ad Limericensem Ecclesiam spectantibus.* Recognitio

ea habetur in Regesto Decani Limericensis. Atque ita res ab Ostmannis in Hibernia gestas maximè memorabiles, paucis perstrinxi.

CAP. XXV.

De Re Nummaria, sive de Nummis Hiberniæ antiquis, cùm ante adventum Anglorum, sub Henrico II, tùm posteà, usque ad Henrici VII tempora.

OPulentiæ Hibernorum pars maxima in pecorum multitudine (Germanorum more, de quo vide Tacitum) olim consistebat. Neque aliter erat apud veteres Romanos, unde Varro, lib. 4, de lingua Latina, à pecude pecuniam derivat. Et de Hispanis veteribus, Justinus, *Armenta Gerionis, quæ illis temporibus habebantur solæ opes.* Hiberniam porrò metallorum venis esse divitem quotidiana experientia docet: Speciatim sunt ibidem aliquæ plumbi fodinæ, quæ mixtam habent lucrosam argenti quantitatem. Hadrianus Junius, inter alia, in Hiberniæ laudem, fodinas hasce *puri argenti venas* poëticè appellat,

Et puri argenti venas, quas terra refossis
Visceribus manes imos visura recludit.

Sed hæc obiter. Ad rem veniendum est, ac primò quærendum, an Hiberni ante Anglorum adventum, nummis usi fuerint, vel auro duntaxat, argento, ære, aut annulis, ad cer-

tum pondus examinatis. Saxo Grammaticus lib. 6 Historiæ Danicæ narrat Hugletem Regem Hiberniæ, divitem sed avarum, ab Hacone Dano, in prælio victum & occisum, magnam deinde pecuniæ summam in ærario ejus, *Duflinæ*, sive Dublinii, à Danis repertam. Sed Saxonis notissimæ sunt fabulæ. Speciatim, tota hæc narratio ab antiquitatum Hibernicarum scientissimis rejicitur. Apud Historicos nostros, dum de rebus antiquis Hibernicis loquuntur, occurrit quandoque auri mentio, quandoque argenti, variis occasionibus dati, interdùm etiam ponderis. Sic in Annalibus Ultoniensibus, ad annum Dom. 1004, Brienus *Boruma* sive Borous rex Hiberniæ, maximâ procerum multitudine comitatus, Armacham pervenisse dicitur, & inde cum obsidibus ei traditis, in Momoniam rediisse, postquàm 20 uncias auri, in Ecclesia cathedrali Armachana, super altare S. Patricii, obtulisset. Item anno 1152 (ut ex iisdem Annalibus intelligimus) Tirdelvacus O-Conner rex Hiberniæ à Dermitio Lageniæ, Melachlino Midiæ, & Tigernacho Brethniæ, regibus adjutus, signa adversùs Momonienses tùm rebellantes, extulit. Pugnatum est ad *Monimore*, aliàs *Monadmore*, ubi Momonienses magnâ strage profligati, eorumque Dux Limericum profugere coactus, pro lytro dedit Tirdelvaco 60 uncias auri, 60 monilia & scyphum aureum, Brieni Boroi scyphum dictum. Item anno 1157, vel 1158, Mauritius O Loghlin tùm rex Hiberniæ, finitâ dedicatione Ecclesiæ cœnobii Mellifontis, (à Gelasio Archiepiscopo Armachano) monachis ibidem, inter alia donaria; dedit 60 uncias auri, Itidem Donatus

O-Carollus (Ergalliæ regulus & loci fundator) alias 60 uncias, totidemque alias, Dervorgilla uxor Tigernaci O-Ruark. Anno item 1161, vel 1162, 420 *uncias puri argenti, ab Ossoriensibus collectas fuisse, ad usum Flachertachi O-Brolchan Comorbani Columb-Kill*, produnt jam dicti Annales Ultonienses. Ad hanc rem, vid. porrò quæ suprà dicta sunt, c. 24, ad ann. 1029 & 1042. Sunt & alia multa hujus generis exempla, Sed singula hîc enumerare, instituti non est mei. An verò aurum vel argentum ita donatum, percussum fuerit necne, non liquet. Audiamus jam, quid de hâc re, habet Giraldus Cambr. Topographiæ Hiberniæ Distinct. 3, cap. 10, *Metallorum quoq; diversorum* (inquit) *genera, quibus venæ scaturiunt inferiores, ejusdem ociositatis vitio, nec ad usum prodeunt, nec proficiunt; Aurum enim quo & abundare quærunt, & quod adhuc Hispanico more sitiunt, commerciorum gratiâ, scrutantes Oceanum, Mercatores Ostmannici advectant.* Ostmannos, & ipsos veteres Hibernos nummos habuisse, ante Anglorum adventum, non est cur quis dubitet. Hoc constat ex Epistola Lanfranci Archiep. Cantuariensis, ad Tirdelvacum Regem Hiberniæ, anno 1074 perscripta, in qua inter alia eum rogat corrigere pravam eam consuetudinem (apud Hibernos usitatam) conferendi *sacros ordines per Pecuniam ab Episcopis.* An verò nummi illi fuerint in Hibernia cusi, vel aliundè invecti, viri nonnulli docti dubitârunt. Ad hujus rei notitiam quod attinet, fatendum est nobis, eam perquàm exilē superesse. Cæterùm ad veteres Ostmannos quod attinet, eos in Hibernia nummos cudisse, satis est argumento nummus

argenteus

argenteus Aulafi five Anlaphi Regis Dubliniensis, nonnullis Regis Hiberniæ dicti, cujus figuram subjungimus :

Reftat de Hibernorum veterum nummis fcrupulus : Atque hîc non poffum (fateor) non memorare, rufticos quofdam, menfe Decembri, anno Dom. 1639, incidiffe in magnam vim veterum numifmatum Hibernicorum, prope Glendelacham, in agro Wickloenfi, è quibus aliqua ad manus meas pervenerunt, quorum ectypa hîc exhibere operæ pretium duxi,

Averfa

Aversa pars nummi tertii annum videtur designare 1115, quod *si* certum sit, non est cur quis ulteriùs, de hâc re, operam insumeret. De cæteris, cùm sine aliqua literarum luce, non habeo quod pro certo affirmem; Antiquitatis speciem præ se ferunt, & procusi videntur ante Anglorum ingressum. Atque tales (opinor) fuerunt *minores* illi *denarii (quasi oboli) cujusdam veteris monetæ & incognitæ reperti in quodam campo juxta Kilcolyn*, de quibus fit mentio in Archivo fiscali an. 33 Edwardi I.

Sequuntur jam tempora, post Anglorum adventum

adventum in Hiberniam, à quibus, nummos frequenter ibi cusos constat. De nummis in Hibernia procusis tempore Johannis Regis, ita Rogerus de Wendover, & ex eo Matthæus Parisius, ad annum Dom. 1210, *Præfecerat autem* (Johannes Rex) *ibidem Johannem de Grey Episcopum Norwicensem Justitiarium, qui Denarium terræ illius, ad pondus Numismatis Angliæ fecerat fabricari; & tàm obolum quàm quadrantem rotundum fieri præcepit. Jussit quoque Rex, ut illius monetæ usus, tàm in Anglia, quàm in Hibernia, communis ab omnibus haberetur, & utriusque regni Denarius in thesauris suis indifferenter poneretur.* Hinc constare videtur, nummos in Hibernia anteà percussos fuisse, sed tunc, Regis jussu, *DENARIUM TERRÆ ILLIUS ad pondus numismatis Angliæ* primò fuisse *fabricatum*. Henricum III (Johannis filium) anno regni 35, hoc est anno Dom. 1251, *novam monetam in Hibernia fabricari* mandâsse, ex Archivis, quæ in arce Londinensi asservantur, liquet. Meminit ad annum sequentem, ejusdem *Novæ monetæ, Regis mandato, in Hibernia percussæ, unà cum veteris abolitione*, author anonymus Annalium cœnobii Canonicorum Præmonstratensium S. Trinitatis de Loghkea, in agro Roscomanensi. Sed ecce figuram nummi ejus nuper Dublinii reperti, & ibidem (ni fallor) procusi; cujus prior pars exprimit effigiem Regis, cum hac inscriptione, *Henricus Rex* III, aversa verò, crucem & cusorum nomina,

De

De pondere & valore, nihil traditum reperi. De novo etiam Monetæ genere, quod ſub Edwardo primo, percuti curavit Stephanus de Fulburn, dùm Epiſcopus eſſet Waterfordienſis & Hiberniæ Juſtitiarius, ſic Pembrigius, in Hiberniæ Annalibus à Camdeno editis, ad calcem Britanniæ ſuæ, *Anno* 1279, *Dom. Robertus de Vfford* (Hiberniæ Juſtitiarius) *intravit Angliam, & conſtituit loco ſuo fratrem Robertum* (lege Stephanum) *de Fulburn Epiſcopum Waterfordienſem; cujus tempore mutata eſt moneta*. Hoc factum eſt juſſu Regis Edwardi Primi, qui monetæ regulam fixam, ſive *Standardum* ut vocant) & pondere & puritate, ad perpetuum ejus honorem, emendavit in Anglia, ſecundùm quam regulam, Officinæ etiam monetariæ in Hibernia fuerunt moderatæ, ut è Computis Donati & Andreæ de Sperdſholt *Magiſtrorum Cambii* Dublinii liquet. Anno deinde 1300, dicti Regis Edicto, nummi dicti *Polards & Crockards*, tam in Anglia, quàm in Hibernia, ſunt prohibiti. Edictum quod de hac re edidit, in Hiberniam tranſmiſſum conſcriptum extat in Libro rubro Scaccarii Dublinii. Ad eundem annum Pembrigius,

Anno

Anno 1300, *Numiſma Pollardorum prohibetur in Anglia & Hibernia*; Vid. porrò Walſingham. Hiſtor. ad annum 1301. Pollardi illi valebant medietatem nummorum *ſterlingorum*. Notandum autem nummum propriè olim dictum Sterlingum vel Eſterlingum fuiſſe Denarium Anglicum, ut ex ordinatione quæ dicta eſt *Compoſitio Menſurarum* facta tempore Edwardi Primi liquet, in qua invenimus quod *Denarius Angliæ, qui nominatur Sterlingus, rotundus, ſine tonſura, ponderabit* 32 *grana frumenti, in medio ſpicæ*. Atque hinc cæteri nummi per Sterlingos fuerunt menſurati. Sic ſolidus valebat 12 Sterlingos, Marca, ſecundùm Matthæum Pariſium, 13 ſolidos & 4 Sterlingos, ſive denarios, obolus, dimidiam partem Sterlingi, & quadrans (nos a Farthing dicimus) quartam partem Sterlingi. Ad nomen quod attinet, ita Camdenus, in Scotia ſua, *Quòd quidam monetam probam Angliæ, quæ* Sterling money *dicitur, hinc (nempè à Caſtro Sterlingæ) denominatam volunt, fruſtrà ſunt; à Germanis enim quos Angli* Eſterlings, *ab orientali ſitu, vocârunt, facta eſt appellatio, quos Johannes rex ad argentum in ſuam puritatem redigendum, primus evocavit: & ejuſmodi nummi Eſterlingi in antiquis ſcripturis ſemper reperiuntur*. Cæterùm tempus quo dicta moneta primùm procudi & ita appellari cœpit, incertum eſt: Nam apud Rogerum Hovedenum in Hiſtoria Richardi Primi, Johannis Prædeceſſoris, ejuſdem monetæ his verbis fit mentio. *Videns igitur Galfridus Eboracenſis electus, quòd niſi mediante pecunia, amorem Regis fratris ſui nullatenùs habere poſſit, promiſit ei tria millia librarum Sterlingorum,* pro

pro amore ejus habendo. Et in Regesto antiquiori cœnobii S. Thomæ juxta Dublin, (penes me) habetur exemplar Chartæ Civium Dublin. factæ circa idem tempus, ad cujus finem ita legimus, *Pro donatione ista nobis dedit præfatus Rogerus unciam auri, caussa emendandi murum villæ, & 20 solidos sterlingorum, quando transmisimus nuncios ad Dom. Comitem Johannem pro negotio Civitatis.* Sed tempora antiquiora etiam spectemus, vid. Orderic. Vital. Histor. ecclesiastic. ubi sæpiùs fit mentio nummi *Sterilensis*, ipsis Gulielmi Victoris temporibus, & speciatim in Charta quadam ipsius, cœnobio Uticensi concessa. Polydorus Virgilius, & ex eo alii, nummum *Sterlingum* dictum volunt, ab effigie Sturni avis, Anglicè **a Sterling**, quasi interdùm in alterâ parte nummi impressâ: Atqui Polydorus is Italus fuit & in rebus nostris non benè versatus, specialiter effigies ea Columbæ est, non Sturni, ut alii rectiùs observant. Pergo. Sub exitum seculi XIII, vel initium insequentis, Edwardus Primus constituit Dublinii novam Officinam monetariam, & Alexandrum Normannum *de Luic* Cusorum Præfectum. Anno deinde 1304, (ut è libro rubro Scaccarii Dublinii intelligimus) *Magister Gulielmus de Wimundham Custos Cambiorum Domini Regis in Anglia, de præcepto venerabilis patris Bathoniensis & Wellensis episcopi, Thesaurarii ejusdem Domini Regis, misit Domino Gulielmo de Essenden Thesaurario in Hibernia, 24 pecias cuneorum, pro moneta ibi facienda, viz. tres pilas cum sex crucellis, pro denariis, tres pilas cum sex crucellis, pro obolis, & duas pilas cum quatuor crucellis, pro ferlingis, per Johannem*

nem le Minor, Thomam Dowle & Johannem de Shordich clericos, de ſocietate operariorum & monetariorum London. per eoſdem, ad monetam prædictam operandam & monetandam. Sed ut tempora Edwardi Primi jam concludamus, notandum, ut in Anglia, ſic etiam in Hibernia, nomina urbium, in quibus nummi cudebantur, in averſis nummorum partibus, tunc fuiſſe inſcripta, juxta illud Roberti *le Brun*, Poëtæ antiqui Anglici, à Johanne Stowo Chronographo citatum,

> **Edward did ſmite round penny, halfe penny, farthing.**

Et poſteà,

> **On the Kings ſide was his Head, and his name written,**
> **On the Croſſe ſide, the City where it was ſmitten.**

Hûc ſpectat nummulus argenteus hujus Edwardi, Dublinii percuſſus, quem expreſſum hîc tibi exhibemus,

---

Duòs

Duos alios habeo, tempore ejuſdem Edwardi in Hibernia cuſos, alterum Waterfordiæ, alterum Pontanæ ſive Droghedæ, ut ex inſcriptionibus eorum liquet. Aſſervatur etiam (ut accepi) inter cimelia D. Simon. D'ews, nummus antiquus argenteus, Clonardæ in Midia procuſus, cum hac inſcriptione in averſa parte, *CIVITAS DE CLVNARD*, ſed cujus fuerit temporis adhuc ignoro. Atque ita olim apud veteres Romanos in Britannia pecunia interdùm percuti ſolebat; De nummis in memoriam Conſtantini Junioris, poſt exceſſum ejus procuſis, cum literis *P. LON.* inſcriptis, utpote Londini ſignatis, vid. Camdenum: atque ut apud veteres eos Romanos, ita apud noſtros majores (ut idem Camdenus in Wiltonia notat) *pecunia & appendi & numerari ſolebat.* Sed pergamus.

Ab ultimis temporibus Edwardi Primi, uſque ad annum 10 Edwardi Tertii, de hac re nihil traditum reperi. Tum verò (ut è rotulo Finium illius temporis liquet) de obolis & quadrantibus, in Hibernia cudendis, prodiit Edictum Regis & Concilii ſui, *Que la liure des mailles, par poids de l'eſtandard de la change, contien-*

contiendra 21 sols par compt: Et *la liure des ferlings 21 sols & 11 deniers: Et que la liure sudite tiendra dix onces de fin argent, c'est à scavoir trois sols & quater deniers.* Sic viginti denarii temperati ut suprà faciebant unciam, & 12 unciæ, libram (quam vocant) Trojanam. Juxta eam proporcionem, usque ad 18 annum ejusdem Regis, id est 1344, omnes Coronæ reditus, & pondere & numero, Fisco illati sunt: cùm (ut rectè notat, D. Robertus Cottonus equ. & Baronettus) ex variis *Standardi* mutationibus, factis temporibus subsequentibus, in qualibet uncia jam numerentur quinque solidi. Neque mirum igitur, si omnium rerum venalium precia hodiè ter auctiora reddantur, quàm quæ tempore Edwardi Primi, pro mercibus consimilibus, pendebantur. Ad statum verò Fisci Hibernici, tempore Edwardi Tertii, quod attinet, non possumus non hîc obiter annotare crassum Walsinghami errorem, qui in Historia Richardi Secundi (ad annum 1394) Edwardum 3, ex Hibernia annuatim percepisse asserit, *ad Regalem Fiscum, triginta millia librarum*: Siquidem ex ipsis illorum temporum Archivis, quæ etiamnùm extant, liquidò constat, nè tertiam quidem ejus summæ partem annuatim in Fiscum fuisse solutam.

Anno 3 Richardi secundi, hoc est, 1379, authoritate Parlamentariâ, singulis in Hibernia concessa est licentia effodiendi è venis auri vel argenti, in terris suis propriis, per sexennii spatium, nonâ parte auri vel argenti sic effossi, regi reservatâ, & residuum, ad placitum eorum, vel in vasa convertendi, vel in nummos, in officina monetaria Dublinii,

cum prohibitione tamen exportationis auri, argenti vel maſſæ ſive *billionis*, in aliquam aliam regionem, præterquàm in Angliam, ſub pœna confiſcationis.

De temporibus Henrici 4 & Henrici 5, ad hanc rem, non habeo quod dicam. Conſtat verò ſub initium regni Henrici 6, circiter 32 denarios feciſſe unciam argenti. Sic Linwodus (qui tunc ſcripſit) De Teſtamentis, cap. *Item quia* Verb. *Centum ſolidos.* *Hîc ſolidus* (ait ille) *ſumitur pro duodecim denariis Anglicanis: Horum viginti ſex ponderabant unciã, cùm tamen jam 32 denarii vix faciant unciam.* Sed videamus jam quid de Re nummaria temporum ſequentium produnt Tabulæ publicæ Hiberniæ.

In Parlamento Trimmæ habito, coram Johanne Talboto comite Salopiæ, Wexfordiæ & Waterfordiæ, *Locum-tenente* Hiberniæ, menſe Januario anno 1446, lata eſt lex ad coërcendam receptionem monetæ detonſæ, monetæ dictæ **O Relyes money**, aliorúmque illicitorum & reproborum nummorum: Vectigal etiam 12 denariorum impoſitum eſt cuilibet unciæ vaſorum argenteorum, argenti fracti, & maſſæ argenti, exportandæ, exceptis vaſis argenteis Nobilium & Nunciorum in Angliam transfretantium, circa ardua Hiberniæ negotia. Menſe Februario 1459, Officinæ monetariæ ſtabilitæ ſunt in caſtris Dublinii & Trimmæ, ac ſub eodem tempore, Regis mandato cuſi ſunt non ſolùm nummi argentei, ſed etiam ærei. De valore eorũ, vid. Rot. patent. an. 39 Hen. 6, nam deeſt valor in excerptis meis.

Anno 5 Edwardi 4, hoc eſt 1465, in Parlamento Trimmæ inchoato coram Thoma comite

mite Desmoniæ Deputato Georgii Ducis Clarentiæ Hiberniæ Locũ-tenentis auctus est valor nummorum aureorum, ab initio regni Edwardi III, usq; ad exitum Henrici VI, cusorum, Nobilis scil. ad decem solidos, cùm anteà non valeret nisi sex solidos & octo denarios, & sic aliarum summarum, juxta eandem regulam & proportionem. *Jam inde Moneta* (inquit Johannes Davisius equ. aur. in Relationibus suis) *tùm in Hibernia tum pro Hiberniâ cusa, minoris fuit valoris quàm moneta Angliæ, plerùmque ex quarta parte, ita ut deinceps solidus Hiberniæ valeret tantùm 9 denarios monetæ Anglicæ.* Sed hæc res plenius meretur scrutinium: Nam quartæ illius partis differentia ad recentiora tempora est referenda, ut infrà patebit.

Anno 1467, Parlamentariâ item authoritate, data est cusoribus potestas signandi pecuniam in civitatibus Waterfordiensi & Limericensi, in oppidis Pontanensi, Galviensi & Carlingfordiensi, necnon in castris Dubliniensi & Trimmensi.

Octavo anno posteà, mense nimirùm Julio 1475, in Parlamento Dublinii coacto, coram Gulielmo Shyrwood Episcopo Midensi, Deputato jam dicti Locum-tenentis, lata est lex, quâ auctus est argenti valor, ita ut nummus argenteus (non detonsus) quatuor denariorum, temporibus Regum suprà memoratorum signatus deinceps valeret sex denarios, & ut secundùm eam regulam, minores etiam argenti summæ reciperentur. Eadémque lege Officinæ monetariæ stabilitæ fuerunt Dublinii, Pontanæ & Waterfordiæ, & pecuniam cudendi potestas aliis urbibus prohibita. Tunc porrò lege cautum erat, ne quis monetam vel metal-

lum in Officinam monetariã inferret, fine permiſſione Præfecti Cuſorum, ſub pœna amiſſionis monetæ vel metalli, ſic ſine permiſſu illati.

Anno ſequenti, in alio Parlamento, coram eodem Deputato habito, lata eſt lex ut nummus aureus dictus *Regalis* valeret 13 ſolidos & 4 denarios, & antiquus *Nobilis* aureus, 12 ſolidos.

Biennio poſteà (anno ſc, 18 Edwardi IV) in Comitiis, coram Giraldo Comite Kildariæ, Hiberniæ Juſtitiario, habitis, data eſt poteſtas cuſorum Præfecto cudendi nummos trium denariorum, duorum denariorum & unius denarii. De Pondere aut *Standardo*, nihil traditum reperi. Notandum verò in nummis, illis temporibus procuſis, expreſſas fuiſſe tres coronas, tria regna denotantes, Angliam, Franciam & Hiberniam. Ipſamque monetam probam illis ipſis temporibus in Hibernia procuſam, minoris adhuc fuiſſe valoris, ex tertia parte, quàm moneta Anglica.

Sub exitum Anni 1483, in Parlamento Dublinii incœpto, coram dicto Giraldo comite Kildariæ, Deputato Edwardi filii Richardi tertii, Hiberniæ Locum-tenentis lata eſt lex de nummis adulteratis frangendis: Contrà quos nummos, prodiit etiam edictum Henrici 7, Aprilis die 15. An. 1491. Atque hæc, de re Nummaria, dicta ſufficiant.

Ad veterum Hibernorum Menſuras & Pondera quod attinet, ea aliis, neceſſariis ad opus ſubſidiis, inſtructioribus, relinquimus. Pergamus nunc ad alia.

CAP.

CAP. XXVI.

Monasteriologia Hibernica, sive Diatriba de Hiberniæ Cœnobiis, in qua Origines eorum & aliæ Antiquitates aperiuntur.

DE Sedibus Episcopalibus Hiberniæ, suprà diximus, capite 16. Sequitur jam Cœnobiorum ejusdem Insulæ Catalogus, in quo non pauca ad rem Historicam & Antiquariam pertinentia describuntur. Ea tamen Cœnobia consultò prætermisimus, quæ in primis surgentis Hibernicæ Ecclesiæ temporibus erecta in Ecclesias parochiales erant posterioribus seculis conversa. Hîc præmonendus est Lector, M. Monasterium significare, P. Prioratum, H. Hospitalium, Pr. Præceptoriam, C. Cellam, MC. Monalium Cœnobium, & FC. Fratrum mendicantium Cœnobium.

PROVINCIA LAGENIÆ.

DUBLIN.

Loca & Tituli Dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Dublin. P. & Ecclesia cathedralis S. Trinitatis.	Sitricus filius Amblavi Rex Ostmannorum Dublinii & Donatus Episcopus Dublinienſis Canonicis ſecularibus institue-

instituerunt, circa annum Dom. 1038. Hos Laurentius Archiepiscopus Dubliniensis in Canonicos mutavit regulares Ordinis Aroacensis, circa ann. 1163. Tandem verò rex Henricus 8 Priorem & Conventum, in Decanum & Capitulum mutavit, anno 1541, & Robertum Castellum al. *Painswick* ultimum loci Priorem, primum instituit Decanum. Hæc ædes sacra vulgò Ecclesia Christi dicitur.

Juxta Dublin. M. B. Mariæ Virginis.

Hujus cœnobii Regestum majus narrationem habet parùm fidam, de fundatione à Malachia aliàs *Melachlino* Rege & quodam *Gille-moholmoc*, quam è libro Hibernicè scripto, publicè legisse fertur Prior S. Johannis de Randoun Elphinensis diœcesis. Sunt qui à Danis sive Ostmannis fundatum volunt anno 948, & alii, qui à Donaldo *Gille-moholmoc* vel erectum vel restauratum. Abbas & Monachi hujus cœnobii, ex Tyronensibus facti sunt Cistertienses an. 1139. Ecclesiam ibidem plumbo obduxit Felix O-Ruadan Archiepiscopus Tuamensis, in qua

qua ipse sepultus est anno 1238, *ad gradum altaru, in sinistra parte*, triennio postquàm Archiepiscopatum abdicâsset. De jure *filiationis* hujus cœnobii, magna olim erat contentio inter Abbatem Saviniacensem in Gallia, & Abbatem Bildewasensem in Anglia, sed anno 1301, in Capitulo generali, operâ Gulielmi de Ashburn tùm Monachi, & procuratoris cœnobii *de Bildewas*, posteà Abbatis cœnobii B. Mariæ juxta Dublin, Jus filiationis adjudicatum est cœnobio Bildewasensi.

Juxta Dublin. M. C. B. Mariæ de Hoggis.

Dermitius Murchardi filius Rex Lageniæ fundavit ibi cœnobium Monialium Ordinis Aroacensis, circa an. Dom. 1146. *Cui supposuit* (anno 1151,) *cellas duas, unam juxta Waterford*, (Kilclehin dictam) *Ossoriensis diocesis, alteram dictam Athadah, fortè Leghlinensis Diocesis.* Sic Regestum Johannis Alani Archiepiscopi Dubliniensis, sub Hen. 8.

Juxta Dublin. P. omnium Sanctorum.

Idem Dermitius Canonicis Ordinis Aroacensis posuit, circa ann. 1166. Ibi

 demùm

demùm Elizabetha Regina Collegium erexit, anno Dom. 1591, SS. Trinitati dedicatum, & Academicis ornavit privilegiis,

Juxta Dublin. M. S. Thomæ Martyris.

Gulielmus filius Aldelmi, vice & mandato Henrici secundi Regis Angliæ, cœnobium ibi fundavit Canonicis ordinis Victoriensis, præsentibus Viviano tituli S. Stephani in Cœlio Monte Presbytero Cardinale, Laurentio Dubliniensi Archiepiscopo, &c. Anno Dom. 1177. Deinde amplissimis redditibus álii locupletârunt.

Juxta Dublin. extra novam portam, P. S. Johannis Baptistæ.

Aluredus *le Palmer* Ostmannus fundator fuit & primus Prior circa annum 1188. Alii redditibus & latifundiis ditârunt. Hic Prioratus fuit etiam *Hospitale* infirmorum, quod, regnante Edwardo 3, 155 infirmos & pauperes simul sustentabat, *præter Capellanos & Conversos*, ut ex Archivis liquet. Quando primùm Cruciferi (sub regula S. Augustini) ibi fuerint locati, me latet.

Juxta Dublin. F. C. S. Salvatoris.

Conventus Dominicanorum introductus est anno 1224. Ecclesiam eorum (S. Salvatori

Salvatori dicatam) Kalendis Maii 1238 fundatam produnt Annales cœnobii B. Mariæ juxta Dublin.

Juxta Dublin. F C. Cœnobium ordinis Minorum extructum est circa annum 1236, Henrico 3 Rege Angliæ structuram promovente. Aream domus contulit Radulphus *le Porter.*

Juxta Dublin. F C. Sedem hîc primò fixerunt fratres ordinis Eremitarum S. Augustini, circa annum 1259. Hujus ordinis quamplurimos, Dublinii *doctrinâ præfulgisse* notat Johannes Alanus Archiepiscopus Dublinienſis in Regesto suo.

Juxta Dublin. F.C. B. Mariæ. Robertus Bagot equ.aur. erexit fratribus Ordinis B. Mariæ de Monte Carmel, anno 1274, in fundo quem à cœnobio Vallis Salutis comparaverat.

Clontarf. Pr. S Congalli. Primùm sedes fuit Militum Templariorum, aliàs fratrum militiæ Templi, sub Henrico 2. Sed ejectis demùm Templariis, sub Edvardo secundo anno 1313, facta est Præceptoria Militum Hospitalariorum. Sedet ad Liffii æstuarium. Hujus loci Henricus VIII, Junii 20 1541, Vicecomitem

mitem creavit (durante vita) Johannem Rauſonum Priorem Hoſpitalis S. Johannis Hieroſolymitani, in Hibernia, eique conceſſit annuam 500 marcarum penſionem ex prædiis & reditibus dicti Prioratus ſolvendam.

Grace-dieu, al. de Gratia Dei, *MC. B. Mariæ*.

Johannes Cominus Archiepiſcopus Dublinienſis Monialibus fundavit & prædiis ditavit circa annum 1190.

Holm.Patric, al. de Inſula S. Patricii, P.

Sitricus filius Murclardi conſtruxit Canonicis Auguſtinianis, ante Anglorum ingreſſum. Henricus *Loundres* Archiepiſcopus Dublinienſis ad locum commodiorem tranſtulit ann. 1220.

Kilmainan, ad Liffium flu. P. S. Johannis Baptiſtæ.

Hunc Prioratum fundavit Militibus Ordinis S. Johannis Baptiſtæ de Hieruſalem, vulgò dictis Militibus Hoſpitalaris, Richardus cognomento *Strongbow*; Comes Penbrochiæ, vel Striguliæ, circa annum 1174. Dotationē confirmavit Henricus ſecundus. Ex aliorum poſteà donis, mirum in modum hic ordo crevit & floruit: At præcipuè ex quo ſub Edwardo ſecundo, poſſeſſiones ordinis

nis Militum Templariorum (tùm nuper damnati) huic ordini concessæ fuerunt, Waltero *del Ewe* sive de Aquâ, tunc Militum Hospitalariorum Priore. Hic Prioratus erat etiam Hospitale sive Xenodochium, pro Peregrinis & hospitibus recipiendis. Locus nomen habet à S. Maignano Episcopo, qui ibi vixit sub initium seculi 7, & cujus festum agitur 18 Decembris.

E regione Saltus Salmonum, P. S. Catharinæ.

Warisius de Pech fundavit ibi cœnobium Canonicis Regularibus anno 1219. Alexander Bicknorus Archiepiscopus Dubliniensis, consensu Gulielmi Hausted loci Patroni, annexuit cœnobio S. Thomæ juxta Dublin. anno 1327.

Comi-

Comitatus Kildarensis.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Kildaræ, M C. *S. Brigidæ.*	S. Brigida virgo monialibus posuit circa annum Domini 480, ubi ipsa Abbatissa præfuit. Kildara *Cellam Roboris* sonat.
Kildaræ, F C.	Conventum Ordinis fratrum Minorum posuit Geraldus filius Mauritii, circa annum 1260. Alii Gulielmum de Vescy fundatorem asserunt.
Kildaræ, F C. *B. Mariæ.*	Dictus Gulielmus de Vescy cœnobium ordinis Carmelitarum ibidem extruxit.
Athyæ, ad Barowm flu. F C.	Sedem hîc (cis pontem) primò fixerunt Dominicani, anno 1257, ubi etiam Capitula illius ordinis habita sunt annis 1288, 1295 & 1305.
Juxta Athyam, P. *S. Johannis, aliis, S. Thomæ.*	Hoc cœnobium (ultra pontem) extruxit Cruciferis, Richardus de S. Michaele Rhebanæ Dominus, regnante Johanne.

Clanæ, ad Liffium flu. F C.

In cœnobio ordinis Minorum ibidem (secundùm Annales cænobii Hailesensis) sepultus est anno 1287 Geraldus filius Mauritii, fortè loci fundator. Alii sepultū volunt in cœnobio fratrum minorum Kildaræ. Hi fratres, à panno coloris *Grisei* seu cineritii, quo vestiti, (ut hoc semel obiter adnotem) nobis vulgò **Grey-fryers** dicti.

Cloncurry, F C. B. Mariæ.

Johannes Roch Carmelitis conventum ibi fundavit anno 1347, licentia Edwardi 3 impetrata; Et hi à veste alba, **White-fryers** vocati, uti Dominicani, sive fratres Prædicatores, à veste nigra, **Black-fryers**.

Conal, ad Liffium flu. P. B. Mariæ.

Milerus filius Henrici Hiberniæ Justitiarius fundavit an. 1202, & Canonicis Regularibus Ordinis S. Augustini implevit, ex cœnobio Lhanthoniensi. Hîc ille tumulatus est an. 1220. Patrem habuit Henricum filium nothum Henrici Primi Regis Angliæ.

Graney, M.C.B. Mariæ.

Gualterus de Ridelesford monialibus ordinis S. Augustini ædificavit, circa annum Dom. 1200. Possessiones confirmavit Johannes rex Angliæ.

Juxta pontem de Kilcullen, vulgò New Abbey, *FC.* — Hunc conventum ord. Minorum de observantia, an. 1486, Dominus Rolādus Fitz Eustace Baro de Portlester & sũmus Hiberniæ Quæstor fundavit ad Liffiũ flu. prope dictũ pontem. Ibi ille tumulatus est anno 1496. Monumentũ tamen speciosum sibi & Margaretæ *Jenico* uxori suæ extruxerat Dublinii, in Ecclesia S. Audoëni, in capella nempè B. Mariæ.

Killbegs, Kilbeel, Tully, Pr. — Tres Præceptoriæ Equitum Hospitalariorum, è quibus penultima donum fuit Mauritii filii Geraldi.

Kilrush, C. — Gulielmus *Marescallus* comes Penbrochiæ Canonicis Regularibus fundavit, & cellam fecit Prioratus de Carthmel, apud Lancastrienses, in Anglia.

Monaster-Evin, al. Rosglas, & de Roseâ valle, *M. B. Mariæ.* — Dermitius Demsæus Ofaliæ Dynasta Monachis Cistertiensibus fundavit, anno 1178, aliis 1189. Hoc cœnobium nomen habet à S. Evino qui claruit sub initium seculi 7, in monasterio suo de *Ros-mac-Treom.* Sedet ad Baroum flu.

Nasæ FC. — Fratres ordinis Eremitarum S. Augustini.

Juxta Nasam, P. S. Joh. Baptistæ. — Fundatur à Nasæ Barone, Canonicis Augustinianis.

Funda-

Juxta Naſam, F C.

Fundatur fratribus Ordinis Prædicatorum, ad collis rotundi radicem, circa annum 1356, licentiâ regis Edwardi 3 impetratâ. Euſtacii Patroni fuerunt.

Timolinbeg, M C. B. Mariæ.

Robertus filius Richardi Norrachæ Dominus velatis Virginibus Ord. Aroacenſis, Monaſterium poſuit, & ibi Lecelinam neptim abdidit, ſub initium regni Johannis.

Triſtle-dermot, vulgò Caſtle-dermot, P. & H. S. Johannis Baptiſtæ.

Gualterus de Ridelesford loci Dominus fratribus Cruciferis poſuit, regnante Johanne. Opidum nomen habet à S. Diarmitio, qui vitam illic ſolitariam egit, unde olim Deſertum Diarmitii appellabatur.

Triſtle-dermot, al. Caſtle-dermot, F C.

Sedem ibi fixerunt fratres ordinis Minorum, regnante Edwardo Primo.

S. Wolſtani Prioratus.

Richardus primus loci Prior & Adamus de Hereford hoc cœnobium fundârunt Canonicis ordinis Victorienſis, circa annum Dom. 1205, in memoriam Wolſtani Epiſcopi Wigornienſis, tum nuper ab Innocentio 3, inter ſanctos relati. Prima pars ſtructuræ ibidem vulgò appellabatur *Scala Cæli*. Sedet amœniſſimè ad dextram ripam Liffii fluvii.

Comitatus Wicklo.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Wickloa, FC.	Conventus ordinis Minorum ibi fundatur, regnante Henrico 3, ad Devum ſive *De* flu. Wickloa Hibernis *Kilmantan* vocatur, Sed Wickloa (ab Oſtmannis olim poſſeſſa) exoticâ ſapit originem: Nam Wick Germanicè fluminis ſinum ſignificat, vel ut Hadrianus Junius habet, ſtationem ſecuram, ubi conjunctioribus ædificiis habitatur.
Arckloa, Hibernis Iniver-more. *F. C.*	Theobaldus Pincerna anno Dom. 1264 conventum ibi poſuit fratribus ordinis Prædicatorum. In Eccleſia ibidem ipſe ſepultus eſt cum ſtatua ſuperimpoſita. Arckloa recentius eſt nomen, ab Oſtmannis impoſitum.
Baltinglas, al. de Valle Salutis, *M. B. Mariæ.*	DermitiusMurchardi filius Rex Lageniæ, anno 1148, aliis 1151, Monachis Ordinis Ciſtertienſis conſtruxit & prædiis dotavit. Slano fluvio adſidet.

Comitatus Wexford.

Loca & Tituli Dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Wexfordiæ, Hibernis Logh-Garmon, P.S. Johannis & S. Brigidæ.	Gulielmus *Marescallus* Comes Penbrochiæ Hospitalariis Militibus construxit.
Wexfordiæ, FC.	Sedem ibi fixerunt Minoritæ, regnante Henrico 3. In hoc cœnobio Mauritium Geraldi filium (à quo stemma ducit Geraldinorum familia) sepultum asserit Joh. Hookerus, at falsò proculdubio: Nam Mauritius ille obiit 1177, diù ante institutionem ordinis fratrum Minorum.
Juxta Wexford, P. SS. Petri & Pauli *de Selsker*.	Ibi Canonici fuerunt Regulares Ord. S. Augustini. Rochei Patroni fuerunt, Sed quis primus fuerit conditor, non comperi. Fama tenet Ostmannos fundâsse,
Clomin, F. C.	Sedes ibi fuit fratrum Ord. Eremitarum S. Augustini, quam Nicolaus filius Nicolai *Clericus* auxit & ornavit an. 1385. Sunt qui asserunt sedem posteà factam

N fratrum

fratrum Prædicatorũ. Vid. Inquiſ. Scaccarii, anno 31 Hen. 8.

Donbrody, al. de Portu S. Mariæ, M.

Hervæus de Monte Mariſco *Mareſcallus Dom. Regis* (Hen. 2) *& Seneſcallus de tota terra Richardi comitis Penbrochiæ dedit Ardfithen, Croſgormoc,* &c. *Deo & S. Mariæ & S. Benedicto, & Monachis de Bildewas,* apud Salopienſes in Anglia, *ad Abbatiam conſtruendam de ordine Ciſtertii,* circa annum 1175. Cæterùm ipſum cœnobium Donbrodienſe non fundatum fuit ante an. 1182, quo Abbas & conventus domus Beatæ Mariæ de Bildewas conceſſerunt Abbati & conventui Domus B. Mariæ juxta Dublin. *totum jus & clameum quæ habuerunt in terris, & tenementis prædictis:* ut è Regeſto dicti cœnobii B. Mariæ juxta Dublin. intelligimus. Paulò poſteà, Hervæus fundator cucullũ induit Cantuariæ, in Eccleſia Chriſti. In hoc cœnobio ſepultus eſt anno 1217, Herlewinus Epiſcopus Leghlinenſis, cujus Eccleſiæ magnam partem conſtruxerat. Sedet prope confluentes Baroi & Suiri.

Hoc

Dunum. M. Hoc cœnobium Canonicorum Ord. S. Augustini, ante adventum Anglorum in Hiberniam fundatum, sedet ad *Derriby* amniculum qui non procul hinc Slano consociatur.

Fernæ, M. B. Mariæ. Dermitius filius Murchardi rex Lageniæ fundavit ibi cœnobium Canonicis Augustinianis, circa annum 1158, ad Bannium fluviolum, qui ad tertium hinc milliare Slano se committit.

Glascarig, aliàs, de Viridi rupe, P. B. Mariæ. Griffinus Condon, David Roch aliàs de Rupe, & alii hoc cœnobium Monachis Benedictinis posuerunt, ad oram maritimam, prædiis dotârunt, & Cellam fecerunt cœnobii S. Dogmaëlis apud Penbrochienses in Wallia.

Horton parva, F C. B. Mariæ. Fundatur Carmelitis à familia Furlongorum.

Iniscorthy, F C. Donaldus cognomento Fuscus posuit ibi cœnobium ord. Fratrum Minorum de observantia anno 1460.

Juxta Iniscorthy, ad Slanum flu. P. S. Johannis Euangelistæ. Giraldus de Prendergast loci Patronus & Johannes de S. Johanne episcopus Fernēsis cellam fecerunt cœnobii Canonicorū S. Thomæ juxta Dublin. circa annū Dom. 1240,

1240,* ut ex Chartis eorum liquet, Regesto dicti cœnobii S. Thomæ insertis.

Kiclogan, Pr. * Templarii milites hîc sedem fixerunt, circa tempus Johannis Regis, Sed suppressis Templariis, sub Edwardo 2, facta est Præceptoria militum Hospitalariorum. Sedet non procul à Surio flu. à cujus ostio vix 2 milliaribus abest.

Rossæ, al. Ross-Pontis, F C. Johannes Devereux miles fundavit conventũ ord. Minorum in loco ubi aliquando Domus erat Cruciferorum, ad Baroi flu. ripam, regnante Edwardo Primo.

Rossæ, F C. Conventus ord. Eremitarũ S. Augustini fundatur ibidem regnante Edwardo 3.

Tintern, al. de Voto, *M. B. Mariæ.* * Gulielmus *Marescallus* senior comes Penbrochiæ an. Dom. 1200, cùm efferatam tempestatẽ evasisset, ex voto hoc cœnobiũ construxit, sinuoso in litore, prædiis ditavit & monachis implevit Cistertiensibus, ex cœnobio Tinternensi, apud Monumethenses in Wallia, quibus Abbatẽ præfecit Johannem Torrell. Hoc cœnobium, à Chrysostomo Henriques, in fasciculo Sanctorum ordinis Cistertiensis, appellatur *Minor Tinterna.* *Kil-*

Kilkenny.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Kilkenniæ P. seu H.S. Johannis Euangelistæ.	Gulielmus *Marescallus* senior comes Penbrochiæ Canonicis Augustinianis posuit an. 1211, ad ortum urbis, quàm à S. Canico, cujus nomen fert, Canicopolim vocare licet.
Kilkenniæ, F C.	Gulielmus *Marescallus* junior Comes Penbrochiæ fratribus Ordinis Prædicatorum excitavit anno 1225.
Kilkenniæ, F C.	Conventus fratrum Minorum construitur Kilkenniæ, circa an. 1240, si non quod aliqui tradunt ante an. 1234, juxta ripam Neori flu.
Calanæ, F C.	Cœnobium ibi Fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini construxit Jacobus Butlerus, in cujus Ecclesia ipse sepultus est anno 1487. Is pater fuit Petri Comitis Ormoniæ, sub Henrico 8. Sunt qui fundationem ascribunt Hugoni de Mapilton

Episcopo Ossoriensi, regnante Henr. 3. Sed perperam opinor.

Dousk al. M. de Valle S. Salvatoris.

Gulielmus *Marescallus* senior contesPenbi ochiæ construxit an. 1207, aliis 1204, & Monachis Cistertiensibus replevit, ex cœnobio de Stanleia, apud Wiltonienses in Anglia. Monachos verò post eorum adventum in Hiberniam sedem sæpè mutâsse, antequàm Douskæ fixerunt, docet loci Regestum. Monasterium de Killenny, aliàs de Valle Dei (quod Dermitius O-Rian fundaverat, assensu Dermitii Murchardi filii, Regis Lageniæ) huic cœnobio conjunctum est anno 1227.

Fert-ne-gerah, P. S. Kiarani.

Canonici ordinis S. Augustini.

Jeripont, al. Geripont, M. B. Mariæ.

Hoc cœnobium Monachis Cistertiensibus posuit, vel ab alio loco, in Ossoria, huc transtulit Donaldus regulus Ossoriæ, anno Dom. 1180. Inter sepulchra Ecclesiæ ibidem, memoranda inprimis sunt ea Donaldi conditoris & Felicis O-Dullani Episcopi Ossoriensis, qui Aghavoa relicta, cathedram Episcopalem Kilkenniam transtulit, circa finem seculi 12.

Thomas

Inistiock, *P. S. Columbæ.*

Thomas filius Antonii Senescallus Lageniæ Canonicis Augustinianis construxit, circa annum 1206, suasu Hugonis Rufi, aliàs *le Rou* Episcopi Ossoriensis.

Kenlis, *al. Kells*, *P. B. Mariæ.*

Galfridus filius Roberti (Lageniæ Senescallus ante jam dictum Thomam) fundavit hoc cœnobium, regnante Richardo Primo, ac in eo collocavit 4 Canonicos Ordinis S. Augustini, ex cœnobio Bodminensi, apud Cornubienses in Anglia, deductos, nimirùm Reginaldum de Acland, primum loci Priorem; Hugonem Rufum, Reginaldi successorem in Prioratu & demùm Episcopum Ossoriensem, Aluredum, factum posteà primum cœnobii Inistiokensis Priorem, & Algarum, qui Romam posteà missus, ob cœnobii sui negotia, Episcopatum quendam obtinuisse fertur in Lombardia. Huic cœnobio annexus est posteà Prioratus *de Tullales*; quem in agro Corcagiensi extruxerat Matthæus filius Griffini.

Kilclehin, *al.* de Bello portu. *M. C.S. Kilkinni.*

Dermitius Murchardi filius rex Lageniæ cellam fecit Monialium B. Mariæ *de*

	Hoggis juxta Dublin. anno Dom. 1151. Prædiis post adventum Anglorum ditârunt Johannes comes Moretoni Dom. Hiberniæ & David filius Milonis. Sedet ad Surium flu. è regione Waterfordiæ.
Knocktogher, *FC. B. Mariæ.*	Jacobus secundus comes Ormoniæ Carmelitis posuit, anno Dom. 1356.
Ross-Ibercan, *FC.*	Conventus fratrum Ord. Prædicatorum introductus est anno 1267, 13 Kalend. Nov. Sedet ad Baroum flu. è regione Ross-pontis.

Comitatus Catherlagh.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Leghlinæ, P. S. Stephani.	De Ordine, nihil traditũ reperi, Prioratum vero dissolutũ fuisse Eugenii 4 Papæ authoritate, an. 1432, & terras Decanatui Leghlinẽsi tũnc annexas, ad rogatum Nicolai Cloal Decani, prodit in annalibus suis Thaddæus Doulingus. qui porrò asserit Burchardum quendam Norwegum Gurmundi filium Prioratum fundâsse, vel potiùs

potiùs dotâsse, eúmque in choro Ecclesiæ Cathedralis Leghlinensis, sub marmore conditum, cum statua ejus superimposita, & Epitaphio sequenti,

HIC JACET
HUMATUS
DUX FUNDA-
TOR LENIÆ,
EN GORMON-
DI BURCAR-
DUS, VIR GRA-
TUS ECCLE-
SIÆ.

Juxta pontem Leghlin, F C. B. Mariæ.

Cœnobium hoc Carmelitis extructum est ad Orientalem Baroi ripam, sub exitum Henrici 3 Regis. Carewum quendam fundatorem fuisse tradit Johannes Hookerus in Scholiis ad cap.23 lib.2 Giraldi Cambrensis, de expugnatione Hiberniæ. Sed perperam ibi conventum appellat fratrum Minorum.

Athaddy, M.C.

Dermitius filius Murchardi Rex Lageniæ cellam fecit domus Monialium B. Mariæ *de Hoggis* juxta Dublin.

Hanc

Killergy. Pr. S. Johannis Baptistæ.	Hanc Præceptoriam, regnante Johanne, Militibus Templariis condidit Gilbertus de Borard. Sed sub Edwardo 2, Equitibus Hospitalariis assignata est.
Tulli-Felim, al. Felugh, F C.	Simon Lumbard & Hugo Talun fratribus Ord. Eremitar. S. Augustini fundaverunt an. 1314, ad ripam Slani flu.

Comitatus Regis.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Durrogh, antiquitùs Dermagh, seu Campus Roboris. *M. B. Mariæ & S. Columbæ.*	Sanctus Columba fundavit circa annum 550. Vid. Bed. Ecclesiastic. Historiæ gentis Anglorum lib. 3. cap. 4, & Adamnan. vit. Columbæ lib. 1, cap. 3. Extat etiamnum, (qui asservabatur olim in hoc cœnobio) liber 4 Euangeliorum, ex versione D. Hieronymi, laminis argenteis ornatus, quem, Inscriptio præfixa, manu S. Columbæ, *per 12 dierum spatium* exaratum refert. Canonicos hujus cœnobii, tempore suppressionis & diù anteà, ordinis fuisse

fuisse Augustiniani constat, quanquam confitendum etiam S. Columbam monachis suis, ibi primò dispositis, propriam condidisse regulam. Consimilem habuerunt eventum (obiter adnoto) regulæ à SS Brendano, Congallo, &c. institutæ, ut infrà patebit.

Gallen, al. Galin. P. S. Canocus al. Mochonocus Abbas Canonicis Augustinianis construxit, circa annum 492. Consul. Joh. Colgani Acta Sanctorum Hiberniæ, ad 11 Februaarii. Sedet ad Brassinogh flu. in regiuncula Mac-Coghlani, quæ pars est Comitatus Regis.

Killeighæ, in Ofalia, P. S. Crucis. S. Sincellum *Mac Cenenain* Abbatem Killeach obiisse ann. 548, produnt Annales Ultonienses. Fortè primus fuit Abbas & fundator loci de quo hîc agimus. Hîc Canonici fuerunt Augustiniani.

Killeighæ, F C. Fundatur Minoritis, regnante Edwardo Primo.

Killeighæ. M.C. Moniales ordinis S. Augustini.

Kilcurmic, F C. B. Mariæ. Cœnobium Carmelitis hîc construxit ad Brassinogh flu. Odo filius Nellani Mulloy, in cujus Ecclesiâ ipse

ipse sepultus est anno 1454.

Monaster-Feoris, al. Totmoy, FC. Johannes de Bermingham comes Lovidie cœnobium illud Minoritis posuit, anno 1325, in ea parte hujus agri quæ Ofalia dicitur.

Seir, al. Saiger-Kiaran. *P.S.Kiarani.* Sanctus Kiaranus vel Ciaranus senior construxit ibi cœnobium in primâ Ecclesiæ Hibernicæ infantiâ, quod magno olim honore floruit. Sirum est in ea parte Comitatus Regis, quæ appellatur *Elia Carolina.* Canonici hujus cœnobii Ordinis fuerunt S. Augustini.

Comitatus Reginæ.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Aghavoæ, in Offoria superiore, FC.	Cœnobium ibi Dominicanis construxerunt majores Baronis superioris Offoriæ. Atqui Aghavoa (i.e. si interpreteris, *Campus Bovis*, sicut Boëtia Græciæ à Bobus) olim celebris inprimis erat, ob S. Canicum Abbatem, qui obiit ibidem 5 Idus Octobris anno 600.

Ord.

Aghmacart, *P. S. Tigernaci.* Ord. Canonicorum Augustinianorum.

*Leix. al.*de Lege Dei,*M.B.Mariæ*. Fundatum anno Dom. 1183, & monachis impletum Cistertiensibus, ex cœnobio Balt nglassensi. Thaddæus Doulingus erectum asserit à Cochegerio O-Moro, ibique eum postea tumulat m. Situm est ad Neorum flu. in ea parte comitatus Reginæ, quæ *Leasia* vulgò appellatur.

Stradbally, in Leasia, F C. Fundatur Minoritis ab O-Moro. Hunc conventum eundem esse existimo cum eo cujus meminit Pisanus, sub nomine *Luasiæ*.

Midia,

Midia, sive Midia Orientalis.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Trimmæ, M. B. Mariæ.	De primo Fundatore hujus cœnobii, non habeo quod dicam. Extructum fuisse diù ante Anglorum adventum liquet. In Annalibus Ultoniensibus ad an. 820, vel 821, fit mentio mortis Censealæ filii Rumaini Scribæ, Episcopi, anachoretæ & abbatis Trimmensis. Lacæi vel restaurârunt, vel de novo extruxerunt. Hîc Canonici fuerunt Regulares Ord. S. Augustini.
Trimmæ, F C.	Conventus Dominicanorũ introductus est an. 1263. In hoc conventu habitũ Ordinis Prædicatorũ suscepit an. 1308, Galfridus de Genevil Midiæ Dominus.
Trimmæ, F C.	Ord. Minorum.
Juxta, Trim. P. SS. Petri & Pauli *de Newton.*	Simon de Rupe-forti Episcopus Midensis fundavit Canonicis Augustinianis,

nis,

nis circa annum 1286, & Clonardâ relictâ, hûc cathedram Episcopalem transtulit. Mortem obiit 1224, & in Ecclesia ibidem sepultus est.

Juxta Trim, P. seu H. S. Joh. Baptistæ de Newton. Ord. Cruciferorum. *Episcopi Midenses vel Fundatores fuerunt vel Benefactores.*

Athboyæ, FC. B. Mariæ. Gulielmus *de Loundres* loci Dominus ann. 1317 fundavit ibi conventum fr. Carmelitarum. Capitulum illius ord. ibi habitum est anno 1467.

Ballibogan, al. de Laude Dei, *P. S. Trinitatis.* Ord. Canonicorum Regularium. De vetustate hujus cœnobii, quod dicam nihil certi occurrit. Fama tenet Jordanum Comin fundâsse. Sedet ad Boinum flu.

Beaubeç, seu de Bello becco, *C. B. Mariæ.* Cella fuit Monasterii B. Mariæ de Becco in Normannia, Ordinis S. Benedicti, ex dono Walteri de Lacy Midiæ Domini, sub Johanne Rege. Atqui posteà Cella facta est Cœnobii Furnessensis, apud Lancastrienses in Anglia, Ord. Cistertiensis. Nam Abbas Beccensis, impetratâ vendendi licentiâ ab Edwardo 3 rege Angliæ, Cellam eam vendidit

vendidit Abbati Furnesii. *Bec* Gallis significat & avis rostrum, & terræ extremitatem ubi duo confluunt flumina.

Bectif, al de Beatitudine, *M. B. Mariæ.*

Ord. Cistertiensis. De tempore fundationis hujus cœnobii variāt Chronographi Ordinis Cistertiensis: Sunt qui fundatum tradunt anno 1146 14 Januarii, alii, anno 1148, & alii anno 1151. Sed non magna est differentia. Sedet ad Boinum flu. Fundavit & dotavit Murchardus O-Melaghlin Midiæ regulus.

Clonardæ antiquitùs Cluainirard, *P. S. Petri.*

Ord. Canonicorum S. Augustini, S. Finianum Clonardæ splendorem singularem cœnobium ibi construxisse non diù post Seculi sexti initium constat. Atqui cœnobium, de quo jam loquimur (nescio an antiquioris proles) à Lacæis fundatum est, in S. Petri memoriam. Sedet ad sinistram ripam Boini flu.

Clonardæ, MC. B. Mariæ.

Moniales Ord. S. Augustini. *O-Melaghlin* Midiæ regulus dotavit ante Anglorum adventum. Cœlestinus 3 confirmavit possessiones an. Dom. 1195. Atqui hæc domus ad tantam posteà redacta

dacta est paupertatem, ut facta fuerit demùm cella cœnobii Monialium S. Brigidæ de Odra, vulgò *Odder*.

Colp. C. Ord. Canonicorum Regularium S. Augustini. Hugo de Lacy Dominus Midiæ Cellam fecit Prioratus Lanthoniæ primæ apud Monumethenses in Wallia, circa annum 1182.

Dulekæ, olim Damliag, *M.B. Mariæ.* Ord. Canonicorum Augustinianorũ. Hoc cœnobium à Kellæo quodam diù ante Anglorum adventum in Hiberniam, fundatum fuisse, ex Rotulo clauso anni 29 Edw. 2, intelligimus.

Dulekæ, C.S. Cianani. Ord. Canonicorum S. Augustini. Hugo de Lacy Dominus Midiæ cellam fecit Prioratus Lanthoniæ juxta Glocestriam in Anglia, circa annum 1180, Celebris ibi olim memoria S. Cianani (vulgò Kenani) qui obiit anno 489, vel 488, ad quem An. sic Annales Ulton. *Quies S. Cianani, cui S. Patricius Euangelium largitus est.*

Kenlisæ, vulgò *Kells*, antiquitùs, *Cenanus*, seu *Kennanus*, M.B. Mariæ. S. Columba fundavit ibi insigne olim Monasterium, circa an. 550. Locum donavit Dermitius filius Cerballi rex Hiberniæ; Restauravit

O postea

posteà Cellacus Abbas Jonæ sive Hu insulæ anno 806. Qua de re, vide Annales Ultonienses, ad ann. 806 & 813. Opidum Aquæ nigræ al. Manæ fluvio adsidet, non obscuræ olim famæ, inter alia, S. Cuthberti natalibus nobilitatum.

Juxta Kenlisam, P. seu H. S. Johannis Baptistæ. Ordinis Cruciferorum, ex fundatione Walteri de Lacy Midiæ Domini.

Kilmainan-beg, juxta Nobir. Pr. Hanc Præceptoriam dictus Walterus de Lacy Dominus Midiæ, regnante Richardo Primo, Equitibus Hospitalariis concessit. *Kilmaindn-beg* significat Ecclesiam sive cellam parvam Maignani.

Kilmainan-wood, Pr. Ord. Militum Hospitalariorum.

Lismullen, M. C. *S. Trinitatis.* Avicia de la Corner soror Richardi de la Corner Episcopi Midensis Monialibus Ord. S. Augustini fundavit circa annum 1240. Huic cœnobio Richardus ille concessit manneria de Dunsink & Bally-godman.

Navanæ, M. B. Mariæ. Ord. Canonicorum Augustinianorum, sub exitum Seculi 12, à Jocelino Nangle, aliàs de Angulo fundatum vel restauratum. Inter Abbates eminuit Johannes

Bole,

Bole, qui menſe Junio 1457 conſecratus eſt Archiepiſcopus Armachanus. Sedet ad confluentes Aquæ nigræ & Boini.

Odder, M.C.S. Brigidæ. Poſſeſſiones confirmavit Cœleſtinus 3 anno 1195. Huic cœnobio annexæ ſunt poſteà cellulæ aliquot Monialium in Midia.

Scrinæ, F C. Franciſcus de Feipo loci Dominus, regnante Edwardo 3, conventum ibi poſuit fratribus Ord. Eremitarum S. Auguſtini.

Slanæ, ad Boinum flu. F C. Chriſtophorus Flemingus Baro de Slane & Elizabetha Stukleia uxor ejus fratribus tertii Ord. S. Franciſci fundârunt anno 1512, in loco *Hermitorii S. Erci*, ut ex chartâ fundationis intelligimus. Chriſtophorus ille anno ſequenti (obiter adnoto) ab Henrico 8, Summus Hiberniæ Quæſtor conſtitutus eſt.

Midia Occidentalis.

Loca & Tituli Dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
M lingaræ, P.B. Mariæ.	Ord. Canonicorum Regularium. Radulphus Parvus aliàs *Petit* Episcopus Midensis fundavit circa annum 1227. Hic Prioratus olim vulgò nomine *Domus Dei de Molingare* innotuit.
Molingaræ, F.C.	Conventus fratrum Ord. Prædicatorum introductus est anno 1237. Posteà annis 1278, 1292, 1308 & 1310, Capitula illius ordinis ibi sunt habita.
Ardnecran, FC.	Ord. B. Mariæ de monte Carmel.
In ea parte Athlonæ quæ agri censetur Westmidensis, F C.	Conventus fratrum Ord. Minorum ibi collocatus dicitur à quodam è familia Dillonorum. Albertus patriâ Coloniensis Archiepiscopus Armachanus Ecclesiam eorum consecravit anno 1242. Sedet ad sinistram ripam Shenani fluvii

Hoc

Ballymore *Logh-ſeudy, al. Piary, M.B. Mariæ.*

Hoc cœnobium in antiquo codice Statutorum &c. Ordinis Ciſtertienſis in Hibernia, inter illius ordinis cœnobia numeratur. Atqui Ordinis fuit (ut puto) Gilbertini ſive *de Sempringham* in quo Canonici fuerunt Ordinis Præmonſtratenſis, & Moniales Ord. Ciſtertienſis, ſeparatis tamen ædificiis utrique gregi aſſignatis. Lacæos Fundatores agnoſcit.

Fouræ, al. Favoriæ, P. SS. Taurini & Fechini.

Hîc S. Fechinus cœnobium inſtituit Canonicorum Regularium, cui ipſe præfuit Abbas, uſque ad annum 665, quo mortem obiit. Anno verò 1218, Walterus de Lacy Dominus Midiæ Cellam fecit cœnobii S. Taurini Ebroici (vulgò dicti *Evereux*) in Normannia, unde monachis Benedictinis replevit. An demùm 27 Henrici VI, Parlamentariâ authoritate, abrogatum eſt jus Abbatis S. Taurini Ebroicenſis, & data eſt monachis Fourenſibus poteſtas ſuum deinceps Priorem eligendi. Hic locus (ſicut *Kiriath-ſepher* apud Judæos) olim *etiam* Hibernicè ap-

	pellabatur *Balle-leabair*, id est, *Urbs Librorum.*
Kilbegain, *al.* de Flumine Dei, *M.*	Fundatum anno 1200 & Monachis Cistertiensibus impletum è cœnobio Mellifontis.
Kilkenny-west, *P.* *seu H.S.Joh.Bap.*	* Ord. Cruciferorum, ni fallor.
Kilmachael, *F C.*	F F. Tertii Ord.S.Francisci.
Multifernan, *F C.*	Fundatur à Gulielmo Delamaro, sub Henrico 3. vid. Luc. Waddingi Tom. 1. Annalium Minorum, ubi etiam Conventus translatus dicitur à patribus Conventualibus, ad observantiæ regularis professores, anno 1460.
Tristernagh, *P.* *B.Mariæ.*	Dominus Galfridus de Constantin fundavit ordini Canonicorum Augustinianorum,& dotavit, circa annum, 1200, ut ex Registo loci intelligimus.

Longford.

Longford.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Longfordæ, FC.	In hoc cœnobio Dominicanorum sepultus est anno 1424 Cornelius O-Ferrall Episcopus Ardachadensis, vir ob liberalitatem erga pauperes celebratus, nescio an fundator Domus.
Balline-sagard, F C.	F F. Tertii Ord. S. Francisci.
Derg, P. S. *Petri.*	Ord. Canonicorum Augustinianorum. Sunt qui fundatum asserunt (quàm verè nescio) à Gormgallo O-Quin, regnante Johanne. In hoc cœnobio sepultus est Brendanus *Magodaig* Episcopus Ardachadensis, anno 1255.
Granard, *al.* *Lerba juxta Granard*, M. B. *Mariæ.*	Richardus Tuit Miles loci Dominus fundavit circa annum 1210, & Cistertiensibus Monachis implevit, è cœnobio B. Mariæ juxta Dublin. Is anno sequente Athlonæ *turre cadente* obrutus periit.
Inis-more, in lacu Gawna, P.	S. Columba ibi fundavit cœnobiolum Canonicis Regula-

Regularibus, sub medium seculi quinti.

Inis-bo-find, in Shenani flu. lacu *Lough-Rie* dicto, M.

In hac Insula amnica, S. Riochus Abbas S. Patricii è Darerca sorore nepos Canonicis cœnobium fundavit. Sunt & duæ Insulæ ejusdem nominis mari circumfluæ, altera in agro Maionensi, in qua diù posteà vixit S. Colmannus Episcopus aliquando Lindisfarnensis, altera in Tirconallia.

Inis-Cloghran, *in eodem lacu*, M.

S. Diarmitius Abbas fuit & fundator cœnobii Canonicorum ibidem, in primis surgentis Ecclesiæ Hibernicæ temporibus.

Insula omnium Sanctorum, *al.* Insula sacra, *in dicto lacu*, P.

S. Kiaranus cœnobium Canonicorum Regularium condidit in insula quadam lacus Riensis dicta *Inis-Aingen*, aliàs *Oilean Aingin*. Aut me fallo, aut idem est cum eo de quo nunc loquimur. Sed de hac re quærant alii.

Shrowl, *ad Enium flu*. M.B. *Mariæ*.

Chronographi Ord. Cistertiensis Monasterium de Benedictione Dei fundatum tradunt anno 1150, vel 1152. Fortè idem cum eo de quo loquimur: Sed de hac re quærant etiam alii.

Comitâ-

Comitatus Louth, antiquitùs Pars Urielis, sive Ergalliæ.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Droghedæ, sive Pontanæ, FC.	Ibi Lucas de Nettervil Archiepiscopus Armachánus cœnobium Ord. Prædicatorum fundavit an. 1224. In hoc cœnobio sepultus est anno 1270, Patricius O-Scanlain ejusdem Ecclesiæ Armachanæ Archiepiscopus.
Droghedæ, FC.	Conventus Ord. Minorum Pontanæ initium sumpsit circa annum 1240, juxta ripam borealem flu. Boini.
Droghedæ, FC.	Conventus fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini introductus est, sub Edwardo Primo.
Juxta Droghedam, P. sive H. S. Mariæ, de Urso.	Ursus de *Suamel* posuit extra portam occidentalem, circa annum Dom. 1206, *ad sustentationem Hospitalitatis miserorum & infirmorum languentium*, &c. Quandò posteà introducti fuerint fratres Cruciferi, sub regula S. Augustini, non reperi.

reperi. Primus loci Præfectus, à fundatore dicebatur Custos, non Prior.

Juxta Droghedam, P. S. Laurentii. Ord. (ni fallor) Cruciferorum. Prætor & Opidani Pontanæ fundârunt, ut *ex Inquisitione Scaccarii* intelligimus.

Juxta Droghedam, FC.B.Mariæ. Conventus Carmelitarum Pontanæ initium sumpsit, Edwardo primo regnante, ex largitione Opidanorum,

Juxta Droghedam, P.sive H. S.Johannis Baptistæ. Ord. Cruciferorum. Walterus de Lacy, si non Fundator, saltem primarius fuit Benefactor, sub Johanne Rege.

Admonendus est Lector Droghedam partim in agro Louthensi positam esse, partim in Midensi, neutrius tamen censendam, quòd Comitatus sit distinctus & per se incorporatus, item omnia dicta cœnobia sita esse in ea parte urbis (ultra pontem) quæ olim ad Louthensem comitatum spectabat, exceptis Hospitali S. Johannis Baptistæ & cœnobio fratrum B. Mariæ de Monte Carmel, quæ (cis Pontem) ad Midiam olim spectabant. Opidum nomen habet à ponte & vado: Pontem enim *Droched*, vadum *Ah* nuncupant Hiberni.

Atherdeæ, al. de Atrio Dei, *P. S. Johannis Baptistæ.* Ord. Cruciferorum, sub regula S. Augustini, Rogerus Pipard loci Dominus posuit, circa annum 1207.

Atherdeæ, F C. B. Mariæ. Ordinis Carmelitarum. Radulphus Pipard construxit

struxit regnante Edwardo Primo.

Carlingfordiæ, F. C. Ordinis Prædicatorum. Comites Ultoniæ Patroni fuerunt.

Dundalkæ, F C. Ad Ortum Opidi, cœnobium erat fratrum Minorum, à Domino Johanne de Verdon, sub Henrico 3, extructum Fenestra ejus orientalis, ob opus eximium, per universam Hiberniam, magno olim habebatur in pretio.

Juxta Dundalkam. P.S. Leonardi. Ordinis Cruciferorum, sub regula S. Augustini. Bertramus de Verdon loci dominus fundavit sub exitũ Henrici II. Opidũ Richardi filii Radulphi Armachani Archiepiscopi natalibus illustratũ, qui inde dictus est vulgò S. Richardus *de Dundalk.*

Kilsaran, Pr. Primùm sedes fuit Militum Templariorum, ex largitione Matildæ de Lacy, posteà sub Edwardo 2, Præceptoria Equitum Hospitalariorum.

Louthæ, P. B. Mariæ. Monasteriũ Louthæ, (antiquitùs Lughæ) à S. Mocteo primo ibi Episcopo, vivente S. Patricio, constructum tradit Scriptor vitæ ejus, à Johanne Colgano editus, è Codice Salmanticensi,

censi, anno 1645. Quàm diù illud cœnobium duraverit non reperi. Cæterùm Donatus O-Caroll Rex Ergalliæ & Edanus O Kelly Episcopus Clochorensis novum fundârunt cœnobium Canonicorum Regulariũ Louthæ, anno 1148, in quo ipse Edanus sepultus est anno 1182, cùm sedi Clochorensi præfuisset annos circiter 42.

Knock juxta Loutham al. M. de Monte Apostolorum *SS. Petri & Pauli.*

Hoc cœnobium Canonicis Augustinianis fundavit jam dictus Donatus O-Caroll. Possessionibus deinde dotavit Edanus O-Kelly, de quo suprà, quas sibi contulerat Donatus, ut è Regesto Clochorensi liquet. Locus olim appellabatur *Knock-na-sengan*, i.e. Collis formicarum.

Mellifons, filia Claravallis, M. B. Mariæ.

Mellifons insigne olim Monasterium Ordinis Cistertiensis (è quo educta sunt plurima ejusdem Ordinis cœnobia, per universam Hiberniam) fundatur à Donato O-Caroll regulo Ergalliæ sive Uriels, anno 1142. Monachis illud implevit Divus Bernardus, è cœnobio suo Claravallensi in Gallia,

lia, Abbate illis præpoſito Chriſtiano O-Conarchy, poſteà Liſmorenſi Epiſcopo. In Eccleſia ibidem, plura fuerunt ſepulchra Epiſcoporum & aliorum, memoranda tamen inprimis videntur illa Donati Conditoris, necnon Thomæ O-Conner & Lucæ Nettervil Eccleſiæ Armachanæ Archiepiſcoporum. Situm loci valdè aſſimilem ferunt Claræ vallenſi.

Termon-Fechan, MC.B. Mariæ, Ord. S. Auguſtini. Cœleſtinus 3 poſſeſſiones hujus cœnobii Monialium confirmavit 4 Calend. Martii 1195. Sed quàm diù anteà erectum fuerit, non reperi.

PROVIN-

PROVINCIA ULTONIÆ.

ARMACH.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Armachæ, M. SS. Petri & Pauli.	S. Patricius primus dicitur fundator, ſecundus Imarus O-Hedagain Præceptor Malachiæ O Morgair poſteà Archiepiſcopi Armachani. Canonici hujus Cœnobii Ordinis fuerunt S. Auguſtini.
Armachæ, F.	Patricius O-Scanlain (ex ordine Prædicatorum) Archiepiſcopus Armachanus Minoritis cœnobium extruxit ibidem anno 1263 vel 1264.
Armachæ, M C.	Hîc porrò duo extructa fuerunt cœnobiola Monialium, alterum dictum Templum Brigidæ, alterum *Temple-na-ferta*, ſive Templum miraculorum, in quo S. Lupita S. Patricii ſoror ſepulta eſt. De primo Conditore non poſſum aliquid pro certo affirmare. Jocelinus in

in vit. S. Patricii cap. 165, fundata innuit, à *S*.Patricio. Ad hanc rem vid. porrò vit. S. Patricii, quam ex codice, MS. cœnobii Alnensis, edidit Johannes Colganus.

Kilsleve, al. Kilsleve-cuilin, MC.	Darerca, quæ & Moninne Monialibus construxit, ubi ipsa Abbatissa præfuit, & decessit *6* Julii anno 518.

Down.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Duni, vulgò Down, Hibernicè *Dundalethglas, P. & Ecclesia cathedralis S. Patricii.*	Johannes de *Curcy* Ultoniæ expugnator, secularibus Canonicis expulsis, Monachis Benedictinis implevit ex cœnobio S. Werburgæ Cestriæ, anno 1183, è quibus Gulielmus de Etleshall factus est primus Prior loci: Et sub eodem tempore, Curcæi suasu, Ecclesia ea cathedralis, quanquam anteâ S. Trinitatis nomini consecrata, in honorem S. Patricii dicata est. Priori & Monachis ibidem paulò posteà Malachias ejus nominis

minis tertius Episcopus Dunensis multa prædia contulit, reservato sibi *Custodis & Abbatis titulo, sicut fit* (uti verba sunt Chartæ) *in Ecclesia Wintoniensi, vel Coventrensi. Retenta* etiam *ad honorem & reverentiam Episcopatus sui, medietate oblationum in his quinque festis anni & non ampliùs, sc. in Natali Domini, in Purificatione S. Mariæ, in festo S. Patricii, in Pascha & Pentecoste.*

Duni, P. S. Johannis Baptistæ Anglicorum. Ord. Cruciferorum, sub regula S. Augustini. Jam dictus Johannes de Curci fundavit.

Duni, P. S. Johannis Baptistæ Hibernicorum. Malachias O-Morgair Episcopus Dunensis Canonicis Augustinianis posuit anno 1138.

Duni, M. C. Ord. Cistertiensis.

Duni, F. C. Hugo de Lacy comes Ultoniæ fundavit conventum Ord. Minorum circa annum 1240. Is dignitatem] eam Comitis à Johanne Rege (obiter adnoto) obtinuit anno 1209, cum ceremonia cincturæ gladii, ut ex Archivis turris Londinensis liquet.

Prioratus

Prioratus niger S. Andreæ, in territorio de Ardes.

Dictus Hugo de Lacy cellam fecit cœnobii de Lonley (diœcesis Cenomanensis) in Gallia, circa annum 1218, monachísque replevit Benedictinis. Sed primus hujus cœnobii fundator fuit Johannes Curcæus, qui in charta fundationis, Monasterium appellat *S. Andreæ de Stokes.* Is prædiis etiam ditavit, *decem* nimirum *carucatis terræ, cum omnibus pertinentiis suis, in terra del Art, sc. in terra Mac Cellequa. &c.* Hoc cœnobium annexum fuit posteà Archiepiscopatui Armachano, sub Edwardo 3 Rege Angliæ, Richardo filio Radulphi Archiepiscopo illius sedis solvente Abbati & conventui Lonleyensi 200 *libras sterlingorum,* pro confirmatione. Non desunt tamen qui Archiepiscopatui non plenè annexum asserunt, ante tempora Richardi 2, dùm Johan. Colton esset Archiepiscopus.

Pr. S. Joh. Bapt. in dicto territorio de Ardes.

Fundatur Militibus Hospitalariis, à jam dicto Hugone de Lacy.

Ardicnise, FC.

Ordinis Minorum.

Bangor, *al.* Vallis Angelorum, M.

S. Congallus anno 555 cœnobium ibi instituit Canonicis regularibus, cui ipse præfuit Abbas. Hoc (Danicâ posteà dilaceratum rabie) Malachias O Morgair, ante infulas susceptas, restauravit anno 1120. Nomen habet à pulchro choro. Situm est in territorio quod olim appellabatur (ut in vita S. Congalli legimus) *Altitudo Ultorum, juxta mare Orientale*, nunc vulgò **The Ardes.**

Comerer, *al.* *Comber*, *M.* *B. Mariæ.*

Fundatum anno 1199, & monachis repletum Cistertiensibus, è cœnobio de Alba Landa.

Holy-wood, *al.* de S. bosco, *F C.*

F F. Tertii Ord. S. Francisci.

Inis, *M. B. Mariæ.*

Johannes de Curcy fundavit anno 1188, aliis 1180, prædiis cœnobii de Carig ordinis Turonensis (à se diruti) ditavit, & Monachis Cistertiensibus replevit ex cœnobio Furnessensi, apud Lancastrienses in Anglia. Inis verò (ut semel adnotem) Britannis & Hibernis Insulam significat.

Leigh, *al.* de Jugo Dei, *vulgò* **Grey Abbey**, M. B. Mariæ.

Africa uxor Johannis de Curcy & filia Godredi Regis Manniæ posuit 8 Kalend. Septembris an. 1193, ac

ac monachis implevit Cistertiensibus, ex cœnobio de *Holmcultrain* in Cumbria. In hoc cœnobio ipsa Africa sepulta est, ut è Chronico Manniæ constat.

Movilla, al. Maigevile, M.S. Finiani.

S. Finianus Abbas Canonicis Augustinianis posuit circa annũ Dom. 550. Hunc eundem fuisse cum Fridiano Episcopo Lucensi in Italia, asserit Johannes Colganus, vir doctus & industrius, in Actis Sanctorum Hiberniæ, ad 18 Martii.

Neddrum, P. seu C.

Johannes de Curcy monachis Benedictinis fundavit an. 1183, & cellam fecit cœnobii S. Begæ in Cumbria. Sed non diurnavit, neque causam reperi.

Newry, al. de Viridi ligno, *M. B. Mariæ, & S. Patricii.*

Mauritius Mac-Loghlin rex Hiberniæ fundavit Monachis Cistertiensibus, ut ex charta fundationis intelligimus. Chronographi Ordinis Cistertiensis fundatum asserunt anno 1153, quinquennio sc. post obitum Malachiæ Episcopi Dunensis, quem aliqui malè fundatorem statuunt. Dotationem confirmavit Hugo de Lacy comes Ultoniæ, anno 1237.

Newton, *F C.*

Conventus Ord. Prædicatorum introductus est anno 1244 & Capitula ejusdem ordinis ibi habita sunt annis 1298, & 1312. Sedet in territorio *de Ardes*, prope litus maris.

Saballum, *vulgò* Saul, M. S. Patricii.

Sanctus Patricius construxit hoc cœnobium Canonicis regularibus, eique præfecit Abbatem S. Dunnium: Ecclesiam verò adjecit, (juxta Jocelinum Furnessensem) contra morem receptum, non ab Occidente in Orientem, sed à Septentrione in Austrum protensam. Malachias O-Morgair Episcopus Dunensis restauravit. Situm habet in ea parte hujus agri, quæ Lecalia appellatur.

Antrim, antiquitùs Æ ndrum.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Carrigfergus, al. Knockfergus, FC.	Hugo de Lacy comes Ultoniæ cœnobium hîc posuit Minoritis circa annum 1232, in cujus Ecclesia ipse sepultus est 1242. Introducti sunt fratres Minores de Observantia anno 1497.
Good-born, al. Wood-born, P. S. Crucis.	Ord. Canonicorum Præmonstratensium. Hoc cœnobium filia fuit Monasterii de Driebourc in Scotia, à Scotis ut videtur extructum. Alanum de Galwia, Duncanum de Carrig & Bisettos è Scotia nobiles, terras in hoc tractu, Henrici 3 regis beneficio accepisse liquet. Prioratus non multùm abest à *Carrig-fergus*, sive Rupe Fergusii.
Inver, FC.	Ibi, necnòn apud Bunamargy, Masserin & Limbeg, extructa sunt cœnobiola fratribus 3 Ordinis S. Francisci de pœnitentia, Seculo 15.

Kells, al. Disert, P. B. Mariæ.

Ord. Canonicorum regularium S. Augustini.

Muckmor, P.B. Mariæ & S. Colmanelli.

S. Colmanellus al. Colmanus Ella Canonicis regularibus fundavit circa annum Dom. 580. Prædiis, pôst adventum Anglorum, ditârunt Gulielmus Mataland, Stephanus de Sandall, Robertus de Sandall & Gilbertus de Croft, ut ex Regestulo (quod habeo) loci constat. De hoc cœnobio & S. Colmanello fundatore, vid. Prophetiam S. Patricii, apud Jocelinum. Furnessensem, cap. 96.

London-derry.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Deriæ, al. Londonderry, antiquitùs Daire-calgac, M.S. Columbæ.	S. Columba Canonicis Regularibus fundavit anno 545. Hoc cœnobium olim vulgò appellabatur *Cella nigra*, & *Locus* erat *filialis* Monasterii SS. Petri & Pauli de *Armach*, ut è Regesto Johannis *Bole* aliquandò Archiepiscopi Armachani liquet.

Deriæ,

Deriæ, F C. Sedes fratribus Prædicatoribus assignata est anno 1274, ex parte aquilonari Urbis.

Deriæ, M C. Regestum *Honoris* Richmondiæ cœnobium *de Dere in Hibernia*, ord. Cistertiensis fundatũ docet 6 Kalend. Martii 1218. Aut idem fuit cum cœnobio hoc Monialium, aut cum cœnobio Moycoscanensi, de quo posteà.

Juxta Colranam, F C. Sedem ibi primò fixerunt Dominicani an. 1274, ad Bannium flu. unde in antiquo cœnobiorum illius Ordinis Catalogo, appellatur Conventus de *Bannin*.

Dungevin, P. Paulum. *O-Murey* Priorem cœnobii Canonicorum Regularium de Dungevin obiisse anno 1215, produnt Annales Ultonienses. Sed quàm diù ante erectum fuerit nondùm comperi.

Moycoscain, al. de Claro fonte, M. *B. Mariæ.* Catalogus antiquus cœnobiorum Cistertiensiũ Hiberniæ cœnobium *Clarifontis* fundatum asserit anno 1218. Regestum *Honoris* Richmondiæ ann. habet 1223.

Donagall.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & a'ia Antiquitates..*
Dunagallæ, FC.	Ord. Minorum de Obſervantiâ. Odo cognomento *Rufus* O-Donell fundare cœpit an. 1473. Hic conventus ob bibliothecã inſtructiſſimam olim celebris erat.
Aſhro.al.Eſarua, *al*.de Samario, M. B. *Mariæ*.	Hoc cœnobium fundatum eſt & Monachis Ciſtertienſibus repletum anno 1179, aliis, 1184, à Roderico O-Cananan Tirconalliæ Dynaſta, qui à Flachertaco ſucceſſore occiſus eſt 1188. Sunt qui fundatum aſſerunt à dictò Flachertacho. Sedet non procul ab Oſtio Erni flu. quem Ptolemæus *Ravium* vocat, Giraldus Cambrenſis, *Samarium*.
Kilmacrenan, FC.	Ordini Minorum ibi extructum eſt cœnobiolum ab O-Donello, eidemque ordini conſtructi ſunt etiam Conventus de Bellaghan & Balli-mac-ſuine juxta *Doe* caſtrum, è quibus poſtremus Mac Suineum

	neum fundatorem agnoſcit.
Magheri-beg. i.e. Planities parva, FC.	O-Donnellus extruxit ibi cœnobium fratribus tertii Ordinis S. Franciſci; cui ordini extructa ſunt etiam cœnobiola apud Calebeg, Kil-O-Donel & Fanegarah.
Rathmullian; FC. *B. Mariæ.*	Cœnobiolum ibi erectum eſt Ordini fratrum B. Mariæ de Monte Carmel, à *Mac-Suineo Fanagh.*

Tir-Oen.

Loca & Tituli dedicationum,	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Clochoræ, M. B. Mariæ.	Ord. Canonicorum Regularium S. Auguſtini. S. Macartinus Epiſcopus Clochorenſis cœnobium ibi juſſu S. Patricii conſtruxit, *in platea* (nempe) *ante regalem ſedem Ergallienſem*; ut intelligimus ex Regeſto Patricii Culin, ordinis Eremitarum S. Auguſtini Epiſcopi Clochorenſis, ſub Henrico 8.
Dunganon, FC.	Ad Auſtrū villæ de Dunganon, cœnobiolum fratribus tertii Ordinis S. Franciſci

cisci construxit Conus O-Neal, regnante Henrico 7. Cui ordini extructi sunt etiam, variis temporibus, in eodem comitatu, Conventus de Ballinesagart, Corock, Gervagh-Kerin, Puble & Omey.

Fermanagh.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Dam-Inis, sive Insula Bovium, *vulgò Devenish, P.B.Mariæ.*	S. Laserianus, qui & Molasse, Abbas & fundator cœnobii de Dam-Inis in lacu Erneo, obiit ibidem anno 571, Septembris 12. Propriam eum condidisse regulam ferunt, constat tamen successores ejus tandem normam suscepisse S. Augustini. In Interpolationibus Annalium Ultoniensium, ad annum 1130, ita legimus, *Hoc anno fundatur Monasterium de Dam-Inis.* Intelligit Author vel hujus cœnobii restaurationem, vel fundationem alterius Prioratus, in eadem Insula,

sula, qui fuit *Colideorum*, sive Presbyterorum secularium; de quo ordine, suprà diximus, cap. 17.

Lisgavail, vulgò Lisgool, M. B. Mariæ.

Ord. Canonicorum Regularium. Fundatur (ut in supradictis Interpolationibus legimus) anno 1106. Sedet ad dictum lacum Erneum.

Lisgavail, F C.

Fundatur anno 1530, Ord. S. Francisci.

Insula S. Dabeoci, al. Avogi, in lacu rubro, vulgò Logh-derg, aliis Logh-gerg. P.

Hoc cœnobium Canonicorum Augustinianorum in Regesto Johannis *Bole* quondam Archiepiscopi Armachani appellatur *Locus filialis Monasterii Apostolorum Petri & Pauli Armachæ.* S. Dabeocum fundâsse ferunt Seculo 5, vivente S. Patricio. Alii S. Patricium fundatorem volunt. Prior loci olim appellabatur Prior Purgatorii S. Patricii; Sed antrum ipsum, vulgò *Purgatorium* dictum, cujus inventio à quibusdam ad Patricium Abbatem, qui floruit anno 850; ab aliis, ad S. Patricium refertur, in alia situm est insula ejusdem lacus, in qua plerumque unus duntaxat vel alius Canonicus cœnobii S. Dabeoci mansit, ad usum Ecclesiæ & peregrinantium. De hoc antro, mira fidem superantia narrantur. Dirutum fuisse, utpote suppofititium, ipso die S. Patricii, anno Dom. 1497, Alexandri 6 Papæ authoritate, à *Gardiano* domus fratrum Minorum de Donegall & aliis, prodit ad eum annum, qui tum vixit, author Annalium Ultoniensium. Attamen restauratum

tum posteà, & peregrinationibus denuò frequentatum constat. Sunt qui ridiculè somniant Ulissem primùm hunc effodisse specum, cùm Inferos affaretur. Ulissem verò (quod obiter notare liceat) ab Homero vel historicè dictum vel poëticè fictum, Hiberniam, unam è Britannicis insulis, vel saltem Britanniam ipsam adiisse, facilè inducor persuaderi. Hoc innuit Circe (apud Homerum) dùm Ulissem, in profectione ad Inferos, doceret, quis ventus secundus, quis cursus per Oceanum tenendus. Atque hûc spectare videtur Claudianus, in Rufinum, lib. 1,

Est locus extremum pandit quà Gallia litus,
Oceani prætentus aquis, quò fertur Vlisses
Sanguine libato populum movisse silentum.
Illic Vmbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, Simulacra coloni
Pallida, defunctasque vident migrare figuras.
Hinc Dea prosiluit, Phœbique egressa serenos
Infecit radios, ululatuque æthera rupit
Terrifico, sensit ferale Britannia murmur,
Et Senonum quatit arva fragor, revolutaq; Tethys
Substitit, & Rhenus projecta torpuit unda.

Quibus tetrastichon adjicimus, ex Johannis Garlandii lib. 3, de Triumphis Ecclesiæ, ubi de Johanne Rege Angliæ loquens, ita canit,

Evertit

Evertit nemora variis Hibernica bellis,
Ad Stygis introitus Patriciique lacus.
Purgant (ut dicunt) hîc Purgatoria vivos,
Si ſint conſtanti pectora fixa fide.

Liber MS. extat in Bibliotheca Cottoniana. Sed ne nimis excurrat oratio, pro coronide habe Iconiſmum Inſulæ, Purgatorii (ut vocant) S. Patricii, cum adjunctis Annotationibus quibuſdam.

Notandum

Regles
Lectus vel Circu-lus S. Brigide
Caverna Purgatorij
Lectus vel Circulus S. Katharinæ
Lectus vel Circulus S. Brendani
Lectus vel Circulus S. Columbæ
Lectus vel Circulus. S. Abogi et Molaisi
Lacus
Lectus vel Circu-lus S. Patricij
Derg
Sepulchra ex acervis lapidum
Insulæ Purgatorij S. PATRICII Descriptio,

Notandum circulos suprà memoratos vulgò dictos lectos, muris lapideis vix tres pedes altis cinctos, loca fuisse pœnis & pœnitentiis peregrinantium attributa. Ad Antrum ipsum quod attinet, è saxo vivo constructum est, saxísque latis obtectum cum terra superimposita gramine vestita. Clauso ostio, lucem aliquam præbet unica fenestella, in angulo recurvitatis. Continet in longitudine intra muros 16 pedes & dimidium, in latitudine plerúmque duos, & pollicem unum vel alterum. Atque ut specus est exigua, ita etiam & Insula, quæ (uti suprà diximus Cap: X) vix continet tres quartas partes unius acræ Hibernicæ. Ecclesiam hujus Insulæ olim *Regles* vocatam tradunt Historia Jorvallensis, Henricus de Knighton & alii. An verò à reliquiis ibi olim asservatis ita dicta fuerit, vel quòd à Canonicis regularibus occupata, velim ut alii paulò diligentiùs secum perpendant.

Monachan.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Monachan, F.C.	Felimus Mahonides Ordini Minorum conventum posuit anno 1462.
Cluain-eois, vulgò Clunes, M. SS. *Petri & Pauli.*	Ord. Canonicorum S. Augustini. S. Tigernacus Episcopus & fundator cœnobii obiit anno 550 Aprilis 5.

Cavan.

Cavan.

Loca & Tituli Dedicationum.	Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.
Cavan, F C.	Gelaſius *Rufus* O Rely fratribus Minoribus conſtruxit ibi conventum anno 1300. Hunc locum Johannes Clynnus *Brefiniam* appellat. Conventus tranſiit ad fratres Minores de Obſervantia, anno 1502.
Drumlahan, P. B. *Mariæ*.	Ord. Canonicorum Auguſtinianorum. Fundatur vel ſaltem reſtauratur à S. Edano, vulgò dicto Maidoco Archiepiſcopo Fernenſi, circa finem Seculi 6. Subjiciebatur tandem cœnobio B. Mariæ *de Kenlis* in Midia.
In Inſula S. Trinitatis de Loughoughter, M. S. *Trinitatis*.	Clarus Mac-Mailin aliquandò Archidiaconus Elphinenſis cœnobium ibi conſtruxit ordini Canonicorum Præmonſtratenſium, anno Dom. 1249, quod Carolus O-Rely dotavit. Vel hoc cœnobium, vel cœnobium B. Mariæ de Ballimore, (de quo ſuprà dixi

in

in Midia occidentali) idem est cum eo quod Johannes *Le Paige*, in Bibliotheca Ordinis Præmonstratensis, edita Parisiis anno 1633, Monasterium *Ballimenualense* in Provincia Armachana appellat.

PROVINCIA MOMONIÆ.

WATERFORD.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & alia Antiquitates.*
Juxta Waterfordiam, P.S. Catharinæ.	Prædiis ditavit Elias filius Normanni. Innocentius III confirmavit possessiones anno 1210. Canonici hujus cœnobii Ordinis fuerunt Victorienses. Ostmanni fundatores existimantur.
Juxta Waterfordiam, P.S. Johannis Euangelistæ.	Johannes Comes Moretoniæ posteà Rex Angliæ fundavit, Monachis Benedictinis replevit, & cellam fecit Cœnobii SS. Petri & Pauli Bathoniæ in Anglia. Hoc cœnobium in Chartis suis ille *Domum* appellat *Eleemosynæ suæ*. Inter Benefactores primarios nume-

Waterfordiæ, FC. — numeratur Petrus de Fonte.

Fratres Prædicatores introducti sunt anno 1226. & novennio posteà cœnobium iis à Civibus fundari cœptum.

Waterfordiæ, FC. — *Ord. Minorum.* Hugo Purcellus eques fundavit circa annum Dom. 1240, & in Ecclesia ejusdem Conventus sepultus est. Vid. plura in Lucæ Waddingi Tomo 1 Annalium Minorum.

Carrig Parva, FC. — Jacobus I Comes Ormoniæ Minoritis posuit anno 1336. *Primus ibi fratrum ingressus fuit in festo Apostolorum Petri & Pauli*, uti Johan. Clynnus habet, qui primus fuit loci *Gardianus*, sive Custos.

Dungarvanæ, FC. — Ord. Eremitarum S. Augustini. Hic conventus olim Patronos agnoscebat Comites Desmoniæ.

Kilbarry, *Killure*, *Crooke*, } Pr. — Sedes primùm Equitum Templariorum, posteà Hospitalariorum.

Molanna, *al.* Insula S. Molanfidi, M. — Hoc cœnobium Canonicorum Regularium *Dar-inis* olim dictum, S. Molanfidus primus ibidem Abbas fundavit, Seculo 6. Præfuit ibi posteà S. Fachnanus, cognomento *Mongach* i. Crinitus,

Crinitus, *quia cum cæsarie natus*. Consule Johannis Colgani Acta Sanctorum Hiberniæ, ad 13 Martii. In hoc cœnobio sepultus dicitur Reimundus Crassus (sive *le Gros*) vir magni nominis, sub Henrico 2, qui in expugnanda Hibernia operam navavit egregiam.

Mothil, M. SS. Coani & Brogani.

Cœnobium Mothilense originem suam debet S. Brogano, cui (ni fallor) successit in præfectura cœnobii, S. Coanus vel Cuanus, Seculo Christi 6. Sunt qui dicunt (quâ authoritate nescio) hoc cœnobium tandem ordinis fuisse Cisterciensis: Mihi arridet eorum opinio qui ordinis fuisse Augustiniani asserunt, usque ad ipsum tempus suppressionis, sub Hen. 8.

Cork.

Loca & Tituli dedicationum.	Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.
Juxta Corcagiam, M.S.Barri, al. Finbarri.	Cormacus rex Momoniæ alias Desmoniæ construxit Canonicis regularibus Ord. S.Augustini, circa annum 1134, in honorem S. Johannis Baptistæ. Estque (ni fallor) Monasterium illud Ibracense, à Cormaco Rege extructum, de quo loquitur S. Bernardus in vita Malachiæ. Possessionibus ditavit (qui Cormaco successit) filius ejus Dermitius, circa ann. 1173. Hoc cœnobium, à multis annis, antiquitato priori nomine, Monasterium de Antro S. Finbarri & vulgò **Gille-Abbey** dicitur, à Gil-Æda nimirùm magni ibi nominis Abbate, & posteà Episcopo Corcagiensi, qui obiit anno Dom. 1173.
Juxta Corcagiam, FC.	Sedem hîc fixerunt fratres Dominicani anno 1229, ex dono Dom. Philippi Barrii. Statua ænea effigiē ejus equitantis

equitantis præferens,in gratitudinis testimonium, pensilis olim asservabatur in Ecclesia ibidem.

Juxta Corcagiam, FC. *Ord.Minorum.* Dom.Philippus Prindergast fundavit, circa annum 1240.Sunt qui fundationem ascribunt Mauritio Prindergast , sed perperam.

Juxta Corcagiam, FC. Conventus Ord. Eremitarum S.Augustini introductus est regnante Edwardo primo.

Juxta Corcagiam, P.S.Johannis Euangelistæ. Johannes Dominus Hiberniæ, & comes Moretoniæ Monachis Benedictinis posuit, & Cellam fecit cœnobii SS.Petri & Pauli Bathoniæ in Anglia,

Ballibeg, juxta Butavant, P.S. Thomæ. Hoc cœnobium Gulielmus de Barry Canonicis posuit Augustinianis. David filius ejus possessionibus auxit anno 1237.

Balle-mac Edan, MC. aliis FC.

Bantre, FC. Dermitius Sulivanus Minoritis cœnobium ibi ædificavit circa annum 1460, juxta litus maris.

Butavant,Clyno,Botoniæ,FC. Hoc cœnobium Ord. Minorum fundavit David Barrius loci Dominus sub Edwardo Primo , ibique

in chori medio tumulatus est. Opidum olim appellabatur *Kilnemallagh.*

Castle-lehan, al. Castle-lyon. FC. Minoritis cœnobium ibi construxit Johannes Barrius, anno 1307.

Chore, al. de Choro S. Benedicti, M. B. Mariæ. Fundatum anno Dom. 1180, & Monachis repletum Cistertiensibus ex cœnobio de Nenay, aliàs Magio, apud Limericenses.

Fermoy, al. de Castro Dei, *M. B. Mariæ.* Fundatum an. Dom. 1170, Monachisque Cistertiensibus primò impletum è cœnobio Suriensi, posteà verò novâ Monachorum coloniâ, ex cœnobio Furnessensi, apud Lancastrienses in Anglia. Situm habet ad *Avenmore* flu.

Villa pontis Fermoiæ, al. Ballindroghed, P. B. Mariæ. Alexander filius Hugonis regnante Johanne fundavit, & prædiis ditavit, ut ex Charta fundationis liquet. Canonicis is replevit ex cœnobio S. Thomæ juxta Dublin.

Glanore, FC. Ord. Prædicatorum. Fundatur à familia de Rupe.

Inishircan, FC. Insula est maris (in sinu Baltimorensi) duobus milliaribus à litore distans, in qua Florentius O-Driscoll cœnobiolum Fratribus Minoribus de Observantia posuit 1460. Sunt qui à Der-

mitio

initio O-Driscoll fundatum a ferunt anno 1470. Hæc ora (obiter adnoto) copiosâ halecularum (quas Pil-chards vocant) piscaturâ admodùm celebris est, unde in Hispaniam exportantur.

Kilcre, FC. Cormacus filius Thaddæi mac Carty conventum O. d. Minorum fundavit an. 1478, a iis 1465, ac in Ecclesia ibidem ipse tumulatus est 1494.

Kinsalæ, FC. *B. Mariæ*. Robertus filius Richardi Balram cœnobium Carmelitis ibi posuit, regnante Edwardo 3.

Maur, al. de Fonte vivo. *M. B. Mariæ*. Fundatum ann. Dom. 1172, & Monachis Cisterciensibus repletum ex cœnobio Baltinglassensi. Dermitium Cormaci filium (de quo suprà fit mentio) fundatorem ferunt. Chrysostomus Henriques cœnobium *de Re in Hibernia*, inter cœnobia Cisterciensia enumerat. *Inch-Rie* opinor intelligit, quæ posteà cella fuit cœnobii Maurensis.

Morn, al. *Mora*, al. *Balline-mony*, *Pr. S. Johannis Baptistæ*. Ord. Militum Hospitaliorum. Alexand. de Sancta Helena vel fundator fuit vel primarius Benefactor, regnante Johanne.

Ross, al. Ross-Carbry, P. Ord. Canonicorum Augustinianorum. S. Fachnanus (de quo suprà diximus) primus fuit Abbas & fundator cœnobii ibidem, sub finem Seculi 6. Locus antiquitùs appellabatur *Rossailithri*, & magno florebat honore, ob antiquam ibi Musarum Sedem. Ad Austrum, Mare Vergivium propinquum cernitur.

Temolagi, FC. Fundatur Minoritis à Dom. Gulielmo Barrio, sub Edwardo secundo, vel, ut alii habent, à Cartæis. Conventum à Cregana hùc translatum ferunt. Bibliothecam loci, Campanile, Dormitorium & Nosocomium construxit Edmundus Cursæus Episcopus Rossensis, qui obiit 10 Martii 1518, & in Ecclesia hujus cœnobii sepultus est.

Tracton, al. de Albo tractu, *M. B. Mariæ.* Fundatum anno Dom. 1224, & Monachis Cisterciensibus repletum ex cœnobio de Alba Landa, apud Maridunenses in Wallia. Possessiones confirmavit Edwardus III.

Juxta Youghallam, FC. Mauritius filius Geraldi Minoritis cœnobium ad austrum Opidi extruxit, circa annum Dom. 1231. Obiit is 8 Maii

8 Maii 1257, habitu fratris Minoris suscepto,& inEcclesiâ ejusdem cœnobii tumulatus est. Is primus dicitur qui hunc ordinem in Hiberniam duxit.

Juxta Youghallam, FC.	Sedē hîc fixerunt Fratres Prædicatores ann.1268,vel, secūdùmClynnū,5 Calend. Augusti 1271.Thomā filium Mauritii fundatorē ferunt.

Limerick.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Limerici, P. B. Mariæ & S. Edwardi regis.	Simon Minor civis Limericensis Canonicis, ni fallor, Augustinianis posuit, regnante Johanne. Hujus loci Prior primam habuit vocem in electione annua Prætoris Limericensis.
Limerici, FC.	Donatus cognomento *Carbrac* O-BrienFratribusOrd. Prædicatorum fundavit anno 1227. In Ecclesia ibidem ipse tumulo conditus est an. 1241, cum statuâ ejus superimpositâ.
Limerici, FC.	*Ord.Minorum.* Fundatur à quodam è familia de Burgo,

go, regnante Henrico 3. Hîc sepultus est anno 1287, Dom. Thomas de Clare è Comitum Gloverniæ stirpe. Item filius ejus Richardus, anno 1318.

Limerici, MC. S.Petri. Donaldus O-Brien rex Limericensis, sub adventum Anglorum, construxit Monialibus nigri ordinis S. Augustini.

Any, Pr. S. Johannis Baptistæ. Gaufridus de Mariscis fundavit, regnante Johanne, Militibus Hospitalariis. Æneas O Hernan ultimus hujus loci Præceptor, ab Henrico 8 designatus est Episcopus Imelacensis, anno 1543.

Any, FC. *Ord. Eremitarum S. Augustini.* Fundatur sub Edwardo 2, à Johanne filio Roberti & aliis.

Athdaræ, al. Adaræ, M.S. Trinitatis. Hoc cœnobium constructum est fratribus Ordinis sanctæ Trinitatis de redemptione captivorum, pro fide Christiana, à Paganis incarceratorum, regnante Edwardo Primo Sedet ad Magium flu.

Athdaræ, FC. Johannes filius Thomæ primus comes Kildarensis, sub Edwardo secundo, fundavit, cœnobiũ ibidem ord. Eremitarum S. Augustini.

Athdaræ,

Athdaræ, FC.	Thomas Comes Kildarenſis & Johan.uxor ejus, anno 1464, regnante Edwardo 4, excitârunt conventum ord. Minorum de Obſervantia, ad ortum villæ.
Asketinæ, F.C.	Jacobus comes Deſmoniæ Minoritis conſtruxit an. 1420, (ad Delum flu.) prope Caſtrum ſuum de *Asketin*.
Ballinebraher, FC.	Ord. S.Franciſci.
Ballinegall, FC.	Ord. Prædicatorum, ex fundatione (uti ferunt) familiæ *de Rupe*.
Iniſcatte, al. Iniscathaig, Inſula Shenani flu. P.S.Senani.	Sanctus Senanus Epiſcopus cœnobium ibi conſtruxit Canonicis Regularibus, ſub finem Seculi 5. In eadem Inſula erat etiam olim Sedes Epiſcopalis, quæ poſt adventum Anglorum cathedræ Limericenſi unita eſt, ut ſuprà diximus, cap. 16. Spectabat nuper hæc Inſula ad Tuemoniam, ſive agrum Clarenſem, ſed nunc pars cenſetur Limerici.
Killociæ, al. Kilmallock, FC.	Sedem ibi fixerunt fratres Prædicatores, an.Dom. 1291.
Kilſhane, FC.	Ord. Minorum, vel, ut alii, tertii ord. S. Franciſci.

Monaſter-

Monaster-ne-Gallioch, M.C. S. Catharinæ.	Hoc cœnobium constructum est Monialibus ordinis S. Augustini juxta lacum dictum Loughgir.
Nenay, al. de Magio, M. B. Mariæ.	Fundatum anno 1148, aliis 1151, (ab O-Brieno ut putatur) ad Magium flu. & Monachis repletum Cistertiensibus ex cœnobio Mellifontis. Possessiones confirmavit Johannes rex Angliæ. Huic cœnobio annexa est Cella Fealensis, ad Fealum flu. in hujus & Kerriensis agri collimitio.
Rathkele, P. B. Mariæ.	Ord. Canonicorum Aroacensium.
Woney, al. Wetheny, M. B. Mariæ.	Theobaldus Walter Hiberniæ Pincerna fundavit, paulò ante exitum Seculi XII, & monachis Cistertiensibus implevit ex cœnobio Saviniacensi in Gallia. Regestum *Honoris* Richmondiæ in Bibliotheca Cottoniana (sub Faustina, B. 7.) fundatum vult 11. Kalend. April. 1205.

Tipperary.

Tipperary.

Loca & Tituli Dedicationum.	*Fundatores, Ordines & alia Antiquitates.*
Juxta Caſſeliam, M.B. Mariæ.	Hoc cœnobium **Hore Abbey** vulgò dictum Ciſtercienſibus poſuit David Mac-Carwill Archiepiſcopus Caſſelienſis, an. 1272, & Benedictinorum prædiis, quos è cœnobio *de Rupe Caſſel* (ſito prope Eccleſiam cathedralem S. Patricii Caſſeliæ) expulerat, ditavit. Ptocotrophium porrò, quod David le Latimer Miles leproſis Caſſeliæ conſtruxerat, eidem cœnobio conjunxit.
Caſſeliæ, FC.	David Mac-Kelly Archiepiſcopus Caſſelienſis fundavit Conventum ord. Prædicatorum anno 1243, Johannes Cantwell Archiepiſcopus itidem Caſſelienſis, ſub Henrico 6, reſtauravit.
Caſſeliæ, FC.	Cœnobium Ord. Minorum Caſſeliæ vulgò appellatur *Hacketi cœnobium*, utpotè à Dom. Gulielmo Hacketo fundatum, regnante Henrico 3.

Ardſnan,

Ardfinan, FC. Ord. S. Francisci.

Athassel, P.S. Edmundi Regis & Martyris. Prioratum (circa annum 1200) Canonicis Augustinianis extruxit Gulielmus de Burgo, è cujus posteris ibi sepulti sunt Walterus de Burgo comes Ultoniæ & Walteri filius Richardus, vulgò dictus *Comes Rufus*. Hic, anno 1326, ille, 1271. Johannes rex confirmavit possessiones 20 Aprilis 1205. Inter Priores clarus fuit Hubertus de Burgo, qui Episcopus evasit Limericensis anno 1223.

Cahir, al. Cahirdunesk, P.B. Mariæ. Galfridus de Camvil fundavit Canonicis Augustinianis, regnante Johanne.

Carrigæ, P. seu H. S. Johannis Euangelistæ. Gulielmus de Cantelo & Dyonisia uxor ejus filia Thomæ filii Antonii fundârunt Canonicis. Subjecta est posteà hæc domus Hospitali S. Thomæ *de Acon* Londini, ut ex Regesto dicti Hospitalis, in Bibliotheca Cottoniana, sub effigie Tiberii, C.V. intelligimus.

Clonaul, Pr. Primùm Sedes Militum Templariorum, posteà Hospitalariorum.

Clonmellæ, FC. Sedem ibi fixerunt Minoritæ anno 1269. Sunt qui Othonem de Grandisono hujus conventus fundatorem

datorem asserunt, Alii qui fundationem ascribunt O-pidanis, & alii, qui Geraldinis.

M.S. Crucis, ad Surium flu. filia Magii. Hoc cœnobium, in S. Crucis honorem, Monachis Cistertiensibus posuit Donaldus O-Brien rex Limericensis, circa annum 1169, vel ut alii habent, 1181. Possessiones confirmavit Johannes Dominus Hiberniæ & comes Moretoniæ.postea rex Angliæ. Hoc cœnobium subjectum est posteà in Capitulo generali, per Abbatem Clarevallensem, cœnobio Furnessensi in Anglia.

Fetherdæ, FC. Walterus Mulcot fundavit ibi conventum Ord. Eremitarum S. Augustini, assensu Mauritii Mac-Carwill Archiepiscopi Casselienfis, an.1306.

Galbally, FC. *Ord. Min rum*, O-Brien fundavit,in hujus & Limericensis agri collimitio.

Inchinemeo, al. Insula Viventium. *P.S.Hilarii, aliis, B. Mariæ.* Prior & conventus loci sedem tandē fixerunt Corballi, quæ non longè distat à dicta Insula Viventium. Fuisse olim in ea Insula, *capellam cui pauci Cœlibes, quos Cœlicolas vel Colideos vocant devotè deserviebant,*

viebant, tradit Giraldus Cambr. Topograph. Hiberniæ distinct 2, cap. 4. Sed posteà sedes fuit Canonicorum Regularium.

Inisslamaght, al. de Surio, Filia Magii, M. B. Mariæ.

Liber Statutorum ordinis Cistertiensium Hiberniæ Monasterium de Surio fundatum afferit anno 1159, cui astipulatur antiquus cœnobiorum illius ordinis Catalogus. Sunt tamen qui diù posteà Monachis Cistertiensibus erectum volunt à Donaldo O-Brien rege Limericensi, ac ab eo & Malachia O-Felan Desiæ Dynasta prædiis ditatum. Atqui probabilius videtur Monachos Suriënses, ab alia nescio qua sede eidem Surio fluvio apposita, hûc migrâsse, quàm sedem hîc primò fixisse: Nam in vitâ S. Malachiæ à Divo Bernardo (qui obiit anno 1153) descriptâ, Monasterii Suriensis fit mentio. Hoc cœnobium novâ Monachorum coloniâ, è cœnobio Furnessensi, in Lancastriâ, repletum est anno 1249.

Kilcoul, al. *de Arvi-campo, filia Jeripontis, M. B. Mariæ.*

Exemplar chartæ Henrici 3, qua confirmavit possessiones hujus cœnobii, Donaldum O-Brien Monachis Cister-

Cistertiẽsibus fundâsse prodit. Donaldum illum fortasse intelligit, de quo suprà fit mentio, & quem obiisse anno 1194 produnt Annales Hibernici. Contrà autem, jam dictus liber Statutorum Ord. Cistertiensis hoc cœnobium fundatum tradit anno 1200, sexennio scil. post mortem Donaldi, & Regestum *Honoris* Richmondiæ ann. habet 1209. De hac re, quid judicem nescio. Fortè quis suspicetur Donaldum, pro Donato ejus filio, qui floruit annis 1200 & 1209, transcriptoris incuriâ irrepsisse.

Kilcumin, P. seu C. SS. Philippi & Jacobi, & S. Cumini.

Philippus de Wigornia Benedictinis fundavit & Cellam fecit Monasterii Glastoniensis in Anglia. Sed prædiis à vicinis spoliatis non diurnavit.

Killinenallah, FC.

Conventus Ord. Minorum introductus est regnante Henrico 6.

Lurchoe, al. Lothre, P. S. Ruadani.

Ord. Canonicorum Augustinianorũ. S. Ruadanus primus Abbas & fundator loci obiit ibidẽ an. 584. Sunt qui asserunt manũ ejus Cantuariæ, in Ecclesia cathedrali, thecâ argenteâ deaurata asservatã fuisse, usq; ad tẽpora Hen. 8.

Lurchoæ, FC.	Walterus deBurgo comes Ultoniæ fratribus Prædicatoribus cœnobium ibi instituit anno 1269.
Moylagh, MC. S. Brigidæ.	Moniales nigræ ordinis S. Augustini.
Nenaghæ, FC.	*Ord. Minorum.* Fundatur regnante Henrico 3, à Kenedæis, vel (ut alii putant) à Pincernis. Capitulum Provinciale ibi habitum est anno 1344.
Juxta Nenagham, P. seu H. S. Johannis Baptistæ.	Theobaldus Walter Hiberniæ Pincerna fundavit & dotavit, circa annum 1200, ad sustentationem Canonicorum (Augustinianorum) & Infirmorum *ibidem Deo servientium.* Hoc cœnobium à nomine S. Johannis cui dicatum vulgò appellatur *Teach-eon* i. Domus Johannis.
Roscreæ, FC.	Bibiana vidua Mælronii O-Caroll cœnobium ibidem fratribus Minoribus instituit.
Thome, P. S. Donani, aliis, B. Mariæ.	Cella erat Prioratus Canonicorum S. Hilarii de Insula Viventium, ubi S. Donanus ut Patronus olim colebatur; fortè loci fundator.
Tipperariæ, F. C.	Conventus Ord. Eremitarum S. Augustini introductus est regnante Henrico 3.

Thurles,

Thurles, FC	Ibi cœnobium erat fratrum Ord. B. Mariæ de Monte Carmel. quod à Pincernarum sive Butlerorum familia extructum ferunt.

Kerry.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Aghamore, P.	Ord., (ut fertur) Canonicorum Augustinianorum.
Ardfertæ, al. Ardartæ, FC.	Fitz-Mauritii Majores Baronis Kerriæ fundârunt ibi conventum Ord. Minorum. Hi originem suam ad Reimundum *Crassum* referunt, de quo suprà fit mentio.
Balli-ne-scelig, al. de Monte *S. Michaëlis.*	*Ord. Canonicorum Augustinianorum.* In una è Scelegis Insulis (quæ hinc aliquot milliaribus distant) antiquum erat cœnobium S. Michaëli Archangelo dicatum, cujus meminit Giraldus Cambrensis, Topograph. Hibern. distinct. 2. cap. 30. De primo Conditore, non habeo quod dicam. Flanum *Mac Cellach*, Abbatem *S*celichensem obiisse 885.

885. docent Annales cœnobii Inisfallenfis. Cœnobium verò tranſlatum eſt poſteà ad locum in Continente commodiorem, prope ſtationem de *Balli-ne-ſcelig*.

Inisfallen, al. Inis-fathlen, in lacu Lean *P.* S. Finianus cognomento leproſus fundavit poſt medium ſeculi 6. De eo vid. Johan. Colgani Acta Sanctorum Hiberniæ, ad 16 Martii. Inſula ipſa arbutis abundat. Fructus arboris ab incolis vulgò the Cane Apple, i. pomum Cadomenſe dicitur, ſed *Unedo Latinè, quòd unum tantùm eſſe expediat, noxio & inutili ejus eſu.* Sic Had. Junius.

Irrialagh, juxta lacum Lean, *FC. S. Trinitatis.* Donaldus filius Thaddæi Mac-Carty Minoritis fundavit anno 1440 & reſtauravit 1468, ipſo nimirùm anno quo mortem obiit.

Killagha, al. de Bello loco, *P. B. Mariæ.* Ord. Canonicorum Regularium. Galfridus de Mariſcis ſub Johanne rege fundavit. Sedet prope Mangium flu.

Liſlaghtin, FC. Johannes O-Conner fundavit ibidem anno 1478 conventum Ord. Minorum de Obſervantia. Locus nomen habet à S. Lactino Abbate, qui deceſſit anno Dom. 622.

Odorney, al. Kirieleyson, *filia Magn, M.*	Hoc cœnobium Ordinis Ciltertiensis initium sumpsit anno 1154. Hîc sepultus est anno 1186, Christianus illustris ille Episcopus Lismorensis, qui húc se contulit, cùm terrena aversatus, aliquot ante obitum annos, episcopatu se abdicâsset.
Rath-toy, M. SS. Petri & Pauli.	Primò Hospitale fuit S. Johanni Baptistæ dicatum, à *Fratre Gulielmo* constructum, & à Meilero filio Meileri confirmatum, regnante Johanne, posteà in Monasterium Canonicorum Regularium Ord. Aroacensis conversum.
Traleiæ, FC.	Johannes filius Thomæ (Geraldinus) fundavit ibi conventum Ord. Prædicatorum anno Dom 1243. In Ecclesia hujus conventus ipse & Mauritius filius (à Mac-Cartio occisi) sepulti sunt anno 1261.

Clare, olim Tuemonia.

Loca & Tituli dedicationum.	Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.
Clare, al. Kilmony, al. de Forgio, M. SS. Petri & Pauli.	Donaldus O-Brien rex Limericensis construxit ibi cœnobium Canonicis Augustinianis, ad Forgium flu. unde quandoque dictum Monasterium *de Forgio.*
Corcumro, al. de Petra fertili, *M. B. Mariæ.*	Donaldus antedictus fundavit Monachis Cistertiensibus anno 1194, vel, secundùm alios, filius ejus Donatus *Carbrac* anno 1200. Filia fuit Monasterii Suriensis. Hoc cœnobium subjectum est posteà cœnobio Furnessensi apud Lancastrienses in Anglia. Huic etiam Monasterio annexa est cella de Kilsonna al. Kilsane.
Inis, al. Inis-Cluanruada, FC.	Donatus *Carbrac* O-Brien, circa annum 1240, Minoritis, magnâ, elegantiâ, excitavit, ad Forgium flu.
Inis-catte, P. S. Senani.	De hujus cœnobii Origine, vid. quæ suprà dicta sunt in Limerico.

Inis-neganangh, i. Insula Canonicorum, P.	Ord. Canonicorum Augustinianorum. Donaldus O-Brien rex Limericensis vel fundator fuit vel restaurator cœnobii ibidem. Insula ipsa Shenano flu. jam in immensum aucto circumfunditur.
Kil-Oen, MC. S. *Johannis Baptistæ*.	Idem Donaldus, cœnobium ibi construxit Monialibus Ord. S. Augustini.
Quinchy, FC.	Hunc conventum Ord. Minorum fundavit Maconus *Mac-Nemarra*, anno 1433.

PROVINCIA CONATIÆ

GALVVAY.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Juxta Galviam, FC.	Gulielmus de Burgo Minoritis fundavit anno Dom. 1296, in Insula S. Stephani, extra muros urbis. In Ecclesia hujus conventus, sub uno eodémque marmore, humati jacent duo Archiepiscopi Tuamenses, Mauritius de Portu, (cujus nomen ob-

ob eruditionem celebre eſt) ejuſque ſucceſſor Thomas Lalæus, uterque ejuſdem ordinis.

Juxta Galviam, FC.

Ord. Prædicatorum, filia Conventus Athenrienſis. Locum conceſſiſſe dicuntur Canonici ordinis Præmonſtratenſis Tuamæ.

Juxta Galviam, FC.

Conventus Ord. Eremitarum S. Auguſtini Galviæ initium ſumpſit ex largitione Opidanorum. Hunc locum conventum *Calvienſem* perperàm appellat Nicolaus Cruſenius, in Monaſtico Auguſtiniano edito 1623. Sed de cæteris hujus Provinciæ cœnobiis Auguſtinianis, craſſiùs plerúmque errat, uti poſteà patebit, quando de Conventu Ardnarienſi agemus.

Aghrim, vel Eachraim, P.S. Catharinæ.

De vetuſtate hujus cœnobii, nihil certi quod dicam occurrit. Sunt qui à Butlerorum familia fundatum aſſerunt: At quàm verè neſcio. Hîc Canonici fuerunt Auguſtiniani.

Aran, al. Arnna-namh, i. Aran Sanctorum, M.

Hæc inſula, quæ jacet in Oceano inter extremos Conatiæ & Momoniæ fines, olim ad Momoniam ſpectabat; Sed hodiè vulgò pars cenſetur agri Galvienſis. Hîc S. Endeus

Abbas

Abbas circa an. Dom. 480, Monasterium Canonicorum Regulariũ construxit, Ængusa Natfraici filio rege Momoniæ Insulam concedente.

Athenriæ, FC. Milerus de Bermingham loci dominus cœnobium ibi fundavit fratribus Prædicatoribus anno Dom. 1241. Obiit is in Momonia, non procul à Casselia, unde corpus Athenriam deportatum, ibi in Ecclesia dictorum fratrum tumulatum est. In eadem Ecclesia plura sunt etiam sepulchra Episcoporum Duacensium & aliorum, Sed memorandum imprimis illud Gulielmi Berminghami Archiepiscopi Tuamensis filii dicti Mileri, parieti inditum, ab aquilonali parte summi altaris.

Ballinehinch, FC. Fundatur ibi à Flaghartæis cœnobium ordinis (ni fallor) Carmelitani.

Clare, al. Clare-yndowl, FC. Johannes de Cogan magnis expensis Minoritis extruxit, circa annum Dom. 1290, ad 4 à Galvia lapidem.

Clonfertæ, ad Shenanum flu. M. B. Mariæ de Portu puro. S. Brendanus Abbas Finlogæ filius posuit anno 558. In hoc & in aliis à se fundatis cœnobiis, tribus Monachorum millibus præfuisse dicitur,

dicitur, qui manuum suarum laboribus, victum sibi comparabant. Propriam is condidit regulam, quanquàm successores ejus demùm normam susceperint S. Augustini.

Clonkeen-Kerril, FC. S. Trinitatis. Thomas O-Kelley Episcopus Clonfertensis (posteà Archiepiscopus Tuamensis) Ecclesiam parochialem ibidem concessit fratribus tertii ordinis S. Francisci de pœnitentia, ad rogatum Davidis & Johannis Mulkerrill illius ordinis Professorum, circa annum 1435. Eugenius 4 confirmavit donationem anno 1441. Huic ordini constructa sunt etiam posteà cœnobia apud Cowlevernoge, Templemoyle-Killtullagh & Beagh.

Clontuoskirt, P. Ord. Canonicorum Augustinianorum. *Boadanum de Cloantuaiscert* obiisse anno 808 (qui nobis 809) produnt Annales Ultonienses. Hujus cœnobii is Abbas fuit (opinor) & Conditor.

Crevabane, FC. Ordinis Carmelitarum, ni fallor.

Dunmore, FC. Ordinis Eremitarum S. Augustini. Fundatur à Berminghamis Athenriæ Dominis.

Enaghdunæ,

Enaghdunæ, al. Enaghcoin, MC. B. Mariæ. S. Brendanum Monialibus ibi cœnobium instituisse liquet, iisque Abbatissam præfuisse sororem suam Brigam. Monialibus ordinis Aroacensis Ecclesiam ibidem, *cum villa de Kelgel*, confirmavit Cœlestinus III, 4 Calend. Martii anno 1195. Sedet prope lacum *Curb*.

Enaghdunæ, M. B. Mariæ de Portu patrum. Hoc cœnobium forte idem est cum eo Ord. Præmonstratensis, quod Johannes *le Paige* appellat Monasterium *Kilvainenasense filiam Tuamensis, Enechtunensis diœcesis*. Sed à quo erectum non reperi.

Kaltragh-ne-Pallice, FC. Ord. Fratrum B. Mariæ de monte Carmel.

Kilbought, FC. Fundatur à familia Walæorum. Sunt qui fratres tertii ordinis S. Francisci ibi sedem fixisse asserunt.

Kilconnell, FC. Gulielmus Kellæus Minoritis construxit an. 1414.

Kilcarbain, FC. B. Mariæ. Thomas de Burgo Episcopus Clonfertensis (Capituli sui assensu) concessit fratribus tertii ordinis S. Dominici capellam B. Mariæ de Kilcarbain, ad rogatum Johannis fitz Rery & confratrum dicti ordinis. Eugenius 4 confirmavit 4 Idus Martii 1444.

Kilcreunata

Kilcreunata al. de Casta silva, MC.

Carolus O-Conner à manu rubra, vulgò *Crovderg* cognominatus Monialibus S. Benedicti instituit, circa annum 12 0. Huic cœnobio annexæ sunt posteà cellæ de Inchmean & Ardcarn, hæc in agro Roscomanensi sita, illa, in Maionensi.

Kil-mac-duac, al, de Petra Duacensi M.

Ord. Canonicorum Regularium; Sunt qui originem ascribunt S. Colmano filio Duaci primo Episcopo Duacensi, Seculo 6, Alii, qui Mauritio cuidam ejusdem sedis Episcopo. Situm habet prope lacum qui mensibus æstivis pleràque aquas suas exorbet, hybernis verò, evomit. Harum ideoque voragines itinerantibus periculosæ sunt, dùm compendia in æstate sectantur.

Kinalekin, Pr.S. Johannis Baptistæ.

Ord. Militum Hospitalariorum.

Kinalekin, FC.

Ord. Minorum.

Knoc-moy, al. de Colle Victoriæ, *filia Buellii, M. B.Mariæ.*

Supradictus Carolus *Crovderg* fundavit Monachis Cistertiensibus anno 1189, aliis 1190, in victoriæ memoriam, quæ eo loci feliciter ei cessit. Obiit is 5 Calend. Junii anno 1224, in hoc cœnobio tumulatus, habitu Cisterti-

Cisterciensis Monachi priùs suscepto. Huic cœnobio annexa est posteà cella de Cleary, in insula Maris eiusdem nominis, apud Maionensès.

Ad Lough-reogh, FC. B. Mariæ. Richardus de Burgo comes Ultoniæ Carmelitis posuit circa annum 1300.

Milick, FC. Ord Minorum. Fundatur ab O-Maddeno, ad ripam Shenani flu. quo hybernis mensibus circumfunditur.

Monaster-O-Gormogan, al. de Via nova, *M.B.Mariæ.* Hoc cœnobium Canonicis Augustinianis fundavit quidam è familia O-Gormoganorum.

Portumnæ, FC. Cœnobium Dominicanis ibi construxit O-Maddenus, ad Shenanum fluvium.

Rosserelly, FC. Cœnobium ibidem quidam ex familia Gannardorum construxit anno 1498. Ord. Minorum de Observantia.

Slewshancogh, FC. Ord. Minorum.

Tea-Sassin, iuxta Athenriam, FC. Cœnobiolū fratribus tertii Ordinis S. Francisci de pœnitentia ibi extructum est, circa tempus Henrici 7. *Tea-Sassin* i.e. Domus Saxonum (ita Hiberni Anglos vocant) Britannicam sapit originem, *Tuy* Britannis domum

domum significat, sic Menevia illis, Tuy Dewi, i. Domus Devi, sive Davidis dicitur, à S. Davide sc. qui sedem Archiepiscopalem, ab Isca Legionis, illùc transtulerat.

Tuamæ, M.S. Trinitatis.

Aubertus Miræus in Chronico ordinis Præmonstratensis cœnobium S. Trinitatis diœcesis Tuamensis filiam appellat Steinfeldiæ in Podolia, & perperàm posteà factam asserit *Ecclesiam Cathedralem*. Johannes *le Paige* in Bibliotheca ejusdem ordinis, filiam vocat ipsius cœnobii Præmonstratensis. Christianus O-Lachnan Abbas loci naufragio periit, in mari Hibernico, anno 1251. Cœnobium erectum videtur sub exitum Johannis Regis, vel sub initium Henrici 3.

Tuamæ P. seu H. S. Johannis Baptistæ.

Tirdelvacus O-Coner rex Hiberniæ posuit circa annom 1140. De ordine, nihil traditum reperi.

Mayo,

Mayo.

Loca & Tituli Dedicationum.	Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.
Mayo, al. Magio, M. S. Colmani.	S. Colmanus Episcopus Lindisfarnensis, abdicato Episcopatu, in Hiberniam rediit anno 665, ubi in Monasterio Magionensi, à se constructo, Anglos (inter quos fuit S. Geraldus) collocavit, unde locus olim dicebatur *Magio-na-Sasson*, id est, *Magio* Saxonum. Canonici hujus cœnobii Ordinis fuerunt Augustiniani.
Annagh, C.	Walterus filius Thomæ de Burgo fundavit cellam quandam ibidem, sed cujus fuerit ordinis non certò constat. Sunt qui putent ordinis fuisse S. Francisci, alii qui ord. Canonicorum regularium S. Augustini & cellam fuisse cœnobii de Cong. His ego assentior.
Ballinrobæ, FC.	Ord. Eremitarum S. Aug. Meminit conventus de *Roba* Regestum cœnobii Prædicatorum Athenriæ, ad annum

num

num 1337, Sed à quo vel quando fundatus fuerit, non traditur. Ejusdem ordinis fuerunt conventus de Belahaunes & Borriscarra, De quibus nihil præterea comperi, nisi quod fama tenet quendam è familia de Angulo fuisse fundatorem cœnobii de Belahaunes.

Ballinsmale, FC. B. Mariæ.

Cœnobium Ordinis Carmelitarum fundatum à familia Prendergastorum.

Ballintobber, al. de Fonte S. Patricii, M.S. Trinitatis.

Carolus O-Coner cognomento *Crouderg* fundavit & dotavit, ac Canonicis Regularibus Ord. S. Augustini implevit, quibus Abbatem præfecit Brictium Imakin, anno 1216. Hujus cœnobii proles fuit & cella Prioratus de Crosś, de quo ita Regestum Ballintobberense, *Notandum quod Abbas de Fonte creari Priorem facit in filiali Ecclesia quæ Cross dicitur in cantreda de Irris: Ad cujus creationem, dicta filialis Ecclesia, post receptum Rosetum, tenetur Matrici Ecclesiæ de Fonte, ad ipsius fabricam, ad 20 solidos & 12 denarios, & anno quovis posteà, ad 3 uncias.*

Boghmoynen, FC.

Tertii ordinis S. Francisci.

Borisoole, FC.

Cœnobiolum ordinis Prædicatorum

dicatorum fundatum à Pincernarum five Butlerorum familia.

Cong, *M. B. Mariæ*. Hoc cœnobium Canonicis Auguftinianis pofuit Donaldus Ædi five Hugonis filius, Amirachi nepos rex Hiberniæ, anno 624, prope *Curbum* lacum. Ibi S. Fechinus aliquandiù Abbas præfuiffe dicitur.

Crofs, *al.* de Cruce, *C. B. Mariæ*. De hâc Cellâ, vid. quæ fuprà dicta funt, ad Monafterium de Balllintobber.

Moyen, *FC.* Nehemias O-Donachou Ord. Minorum de Obfervantia hoc cœnobium fuó ordini inftituit anno 1460; cujus ordinis is fuit poftea Vicarius Provincialis in Hibernia. Sedet ad Moyum fl. Adamnano, Modam, Girald. Cambrenfi, Moadum.

Murisk, *FC.* Ord. Eremitarum S. Auguftini fundatur ad radicem montis vulgò dicti *Cruach-Patric* (Jocelino *Cruachan-aigle*) à familiâ (ut ferunt) O-Maliorum. *Cruc* Britannis collem vel montem fignificat, ut è Nennio liquet, & idem denotat hîc *Cruac*.

Orlare, *FC*, Ibi conditũ ferunt à quodam è familiâ de Angulo

aliàs *Nangle* Conventum ord. Prædicatorum.

Rathbran, prope Mare, FC.

Sedem hîc primò fixerunt fratres Prædicatores anno 1274, ut è Chronico illius ordinis liquet. Sunt qui cœnobium conditum afferunt à familia de Exonia.

Rofferick, FC.

Tertii ord. S. Francifci.

Strade, juxta Athlethan, FC.

Jordanus de Exonia Athlethanæ Dominus, vel (ut alii habent) Jordani filius, ad rogatum Bafiliæ uxoris fuæ filiæ Domini Mileri de Bermingham locum dedit fratribus Prædicatoribus, in quo anteà habitabant fratres Minores, ut ex Regefto domus fratrum Prædicatorum Athenriæ intelligimus. Dominicanos hîc fedem primò fixiffe anno 1252, docet Chronicon illius Ordinis. Ex Anglica hac familia de Exonia (obiter annoto) quæ magni olim fuit nominis in hoc tractu, multi nunc, Hibernico more, *Mac-Jordan*, id eft, Jordani filii appellantur.

Ro*fcoman*.

Roscoman,

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Ross-comani, vulgò Roscoman, *M.S. Comani.*	Ut Monasterium Canonicorum Regularium sic ipsum Opidũ nomen & originem debet S. Comano, qui claruit anno Christi 550. Edwardus Primus Rex Angliæ terram *de Rathbrenin* cum Priore & conventu S. Comani permutavit, pro *Lisnenerny*, &c. anno 1282.
Roscomani, *FC.*	Felimus al. Fedlimidus O-Conner construxit ibi cœnobium fratribus Ord. Prædicatorum anno 1253, & in Ecclesia ejusdem conventus sepultus est 1265. Huic cœnobio cellulæ quædam ejusdem ordinis annexæ fuerunt. Sunt qui asserunt Fratres Minores sedem etiam Roscomani fixisse anno 1269. Opidum (obiter adnoto) Castro firmavit Robertus de Ufford Hiberniæ Justitiarius, expensis Henrici 3 Regis Angliæ.

Athlonæ, P.S. Petri.

In ea parte Athlonæ quæ agri censetur Roscomanensis, Monasterium erat S. Petro, aliis, SS. Petro & Benedicto dicatum, quod in *Tabula Procurationum & Noxalium* Ecclesiæ Elphinensis, appellatur Monasterium *de Innocentia*, Ordinis fuit vel Benedictini, vel Cistertiensis, puto quidem posterioris. In Monachorum fundo extructum est Castrum Athlonæ, sub Johanne Rege, Ideóque contulit iis Rex *decimas expensarum Castri*, anno 1214, ut ex Archivis Turris Londinensis constat.

Bealaneny, FC.

Ord. Minorum.

Boyl, ad Buellium flu. Filia Mellifontis, *M.B.Mariæ.*

Ordinis Cistertiensis. Habitatio prima Monachis Buelliensibus assignata est Grellechdinæ anno 1148, 16 Augusti, ubi primus præfuit Abbas Petrus O-Morda, qui paulò posteà Episcopus evasit Clonfertensis, & tandem in Shenano flu. submersus est 6 Cal. Januarii 1171. Edanus O-Maccain Abbas secundus Dromconaidam, conventum transtulit, & successor ejus Mauritius O Dubhai, cùm biennnio tantùm Dromconaidæ

naidæ præfuiſſet, Monachos primùm Buinfiniam, deinde poſt duos annos & ſex menſes, Buellium tranſtulit, anno, ſecundùm Annales Conatienſes, 1161, ſecundùm alios perperàm, 1151, ac ibidem mortem obiit anno Dom. 1174. E ſucceſſoribus ejus, non pauci ad Epiſcopatus aſſumpti ſunt. Sed inſtituti non eſt mei hîc enumerare.

Clourahan, FC. Fundatum ferunt fratribus tertii ordinis S. Franciſci, ab *O Conner Roe*, ſive Rufo, circa tempus Henrici 7.

Clonſhanvill, FC. Conditum ferunt fratribus Dominicanis, à *Mac-Dermot Roe*, ſive Rufo.

Clontuoskirt, *al.* Clontuoskirt-natin, M. Hoc cœnobium Canonicorum Auguſtinianorũ fundavit S. Faithlecus. Sedet non procul à Shenano flumine, in Baronia de Ballintobber.

Dorhan, P. Canonici Auguſtiniani ibi primò collocati deducti ſunt ex cœnobio Roſcomanenſi, O-Connoris locum concedentibus.

Elphinæ, FC. S. *Patricii*. Cornelius Epiſcopus Elphinenſis Eccleſiã parochialem S. Patricii ibidem Fratribus Minoribus conceſſit, ante annum Dom. 1450.

Inchemacnerin P. Hæc Insula sita est in lacu dicto *Loughke*, à quo Buellius flu. excipitur. In ea fundatum est olim cœnobium Canonicorum Regularium, fortè idem cum eo quod scriptor vitæ S. Columbæ appellat *Eas-macneirc, ad Buellii fluminis ostium*, ubi dictus Columba Monasterium extruxit, cui Dachonnam aliàs Mochannam abbatem præfecit. Sed de hac re quærant alii. Hoc cœnobium unico milliari distat à cœnobio Buelliensi.

Inchmore, in lacu Riensi, P. Ord. Canonicorum Augustinianorum. Fortè S. Liberius filius Losseni, cujus memoria ibi celebris, fundator fuit.

Kilmore, P. B. Mariæ. Conus O-Flanagan fundator fuit & primus Prior anno Dom. 1232. Præfuit ibidem usque ad an. 1249, quo obiit 7 Kalend. Maias. Hic Prioratus Canonicorum ord. S. Augustini situm habet prope Shenanum fluvium.

Kilaraght, MC. Hoc cœnobium Monialium idem est (ni fallor) cum eo quod S. Patricius construxisse & S. Athractæ virgini donâsse fertur.

Knockvicar, FC.

Randon, *al.Teaeon*, *vulgò* S.Johns, *P.S. Johannis Baptistæ.* Ordinis Militum Hospitalariorũ, aliis; Cruciferorum. Fundatur regnante Johanne, ejusque uti creditur jussu, Philippus de Angulo magnus fuit Benefactor, sub Henrico 3. Sedet ad lacum Riensem, in Baronia de Athlone. Ibi olim Opidum erat cum Castro munito, nunc cadaver duntaxat visitur, adeò verum est illud Rutilii,

Non indignemur mortalia corpora solvi,
Cernimus exemplis Oppida posse mori.

Towemona, FC.

In Insula S.Trinitatis de Loughkea, *M.S.Trinitatis.* Cœnobium ibi instituit Canonicis ordinis Præmonstratensis (vulgò dictis Canonicis albis) Clarus Mac-Mailin Archidiaconus Elphinensis, circa annum 1215. Obiit is sabbatho Dominici Pentecostes 1251, & in Ecclesia illius cœnobii sepultus est, ut ex Annalibus Conatiensibus intelligimus.

Tuilsk, FC. Hoc cœnobium ord. Prædicatorum à Dowellorum familia fundatum fertur. Sunt verò qui ab O-Connoris positum asserunt.

Sligo.

Loca & Tituli dedicationum.	Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.
Sligoæ, FC.	Mauritius filius Geraldi construxit ibi cœnobium ordini Prædicatorum, an. 1252. Villam porrò Castro firmavit.
Akeras, al. Kilmaltin, P.	Ordinis Canonicorum Augustinianorum, nescio an idem cum cœnobio *de Echrois*, cujus Abbas fuit & Fundator S. *Molaisse*.
Ardnariæ, FC.	Hic conventus ordinis Eremitarum S. Augustini situs est in hujus & Maionensis agri collimitio. Nomina cœnobiorum hujus ordinis in Provincia Conatiæ, mirè distorquet Nicolaus Crusenius, in Monastico Augustiniano: Nam hunc locum appellat conventum *Arnacensem*, pro Conventu Bealahaunensi, habet *Belusamensem*, pro Ballinrobensi, *Valla-auronensem*, pro Benadensi, *Benefadiensem*, pro Borriscarrensi, *Burgesquerensem*, pro Donmo-

Donmorensi, *Dominensem*, pro Galviensi, *Calviensem*, & pro Muriskensi, *Morasquerensem.*

Balli-Assadara, al. Assadara, *M. S. Fechini.* S. Fechinus fundavit Seculo Christi VII, Canonicis Augustinianis. Ibi nonnunquàm, sed plerúmque Fouræ præfuit Abbas, ubi & è vitâ migravit 20 Januarii anno 665.

Juxta Ballimot, FC. Ibi, necnon apud *Court*, extructa ferunt cœnobiola fratribus tertii ordinis S. Francisci, Prius, à familia *de Mac-Donogh*, Posterius, à familia *de O-Hara.*

Ballindown, FC. Ord. Prædicatorum, fundatur à familia de *Mac-Donogh.*

Benada, FC. Ord. Eremitarum S. Augustini.

Kilamoy, al. Athmoy, & Kilras, C.S. Trinitatis. Has cellas cœnobii S. Trinitatis de *Loughkea* extruxit Canonicis Præmonstratensibus, Clarus Mac-Maillin Archidiaconus Elphinensis (de quo suprà diximus) circa an. 1233.

Knockmore, FC.

Teach-Temple, i. Domus Templi, *Pr.* Templarii milites hîc sedem fixerunt, regnante Henrico 3, Sed eorũ ordine suppresso, sub Edwardo 2, facta

cta est Præceptoria Equitum Hierosolymitanòrum.

Letrim.

Loca & Tituli dedicationum.	*Fundatores, Ordines & aliæ Antiquitates.*
Cruleagh, al. Balli-ruark, FC.	Margareta uxor Eugenii Ruarki posuit anno 1509, Ordini Minorum de Observantia.
Moyhil, al. Moethel, P.B. Mariæ.	S. Manchenus Abbas fundavit Seculo Christi septimo. Idem fuit opinor cum Manchino Abbate *de Menedrocaid*, cujus obitus ab Historicis Hibernicis ad annum refertur 651, vel 652. Canonici ejus cœnobii ordinis fuerunt S. Augustini.

Corollarii loco, adjecimus hîc Catalogum Abbatum & Priorum, qui ante tempus Suppressionis Cœnobiorum, sub Henrico 8, (quandò summoniti) loca suffragiaque habuerunt inter Proceres, in Comitiis Parlamentariis. Ad fixum verò eorum numerum quod attinet, longè minorem fuisse, ex Archivis liquet.

Abbates	Mellifontis. S. Thomæ juxta Dublin. B. Mariæ juxta Dublin. Baltinglassæ. Jeripontis. Tinternæ. Douskæ. Tractonæ. Donbrodiæ. Magii, al. Nenai. Wetheniæ. Rosglassæ, al. M. S. Evini. Bectiffæ. Rathtoæ.	*Priores*	S. Johannis Hierosolymitani. S. Trinitatis Dublin. S. Petri novæ villæ juxta Trim. Conallæ. Kenlisæ, in Offoria. S. Patricii de Duno. Omniũ Sanctorum Dublinii. S. Edmundi Athassel. Killaghæ. B. Mariæ Lovidiæ, al. Louthæ.

Hactenùs de Cœnobiis Hiberniæ. Jámque ut caput hoc claudamus, notandum nos consultò hic prætermisisse, (ut quæ extra callem) Collegia Presbyterorum secularium, Cantarias, Nosocomia leprosorum, necnon Ptocotrophia pauperum & infirmorum, qùibus non præfuerunt Priores, ex ordine aliquo monastico.

CAP.

CAP. XXVII.

De Coloniis ex Anglia & Wallia in Hiberniam emissis, tempore Henrici II, Deque terris iis concessis.

HIberniâ Anglici juris factâ & declaratâ, Rex Henricus II, Provincias ibi & Regiones peramplas distribuit, inter eos qui in ea subjuganda, fortiter se gesserant. Agmen ducit Richardus cognomento Strong-bow, quòd arcu intenso uteretur, Giraldo Cambrensi, Comes Striguliæ dictus, aliis, Penbrochiæ; Sed in chartâ quâ concessit Viviano *de Cursun* & hæredibus *terram de Ratheny* (prope Dublinium) *sicut eam Gilcolmus priùs habuit*, nominatur tantùm *Comes Richardus filius Comitis Gisleberti*, sine ulla alia adjectione. Is, ex pacto cum Dermitio rege Lageniæ, in cujus auxilium, Hiberniam copiis aggressus est anno 1170, Evam Regis filiam & hæredem uxorem duxit. Nuptiis celebratis, Comes ejusque uxor, (ut suprà diximus Cap. 24,) Dermitii hæredes publicè Waterfordiæ fuerunt declarati. Non diù posteà, quamprimùm scil. Henrico Regi Comitis successus innotuit, metuens ille quonam hæc res tandẽ evaderet, omnes subditos suos, ex Hibernia, ad diem statutum, edicto revocavit, cæterosque prohibuit, nè commeatum aut milites in Hiberniam exportarent. Comes, de edicto certior factus, re popularibus communicatâ, eorum consilio, Reimundum cum literis officii plenis, ad Regem, tùm in Aquitania agentem, misit,

misit, quibus quicquid in Hibernia habuit, Regi se paratum resignare professus est. Anno sequenti, dùm victorias suas prosequeretur, Wexfordiæ obviam factus est Hervæo de Monte-Marisco, tum nuper ab Henrico Rege, ad eum misso, cum mandato, ut sine ulla cunctatione, in Angliā ad Regem proficisceretur. Comes, hoc nuncio accepto, quantâ potuit celeritate, navem conscendit, & in Angliam trajiciens, ad Regem profectus est, tunc Newnhamæ agentem, in comitatu Glocestrensi, cum exercitu, quem ad expeditionem Hibernicam paraverat. Ibi postquàm omni submissione, quicquid vel uxoris jure, vel bello partum habuit, Regi per chartam transcripsisset, in gratiam receptus, totam Lageniam ab eo, beneficiario jure tenendam recepit, Civitate Dublinii & Cantredis adjacentibus, cum villis maritimis & castellis quibusdam exceptis. Exemplar chartæ ab Henrico 2 ei concessæ, (quod sciam) non extat, Sed apographum confirmationis chartæ à Johanne Rege concessæ Gulielmo Mareschallo comiti Penbrochiæ, qui Isabellam filiam & hæredem Comitis Richardi duxerat, habetur in Rot. chart. ann. 9 Johannis, penes custodem Archivorum Arcis Londinensis.

Videamus jam Distributionem, à Comite Richardo factam, præter amplissimas eas possessiones quas sibi suisque hæredibus reservavit. Eamque hîc apponemus ex Mauritio Regano, qui tum vixit, & de rebus sui temporis Historiam conscripsit, unà cum additis nonnullis ex Archivis & authoribus fide dignis, *Dedit Comes* (sic Reganus) *Reimundo le Gros* (sive Crasso qui Basileam sororem comitis duxerat)

duxerat) *Fothert, Odrone & Glascarig, Hervæo de Monte-Marisco, Obarthy, Mauritio de Prendergast, Fernegenelan, quæ posteà concessa est Mauritio filio Godeberti, Sed quomodò obtinuerit* (ait Reganus) *nescio, Meilero filio Henrici, dedit Carbriam*, (Baroniam eam scil. quæ hodiè pars est agri Kildarensis) *Mauritio filio Geraldi, Naasam O-Felin, à Mackelano anteà occupatam, & Wicklo.* Mauritio eo non diù posteà Wexfordiæ defuncto, Johannes tunc Dominus Hiberniæ & Comes Moretoniæ Gulielmo filio dicti Mauritii confirmavit *Cantredum terræ, quem Mackelanus tenuit, illum scil. in quo villa de Naas sita est, quem Comes Richardus dedit Mauritio patri ipsius Willielmi.* Ita charta. Habetur in Rotulo Communium placitorum an. 10 Henrici 6, in turri Berminghamianâ Dublinii. Pergit Reganus, *Waltero de Ridelesford dedit terras de Omorthy, Johanni de Clahul, Mareschalciam Lageniæ, & terras inter Aghavoam & Lechlinam, Roberto de Bermingham, Ofaly, & Adamo de Hereford, largas possessiones.* Quæ fuerint illæ possessiones, docet Regestum antiquum cœnobii S. Thomæ Dublinii, ubi de Comite & Herefordio sequentia traduntur, *Posteà Lageniâ perquisitâ, erat quidam Juvenis cum eo,* (Comite sc.) *quem multùm dilexit, & dedit eidem, pro servitio suo, terras & tenementa subscripta*, viz. *Tenementum de Saltu Salmonis* (unde Baronia de Salt in agro Kildarensi nomen accepit) *Cloncoury, Kille, Houterard & Tenementum de Donning, cum omnibus suis pertinentiis. Idem verò Adamus perpendens, quod non potuit solus dicta tenementa tenere & defendere, misit ad partes Angliæ, & fecit venire ad se duos fratres suos seniores,*

viz.

viz. *Johannem & Richardum de Hereford, qui venientes ad ipsum, dedit Johanni fratri suo Tenementum de Kille, Kildroth, Clonshanbow & Mainay, cum omnibus pertinentiis, scil. Okey. Item dedit alteri fratri suo Richardo, Donning in Otyny, cum omnibus suis pertinentiis. Idem in manu sua retinuit Saltum Salmonis, cum omnibus pert nentiis suis, scil. Cloncoury, Oweterard, Castrum munitum, cum cæteris.* Sic Regestum. Vidi prætereà chartam dicti Comitis, quâ concessit huic Adamo *dimidiam villam de Achebo, & totum Cantredum terræ in quo villa sedet,* &c. *Miloni filio Davidis* (sic iterum Reganus) *uni è præcipuis amicis, dedit Overk in Ossoria, Thomæ le Fleming, Arde, Gilberto de Borard, Ofelmith, Cuidam equiti dicto Reinando dedit 15 feoda militum mari contigua, & cuidam Roberto* (filio Richardi) *qui posteà occisus est in Conatia,* Norragh. Hactenùs de Lagenia, tempore Henrici 2.

In Midiam jam ventum est, quam jam dictus Henricus his verbis concessit Hugoni de Lacy, *Henricus Dei gratiâ Rex Angliæ & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Justitiariis & omnibus Ministris & fidelibus suis, Francis, Anglis & Hiberniensibus totius terræ suæ, Salutem. Sciatis me dedisse & concessisse, & præsenti chartâ meâ confirmâsse Hugoni de Lacy, pro servitio suo, terram de Midia, cum omnibus pertinentiis suis, per servitium quinquaginta Militum, sibi & hæredibus suis, tenendam & habendam de me & hæredibus meis, sicut Murchardus Hu-Melachlin eam tenuit, vel aliquis alius ante illum, vel posteà.* Et *de incremento dono illi omnia feoda, quæ præbuit vel*

præbebit circa Duveliniam, dùm Balivus meus est, ad faciendum mihi servitium, apud Civitatem meam Duveliniæ. Quare volo & firmiter præcipio, ut ipse Hugo & hæredes sui post eum prædictam terram habeant, & teneant omnes libertates, & liberas consuetudines quas ibi habeo vel habere possum, per prænominatum servitium, à me & hæredibus meis, benè & in pace, liberè, & quietè & honorificè, in bosco & plano, in pratis & pascuis, in aquis & molendinis, in vivariis & stagnis, & piscationibus & venationibus, in viis & semitis, & portubus maris, & in omnibus aliis locis & aliis rebus ad eam pertinentibus, cum omnibus libertatibus, quas ibi habeo, vel illi dare possum, & hac mea charta confirmare. Teste Comite Richardo filio Gilberti, Willielmo de Braosa,&c. *Apud Weisford.* Hanc donationem confirmavit Rex Johannes Waltero de Lacy Hugonis illius filio, Februarii 4, Anno regni nono, per servitium suprà memoratum, & *prætereà feoda sua in Fingal, in valle Dublin, per servitium septem Militum, jure hæreditario in perpetuum*, ut è Rot.Chart. ejusdem anni, inter. Archiva turris Londinensis liquet.

Sequitur jam Distributio ab Hugone Lacæo facta, non dico integra, nam in hoc desudent alii, sed ut à jam dicto Regano tradita reperitur, cum interjectis nonnullis, ex chartis ipsius Hugonis, & authoribus probatis, *Dedit is* (ait Reganus) *Hugoni Tirrell, intimo suo amico Castle-Knock, & Willielmo Petit, Castle-breck.* Vidi ego chartam antiquam, quâ Lacæus concessit huic *Willielmo* Petit, inter alia, Matherithirnan, cum omnibus pertinentiis suis, exceptis lacu & villa quæ dicitur Differt, &c. *Viro strenuo Meilero filio Henrici* (sic iterum

Rega-

Reganus) *dedit Magherneran, terras de Rathkenin & Cantredum de Athinorker, Gilberto de Angulo aliàs Nangle, totam Magherigallen, Jocelino filio Gilberti de Angulo, Navan & terras de Ardbraccan, Richardo de Tuit, amplas possessiones, Roberto de Lacy, Rathwer, Richardo de la Chappelle multas terras, Galfrido de Constantin, Kilbisky & Rathmarthy.* Atqui in charta Walteri Lacæi, Hugonis filii, pleniùs, *Feoda 5 Militũ in Theof de Kilbixi, cum castello, & Feoda 15 Militũ in terra de Conemake* (i. Conmacne) *proxima prædicto castro, ultra aquam de Ethni, per servitũ 4 Militũ.* Iterùm Reganus, *Adamo de Feipo, Gilberto de Nugent, Willielmo de Misset Hugoni de Hose, largas dedit possessiones.* Speciatim dedit dicto Adamo de Feipo, *Skrine, & pretereà feodum unius Militis circa Duveliniam, sc. Clontorht, & Santreff,* ut ex apographo chartæ ejus, in Regesto cœnobii B. Mariæ Virginis juxta Dublin, liquet. Item dedit Gilberto de Nugent, *Delvin, quam in tempore Hibernicorum tenuerunt O-Finellans, cum omnibus pertinentiis & villis quæ infra prædictam Delvin continentur, excepta quadam villa Abbatis Fouræ, nomine Torrechelash, pro Servitio 5 Militum.* Ita verba chartæ Lacæi, quam integram vidi, cum impressione Equitis armati in sigillo, chartæ affixo. Misseto dedit etiam terram de *Luin,* & Hosæo, aliàs Hussæo, *totam terram del Dies, quam Schaclinus tenuit.* Pergit Reganus, *Adamo Dullard dedit terras de Dullenvarthy, Cuidam Thomæ dedit Cramly, Timlath-began, ad ortum hybernum à Kenlisa, Lathrakalim, & Sendevonath, & Richardo Flandrensi, sive le Fleming dedit Crandon, pro 20 feodis Militum.* In hac Midiæ & partis Fin-

galliæ Distributione, nihil dictum de terris quas Lacæus sibi suisque hæredibus reservavit, quæ sanè amplissimæ fuerunt.

De Momonia jam loquendum: Atque hîc primò se nobis offert Charta Henrici 2, quâ concessit Roberto filio Stephani & Miloni de Cogan Regnum de Cork (quod Desmoniam etiam olim complectabatur) Civitate Corcagia & Ostmannorum Cantredo exceptis. Sed en tibi ipsissima Chartæ verba, *Henricus Dei gratia Rex Angliæ & Dux Normanniæ & Aquitaniæ & Comes Andegaviæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Justitiariis & omnibus ministris & fidelibus suis Francis, & Anglis, & Hiberniensibus*, Salutem. *Sciatis me concessisse & præsenti chartâ meâ confirmâsse Roberto filio Stephani & Miloni de Cogan, custodiam civitatis meæ de Cork, cum Cantredo quod erat Hostmannorum ejusdem civitatis, quod retineo in manu mea. Ac habenda & tenenda ea simul, quamdiu mihi placuerit, & benè mihi servient: Prætereà dono iis & concedo, & præsenti charta confirmo totum Regnum de Cork, exceptis dicta Civitate & Cantredo prænominato, quæ in manu mea retineo, ipsis & hæredibus suis, tenenda de me & Johanne filio meo & hæredibus nostris, per rectas divisas, versùs Cap. S. Brendani, super maritima, & versùs Limericum & alias partes, & usque aquam proximam de Lismore, quæ fluit inter Lismore & Cork, & descendit in mare, per servitium 60 Militum, inde mihi & Johanni filio meo & hæredibus nostris faciendum, A præfato Roberto & hæredibus suis servitium 30 militum faciendum, & à præfato Milone & hæredibus suis, 30. Quare volo & firmiter præcipio quòd prænominati*

minati Robertus & Milo custodiam supradictæ Civitatis & Cantredi prædicti habeant & teneant, sicut suprà dictum est. Et quòd *iidem & hæredes eorum post ipsos, totum regnum prædictum, exceptis supradicta civitate & præfato Cantredo, quæ in manu mea retineo, habeant & teneant, de me & Johanne filio meo, & hæredibus nostris, per rectas divisas, sicut suprà determinatum est, benè & in pace, liberè & quietè, integrè, plenariè, & honorificè in bosco & plano, in pratis & pascuis, in aquis & molendinis, in vivariis & stagnis & piscariis, in viis & semitis, & in omnibus aliis locis & aliis rebus ad illud pertinentibus, cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus suis: Ita quod à prædicto flumine, quod fluit inter Lismore & Cork, remaneat in manu mea, tota terra usque ad Waterford, cum ipsa Civitate de Lismore, ad custodiam de Waterford. Testibus Johanne Norwicensi, Adamo de Sancto Asapho, & Augustino Waterford. Episcopis, Richardo de Lucy, Willielmo filio Aldelmi Dapifero, Hugone de Lacy, Hugone de Burid, Rogero filio Remsye, Mauritio de Prendergast, Roberto Dene, Roberto filio Elioderi, Galfrido Poër, Hervæo de Monte-Marisco. Apud Oxoniam.* Hæc charta concessa videtur anno Dom. 1177, Tunc enim (secundùm Hovedenum, in Henrico 2) *venit Rex Oxenford, & in generali Concilio ibidem celebrato, constituit Johannem filium Regem in Hibernia, concessione & confirmatione Alexandri Summi Pontificis.* Veruntamen, Johannes ille deinceps, in omnibus chartis suis, tam tempore patris, quàm fratris Richardi Primi, confectis, dictus est Dominus (non autem Rex) Hiberniæ & Comes Moretoniæ. Biennio posteà,

inter Stephanidem & Coganum facta est Divisio septem Cantredorum, quam ita denotat Giraldus Cambrensis, lib. 2, de Expugnatione Hiberniæ, cap. 18, *Pacificatis itaque continuò tam Dermitio Desmoniæ, quàm aliis quoque partis illius præpotentibus viris, Stephanides & Milo VII Cantredos urbi propinquiores, quos majori in pace tunc possidebant, inter se diviserunt: Stephanidi tribus, ab Oriente, Miloni verò quatuor, ab Occidente, sorte venientibus, Illi paucioribus, quia potiores erant Cantredi, huic pluribus, quia deteriores, in divisione constitutis. Urbis existente custodiâ communi, & aliorum Cantredorum* 24 *qui restabant, tributo, cùm obvenerint, inter ipsos æqualiter dividendo.* De terris quas Stephanides & Coganus concesserunt aliis, admodùm pauca traduntur à dicto Giraldo Cambrensi, illius ævi Scriptore, Cogani interitu, qui anno accidit 1184, (non 1189, ut aliqui volunt) opus impediente. Atqui lucem aliquam præbent Chartæ Confirmationum Johannis Regis, quas Regni sui anno IX concessit. Tunc enim confirmavit *Willielmo de Barry donationem quam Robertus filius Stephani fecit Philippo de Barry,* (ejus è sorore nepoti) *patri ejusdem Willielmi, cujus hæres ipse fuit, de tribus Cantredis, in terra sua de Corcaia, scil. Olethan, cum omnibus pertinentiis suis, & aliis duobus, scil. Muscherie-Duneg an & Cantredo de Killede, per servitium decem Militum, sicut charta prædicti Roberti, quam inde habebat testabatur.* Ita Charta confirmationis. Item concessit *Adæ de Rupe Cantredum de Ressélibir, cum omnibus pertinentiis suis, Salvo dominico Episcopi ejusdem loci; per servitium quinque militum.* Item *Richardo de Cogan, Cantre-*

Cantredum cum pertinentiis suis, qui vocatur Muscrie-O-Millane, per servitium quinque militum, cum pertinentiis, inter portum de Cork & portum de Insovenach, & feoda 25 militum, quæ alibi præcepit ei assideri, per consilium Meileri filii Henrici Justitiarii Hiberniæ & Johannis Mareschalli; per servitium 4 Militum, Salvis Regi & hæredibus suis prædictis portubus & dominicis suis. Item *Roberto filio Martini, in Cantredo de Insovenach, feoda 20 militum, & alibi 20 feoda militum, quæ ei per consilium Meileri filii Henrici Justitiarii Hiberniæ & Johannis Mareschalli & Philippi de Prindergast, præcepit ei assideri, per servitium 4 militum, pro omni servitio,* Denique *Henrico filio Philippi & Mauritio filio Philippi fratribus, unum Cantredum terræ, in quo Dunalahoth sita est, per servitium 5 Militum.* Huc usque de Regno Corcagiæ. Sequitur Regnum Limerici, sive Momoniæ Borealis, quod regnum Henricus II concessit Philippo de Breusa, aliàs Braos, exceptis Civitate Limerici & Ostmannorum Cantredo. Atqui in Charta confirmationis, à Johanne rege concessa Gulielmo de Braos Philippi nepoti, dedit ei Rex tantùm *Honorem de Limerick; Retentis in dominico nostro* (sunt verba chartæ) *civitate de Limerick, & donationibus Episcopatuum & Abbatiarum, & retentis in manu nostra Cantredo Ostmannorum & S. Insula.* Inter alios viros primarios, qui sedes etiam ibi fixerunt, numerantur Hamo de Valois, Philippus de Wigornia, Theobaldus Walter, Gulielmus filius Aldelmi, & Thomas filius Mauritii. Ad Waterfordiam quod attinet, quæ pars etiam est Momoniæ, asserit Benedictus Abbas, qui tum vixit, & Henrici se-

cundi Historiam descripsit, Regem *dedisse Roberto Puher* (aliàs le Poër) *in custodia, civitatem Waterford, cum tota circumjacente Provincia.* His porrò adjicere visum ex eodem Benedicto, Servitia Wexfordiæ, Waterfordiæ & Dublinio, ab ipso Rege, assignata. *Tradidit autem Dom. Rex* (ait ille) *Willielmo filio Aldelmi Dapifero suo civitatem Wexfordiæ, in custodia, cum omnibus pertinentiis suis, & statuit ut subscripta in posterum pertinerent ad servitium Wexfordiæ, Arkelow cum pertinentiis suis, ad servitium Wexfordiæ; Glascarrig cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Terra Gilberti de Bisrohard* (al. Borard) *ad servitium ejusdem, Fernregwinal, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Fernes cum pertinentiis suis, àd servitium ejusdem, Tota terra Hervæi, inter Wexford & aquam de Waterford, ad servitium ejusdem, servitium Reimundi de Druna ad servitium ejusdem, servitium de Fordonelan ad servitium ejusdem, Servitium Uthmorthi & Leghlin, ad servitium ejusdem, tenementum de Machtalo, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Leis, terra Galfridi de Costentin, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem. Tradidit autem ibidem Dom. Rex Roberto le Poër in custodiam Civitatem Waterfordiæ, cum omnibus pertinentiis, & statuit ut hæc subscripta in posterum pertinerent ad servitium Waterfordiæ, Tota terra quæ est inter Waterfordiam & aquam quæ est ultra Lismoram, ad servitium ejusdem, tota terra de Ossoria cum pertinentiis suis ad servitium ejusdem. Tradiditque ibidem Dom. Rex Hugoni de Lascy civitatem Duveliniæ in custodia, cum omnibus pertinentiis suis, & statuit ut hæc subscripta in posterum pertinerent ad servitium*

Duveli-

Duveliniæ, tota terra de O-Felana, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, tota terra de Offalia, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Kildara cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Wichelou, cum pertinentiis suis, ad servitium ejusdem, Servitium de Mida, ad servitium ejusdem, servitium 4 militum quod Robertus Poer debet de Castello suo de Dunavet, ad servitium ejusdem. Postquàm autem Dom. Rex apud Oxenford, in prædicto modo, terras Hiberniæ & earum servitia divisisset, fecit omnes quibus custodias commiserat, homines suos & Johannis filii sui devenire, & jurare iis legeantias & fidelitates, de terris Hiberniæ. Hactenùs Benedictus Abbas, qui porrò (nè quid lectorem celemus) asserit Henricum 2, sub eodem tempore; *dedisse Heberto* (fortè Huberto) *filio Heberti & Willielmo fratri Comitis Reginaldi, & Joëllano de la Pummai nepoti eorum, regnum de Limeric, pro servitio 60 militum, Tenendum de ipso & Johanne filio suo, excepta civitate de Limeric, cum uno Cantredo, quæ Dom. Rex retinuit in manu sua, ad opus suum & hæredum suorum.* Ut ut fuerit, constare videtur eos in Hiberniam non profectos, ad regnum illud Limericense subjugandum. De donatione verò facta Philippo de Breusa, de qua suprà fit mentio, Vid. Roger. Hoveden. in Henrico 2, Et de confirmatione Regis Johannis concessa Gulielmo de Braos Philippi nepoti, vid. Rot. Chart. an. 2 Johannis in arce Londinensi.

Ad Conatiam quod attinet; de incursione in eam facta à Milone de Cogan, anno 1178, & de alia, decennio posteà, à Johanne de Curcy, in Annalibus Hibernicis fit mentio:

Sed de Colonia aliqua Anglica ibidem fixa, tempore Henrici 2, nihil traditum reperi.

Ultonia jam adeunda, quam primus aggressus est Johannes Curcæus, al. de Curcy, anno 1177, Ulidiam Hibernicè *Ullagh* (ubi hodiè comitatus Dunensis) is brevi posteà, à Rogero Poër, Almarico de S. Laurentio, Adamo Camerario & aliis adjutus, debellavit, deinde anno 1182, *Dalriatam*, cujus pars est Routa, territorium hodiè in agro Antrimensi; Unde (ni fallor) exierunt olim Dalreudini illi, de quibus Beda mentionem facit, *qui duce Reuda, de Hibernia egressi, vel amicitiâ vel ferro, inter Pictos, sedes, quas hactenùs* (ait ille) *habent vindicârunt.* Curcæi habitatio primaria erat Duni, in Lecalia, ubi anno 1183, ex Ecclesia Cathedrali, seculares Canonicos expulit, quorum vice, introduxit monachos Benedictinos, è Cœnobio S. Werburgæ Cestriæ desumptos. Vita ejus, quam è Latino Anglicè reddidit Georgius Doudallus Archiepiscopus Armachanus, sub Henrico 8, MS. extat. Curcæi tempore, Anglicæ gentis plurimi, sedes suas in Ultonia fixerunt, inter quos fuerunt Savagii, Whiti, Ridelli, Mandevilli, Jordani, Stantoni, Logani, Sandalli, Poëri, Camerarii, Stokæi, Passelevi, Russelli, Audlæi, Coplandi & Martelli. Ultoniæ porrò pars erat Ergallia, sive Uriel, quæ antiquitùs complectabatur totam eam regionem quæ posteà divisa est in agros Louthensem, Monaghanensem & Armachanum. Sub exitum Henrici 2, filius ejus Johannes tùm Hiberniæ dictus Dominus & Comes Moretoniæ, dedit Bertramo de Verdun, Hiberniæ Seneschallo (qui in Palestinâ posteà

ſteà obiit anno 1192) *quatuor Cantredas terræ in Vriele prædicta, & dimidium Cantredæ terræ in Luva* (al. Loutha) *illud ſcil. quod eſt versùs mare, pro Servitio* 20 *Militum.* Hujus generis ſunt alia non pauca, ex Archivis plerúmque petenda, quæ aliorum penitiori indagini relinquimus. Mitto hîc varias Johannis Curcæi expeditiones & incurſiones in alias Ultoniæ partes, necnon prælia inter eum & Hibernos commiſſa, ut quæ ad hunc locum non pertinent. Satis erit hîc indicare, ob Ulidiam debellatam, & ſedes quas ille & commilitones in eâ potiſſimùm fixerant, à Jocelino monacho Furneſſenſi (qui tum vixit) in *Prologo* ad vitam Sancti Patricii, appellatum *Vlidiæ Principem.*

CAP.

CAP. XXVIII.

De Insulis minoribus quæ per Mare Hibernicum sparguntur.

DE Mari Hibernico suprà diximus, Cap. III & XXIII. De Commoditatibus quas præstat, Cap. VII. Locus jam postulare videtur, ut de Insulis mari Hibernico circumfluis, aliquid adjungam, & adjungam sanè, idque primò ex Veteribus generatim. Hiberniam *habere Insulas insignes VI*, tradit Marcianus Heracleota, in Periplo suo, sed nomina non ascribit. Habe etiam fabulosam Demetrii Grammatici narrationem de Insulis Britanniæ adjacentibus, è Plutarchi libro de Oraculorum Defectu, *Demetrius narravit Insulas circa Britanniam esse multas hinc inde sparsas, (quales ex eo Sporades Græcis dicuntur) easque desertas, quarum nonnullæ geniorum & heroum dicantur. Se quoque mittente Imperatore, cognoscendi ac perlustrandi gratiâ, profectum in eam quæ desertis proxima, à paucis tenebatur incolis, sed quos omnes Britanni sacros inviolabilesque haberent: Statim verò post illius adventum, magnam in aëre confusionem extitisse, & portenta multa ventósque in procellas erupisse & ignitos vortices in terram delatos fuisse, sub horum finem Insulares dixisse aliquem eorum qui præstantioris humanâ sunt naturæ, esse desiisse:* Et addit paulò pòst, *ibi quandam esse Insulam, in quâ Saturnus captivus detineatur à Briareo, dormiens, (hoc enim vinculum adversus eum fuisse excogi-*

excogitatum) & *adesse Saturno multos genios, comites ipsius ac famulos.* Ita Plutarchus. Neque desunt qui, ex Orpheo, Jasonem, cum Argonautis, in Hiberniam vel appulisse, vel saltem, litora Hibernica legisse colligunt, unde Hadrianus Junius ita Hiberniam loquentem inducit,

Illa ego sum Graiis olim glacialis Ïerne
Dicta, & Jasoniæ puppis benè cognita nautis.

Hûc usque generatim. Quæ ad rem habent Plinius, Ptolemæus & alii nonnulli tàm è veterum quàm mediorum temporum Scriptoribus, suis posteà patebunt locis.

Jam verò ut meliore ordine in instituto cursu progrediar, è sinu *Carigfergusii* solvam, & inde litora legens, Insulas orientales primùm invisam, posteà australes, deinde occidentales, ac demùm aquilonales. In hac navigatione, se nobis primùm ostendunt *Coplandæ*, duæ Insulæ, ita fortasse dictæ à Coplandorum familia, quæ in vicina Ulidia olim florebat. Tum *Berry* Insula, à qua si oram legamus usque ad litus agri Dublinienſis, nullæ apparent insulæ memoratu dignæ: Nam insulas quæ sunt in lacu *Cone* & unam vel alteram exiguam insulam, intra ostium portus Carlingfordiensis, uti & scopulos hinc inde per mare sparsos, consultò prætermisi, ut quæ ad rem, de qua nunc agimus, non pertinent. In agri Dubliniensis litore est *Holm-Patrick*, sive Insula S. Patricii, quæ ita denominata est in memoriam S. Patricii, qui ibi appulit anno CCCCXXXII, & inde in continentem trajecit, ad Hiberniam Christianæ religionis

onis

onis radiis illuminandam. Huic proximæ sunt *Skerres*, Insulæ scopulosæ. Eodem inde litore *Lambey* eminet, quæ à Plinio (ni fallor) *Limnus*, & à Ptolemæo *Limni* appellatur. Proxima huic est insula exigua dicta **Irelands eye**, i. *Oculus Hiberniæ*, ubi (ut notavit Johannes Alanus Archiepiscopus Dubliniensis, sub Henrico VIII, in Regesto suo nigro) *S. Nessanus* olim *insistebat crebris orationibus, jejuniis & vigiliis*. Tribus hinc miliaribus, ad austrũ, abest *Dalkey*, in Chartis nonnullis Hydrographicis, *Insula S. Benedicti* vocata, à qua, ut oram leginius, postquàm loca ea vadosa à nautis dicta **The North, Middle & South grounds**, prætervecti sumus, Insula *Beg-eri* i. si interpreteris, *Parva Hibernia* conspicitur, ad agrũ Wexfordiensem spectans, fortassè eadem quæ à Plinio, *Edros*, à Ptolemæo, *Edri* dicitur, olim S. Ibari Scholâ celebris, qui ibi (ut in vita ejus legimus) *celebre condidit cœnobium, & sacras literas aliásque artes optimus docuit maximam multitudinem Hibernorum & aliorum.* Huic proximæ sunt duæ *Saltes* Insulæ, quæ ejusdem comitatus censentur partes.

Ab his, usque ad *Capel* insulam modicam, quæ 3 vel 4 milliaribus à portu Youghallensi abest, nullæ memoratu dignæ sunt Insulæ: Post eam verò, in eodem litore **Cotton-Iland**, *Lesteren, Lacallan, Cray & Loughin*, cum aliis minoris notæ conspiciuntur. Magis ad occasum in alto eminet *Clera* Insula, nautis **Cape Clere**, cui maximum fuit decus S. Kiaranus senior Episcopus Saigerensis, qui hîc (ut refert vitæ ejus scriptor) natus est & educatus. Interius in Sinu Baltimorensi confertissimæ jacent insulæ, inter quas sunt *Inistirkan* aliàs

Inisshirkan,

Inisſhirkan, *Aughra*, *Inſula longa*, Inſula dicta **the Horſe**, *ſive Equus*, *& interiùs in ſinu Bantrienſi*, **Whiddy**.

In alto tùm comparent tres Inſulæ *Dorſes*, quarum maxima appellatur, **The Cow**, i. *Vacca*; Secunda, **The Bull**, ſive *Taurus*, tertia, **The Calf**, ſive *Vitulus*. Sub oſtium deinde Kilmari, vel Kinmari fluvii, ſunt Inſulæ quædam exiguæ, ſed inprimis memorandæ ſunt margaritæ, quas in hoc fluvio & in ora vicina conchæ pariunt. Hoc obiter. In alto eminent tres *Scelegæ*, Inſulæ ſcopuloſæ, in quarum una erat olim cœnobium S. Michaëli Archangelo dicatum, quod poſteà (uti ſuprà diximus Cap. XXVI) ad Continentem tranſlatum eſt. His proxima eſt *Valentia* aliàs *Darry* Inſula, quæ per aliquot milliaria Kerriæ litori objecta jacet, tenui freto à continente diviſa. Magis ad Arctum ſunt *Blaskes* Inſulæ, cum ſcopulis adjacentibus. Neque prætermittenda eſt *Inis-catte* ſive *Inis-cathaig* (licèt intra oſtium Shenani flu.) olim Sedes Epiſcopalis, ubi S. Senanus præfuit Epiſcopus. Nomen Inſulæ Scholiaſtes Æneæ filii *Oengobhan*, à *Cathaic beſtia* fera deduxit, *quæ ibi*, *& in Regionibus vicinis* (ut ille habet) *multos occidebat*. Proximæ melioris notæ ſunt tres *Aranæ* Inſulæ, ſcilicet *Inis-ier*, *Inis-mane & Aran-more*, quæ nunc ad agrum Galvienſem ſpectant, olim verò ad Momoniam pertinebant. Harum præcipua eſt, *Aran-More*, id eſt, *Aran-Magna*, dicta etiam *Arn-na-næmh*, ſive Aran Sanctorum, ob ſanctos ibi ſepultos. De hac Inſula & S. Enna, aliàs Endeo, primo ibidem Abbate, ita Scriptor vitæ S. Albei, *Cùm S. Albeus reverteretur de Caſſell*, *occurrit ei Enna Abbas dicens:*

Revertere

Revertere mecum ad Regem (Ænguſam) *& quære mihi ab eo illam Inſulam*, i. e. *Arn, ut in nomine Domini faciam ibi Monaſterium. Tunc reverſus Sanctus Albeus ad Regem ſalutavit eum dicens: Illam Inſulam poſitam in Oceano maris, da nobis ut ædificemus ibi Monaſterium. Rex ait non vidi nec audivi qualis & quanta ſit illa Inſula, & ideo nemini illam dabo, ut priùs ſciam quomodò ſit. Tunc virtus divina fecit Regem videre totam eam inſulam per longa ſpatia terrarum, & ſcivit qualis & quanta fuit. Tradidit autem Rex Sanctis Inſulam Arn, & ſub S. Albeo, S. Enna conſtruxit ibi egregium Monaſterium, & ſub uno nomine nominatur etiam Inſula*, i. *Arn. Et magna eſt illa inſula, & eſt terra Sanctorum, quia nemo ſcit numerum ſanctorum, qui ſepulti ſunt ibi, niſi ſolus Deus.* Hæc ille: cui aſtipulatur Scriptor vitæ S. Endei, qui aſſerit etiam Dariniam Endei ſororem Ænguſæ Regis fuiſſe uxorem. Sed audi porrò fabuloſam relationem de hac Inſula, ex Giraldi Cambrenſis Topograph. Hiberniæ Diſtinct. II, Cap. VII, *Eſt Inſula quædam in occidentali Conactiæ * ſolo poſita cui nomen Aren, à S. Brendano, ut aiunt, conſecrata. In hac, hominum corpora nec humantur nec putreſcunt, ſed ſub dio poſita & expoſita, permanent incorrupta. Hìc homines avos, atavos & tritavos longamque ſtirpis ſuæ retrò ſeriem, mirando conſpiciunt & cognoſcunt. Eſt & aliud ibi notabile, quia cùm per totam Hiberniam copiosè nimis mures abundant, hæc tamen inſula mure caret: Mus enim non naſcitur hìc, nec vivit invectus*, &c. Neſcio an hìc operæ pretium ſit memorare incolas nonnullos qui fide digni videri volunt, affirmare ſe, ex his Inſulis,

* Salo meliùs.

Insulis, fascinatam Insulam quam *O-Brasil* vocant interdum sudo cœlo prospexisse. In hujus Insulæ scrutinio, nonnulli nuper oleũ & operã perdiderunt. At situm confidentiùs designant Chartæ quædam hydrographicæ. De perdita hac Insula, sive Insula Brendani, vide, si placet, quæ habet Ortelius, in Thesauro suo Geographico Prætereo hîc fabellam de Insula quadam maris Hibernici *quam fantasticam vocant, instabili primò, tandem per ignem stabili facta*, Talium cupidus petat jam dicti Giraldi Cambrensis Topogr. Hib. Distinct. II. Cap. XII. Ad rem redeo. Inter *Aranas* & continentem, non paucæ jacent insulæ exiguæ. Magis verò ad Arctum, (inter alias minoris notæ) jacent *Ardillan, Ilanemraher, Inisharke, Insula Cuniculorum & Inis-bo-find*, id est, *Insula vaccæ albæ*, in quam ingentes massæ ambræ, (nos **Amber-greese** dicimus) aliquoties sunt ejectæ. Hîc S. Colmanus Lindisfarnensis Episcopus cœnobium olim construxit. Sic enim Beda, Ecclesiasticæ Historiæ lib. 4, cap. 4, *Intereà Colmanus, qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam tulit secum omnes quos in Lindisfarnensi Insula congregaverat Scotos: Sed & de gente Anglorum viros circiter triginta, qui utrique monachicæ conversationis erant studiis imbuti. Et relictis in Ecclesia sua aliquot fratribus, primò venit ad Insulam Hu, unde erat ad prædicandum verbum Dei, Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quandam parvam, quæ ad occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scotico Inis-bo-find, id est, Insula vitulæ albæ nuncupatur. In hanc ergò perveniens construxit Monasterium & Monachos inibi, quos de utraque natione collectos adduxerat, collocavit,* &c.

&c. *Navigatio Colmani ad Insulam vaccæ albæ*, in Annalibus Tigernaci, (qui floruit Seculo XI) ad annum refertur DCLXXVI. Ibi Colmannus ille naturæ cessit novennio posteà, die 8. Augusti. Eodem inde litore eminent *Inisturk* & *Clerey*, in qua erat olim Cella cœnobii Knockmoyensis. Inter has & continentem (in sinu Borisolensi) confertissimæ jacent Insulæ exiguæ. Tum utraque Akil, major & minor, cum noto nautis scopulo magis ad occasum, dicto the Black Rock, Deinde *Iniskea* & *Davilan*.

Insulæ Ultoniæ jam invisendæ, atq; illæ primùm quæ partes censentur Tirconalliæ, sive ut nunc loquimur, agri Donegallensis. Atque hìc, post insulas quasdam perexiguas, quæ ostiis Erni flu. & portuum Donegalliæ & Calebegæ præjacent, in alto comparent Insulæ dictæ *Aranæ Aquilonales*, ad Aranarum suprà memoratarum differentiam, prope quas sunt Scopuli à nautis vocati The Staggs, sive Cervi. Tum *Cladagh*, conspicitur, & magis ad orientem *Torre*, ad 8 milliare à continente, Terra satis fertilis. *Inis-oën* verò, (sive Insula Eugenii) licèt Insula dicta, reverà Peninsula est, & Isthmo, Continenti Hiberniæ annectitur. Huic maximum est Ornamentum *London-derry* Civitas, antiquitùs *Deria* & *Dair-calgaic*. Proximæ sunt *Glassedy & Strabul, al. Inis-strabul*, Insulæ scopulosæ ad quas Phocæ se conferunt, ut dormiant & fœtum edant. Tùm *Skerres*, deinde *Raghlin*, quæ pars est agri Antrimensis & una leuca à continente abest, Plinio *Ricnea*, Ptolemæo *Ricina*, Antonino *Riduna*. Cæterùm Historici Hibernici *Recarn*, & *Recrain* vocant. *Segenium Abbatem Jæ Ecclesiam de*

Recarn

Recarn fundâsse anno DCXXXIV, vel DCXXXV, prodit Tigernacus; & in Annalibus Ultonienfibus ad an. DCCXCIV, (qui nobis eft DCCXCV) fit mentio *Combustionis & vastationis Recrain per Gentes.* Danos hîc intelligi docet Caradocus Lhancarvanenfis, in Cambriæ Chronico: Nam *Dani circa hæc tempora* (ut ille habet) *maximam Hiberniæ partem populati, Recrein quoque vastârunt.* Johannes Rex Angliæ donavit hanc Infulam (inter alia) *Alano de Galway*, ut ex Archivis conftat. Inter eam & continentem jacent exiguæ nonnullæ Infulæ, & magis ad Auftrum, comparent novem Infulæ fcopulofæ dictæ **The nine Maids**, non procul à peninfula *Magie.* His proximæ funt Infulæ Coplandicæ, à quibus exorfi fumus, & cum quibus finem huic Capiti imponemus.

V CAP.

CAP. XXIX.

Diatriba de Basilicis, sive Ecclesiis Cathedralibus Hiberniæ, in qua Origines earum & aliæ Antiquitates aperiuntur.

In Provincia Armachana.

Loca & Tituli dedicationum.	*Origines & aliæ Antiquitates.*
Armachæ, Eccle-*sia S. Patricii.*	TEmplum erexit cathedrámque ibi fixit S. Patricius Hibernorum Apo-

stolus, anno Domini 445, vel secundùm Annales Ultonienses, 444, ad quem annum, in iisdem Annalibus ita annotatum invenimus, *Ardmacha fundata est. Ab Urbe condita, usque ad hanc civitatem fundatam*, 1194 anni sunt. Locum (prope Calin flu.) à salicibus quibus consitus fuerat, *Druim-Sailec* primùm dictum concessit Dairus quidam, vir divitiis affluens, & inter suos magni nominis. Ab editiori verò situ, posteà factum est nomen Armacha sive Ardmacha, id est, *Editus Campus*. De Sede à S. Patricio hîc collocatâ, ita Jocelinus Monachus Furnessensis, in vita ejusdem Patricii, cap. 165, *Cathedram Archiepiscopalem in eadem urbe collocavit* (S. Patricius) *& ut Sedes illa totius Hiberniæ esset Primaria, Metropolis*

& Magistra, animo statuit. De antiqua hujus Sedis dignitate, nihil præterea dicam, nisi quod amplissima habebat olim privilegia, ad Ecclesiasticæ libertatis firmamentum indulta. Sed redeamus ad propositum. Ecclesia hæc cathedralis, sicut sæpè devastata fuit & incendio deformata, ita iterùm atque iterùm restaurata & amplificata ab Archiepiscopis Armachanis: Sed præcipuè à Patricio Scanlaino, circa annum Salutis 1262, tum nuper à sede Raporensi Armacham translato. Proximus ejus successor Fr. Nicolaus *Molissæ* filius, præter libros, vestimenta Ecclesiastica pretiosa & alia quæ Ecclesiæ suæ Armachanæ dederat, annuam etiam 20 marcarum pensionem ejusdem Ecclesiæ fabricæ, ex Mannerio suo de *Termon-Feichan* pendendam contulit. Sedi præterea suæ appropriari curavit Mannerium de *Dromyskin*. Obiit 10 Maii 1303, vir ob facundiam & prudentiam celebris, cùm Ecclesiam Armachanam rexisset annos 31.

Clonardæ E. S. Finiani. In Midia multæ erant olim Sedes Episcopales, Clonardensis nempe, Damleagensis, Kenlisensis, Trimmensis, Ardbracanensis, Don-shaghlinensis & Slanensis, præter alias minoris notæ: quæ omnes, exceptis Damleagensi & Kenlisensi sive Cenanusensi, coaluerunt, iisque communis Sedes Clonardæ constituta est, ante annum Dom. 1152, quo facta est Divisio Episcopatuum Hiberniæ, à Johanne Paparone Presbytero Cardinale tituli S. Laurentii in Damaso, Eugenii III tunc apud Hibernos Legato, in Synodo inchoata pridie Nonas Martii, vel in cœnobio Mellifontis, vel,

ut aliis placet, Kenlisæ. Cæterùm duæ illæ Sedes (Damleagensis nempè & Kenlisensis) eandem posteà aleam subierunt. De his compendio sigillatim: Ac primò de Clonarda.

Clonardæ primus præfuit Episcopus S. Finianus, sive Finanus, Philosophus & Theologus insignis. Is nobili ortus prosapiâ, sed pietate nobilior, apud S. Davidem Menevensem in Cambria Episcopum aliquandiù commoratus est, eique ob egregias animi dotes valdè charus fuit. In patriam reversus, factusque Episcopus, sedem suam Clonardæ in Midia, prope Boinum fluvium, collocavit, ubi porrò Gymnasium instituit, quod illius curâ & laboribus, multos progenuit viros sanctitate & doctrinâ celebres: inter quos fuerunt uterque Kiaranus, uterque Brendanus, uterque Columba (nempè Columba-*cille* & Columba filius Crimthani) Laserianus filius Nathfraci, Cainecus, Movæus & Ruadanus. Et sicut Schola S. Finiani fuit *quasi quoddam totius Sapientiæ Sacrarium*, ut loquitur vitæ ejus Descriptor, ita & ipse Finianus *Sapientis* cognomen adeptus est. Obiit is Decembris 12, anno Salutis 552, & in Ecclesia sua sepultus est. Episcoporum hujus diœceseos, qui Clonardæ sederunt postremus fuit Simon de Rupeforti al. *Rochfort*, Anglus, qui sicut prædecessor ejus Eugenius, ultimis consecrationis suæ annis, stylo à Midiâ regione amplissimâ, mutuato, Episcopus Midensis dictus est; quo titulo omnes etiam deinceps successores constanter usi sunt. Non tamen hîc prætermittendum Idumanum unum è prædecessoribus Eugenii, diù ante eum Midiæ Episcopum fuisse dictum, & eo usum stylo, inter

testes

tæstes Epistolæ Waterfordiensiũ ad Anselmum Archiepiscopũ Cantuariensem, in gratiam Malchi electi Waterfordiensis, an. 1096 conscriptæ. Sed ad Simonem redeamus. Is circa annum Christi 1206, Clonardâ relictâ, cathedrã suam Episcopalẽ ad Cœnobiũ SS. Petri & Pauli Apostolorũ novæ villæ juxta Trimmã transtulit, quod tum nuper Canonicis Augustinianis condiderat. Constat porrò Henricũ VIII regẽ (qui Monachos ubique exturbavit) Ecclesiam cœnobii B. Mariæ de *Ballemore* juxta *Logh-seudy* apud West-Midenses, in Cathedralẽ hujus diœceseos convertisse. Sed quàm diù ita duraverit, nescio.

Damleagæ, sive ut hodiè, Dulekæ, Sedes Episcopalis primùm constituta est à S. Kenano, aliàs Cianano, cui ipse præfuit Episcopus primis Ecclesiæ Hibernicæ surgentis temporibus. S. Kenanũ *Ecclesiã ibi construxisse lapideam, & inde Damleag nomen accepisse* refert Officiũ ejus, cujus exemplar, è codice MS. Bibliothecæ publicæ Cantabrigiensis transcriptum, impertivit mihi amicissimus M. Gulielmus Morus. *Ecclesiarum etenim anteà* (sic idem Officium) *de virgis & tabulis Structuræ fiebant in Hibernia.* Nec facilè quidem reperiemus aliam structuram, è saxo, ab Hibernis factam, ante tempus S. Malachiæ Archiepiscopi Armachani, S. Bernardi æqualis & dilecti, licèt in morte paulò prioris. Sed de veterum Hibernorum Ædificiis, vide, si placet, quæ suprà diximus cap. 22. Sanctus hic Kenanus regio Momoniensium ortus sanguine, & ad tempus in Gallia, sub S. Martino Episcopo Turonensi educatus obiit 24 die Novembris anno 489 vel 488.

Sequitur *Cenanus*, posteà contractiùs Kenlis, & deinde (sicut hodiè vulgò) *Kells*, antiquitùs

inter insigniores Hiberniæ urbes numerata, sed posterioribus temporibus postquàm nimirū in opidulum decrevit, dicta ob situm & munimentum *Clavis earum partium Midiæ*. Memoranda porrò hoc nomine, quòd S. Columba, qui & *Columb-cille*, *composito* (inquit Beda) *à Cella & Columba nomine*, cœnobium insigne ibi fundavit, circa annum Dom. 550, locum concedente Dermitio filio Cervalli rege Hiberniæ. Sedem etiam Episcopalem ibi posteà erectam fuisse liquet, sed quandò primùm constituta fuerit, ignoratur. Hoc tamen constat eum Seculo XIII, cathedræ Midensi fuisse conjunctam. Kenlisæ huic magnum olim decus fuit S. Cuthbertus Lindisfarnensis Episcopus (obiter adnoto) qui hîc in lucem editus est, uti vitæ ejus Descriptor demonstrat *ex Historiis Hiberniensium*. Liber habetur in Bibliotheca Cottoniana, sub effigie Vitellii, D. XIV. 8. Non desunt tamen qui natum eum in loco dicto *Kilmacudrick*, ad quartum à Dublinio lapidem, contendant.

Ad cæteras quod attinet, satis erit vel verbò memorare Ecclesias Trimmensem & Donshaghlinensem à S. Patricii nepotibus erectas fuisse, hanc à S. Secundino, al. Sechnallo, illam à S. Lumano: Deinde Slanensem à S. Erco, qui obiit anno 513, & Ard-bracanensem à S. Ultano, qui anno decessit 657. Hique omnes ut fundatores, ita primi fuerunt harum Ecclesiarum Episcopi. Atque hæc de Sedibus hisce, unitis tandem & conjunctis Episcopatui Midensi compendio dicta sufficiant.

Duni,

Duni, Ecclef. S. Patricii.

Sanctus Cailanus S. Macnifii Epifcopi Connerenfis æqualis, fed in Epifcopatu pofterior, ex Nendrumenfi Abbate, factus eft Dunenfis EcclefiæEpifcopus, fub exitum feculi poftChriftũ natum quinti. Ecclefiam hanc refecit S.Malachias Morgairus, Epifcopus primùm Connerenfis, deinArmachanusArchiepifcopus, ac demùm Archiepifcopatu abdicato, Antiftes Dunenfis, anno 1137. Tum poft annos circiter 40, Malachias tertius ejufdem nominis Epifcopus Dunenfis, à Johanne Curcæo Ultoniæ dicto expugnatore adjutus, auxit eam & ornavit. Johannes ille præterea, Canonicis fecularibus expulfis, eorum loco, Monachos Benedictinos, è cœnobio S. Werburgæ Ceftriæ, fubftituit anno 1183. Et fub eodem tempore, ejufdẽ Curcæi fuafu, Ecclefia ea Cathedralis, quanquàm anteà S. Trinitatis nomini confecrata, in S. Patricii honcrem dicata eft. Non paucos autem crediditfe Iliadem malorũ Curcœum inde fibi pofteà attraxiffe, author eft Chriftophorus Pembrigius, in Annalibus fuis. Utcunque, maximam olim claritatem loco proculdubiò conciliavit S. Patricii fepultura, cui etiam corpora SS. Columbæ & Brigidæ pofteà tranflata fuerunt. Poftremus hujus Sedis Epifcopus, ante realem (ut loquimur) unionem Ecclefiarum Dunenfis & Connerenfis, fuit Johannes *Sely*, monachus Benedictinus. Eo verò exauthorato anno 1441, Johannes Epifcopus Connerenfis unionem utriúfque fedis, ab Eugenio IV Pontifice obtinuit. Et jam inde unus idemqueEpifcopus Dunenfis & Connerenfis appellatur. Locus, antiquiori nomine *Ars-Cealtair* prorsùs deperdito, Du-

Clochoræ, E. S. *Maccartini.* Hanc Ecclesiã fundavit S. Patricius eamq; posteà contulit dilecto suo discipulo,& in verbi Dei prædicatione adjutori indefesso, S.Maccartino, Jocelino,Kerteno,è nobili Aradensium prosapiâ orto,sed moribus nobiliori. Sedit ibi Maccartinus usq; ad an.Dom.506,quo placidè ex hac vita senex migravit,IX Calend. Aprilis,vel ut alii habent,VI Octobris,& inEcclesiæ suæ cœmeterio sepultus est. Post aliquot deinde secula,an. nempe 1041,hæc Ecclesia de novo ædificata est, & S. Maccartini memoriæ dicata. Circa annũ verò 1295, eam restauravit Matthæus *Mac-Catasaid* Episcopus Clochorensis. Is capellã porrò condidit supra sepulchrũ S.Maccartini,& cœmeterium muro circumdedit. Anno demùm pòst centesimo, Aprilis 28, dum Arthurus *Mac-Camæil* loci Episcopus capellã Maccartini de novo erigi curaret,Ecclesia ipsa cathedralis, & duæ capellæ, & Monasteriũ B. Mariæ,necnonCuriaEpiscopi unà cum 32 aliis ædificiis, &c. incendio conflagrârunt. Ad Ecclesiæ & Curiæ suæ structurã, Arthurus hic omni studio posteà incubuit.Decessit autem admodùm senex,dieS.Laurẽtii 1432,cùm hanc Ecclesiam rexisset annos 42.Extant Ordinationes ejus(obiter adnoto)an.1395 & 1430 editæ. Clochora (ad Launum flu. sita) nomen habet à Lapide aureo, quo Ethnicismi temporibus, Dœmon responsa præstigialia, quasi Apollinis Pythii oracula, dare solebat; ut è Regesto Clochorensi intelligimus. Inter hujus loci Episcopos secundùm Macartinum maximè celebratur Christianus O-Morgair,frater unicus S. Malachiæ Armachani. Eum S. Bernardus in vita Malachiæ *virum bonum* appellat

pellat, *plenum gratiæ & virtutis Germano quidem suo secundum in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia, & justitiæ zelo fortè non imparem.* Obiit 1139, & Armachæ in cœnobio SS. Petri & Pauli sepultus est.

Ardachæ, E. *S. Meli.* Ecclesia cathedralis Ardachadensis meritò inter antiquissimas totius Hiberniæ numerata, à S. Melo Britanno, primo loci Episcopo fundata est. Fuit is S. Patricii è Darerca sorore nepos, & ab ipso S. Patricio (cujus etiam discipulus fuit) Episcopus consecratus. Hunc *ex proprio labore manuum, more Pauli*, victum sibi comparâsse asserit Jocelinus, in vita S. Patricii, cap. 102. Obiit S. Melus anno salutis 488, Februarii die 6, quadriennio ante avunculum, & in Ecclesia sua Ardachadensi sepultus est. Ardachæ nominis ratio ab editiori situ deducitur. Atque hujus nominis libentiùs hîc memini, quia *Ard* generali vocabulo loca editiora Hibernicè vocantur.

Raphoæ, E. *S. Eunani.* Cœnobium ibi loci fundavit S. Columba-*cille*, vir regio sanguine, ad virtutem & literas natus: anteà quidem Crimthanus dictus; Columbæ verò nomen secundùm Adamnanum, (qui vitam ejus descripsit) *ob innocentiam*, secundùm veterem Ængusiani Martyrologii Scholiasten, eodem sensu, *ob simplicitatem* candidam obtinuit, allusione fortassè factâ ad præceptum Servatoris nostri, (Matth. X.) *Estote ergò prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Hanc structuram restauravit posteà jam dictus Adamnanus, celebris ille

cœnobii

cœnobii Hyensis Abbas, cujus magno cum honore meminit Beda venerabilis, Ecclesiasticæ Historiæ gentis Anglorum lib. 5, cap. 16, ubi *virum bonum* appellat, *& sapientem, & scientiâ Scripturarum nobilissimè instructum.* Hujus cœnobii templum in Ecclesiam cathedralem erexit (ut videtur) S. Eunanus, qui primus existimatur hujus sedis Antistes. Quo tempore autem vixerit nullâ potui indagine invenire. Ostendebatur Raphoæ, sive (ut olim) Rathbothæ, non ita pridem lectus ejus. Ibi porrò turris erat, sive pyramis, ut aliqui vocant, colli imposita, in qua Episcopi Rapotenses Musæum olim habebant. Hujus Ecclesiæ Benefactor fuit egregius Patricius *Magonail* Episcopus Rapotensis, circa annum Dom. 1360, qui porrò ædes Episcopales, in tribus Manneriis ad sedem suam pertinentibus, construxit. Locus nomen habet partim ab Hibernico *Rath*, quod sepimentum militare denotat. Sed in residui nominis rationem inquirant alii.

Deria, E. S. Columbæ, De cœnobio à supradicto S. Columba Deriæ extructo, anno 545, jam antè egimus. Cæterùm, Ecclesia cathedralis Derensis opus est multò recentioris temporis. Nam illius Diœceseos Episcopus Ardsrathæ ad Dergum flu. primum cathedram habuit constitutam, ubi primus præfuit Episcopus S. Eugenius, quem aliqui S. Patricii discipulum, & ab eo Episcopum consecratum tradunt: Alii verò S S. Canici & Congalli æqualem faciunt. Tempora certè parùm cohærent: nisi fortè S. Eugenio (inter Macrobios illius seculi) istam tantam longævi-

longævitatem adſcribamus. Fuit is Prædicator eximius & aſſiduus. Natus porrò dicitur Regio Lagenienſiū ſanguine. Deceſſiſſe ferunt 23 die Auguſti an. 618,& in Eccleſiæ ſuæ cœmeterio ſepultus eſt, ſuprà cujus ſepulchrum, ſacellum poſteà ædificatum eſt. Ab Ardſratha ſedes Epiſcopalis Magheram tranſlata eſt, quæ S.Lurocho dicata, cujus feſtum agitur 17 Februarii : unde(ut opinor) Epiſcopi illius ſedis Rathlurienſes dicti ſunt.Circa annum tandem 1150, Mauritius,Hibernis appellatus Mureachus *O-Coffy* al.*Cobthaig* Epiſcopus mutavit ſedem in Deriam. Is ex Canonico Auguſtiniano Epiſcopus factus dictus eſt etiam Epiſcopus de *Kenel-eogain* ſive *Tir-oen*; & Hovedeno impreſſo,ad an.1172,corruptè Charenſis. Vir ob eruditionē,humilitatem & erga egenos liberalitatem,ab Hiſtoricis plurimùm laudatus. Vixit uſque ad an. Dom.1173,vel 1174, quo defunctus 10 Februarii, in cœnobio S.Columbæ Deriæ, quod olim *Cellam nigram* vocabant,ſepultus eſt. Eo ſedente, an. 1164, Eccleſia cathedralis (ut ego intelligo)ſive *Eccleſia magna Derenſis*(ut in AnnalibusUltonienſibus appellatur) conſtructa eſt,Mauritio *Mac-Lochlin*Rege Hiberniæ & Flano *O-Brolchan* Abbate cœnobii S.Colūbæ Derenſis opus promoventibus. Non negandū tamen ante Mauritiū nonnullos ex Abbatibus Derenſibus dictos etiam ſimul Epiſcopos. Huic diœceſi,circa an.1266,adjunxit Germanus aliis Gelaſius *O-Cherballan* Epiſcopus itidēDerenſis,(ut è RegeſtoClochorēſi didici)*per potentiam nationis ſuæ de Kenel-eogain, Eccleſiā deArdſratha,cum pluribus aliis Eccleſiis de Opheacrach.*Has à ſede Clochorenſi eripuiſſe dicitur,dum David O-Brogan Epiſcopus Clochorenſis

chorensis jaceret paraliticus in cœnobio Mellifontis, cujus Monachus aliquando fuerat, & in quo defunctus sepultus est an. Dom. 1267. Dicitur porrò partẽ aliquã diœcesis Rapotensis à Carbraco *O-Scoba* ordinis Prædicatorũ & Episcopo Rapotẽsi, circa idem tempus subtractã, diœcesi suæ adjecisse. Sedis hujus Episcopus an. 1420 fuit Gulielmus Quaplodus Carmelita, Bertrami *Fitz Allen* Carmelitæ itidẽ & viri eruditi Mæcenas, ut è Lelando liquet, in libro de Scriptoribus Britanniæ, id quod eo libentiùs hîc obiter annotavi, ut Balæi errorẽ patefacerẽ, qui Episcopũ Darensẽ eũ facit, unũ sc. è suffraganeis Archiepiscopi Dubliniẽsis. Urbs ipsa à colonia, è Londino deducta *London-Dery* hodiè dicta, *Daire-Calgac* olim appellabatur, i.e. *Roboretũ Calgachi*, aliquãdo etiã *Daire-Columb-kill* & *de Luco*, & in antiquo Provinciali Romano, *Darrich*.

Clonæ, sive Clonmacnoisæ, E.S. Kiarani.

Cœnobiũ Clonmacnoisæ, priùs *Tipraic* dictæ, prope Shenanum flu. in ipso quasi Hiberniæ umbilico sive meditullio construxit S. Kiaranus, sive Ciaranus junior, ex Aradensium familia ortus, sed Boëtii al. Beonandi fabri lignarii filius, unde & vulgò dictus est *Mac-iteir*, sive *filius Artificis*, locum concedente Dermitio Cervalli filio Rege Hiberniæ. Huic cœnobio secundùm plurimos, Kiaranus unico solùm anno, secundùm nonnullos verò (perperã opinor) annis septẽ præfuit Abbas, morte ibi ereptus 5 Idus Septembris, anno Salutis per Christũ 549, in ipso ætatis flore, cùm annos vixisset solùm 33. Exequiis ejus tertiâ nocte insequẽti interfuit S. Coëmgenus. Hymnũ in ejus laudẽ paulò posteà composuit S. Colũba

amicus ejus. Hujus cœnobii Ecclesia posteà, sed quo tempore planè me latet, in Ecclesiam cathedralem commutata est. Non desunt quidem qui S. Kiaranum Episcopum fuisse Clonmacnoisensem disertè tradant. Hoc si verum, de Ecclesiæ cathedralis initio, non est cur ulteriùs disquiramus. Ut ut fuerit, posteriora tempora IX alias Ecclesias, in uno quasi eodemque cœmeterio, duo plùs minùs jugera Hibernica ambitu colligente, ei subjecerunt. Ad occasum hujus loci Præsules ædes Episcopales ædificârunt.

Ecclesia ipsa cathedralis multis certè olim possessionibus ditata fuit: Magnatum prætereà ac Episcoporum sepulturâ, nec non Monumentis aliquot & Inscriptionibus, partim Hebraicè partim Hibernicè incisis, inprimis insignis. Paulatim attamèn decrevit & ad pudendam tandem redacta est paupertatem. In Synodo suprà memoratâ, anno 1152 habitâ, dum Cardinalis Paparo Legati munus in Hibernia obiret, inter sedes Episcopales Provinciæ Tuamensi subjectas, numeratur *Cinani*, quæ post longas contentiones, Romæ agitatas, inter Archiepiscopos Armachanos & Tuamenses Provinciæ Armachanæ tandem adjudicata est. Hanc sedem jampridem è nominis affinitate, eandem esse existimavi cum Cenanusensi, sive Kenlisensi. Sed dies diem docet: Nunc non possum non existimare *Cinani* corruptè ibi legi pro *Cluana*, vulgò Clonmacnoisa, tum ob vicinitatis rationem, ut quæ à Provincia Tuamensi, Shenano fluvio solùm disterminatur, tum quia in Divisione antedicta Episcopatuum Hiberniæ, inter sedes Provinciæ Armachanæ subjectas, habetur *Conna-*

nus,

nas, quæ eadem ſine dubio eſt cum Cenanuſa: Non enim veriſimile eſt unam eandémque ſedem in ea ſedium Diſtributione facta in Synodo, cui tot Præſules Hibernici interfuerunt, fuiſſe bis numeratam, & diverſis Provinciis aſſignatam. Clona ſive Cluaina *Latibulum* ſonat. De reſidui nominis ratione, ita Annales cœnobii Inisfallenſis, ad annum Dom. 547, vel 548; *Hoc anno fundata eſt Cluain-mac-nois, id eſt, Nois-Muccaid rex Conatiæ, à quo nominatur Cluain.* Hactenus de Clona vetere: nunc veterem ejus faciem exhibemus,

---

Kilmora,

304
ECCLESIARUM &
Cœmeterij Clonmacnoisæ
Descriptio.
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
A. Temple Keren.
B. Temple Ri.
C. Temple Conner.
D. Temple Kelley.
E. Temple Mc. Dermot.
F. Temple Harpan.
G. Temple Espid.
H. Temple Ganny
I. Temple Killen.
K. Temple Finian.
W. Hollar fecit.

Kilmoræ, E. S. Fedlimidi. Post Clonmacnoisam, memorabitur *Kilmora*, id est, si interpreteris, *Ecclesia magna*. Hujus diœcesis Episcopi stylo à Bresinia (regione ita dicta) mutuato, Bresinienses aliquandò dicti sunt, quandòque Triburnenses, quia consedisse dicuntur in viculo quodam obscuro Triburna dicto. Cæterùm, anno tandem 1454, Andreas (Bradæus opinor) Episcopus Triburnensis Ecclesiam parochialem S. Fedlemidi al. Felimii Kilmoræ, quam locum commodiorem invenerat, Nicolai V Papæ assensu, in cathedralem erexit, & in ea Canonicos XIII collocavit. Hanc erectionem confirmavit Calistus III, anno insequenti: Et circa idem (ni fallor) tempus, Decanatus Kilmorensis constitutus est. Ad S. Fedlimidum quod attinet, vixit is Seculo VI, & frater fuit, ut ferunt, S. Diarmitii Abbatis Inis-cloghranensis. Obiit 9 die Augusti. De anno non habeo quod certò dicam. Regestum Ecclesiæ Clochorensis Episcopum eum facit Ecclesiæ Cluainensis, quam, ad Lacum dictum *Lough-Ern* sitam, nos vulgò *Clunes* dicimus, & ibidem cum S. Tigernacho, primo loci Episcopo, sepultum tradit. Sed redeamus. Jam inde à novæ hujusce fundationis initiis, ipse Andreas ejusque successores non Episcopi Bresinienses nec Triburnenses, ut anteà, sed Kilmorenses appellati sunt. Et videtur sanè ipsam sedem Bresiniensem vel Triburnensem non antiquæ fuisse memoriæ; nam de ea nulla fit mentio in suprà memorata Divisione Episcopatuum Hiberniæ, ut è codice censuum Cameralium Centii Camerarii, qui fuit posteà Honorius III Papa, constat;

Hâc novâ Ecclesiæ cathedralis Kilmorensis fundatione non obstante, duos posteà Episcopos ad Episcopatum Triburnensem fuisse promotos ostendit Lucas Waddingus, in tomo 8 Annalium Minorum, nempe Stephanum de Straboniza, & per ejus obitum, Fr. Bernardum 13 Junii 1509. Cæterum, cùm certum sit Thomam Bradæum tunc temporis Episcopum fuisse Kilmorensem, & è vita non migrâsse ante annum 1511, admodùm probabile videtur eos ne teruncium quidem ex Episcopatu percepisse.

Dromore, E. S. Colmani.

Superest Dromora, quæ (ut à peritioribus accepi) *dorsum magnum collis*, sive *clivum magnum* denotat.

(*Conveniunt rebus nomina sæpè suis.*)

Hæc Ecclesia originem suam debet S. Colmano, *Aradeorum gente oriundo*, primo cœnobii Muckmorensis apud Antrimenses Abbati, deinde primo hujus sedis Episcopo. Hunc Jocelinus, cap. 96, *Colmanelum* vocat: sed *Mocolmoc* etiam dictum notat vetustus Ænguisiani Martyrologii Scholiastes. Claruit Colmanus Seculo VI. Quippe qui natus annò 516. Obiit 7 Idus Junii, Annum verò obitus ejus nondum invenimus. De hac sede, in libro supradicto Centii Camerarii, (quod miror) nulla habetur mentio. Ideoque credibile videtur aliquot Seculis eam proprio caruisse Antistite. Et sunt qui opinentur toto eo tempore, Diœcesi Archiepiscopi Armachani fuisse inclusam. Neque comperi quidem Episcopum ibi loci aliquem sedisse, post sæpè supra

prà memoratam Divisionem Episcopatuum Hiberniæ factam anno 1152, ante Gerardum monachum Cistertiensem cœnobii Mellifontis, qui (ut ex Archivis Arcis Londinensis didici) electus assensum Regium obtinuit 25 Aprilis 1227. Ex hujus Ecclesiæ Episcopis, non pauci posteà Seculo XV, in Anglia plerúmque degebant, & temporis in hac Ecclesia, ob ejus (ut auguror) paupertatem, parùm aut nihil absumebant. Speciatim, sub Henrico IV Rege Angliæ, Richardus Mesinus Carmelita & ejus successor Johannes quidam. Item sub Henrico V, Nicolaus Wartre ordinis Minorum & David *de Chirbury* Carmelita, ac sub Henrico VI, Thomas Scropus al. de *Bradley* Carmelita itidem, & Thomas Radcliffus. Pristina Episcopatus hujus Dromorensis paupertas ex Epistola quadam Octaviani de Palatio Archiepiscopi Armachani ad Henricum VII Regem, intelligi potest, in qua annuos ejusdem census tunc temporis non valuisse asserit, ultra 40 marcas monetæ Hibernicæ. Hæc porrò moneta minoris tunc fuit valoris (ut ille ibi asserit) ex tertia parte quàm nummus *Sterlingus* dictus. Atq; ut Episcopatus erat tenuissimus, ita & parochiæ in eo perpaucæ, solùm nempe 23. Sed de Basilicis Provinciæ Armachanæ hactenus. Ad eas Provinciæ Dublinienſis jam venio.

X 2 *In*

In Provincia Dublinienſi.

Loca & Tituli dedicationum.	Origines & aliæ Antiquitates.
Dublinii, Eccleſia S. Trinitatis, quæ vulgò Eccleſia Chriſti appellatur.	Hanc Eccleſiam, in Civitatis meditullio, Sitricus filius Amlavi Rex Oſtmannorum Dublinii & Donatus Epiſcopus Dublinienſis Canonicis ſecularibus conſtruxerunt, circa an. Salutis 1038. De hac fundatione, ita Liber niger ejuſdem Eccleſiæ: *Sitricus Rex Dublin. Filius Ableb comitis Dublin. dedit S. Trinitati & Donato primo Epiſcopo Dublin. Locum ad ædificandam Eccleſiam S. Trinitati, ubi fornices ſive voltæ ſunt fundatæ, cum terris ſubſequentibus,* viz. *Beal-dulek, Rechen, Portrahern, cum villanis, & vaccis, & bladis, necnon aurum & argentum ſufficienter ad ædificandam Eccleſiam, cum tota curia contulit.* Donatus hic, præter navem Eccleſiæ & collaterales ſtructuras, excitavit etiam à fundamentis Capellam S. Nicolai, in parte boreali, & Capellam S. Michaëlis, quam, qui illi, poſt aliquot ſecula, ſucceſſit, Richardus Talbotus in Eccleſiam erexit parochialem. Obiit tandem Donatus 6 Maii 1074, & in Eccleſia ſua ſepultus eſt. Canonicos ſeculares hujus Eccleſiæ Laurentius Archiepiſcopus Dublinienſis in Canonicos mutavit regulares ordinis Aroacenſis, circa annum Domini 1163. Laurentius hic, necnon Richar-

Richardus cognomento Strong-bow Comes *Strigulienſis*, Robertus filius Stephani & Reimundus Craſſus, ſive *le Gros*, Eccleſiam amplificare aggreſſi, Chorum ſuis ſumptibus ædificârunt, cum campanili & duabus capellis, una S. Ednundo Regi & Martyri, & S. Mariæ quæ dicitur alba, dicata, altera, S. Laudo. Inter Benefactores primarios, numerantur etiam Laurentii tres proximi ſucceſſores, Johannes Cominus ſcil. Henricus Loundres & Lucas quidam, qui ante infulas ſuſceptas Decanus fuit S. Martini Londini & Theſaurarius *Garderobæ*, ſive à ſyntheſi Henrico III Regi Angliæ. Neque prætermitti debet Johannes de S. Paulo illius itidem Sedis Archiepiſcopus, qui paulò ante obitum, obiit autem 9 Septembris 1362, totum Presbyterium, unà cum ipſa (quam hodiè cernimus) cathedra Archiepiſcopali, ſuis ſumptibus extruxit. Saxo is coopertus marmoreo, æneis laminis ornato, tumulatus eſt, in ſecundo gradu, ante ſummum altare, ſicut in teſtamento ſuo mandaverat. Hujus Eccleſiæ Priorem & conventum Henricus VIII Rex Angliæ in Decanum & Capitulum convertit, anno 1541.

Dublinii, E. S. Patricii. Johannes Cominus (de quo ſuprà diximus) Eccleſiam hanc ſpecioſiſſimam S. Patricio dicatam in auſtrali Urbis ſuburbio, veteri parochiali Eccleſiâ ibidem demolitâ, conſtruxit & dotavit, circa annum Domini 1190, in qua XIII collocavit Præbendarios, qui numerus poſterioribus temporibus auctus eſt ad XXII. Is Bullam

etiam à Lucio III Pontifice obtinuit, datam *Velletri*, Idibus April. Indictione 15 1182, in quâ, inter alia privilegia Sedi Dubliniensi concessa, ita legimus; *Sacrorum quoque Canonum authoritatem sequentes, Statuimus ut nullus Archiepiscopus, vel Episcopus, absque assensu Dubliniensis Archiepiscopi, si in Episcopatu fuerit in Diocesi Dubliniensi; Conventus celebrare, Causas & Ecclesiastica negotia ejusdem diocesis, nisi per Romanum Pontificem, vel Legatum ejus, fuerit eidem injunctum, tractare præsumat.* Exemplar hujus Bullæ habetur in antiquo Regesto Dublin. vocato CREDE MIHI, fol. 80. b. Atque ex hoc privilegio, initium sumpsit controversia illa, sive acris & diuturna concertatio inter Archiepiscopos Armachanos & Dublinienses. An Armachanus habuerit jus Primatiæ, Bajulationis Crucis, Appellationum & Visitationum in Provincia Dubliniensi, quæ per aliquot annorum centurias posteà duravit. Sed redeo. Collegiatam hanc Ecclesiam Comini proximus successor Henricus *Loundres* sive Londinensis in cathedralem erexit, *unitam* (inquit Johannes Alanus Archiepiscopus Dublini sub Henrico VIII) *cum Ecclesia cathedrali S. Trinitatis in uno sponso, salvâ alteri Ecclesiæ Honoris prærogativâ.* Gulielmum filium Guidonis primum ibi constituit Decanum. Præcentorem porrò, Cancellarium & Thesaurarium ordinavit, quibus prædia & rectorias assignavit. Capellam B. Mariæ ibidem extruxit posteà Fulco de Samford successorum unus, in quâ ipse tumulo, statuâ ejus ornato, conditus est anno 1271. Partem denique Ecclesiæ cathedralis incendio fortuito deformatam restauravit

vit Thomas Minot Archiepiscopus itidem Dublinienfis, qui porrò campanile præcelsum è saxo quadrato construxit, circa annum 1370, unde & in sigillo suo usus est posteà imagine pontificali, quæ manu visa est tenere campanilis effigiem. Atque hæc de hac Ecclesia, quæ sive laxitatem spectemus, sive egregiam structuram & magnificentiam, cæteris Hiberniæ Ecclesiis cathedralibus, facilè (ut opinor) est præponenda.

Fernæ, E. S. Edani.

Fernam urbem Brandubus Rex Lageniæ S. Edano al. Moedogo primo loci Episcopo contulit, & secundùm Biographos nostros, Synodi magnæ consensu, Metropolim eam totius Provinciæ Lageniensis constituit, circa annum Dom. 598. Qua de re, sic antiquus vitæ ejusdem Edani Scriptor: *Magna civitas in honore S. Moedog ibi crevit, quæ vocatur Ferna. Deinde factâ Synodo magnâ in terra Lagenensium, decrevit Rex Brandubh. & tam Laici quàm Clerici, ut Archiepiscopatus omnium Lagenensium semper esset in Sede & cathedra S. Moedog.* Et tunc S. *Moedog à multis catholicis consecratus est.* Decessit Edanus grandævus, die ultimo Januarii anno Dom. 632, & in Ecclesia sua Fernensi, quam ipse fundaverat, sepultus est. Ei successit S. Molingus, dictus etiam Dairchilla, fuit enim binomius, qui (ut in vita ejus legimus) *constitutus est ipse Archiepiscopus, in Sede & cathedra S. Moedog. A Rege jam Lagenensium Brandubh filio Eathac constitutum est, ut Archiepiscopatus Lagenensium in civitate S. Moedog esset. Ipsa civitas vocatur Ferna, quæ est in terra gen-*

tis Kenselach. Is verò, diù ante obitum, Præsulatum abdicavit, & vitæ pertæsus eam deposuit valdè senex; 17 Junii 697, Temolingi, ubi in cœnobio à se constructo, sepultus est. Molingum, Braccanum, Patricium & Columbam, *quatuor Hibernicos Prophetas* appellat Giraldus Cambrensis, Libro 2 Hiberniæ expugnatæ, cap. 33. ubi etiam eorum Libros suo tempore extitisse *Hibernicè scriptos,* asserit. Sed hoc obiter. Locus nomen habet (ut notat Colganus) à Ferna Heroe, Carili Regis Desiorum filio, ibi in pugna per Gallum filium Mornæ interempto. Inter primarios Ecclesiæ Fernensis Benefactores numeratur Johannes de S. Johanne, tàm ob structuras suas, quàm ob privilegia Sedi suæ comparata. Obiit is anno Dom. 1243, postquàm magna cum prudentiæ & integritatis laude ibi præfuisset annos circiter 21, eique bis successit Galfridus de S. Johanne, (fortè frater ejus) primùm in Ecclesiæ Limericensis Thesaurariatu, deinde in Episcopatu Fernensi. Fuit porrò Galfridus ante Præsulatum, Hiberniæ *Escaetor.* Notandum hîc aliquos è jam dicti Johannis prædecessoribus, Josephum *O-Hethe* nempe & Albinum *O-Mulloy* dictos fuisse interdum Episcopos Wexfordienses, & eo usos stylo in chartarum quarundam subscriptionibus; Fortasse animo cathedram hanc Episcopalem ad Wexfordiam, opidum tunc temporis populi frequentia longè celebrius, transferendi. Hoc certè constat hunc Episcopatum in Bulla Lucii III Papæ ad Jo. Cominum Archiepiscopum Dublíniensem, Weisfordensem esse dictum.

Kildaræ,

Kildaræ, E. *S. Brigidæ virginis.*

Sanctus Conlæthus, quibusdam Conlaidus, aliis Conlianus, primus perhibetur Darensis Episcopus, & Ecclesiæ Cathedralis, à S. Brigida adjutus, fundator. In ejusdem Brigidæ vita, à Cogitoso descripta, is *Archiepiscopus* & *Summus Pontifex* appellatur. Ultimum diem clausit 3 *Maii* anno 519, & Kildaræ (quæ *Cellam Roboris* sonat) in Ecclesia sua, prope summum altare, sepultus est. Ejus verò ossa, 281 pòst anno, *viz.* anno 800, in capsulam argenteam deauratam gemmisque ornatam fuerunt translata. Liber rubeus Comitis Kildarensis (quo nixus fundamento nescio) Lonium quendam primum fuisse loci Episcopum tradit, Ivorium ei successisse, & Ivorio, Conlethum: Et ex eodem (uti creditur) libro, idem habet Richardus Stanihurstus, in Anglica sua Hiberniæ Descriptione, quæ in edito Holinshedo extat. Sed uterque perperàm opinor. Multò probabilius est Conlæthum omnium primum ibi sedem Episcopalem fixisse: id quod ita firmat Scriptor antiquus vitæ S. Brigidæ, lib. 2, cap. 11. *Conlianus Episcopus sanctus & Propheta Domini qui habebat Cellam in australi parte campi Liffi, venit in curru ad sanctam Brigidam, & moratus est apud eam. Quem B. Brigida Episcopum elegit in sua civitate Kildara.* In Ecclesiæ hujus ornatu & reparatione, non parvam impendit pecuniam Radulphus *de Bristol*, Bristoliæ (ut opinor) in Anglia natus, primus Ecclesiæ S. Patricii Dubliniensis Thesaurarius,

rius, primuſque Anglici generis Epiſcopus qui in hac ſede collocatus eſt. Deceſſit ſub initium anni 1232, cùm ſediſſet annos vix 9. Eandem Eccleſiam fatiſcentem reſtauravit Edmundus Lanus Epiſcopus, regnante Henrico VII. Inter Epiſcopos ſuffraganeos Hiberniæ, ut in Conciliis & alibi primum habuit locum Epiſcopus Midenſis, ita ſecundum ſibi aſſeruit Epiſcopus Darenſis: Cæteri ſecundùm tempora ordinationum ſederunt.

Kilkenniæ, E. S. Canici. Sedes Epiſcopalis Oſſorienſis Saigeræ, quam hodiè *Seir-Keran* appellamus, in Elia Carolina primùm collocata eſt, ubi ſub medium Seculi quinti, primus præfuit Epiſcopus Kiaranus ſenior, vir magnæ auctoritatis, ob ſanctitatem & doctrinã. Quirinũ tamen eum fuiſſe, ad quem, & cæteros in Hibernia Epiſcopos, ſcripta eſt Epiſtola 61 Gregorii I, quæ in Regeſto ejuſdem Gregorii, lib. 9. extat (licèt Kiarani eminentia, longævitas & nominis ſimilitudo quodammodo invitent) non audeo affirmare. Hæc ſedes Aghavoam in Oſſoria ſuperiore tranſlata eſt, ſed quo tempore incertum: fortaſsè tamen anno Dom. 1052, nam ad eum annum, ita Annales MSS. Lagenienſes: *Templum Achadboæ conſtructum eſt, & Canici Scrinium ibi collocatum.* Hic S. Canicus filius Laideci Poëtæ inſignis, vir doctus & induſtrius, primus fuit Abbas cœnobii Aghavoenſis à ſe conſtructi, in quo etiam defunctus, 5 Idus Octobris, anno Dom. 599, vel 600, annos natus 72. Scripſit is vitam S. Columbæ, & Hymnos aliquot prætereà in ejus laudem. Aghavoam, ſive, ut olim *Achadboam*,

boam, Adamnanus in vita S. Columbæ, lib. 1. cap. 4, *Campulum Bovis* interpretatur, & Scriptor vitæ S. Canici, *Agrum Boum*. Hinc verò cathedram tandem Kilkenniam, sive Canicopolim transtulit Felix *O-Dullany* Episcopus Ossoriensis, circà finem regni Henrici 2 Regis Angliæ. Is fundamenta videtur jecisse Ecclesiæ cathedralis Kilkenniensis, quæ tamen non absoluta fuit, ante tempus Galfridi de S. Leodegario Episcopi, qui eam, sumptu non exiguo, ante obitum suum qui incidit in annum 1286, perfecit, licèt ante eum, nonnulli è prædecessoribus, inprimis Hugo Mapiltonus, fabricæ ejusdem Ecclesiæ strenuè incubuissent. Nec hîc prætermittendus est Richardus Ledredus Minorita, successorum unus, qui in ejusdem Ecclesiæ ornatu & reparatione, magnum insumpsit pecuniam, speciatim omnes fenestras de novo erexit & vitro obduxit, inter quas enituit fenestra orientalis, opere tam eximio adornata, ut in universa Hiberniâ, par ei non inveniretur. Obiit Ledredus anno Domini 1360, & in Ecclesia sua cathedrali, prope summum altare, ad latus Euangelii, tumulo conditus est. Tum, qui illi pòst annos 100 successit David Hacketus, è polito saxo testudinem campanilis erigi curavit. Item Oliverus Cantwellus, ordinis Prædicatorum (qui mihi penè exciderat) sub exitum Seculi XV, præter ædium suarum Episcopalium Aglioræ & Freinstonæ & pontis majoris Kilkenniæ aquarum inundatione fracti reparationes, vicariis choralibus appropriavit Ecclesiam S. Mallæ.

His addamus amœnissimum hujus Ecclesiæ situm, quæ è colle clementer edito, & urbem modicè subjectam, & fertilissimam regionem

adjacen-

adjacentem, Neoro flumine irriguam, jucundissimè prospectat.

Leghlinæ, E. *S. Laseriani.* Ex Provincia Dubliniensi dicenda superest Leghlina, ubi Sedes cathedralis à S. Laseriano, aliàs *Molaisre*, filio Cairelli *de Blitha* constituta est. Educatus hic fertur ad ætatem usque adultam, sub S. Murino Abbate, cui mater, quæ filia erat (uti fertur) Regis Pictorum, illum instituendum tradidit. Posteà Romam profectus, ibi 14 annos transegit, intereà D. Gregorium Sacras Scripturas exponentem audivit, & ab eodem demùm Presbyter ordinatus in patriam reversus est. Brevi posteà, Leghlinam pervenit, ubi S. Gobanus tunc præfuit Cœnobiarcha, qui ei cœnobium suum sponte cedens, sibi & monachis suis cellam alibi construxit. Monachos 1500 Laseriani regimini hîc subfuisse tradit Scriptor vitæ S. *Munnu*, qui porrò asserit Synodum magnam in *Campo albo* habitam fuisse, & magnam ibi ortam contentionem inter S. Laserianum & S. *Munnu*, de festo Paschæ celebrando, die Dominico, an cum Hebræis, decima quarta Luna: Hâc verò Synodo habitâ, uti videtur, mense Martio, anno 630, sed sine optato successu finitâ, Laserianus Romam usque denuò iter suscepit, ubi Honorius I *eum Præsulem consecravit, & revertenti* (ut in vita ejusdem Laseriani legimus) *Legationis in Hibernia officium commisit.* Nec irrito successu, Nam post reditum in Patriam, Paschalis observationis ritum, ad Honorii monita, in australibus Hiberniæ partibus reformatum fuisse liquet. Vid. Bed. venerab. Histor. lib.

lib 3. cap. 3. Mortem obiit S. Laſerianus 14 Kalendas Maias anno Dom. 638 vel 639. & in Eccleſia ſua ſepultus eſt. In Synodo Dublinii celebratâ, ſub Alexandro Bicknoro Archiepiſcopo Dublin. Dies obitus S. Laſeriani antedictus (quod obiter adnoto) necnon Dies obituum ſanctorum Patricii, Brigidæ, Canici & Edani, duplicibus feſtis, per Provinciam Dubliniensem, annumerati ſunt. Inter Eccleſiæ Leghlinenſis Benefactores primarios, habetur Burchardus Norwegus, Gurmundi filius, de quo ſuprà diximus. Fuerunt & nonnulli ex hujus ſedis Epiſcopis valde benefici, ſpeciatim Donatus, ſub adventum Henrici 2 in Hiberniam, & Gulielmus aliquando Archidiaconus Leghlinenſis, qui ſedere cœpit anno 1227, aliis 1229, & obiit 1251. Is porrò confirmavit Burgenſibus Leghlinenſibus prædia & privilegia, quæ Herlewinus prædeceſſor ejus iis conceſſerat. Nec prætermittendi, inter Benefactores, Joh. Mulganus Epiſc. ſub rege Henrico VI, & Matthæus Sanderus, ſub Henrico VIII. Leghlina vulgò *vetus Leghlina* dicta non procul abeſt à Baroo fluvio, quem Ptolemæus *Birgum* vel *Brigum* vocat. Mitto hîc Glendalacham, ubi olim erat ſedes Epiſcopalis, (ab Hovedeno, Biſtagnenſis dicitur, & in Bulla Lucii III, *Epiſcopatus Inſularum*) ſiquidem ea regnante Johanne, cathedræ Dublinienſi unita eſt.

In

In Provincia Casseliensi.

Loca & Tituli dedicationum.	*Origines & aliæ Antiquitates.*

Casseliæ, Eccles. S. Patricii.

POst Ængusæ (Nafrachi filii) Regis Momoniæ conversionem ad Christianam religionem, S. Patricii prædicatione, populumCasseliensem S.Albei & successorum ejus Jurisdictioni, qui Imelacæ (ad 12 à Casselia lapidem) sederunt, aliquandiù subfuisse, non est cur dubitemus: qua de re posteà pluribus, cùm ad Imelacam perventum fuerit. Quis autem primus fuerit Ecclesiæ Casseliensis Episcopus, haud facilè quis designârit. De Cormaci Culinani filio, Rege & Episcopo Casseliensi, sub initium Seculi decimi, suprà fusè diximus. Is certè tanquàm fundator, vel saltem restaurator Ecclesiæ cathedralis vulgò habetur. Et memoria proculdubiò Antistitum Casseliensium ante eum, perquàm exilis superest. Ecclesiam ejus, post novam (ut auguror) restitutionem, solenniter consecratam fuisse, & Synodum ibi habitam anno 1134, tradunt Annales Prioratus Insulæ omnium Sanctorum. Cæterùm Ecclesiam novam circa Anglorum ingressum, sub Henrico nostro secundo, à fundamentis ibi excitavit Donaldus O-Brien Rex Limericensis, quam & prædiis ditavit, veteri Cormaci Ecclesiâ in capellam, vel

vel domum Capitularem, ad austrum Chori conversâ. Is porrò Sedi Casseliensi latifundia non pauca elargitus est, cui alia itidem in Tuemonia posteà contulit filius ejus Donatus cognomento *Carbrac*, & inter cætera, duas insulas *Sulleith* & *Kismacayl* appellatas. Hanc donationem confirmavit Johannes Rex Angliæ, 6 Septembris 1215. Sed redeo. Post annos deinde plùs minùs 200, Richardus Hedianus Archiepiscopus Casseliensis Ecclesiam hanc vetustate fatiscentem restauravit. Aulam prætereà vicariis suis choralibus construxit, iisque prædia quædam dedit vocata Grange-Connel & Baon-Thurlisbeg. Ecclesia ipsa extra urbem sita, colle petroso præcipitióque munita est, sed ventis, ob sublimem situm, nimis exposita. In ascensu ad eam, saxum grandiusculū memini me juvenem vidisse, ad quod (uti ferebant incolæ) novus quisque Rex Momoniæ, pro more, edicto publicè promulgato, olim declarabatur. Est & alia Casselia dicta olim *Cassel-irra*, in Conatia, cui primus præfuit Episcopus S. Bronus, qui mortalitatem exuit anno 512, quod ideò hîc monendum duxi, quia non desunt qui opinentur Bronum hunc Episcopum fuisse Casseliensem in Momonia.

Imelacæ, E. S. Albei.

Post Casseliam memorabitur Imelaca, al. Imleca-*Ibair*, Sedes Episcopalis antiquissima, in regione amœnâ & fertili sita, & amplissimis olim ditata prædiis, ubi & urbs erat olim celeberrima, quæ tamen paulatim in exiguum viculum decrevit. Huic loco maximum fuit decus S. Albeus dictus alter Patricius,

cius,& Momonienſiũ poſtPatriciũ ſecundusPatronus; qui dum Euangelicam doctrinam in Hibernia diſſeminaret,conatibus ejus ita Deus benedixit, ut quamplurimos ex nobilitate & plebe, tam docendo, quàm vitæ exemplo, ad fidem Chriſti converterit. Totâ demum Inſulâ his pietatis officiis, peragratâ, Eccleſiam ſuam cathedralem fixit tandem Imelacæ,juxta Lacum jam ferè exiccatum. Author antiquus mihi anonymus, qui vitam S. Colmani Dromorenſis Epiſcopi deſcripſit, *Epiſcopum* vocat *Imblicenſem, ſapientem ac religioſum virum.* Addit porrò *Colmanum apud eum divinarum ſcripturarum ſtudiis, jejunio, & orationi atque vigiliis ſedulè inſiſtentem, aliquot annis docilem manſiſſe.* Verumenimverò, S. Albeum totius Momoniæ conſtitutum fuiſſe Archiepiſcopum, his verbis diſertè aſſerit vitæ S. Declani Scriptor,adhuc (ut opinor) ineditus: *Commanentes in civitate Caiſſyl, S. Patricius, S. Albeus, ſanctuſq; Declanus,cum multis ſanctis ſuis diſcipulis, apud Regem Enguſam, multa bona rigoris Chriſtiani conſtituerunt. Et ibi Rex Ænguſa & S. Patricius cum omni populo ordinaverunt Archiepiſcopatum Mumeniæ in civitate & in ſede S. Albei, (qui tunc ab eiſdem Archiepiſcopus ordinatus eſt) per Seculum.* Ita ille. Item Scriptor vitæ S. Albei; *Cùm B. Albeus* (inquit) *audiſſet quod Patricius Regem Memonenſium Enguſſum filium Nefrich converteret ad Chriſtum, & eſſet cum eo in civitate Caſſel. Venit ut eos ſalutaret. Rex autem & Patricius gaviſi ſunt in adventu Albei,& ille eſt gaviſus eos videns. Ibi verò accepit Patricium Magiſtrum ſuum S. Albeus,quia valdè erat humilis. Tunc Rex Engus & Patricius ordinaverunt, ut in civitate & cathedra S. Albei

Albei esset Archiepiscopatus omnium Memonensium semper. Quo tempore S. Albeus Euangelium in Hibernia prædicare cœperit, controvertitur. Sunt qui tradant in Christiana religione propaganda, operam ibi sedulò eum navâsse, ac multos ad Christi fidem convertisse, ante Sancti Patricii adventum in Hiberniam. Sed nos illorum sententiæ adhæremus, qui eum S. Patricio posteriorem ponunt. Vide, si placet, quæ diximus in Annotationibus nostris ad Opuscula S. Patricii: quibus & hîc addere liceat Albeum Presbyterum ordinatum ab ipso Sancto Patricio, id quod docet Tirechanus Scriptor antiquus, Libro 2, de vita Sancti Patricii. Item è jam dicta vita Sancti Albei intelligimus puerum eum fuisse, dum Palladius à Celestino Pontifice missus in Hibernia moraretur, & ab eo baptizatum. Palladium verò in Hiberniam pervenisse anno Domini 431, unico solùm anno ante S. Patricium, doctis satis est notum. Sed hæc obiter. Hic talis tantusque vir decessit tandem grandævus, integris tamen animi & corporis sensibus, 12 Septembris anno Domini 527, vel, ut alii volunt, 541, & in Ecclesia sua Imelacensi sepultus est. Imelacam direptam, & mitram S. Albei, ibi magnâ curâ, per multa secula asservatam, à latronibus combustam fuisse anno 1123, tradunt Annales Ultonienses. Huic sedi tunc præfuit Mælmorda Episcopus, qui fugâ evasit. Ad reparationem & ornatum Ecclesiæ, post annos deinde 120, (nam intermediis temporibus nihil ad

rem comperi) Christianus successorum unus valdè intentus fuit. Obiit is anno 1249. Imelacæ etiam Collegium nescio quod erexit Thomas Hurlæus Episcopus, tempore Regis Henrici VIII.

Limerici, E. B. Mariæ Virg. Hanc Ecclesiam cathedralem extruxit & dotavit Donaldus *O-Brien* Rex Limericensis, (de quo suprà, in Casselia,) circa Anglorum adventum in Hiberniam. Est verò Limerici ædes sacra vulgò dicta S. Munchini Ecclesia, nunc parochialis, sed olim (ut ferunt) cathedralis, à S. Munchino primo Limericensi Episcopo fundata & ab Ostmannis posteà restaurata. De hac re quærant alii. Quis autem iste Munchinus fuerit non parva quæstio est. Sunt qui opinentur hunc esse illum Mancenum quem Jocelinus, cap. 59, *virum* appellat *religiosum & optimè in Scripturis exercitatum*, quémque S. Patricium Amalgaidi Regis Conatiæ *populo*, à se tum *noviter ad Christũ converso*, præfecisse asserit. Sunt alii qui minùs probabiliter cum Mancheno illo confundant, quem Annales Ultonienses Abbatem vocant *de Mene-drochit*, & obiisse docent anno 651, vel 652. Hujus Mancheni obitus memoria designatur; sub nomine *Manichæi sapientis Hiberniensis*, in Libris de Mirabilibus Scripturæ, à quibusdam S. Augustino perperam adscriptis. Non abhorret nomẽ, & tempora exactè conveniunt. Vid. lib. 2. cap. 4. tom. 3. Operum S. Augustini. Festum S. Munchini Limericensis agitur die 1 Januarii. Post Munchinũ, inter Episcopos hujus sedis celeberrimus fuit *Gille* al. Gilbert. in Hibernia Legatus Pontificis,

cujus extat *de statu Ecclesiæ* libellus circa annum Domini 1130 descriptus. Sed redeo ad Ecclesiam cathedralem Limericensem, cui, sub initium Seculi XIII, valdè beneficus fuit Donatus *O-Brien* loci Episcopus. Inter alia, Decano & Capitulo Præbendas assignavit, ac de Ecclesiæ suæ Liturgia, & Canonicorum privilegiis, Constitutiones quasdam ordinavit. Porrò is fuit (nisi me fallo) qui Decanatum ipsum & Capitulum erexit: Atque ut illustris fuit genere, ita eruditione, prudentiâ & liberalitate illustrior. Ejus operâ multùm usus est Rex Johannes in rebus suis Hibernicis; Et officium certè sibi demandatum, eâ fide & solertiâ exequutus est, ut magnam inde gratiam apud Regem comparaverit. Numerum Præbendarum auxit posteà Hubertus de Burgo Episcopus itidem Limericensis, qui decessit 14 Septembris 1250. Proximus ejus successor Robertus de Imelaca Decanatui appropriavit *Ecclesiastica beneficia de Carnarthy & Rathsiward*, ut ex Ecclesiæ Limericensis Regesto didici. Neque hîc prætermittendum, sub exitum Seculi XII, vel initium insequentis, Episcopatus Limericensem & Cathayensem, sive *de Insula Gatha* coaluisse. Urbs ipsa totius Momoniæ pulcherrima hodiè vulgò Limericum nuncupatur, olim verò Lumniacum & Hibernicè *Lumneach*, unde & loci Episcopi Lumnicenses vel Lumnicani olim dicti. Quò spectat Diploma hoc à jam dicto Donaldo, circa annum 1194, Brictio Lumnicano sive Limericensi Episcopo concessum: *Domnaldus Rex Lumnicensis, Universis Dei fidelibus tam præsentibus quàm futuris, Salutem. Non lateat Universitatem vestram me donâsse Brictio Lumnicano*

*Episcopo, suisque successoribus, Cleróque S. Mariæ Lumnicæ, in liberam & perpetuam eleëmosynam, terram *Imungram, & terram Ivamnacham, ab arcu videlicet Imungram, usque ad terram Imalin, & à vado Ceinu, usque ad flumen Sinan, cum omnibus appenditiis suis. Ut autem rata sit hæc eleëmosyna, Sigilli mei impressione eam confirmo. Teste Domino Matthæo Cassil. Archiepiscopo, & Ruadri ua Gradei.* Civitatis maximã partem, diviso alveo, circumluit Shenanus Hibernicorũ fluminum præcipuus, Ptolemæo Senus, de quo Alexand. Nechamus,

* Hodiè Mungaret.

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sineus
Inter Connatiam Momoniámque fluit:
Transit per muros Limerici, Knock-Patric *illum*
Oceani clausum sub ditione videt.

Castro præterea, tormentis majoribus instructo, urbs munita est, & mœnibus firmissimis obvallata, præsertim quà flumine non defenditur. Sed hoc obiter. Sunt qui *Lumneach* interpretentur *locum denudatum ex pastu equorum.* Quàm verè viderint alii.

Waterfordiæ, E. S. Trinitatis.

Ostmannis Waterfordiensibus, postquàm religionem Christianã amplexi fuissent, consultum tandem visum fuit urbi Episcopum præficere. Ad hoc itaque munus, Malchum quendam virum probum delegunt, monachum quandoque Benedictinum Wintoniensem, & in Angliam mittunt anno Dom. 1096, ab Anselmo Archiepiscopo Cantuariensi consecrandum. Literarum in ejus gratiam conscriptarum exemplar extat apud Eadmerum, in

in Hiſtoria ſua Novorum. Malcho deinde conſecrato & Waterfordiam reverſo, Eccleſia hæc cathedralis ab eo & Oſtmannis popularibus ſuis conſtructa eſt. Prædiis eam poſteà, Johannes Rex Angliæ, ſub initium Seculi XIII, ditavit, cujus porrò tempore, (ut opinor) Eccleſia Waterfordienſis primum habuit Decanum. Poſſeſſiones Decani & Canonicorum ſigillatim expreſſas confirmavit Innocentius III Papa, anno 1210, ut ex ejus Epiſtolis, à Franciſco Boſqueto, J. C. Toloſæ Tectoſagum editis anno Dom. 1635, intelligimus. Eccleſiæ chorum & preſbyterium teſtudine ſive laqueari fornicato ornârunt Nicolaus Cominus Epiſcopus & Robertus Lombardus Decanus, anno 1522. Neque hîc omittendum Decanum & Capitulum hujus Eccleſiæ anno 1463, ab Edwardo IV rege Angliæ, *in augmentationem divini cultus ibidem* (uti verba ſunt chartæ) facultatem impetrâſſe fundos acquirendi ad annuum valorem 100 marcarum. Hactenùs de Eccleſia cathedrali, quæ ut originem ſuam debet Oſtmannis, ſic & ipſa civitas Waterfordia, quæ ad Surii nobiliſſimi fluminis ripam auſtralem ſita, inter celeberrimas totius Hiberniæ meritò connumeranda eſt, ſive opes & frequentiam ſpectemus, ſive portus opportunitatem. Ad nominis Etymon quod attinet, exoticam planè oſtendit originem; Nam Fluminis vel aquæ trajectum ſonat: Hibernis autem & Britannis *Portlargi* vocatur.

Liſmoræ, E. S. Carthagi. Sanctus Carthagus vulgò dictus *Mochudu*, patriâ Momonienſis, Abbas fuit primùm celeberrimi cœnobii Rathenienſis; ubi & præ-

 fuit

fuit annos 40, sed ex eo tandem à Blatmacho Rege pulsus, primus Ecclesiæ Lismorensis evasit Episcopus. Ecclesiam cathedralem, nec non Scholam insignem ibi construxit, in qua multi olim Philosophiam veram profitebantur. Mortem obiit post multa sanctitatis edita signa, 14 Maii anno 638, vel, ut alii habent, 637, & Lismoræ, (quæ Sepimentum magnum significat) in Ecclesia sua sepultus est. Scholam Lismorensem ad tempus rexisse dicitur S. Cataldus, posteà Tarentinus in Italia Episcopus, ad quam *undique ex finitimis ac remotis regionibus, innumeros penè homines* confluxisse refert in ejus vita, Bartholomæus Moronus, id quod ostendit etiam ejusdem Cataldi Officium. Cæterùm hinc inter alia colligere licet Cataldum non anno 170, ut Moronus habet, neq; sub initium Seculi sexti, ut Alexander ab Alexandro & Antonius Caracciolus volunt, sed sub medium potiùs Septimi claruisse, post obitum nempe S. Carthagi Scholæ Lismorensis fundatoris. Hanc opinionem firmat multitudo eà credentium in Hibernia, S. Cataldi ævo, à Morono memorata, quæ ad Seculum secundum sine dubio referri non potest. Siquidem Hibernia, eo Seculo & diù posteà, Ethnicismi tenebris obvoluta jacuit, Sed hæc obiter. Ecclesiam cathedralem restauravit Cormacus filius Mureti Rex Momoniæ, circa an. 1130. Vicarios chorales ibi primus instituit & dotavit Griffinus *Christophori* Episcopus Lismorensis, circa annum 1230. De tempore erectionis Decani & Capituli nihil mihi constat. Librum habuit hæc Ecclesia lectissimum, de ejus Juribus, & Benefactorum Donationibus, quem composuit Thomas Pursellus Episcopus Lis-

morensis & Waterfordiensis, anno Dom. 1487. Atqui, magno Ecclesiæ detrimento, Liber ille igne fortuito combustus est, circa annum 1612. Hæ duæ Sedes, Lismorensis inquam & Waterfordiensis *realiter* (ut loquimur) unitæ fuerunt & conjunctæ ab Innocentio VI Pontifice, anno 1363. Primus utriúsque Sedis Episcopus post unionem fuit Thomas quidam, qui è Canonico Lismorensi factus est Lismorensis Episcopus an. 1358, & Rogero Cradoco Minoritâ Episcopo Waterfordiensi ad sedē Landavensem in Wallia translato an. 1362, utriúsque sedis unionem, à jam dicto Innocentio VI, paulò posteà obtinuit. De antiqua Urbis Lismorensis celebritate, Corollarii loco, audi vetustum vitæ S. Carthagi scriptorem; *Egregia & sancta civitas est Lesmor: cujus dimidium est Asylum, in quo nulla mulier audet intrare, sed plenum est Cellis & Monasteriis sanctis: Et multitudo virorum sanctorum illic manet. Viri autem religiosi ex omni parte Hiberniæ, & non solùm, sed ex Anglia & Britannia confluunt ad eam, volentes ibi migrare ad Christum. Et est ipsa civitas posita super ripam fluminis quondam dicti Nem, modo autem Aban-mor, id est amnis magnus, in plaga regionis Nan-Desi.* Hunc fluvium Ptolemæus *Dauronam* vocat, Nechamus *Avenmor*, de quo ita ille;

Urbem Lismor *pertransit flumen* Avenmor,
Ardmor *cernit ubi concitus æquor adit.*

Nunc Anglis alicubi **Broad-water**, i. Aqua lata, alicubi **Black-water**, sive Aqua nigra dicitur. Adeò verum est illud Claudiani, lib. 2, in Eutropium;

——Quid non longa valebit
Immutare dies? &c.

Ardmora ipsa, ab editiori situ sic dicta, Sedes etiam olim erat Episcopalis, à S. Declano primo loci Episcopo, in Ecclesiæ Hibernicæ infantiâ constituta, sed post Anglorum adventum in Hiberniam, cathedræ Lismorensi unita.

Corcagiæ, E. S. Barri, al. Finbarri.

Proxima dicetur Corcagia, ubi S. Barrus, aliàs Finbarrus, sive Barrus albus, dictus etiam anteà Lochanus, in Conatiâ ortus, primus præfuit Episcopus. Ecclesiam cathedralem is ibi loci fundavit ineunte Seculo VII, & cùm annos sedisset 17, vel secundùm alios solùm 7, Clonæ, quæ Corcagiâ 15 circiter milliaria distat, 7 Kalendas Octobris, amicis circumstantibus, placidâ morte obiit: Quo autem anno obierit non est omninò certum. Corpus ejus Corcagiam deportatum, ibi in Ecclesia sua, honorificè sepultum est, & Ossa, nescio quàm diù posteà, capsulæ argenteæ indita. Ejus est Epistola Alcuino attributa, de Ceremoniis Baptismi, si Dempstero credimus. In cœmeterio est campanile à Templo parùm distans, quod aliqui existimant Ostmannorum Corcagiensium fuisse opus, & pro specula vel loco ubi excubiæ agebantur ab iis primùm usitatum. Inter Benefactores Ecclesiæ primarios, numerantur Gilla-Æda O-Mugin Episcopus Corcagiensis, qui naturæ debitum persolvit valdè senex, an. Dom. 1173, ejusque proximi successores Gregorius & Reginaldus. In hoc tractu Ptolemæi ætate

Coriondi

Coriondi habitârunt, eorúmque nominis vestigia quædam retinere videtur Corcagia, quæ & olim dicta Corcagia magna, nisi quis malit ab Hibernico Corcac, quod locum palustrem sonat, fluxisse. Notandum hîc veteribus Hibernicis usitatissimum, ut C literam in fine dictionis, in aspirationem verterent, & aliquando etiam in initio dictionis.

Clonæ, E. *S. Colmani.* Colmanus ille filius Lenini, S. Finbarri discipulus, vir doctus & pius, primus fuit Ecclesiæ Clonensis Episcopus & Fundator. Constructionis hujus fit mentio, in vita S. Brendani Abbatis Clonfertensis, his verbis; *Erat hic Colmanus filius Lenini vitâ atque doctrinâ, inter sanctos, præcipuus. Ipse fundavit Ecclesiam Clonensem, quæ est hodiè cathedralis & famosa in partibus Momoniæ.* Clauit is Seculo VI, sed placidè tandem in Domino obdormivit, an. 604, Novembris 4. Hanc sedem per obitum Adami *Pay*, vel *Py*, vacantem an. 1430, Martinus V Papa contulit Jordano Cancellario Limericensi: Et Jordanus hic non ita diù posteà, post obitum nempe Milonis Episcopi Corcagiensis, realem utriúsque Sedis unionem obtinuit. Clona latibulum sonat. Hæc in antiquo Provinciali Romano *Cluain-vanian*, ab Historicis Hibernicis *Cluain-vama* appellata, in agro Corcaginsi sita est, non longè à mari Vergivio. Expositionem posterioris partis dictionis, sc. *vama*, meliùs instructis relinquo. Ex hujus sedis Archivis antiquis, nunc solùm (quod ego sciam) superest *Rotulus*, quem *Pipam Colmani* vocnt, inchoatus

anno

anno 1364, tempore Johannis Swafhami Carmelitæ, S.T.D. tum Clonensis, posteà Bangorensis in Wallia Episcopi.

Rossæ, olim Ross-ailithri, E. S. Fachnani. Sanctus Fachnanus, *vir sapiens & probus*, (ut eum vocat Scriptor vitæ S. Mocoëmogi) claruit ineunte Seculo VI. De eo, ejusque cœnobio & nobili Schola Rossensi, prope mare Vergivium, alibi diximus. Quandò autem Ecclesia cathedralis ibi erecta fuerit, aut quis primus extiterit ejusden Episcopus, haud certò constat. Non possum tamen non existimare Fachnanum ipsum primum fuisse Episcopum Rossensem & Ecclesia illius cathedralis fundatorem. In Martyrdogio certè antiquo, ad 14 diem Augusti, quo die memoria ejus celebratur, Episcopū eum disertè appellatū comperi. De antiquis hujus Sedis libertatibus, *Wreccis Maris* sc. sive naufragiis, &c. Vide Inquisitionem, in Archivo *Curæ Capitalis Banci*, Dublinii, an. 29. Edwardi I, membr. 21. a. in caussa Laurentii Episcopi Rossensis. Atq; obiter hîc notamus *Ros* viridantem planitiem, vel, ut alii volunt, ericetū significare, & *ailithri*, peregrinationē, quòd locus olim peregrinationibus frequentabatur.

Laoniæ, E. S. Flannani. Laonia vulgò *Killaloe*, ad occidentalem Shenani ripam sita, (non procul à cataractâ, quâ fluvius impeditur, quò minùs ulteriùs naviga deferat) nomen habet à S. Molua Abbate, qui ibi aliquandiù vixit, sub finem Seculi VI. Atqui ejus discipulus S. Flannanus Theodorici Regis filius, Romæ à Jo-

hanne IV. Pontifice consecratus, primus fuit hujus sedis Episcopus. Eo sedente, Pater ejus Theodoricus Ecclesiam Laonensem multis prædiis dotavit, ac mortuus tandem annorum plenus, in eadem, à filio Flannano, solenniter sepultus est. Inter hujus Ecclesiæ Benefactores, numeratur etiam Moriertachus *O-Brien* Rex Hiberniæ, qui è vita migrâvit 6 Idus Martii 1120, & sicut vivus mandaverat, in eadem Ecclesia sepultus est. Nec silentio præteriri debet, ex eadem familia, Donaldus *O-Brien* Rex Limericensis, de quo suprà, ob largitiones non solùm huic Ecclesiæ, sed quamplurimis etiam aliis concessas, ab Historicis multùm celebratus. Sub finem Seculi XII, Sedes antiqua Roscræensis huic cathedræ adjecta est & unita. Ibi Johannes Rex Angliæ castrum erexit, ex assensu Cornelii *O-Heney* Episcopi Laonensis: Sed ipsum Mannerium Roscræense permutavit posteà Matthæus *O-Hogan*, unus è Cornelii successoribus, cum Edwardo I Rege Angliæ anno Dom. 1280, pro prædiis quibusdam prope novum Castrum in agro Dubliniensi, quæ anno pòst 148, videlicèt anno Domini 1428, qui tum præfuit Episcopus, Donatus *Mac-Cragh* permutavit cum Gulielmo *fin* (sive albo) *fitz-Reuber*, pro villa de Hamonston, apud Limericenses. Mannerium verò Roscræense (ut ad illud redeamus) Edwardus Primus, anno 1281, Edmundo Butlero contulit, posteà comiti Carickiano. Utcúnque, hâc utriúsque Sedis unione, Diœcesis Laonensis, admodùm spatiosa evasit, ita ut 116 plùs minùs Ecclesias parochiales præter capellas contineret. Ad Ecclesiæ Roscræensis primordia quod attinet, certissimum

est S. Cronanum Episcopum, vel, ut alii volunt, Abbatem primum ejus fuisse conditorem. Frontispicium ejus ad occasum (pro loci paupertate) satis speciosum est.

Ardfertæ, E. S. Brendani. Sedes hæc Episcopalis sita est in Kerria regione, olim Kerrigia dicta, quæ patria fuit S. Brendani Abbatis Clonfertensis, cujus memoriæ hæc Ecclesia dicata est. Is ab ineunte ætate, in hac sua patria; bonis literis, sub Erto Episcopo, operam dedit, donec adultus, impetratâ veniâ, in Conatiam profectus est, ad S. Järlathum Episcopum, sub quo, Theologiæ studio naviter ad tempus incubuisse dicitur. Orationis longiusculæ S. Brendano attributæ exemplar habeo MS. cujus initium est: *Deus omnipotens, Pater, Filius & Spiritus Sanctus.* Id quod à me libentiùs hîc memoratur, quia Oratio ipsa nondum typis mandata est. Atque hæc de S. Brendano. An verò Ertus ille hujus Ecclesiæ fuerit Episcopus, non facilè judicari potest. Fuisse tamen vix est cur non existimemus, donec tempus veritatem in lucem extrahat. Habitatio ejus fixa in Kerria hoc innuere videtur: Et ipsos Episcopos Ardfertenses (ut hoc non omittam) nonnunquàm Kerrienses dictos, tam ex Historicis Hibernicis, quàm ex Archivis publicis didici. *Ardfert* significat locum editum mirabilem, vel ut alii interpretantur, Altitudinem miraculorum. Sed vulgò nunc dicitnr *Ardart.*

Fenaboræ, E. S. Fachnani. Poſt has, recenſebitur Fenabora, vulgò Kilfenora, in agro Clarenſi (olim Tuemonia) ſita, in Baronia nempe de Corcumro, Oceano occidentali pulſata. Hujuſce Sedis Epiſcopum dictum etiam Corcumrothenſem notat Johannes Clinnus, in Diviſione Sedium Epiſcopalium, ad finem Annalium ſuorum. Quo tempore, & à quo condita fuerit Eccleſia cathedralis, nihil (quod ſciam) certi extat. Suſpicetur fortaſsè aliquis S. Fachnanum, de quo ſuprà, eam primùm excitâſſe. Qua de re quærant alii. Epiſcopatus iſte, ut totius Hiberniæ minimus, cui nempe 13 tantùm parochiæ ſubjectæ, ita & inter pauperrimos ſemper numeratus eſt. Ad reliquas Baſilicas inſtituto ordine, jam pergamus.

In

In Provincia Tuamenſi.

Loca & Tituli dedicationum.	Origines & aliæ Antiquitates.

Tuamæ, Eccleſ. B. Mariæ Virg. Primus Epiſcopus qui Tuamæ (olim *Tuaim-dagualand*) ſedem fixit cathedralem, fuit S. Járlathus Logæ filius, qui claruit ſub initium Seculi Sexti. Quippe qui S. Brendani Abbatis Clonfertenſis Præceptor fuit, ut ex ejuſdem Brendani vitâ intelligimus, vir doctus, & in quo pietas & morum candor cum doctrinâ certabant. Deceſſit dierum plenus 26 Decembris, ſed quo anno non comperi. Extant ſub ejus nomine vaticinia quædam, de ſucceſſoribus ſuis in ſede Tuamenſi, quorum exemplar habeo MS. ſed quam fidem mereantur, aliorum ſit judicium. Oſſa ejus, diù poſt obitum, quæſita & inventa, in Scrinium argenteum tranſlata ſunt, & Tuamæ repoſita in Eccleſia ſive Capella, quæ inde vulgò dicta eſt *Temple-ne-ſcrin*, id eſt, Templum Scrinii. Poſt aliquot deinde Secula, videlicèt circa annum Dom. 1152, Eccleſiam cathedralem de novo condidit, à Tirdelvaco O-Conner Rege Hiberniæ adjutus, Edanus O-Hoiſin primus Archiepiſcopus Tuamenſis, ſaltem qui primus pallio uſus eſt, Nam aliqui è prædeceſſoribus ejus, ab Hiſtoricis Hibernicis, paſſim appellati ſunt Archiepiſcopi, quamvis Pallio non induti.

duti. Edanus hic, ob morum ſuavitatem celebratus, obiit ſenex anno Dom. 1161, & in Eccleſia ſua cathedrali conditus eſt, ubi, ſaxo quo tegitur, Epitaphium Hibernicè inſcriptum, legitur, in quo Jărlathi *Comorbanus*, ſive ſucceſſor appellatur. Cæterùm hanc Eccleſiam Edani ſucceſſores, novo conſtructo Choro, in navem Eccleſiæ poſteà converterunt. Inter eos, Thomas O-Conner Eccleſiæ valdè beneficus fuiſſe perhibetur: qui porrò ſedi ſuæ, ab Henrico III Rege Angliæ, nundinas impetravit, Tuamæ quotannis 28 Decembris & 7 diebus inſequentibus habendas. Ad Sedes quod attinet quæ Cathedræ Tuamenſi unitæ fuerunt, Prima erat Maionenſis, ſive Magionenſis, tempore Felicis Ruadani Archiepiſcopi annexa, poſt obitum nempe (ut opinor) Celeſtini aliàs *Cæle O-Dubhai* Epiſcopi Maionenſis, qui obitus contigit anno Domini 1210. Secunda, Enaghdunenſis; Atqui ante ejus realem unionem, diuturnæ erant olim contentiones inter Archiepiſcopos Tuamenſes & alios, qui ejus etiam Eccleſiæ jus ſibi vendicabant. Lis primùm enata eſt poſt mortem Thomæ *O-Maley* Epiſcopi Enaghdunenſis. Eo enim defuncto anno 1250, Florentius Mac-Flin, eodem an. à Cancellariatu Tuamenſi ad Archiepiſcopatum promotus, *intravit in Epiſcopatum Enaghdunenſem, ſede vacante, de licentia Canonicorum Enaghdunenſium: & retinuit, toto tempore ſuo, temporalia & ſpiritualia dicti Epiſcopatus*, ut è Rot. Placitor. an. 34. Edw. 1. liquet, *Concorde* quodam Epiſcopo conſecrato, & Regio aſſenſu confirmato 8 Maii 1251, de injuria ſibi illata fruſtrà conquerente. Florentii proximus ſucceſſor Walterus de Salern, ali-

quando

quando Decanus Ecclesiæ S. Pauli Londinensis (quem Matthæus Parisiensis malè Archiepiscopum vocat, Armachanum) obiit Londini, in reditu à Roma, paulo post consecrationem, mense nimirum Aprili 1258, antequàm sedem suam vidisset, ita ut de eo, ad hanc rem, non habeo quod dicam. Waltero defuncto successit Thomas O-Conner, de quo suprà, qui sedi Tuamensi simul ac Enaghdunensi præfuit annos 20. Cæterùm sedente ibidem Stephano de Fulburn, vetus controversia denuò suscitata est, inter eum & Johannem de Ufford, qui in Episcopum Enaghdunensem electus, Regium obtinuerat assensum Martii 16 (stylo Anglicano) 1282, in qua tamen Uffordus succubuit. Fulburno defuncto 5 Nonas Julii 1288, Gulielmus de Birmingham successit, cujus tempore Gilbertus quidam ordinis Minorum in Episcopum Enaghdunensem electus & consecratus 1306, Temporalibus Episcopatus tandem restitutus est Julii 15 1308. Archiepiscopo quantumvis invito & reclamante. Mitto hîc (ne longus nimis sim) lites agitatas inter Malachiam Gulielmi successorem, & jam dictum Gilbertum ejusque successores, Jacobum Kernæum, Robertum *Le Petit* & Thomam Malæum. Satis erit hîc indicare Malachiam Thoma Malæo Avenione mortuo anno 1328, Ecclesiam Enaghdunensem repetiisse, & ante obitum per annos non paucos, administrâsse. Atque ita tandem lis ea diuturna finita est. Venimus jam ad Sedem Elphinensem.

Elphinæ, E. S. Mariæ.

Elphina, sive (ut alii scribunt) Elfina, in regione fertili & amœna, aliquantu-

lùm

lùm surgente sita est, ubi Ecclesiam cathedralem construxit S. Patricius, prope amniculum è duobus fontibus emanantem, circa medium Seculi quinti, eique præfecit Asicum monachum, magnum pœnitentiæ & austeræ vitæ amatorem, à se in Episcopum consecratum, qui paulò posteà monachis eam implevit. Sunt qui tradant (quàm verè nescio) Asicum hunc aurificem fuisse præstantissimum, artéque suâ, Ecclesiam Cathedralem, operis eximii monumentis, ornâsse. Post multas verò annorum centurias, nempe non ita diù post Anglorum ingressum, Sede Roscomanensi hûc translatâ, hæc Sedes (Elphinensis inquam) multis magnisque ditata est latifundiis. Quando Ardcarnensis, Drumclivensis, & alii ejusdem minoris notæ Episcopatus conjuncti itidem & uniti fuerint, ignorare me fateor; Verisimile autem est eos ante Anglorum adventum annexos fuisse vel Elphinensi cathedræ, vel Roscomanensi. Non inveniuntur certè eorum nomina in Dispositione Episcopatuum Hiberniæ factâ anno 1152, jam sæpiùs à nobis memoratâ: & (quod miror) ipsa Sedes Elphinensis in dicta Distributione omissa est; unde non possum non suspicari eam, ad tempus, antè translationem scilicet prædictam, Roscomanensi sedi fuisse etiam adjunctam. Utcúnque, certum est sedem Elphinensem, ex hisce unionibus, inter opulentissimos totius Hiberniæ Episcopatus, tandem fuisse numeratam, & Ecclesias parochiales plùs minùs 79 subjectas habuisse. Imperitum vulgus loci nomen factum somniat

ab ingenti saxo ibi conspiciendo, quod *Finni Mac-Cool* gigantis Saxum vocant.

Clonfertæ, E. B. Mariæ. Sanctus Brendanus Finlogæ filius, S. Brendani Birrensis æqualis & studiorum comes cœnobium Clonfertæ construxit, prope Shenanum flu. anno Dom 558, cui ipse præfuit Abbas, & in quo sepultus est, cùm annos vixisset 93. Obiit Enachdunæ die Dominico, 16 Maii anno 577, unde corpus Clonfertam delatum, ibi sepulturæ (uti diximus) traditum est. Ejus tempore, Ecclesia cathedralis Clonfertensis primùm constituta est. Primi qui ibi præfuit Episcopi obitum, in Annalibus Ultoniensibus, ad annum 571, vel 572, ita annotatum invenimus; *Mœna Episcopus Clonfert-Brenain quievit.* Inter Ecclesiæ hujus Benefactores recensetur vir magni inprimis nominis, Johannes quidam, natione Italus, Clementis IV Pontificis Nuntius in Hibernia, Athenriæ ad hanc sedem consecratus, die Dominico ante festum Natalis Domini 1266, ubi cùm præfuisset annos ferè 30, ad Archiepiscopatum Beneventanum in Italia translatus est. Ei successit, in sede Clonfertensi, Robertus, Monachus Benedictinus Ecclesiæ Christi Cantuariæ, qui ab Henrico III Rege Angliæ probatus est 24 Septembris 1296. Sed hoc obiter. Ad Nominis Etymon quod attinet, *Cluain-ferta Latibulum mirabile* significat.

Killallæ, E. S. Muredachi. Muredachus ille, cujus memoriæ Ecclesia cathedralis Alladensis dicata est, primus

mus fuit ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus. Ordinatus eſt à S. Patricio, unde eum claruiſſe conſtat Seculo quinto; De tempore verò obitus ejus, nihil traditum comperi. Killalla ſita eſt non procul à Muado, al. Moio flu. in agro Maionenſi, & ejus ſedis Epiſcopi ab ea parte agri quâ cingitur, ab Hiſtoricis nonnunquam appellabantur Epiſcopi *de Tir-Amalgaid*. Antiquas hujus Sedis poſſeſſiones confirmavit Innocentius III Papa, 3 Kalendas April. 1198, ad rogatum Donati Epiſcopi Alladenſis. Vide, ſi placet, earum Catalogum, in editis ejuſdem Innocentii Decretalibus Epiſtolis.

Achonriæ, E. S. Comrahi. Hanc Eccleſiam conſtruxit S. Finianus Clonardenſis, circa annum Salutis 530, locum concedente Dynaſtâ regionis Luignienſis. Eccleſiam ita conſtructam S. Finianus mox contulit Nathio, qui binomius fuit, dictus vulgò Comrahus, al. *Cruimthir*, vir magnæ ſanctitatis. Hunc Scriptor vitæ S. Finiani Presbyterum ſolùm appellat. Ego autem non poſſum non exiſtimare factum eum poſteà fuiſſe Eccleſiæ hujus Achadenſis Epiſcopum. In Annalibus antiquis Hibernicis, Præſules hujus Sedis appellantur plerúnque, à centuria in qua ſita eſt, Epiſcopi Luignienſes, ſive Leinienſes. Inter Epiſcopos, ob eruditionem maximè celebratur Gulielmus *Andrew* Anglus, ordinis Prædicatorum, S. Theologiæ Doctor, qui cùm hanc Eccleſiam annos plùs minùs 6 gubernâſſet, ad Epiſcopatum Midenſem tranſlatus 1380, poſt quinquennium deceſſit, in vigilia nimirū S. Michaëlis Archangeli 1385.

Duaci, E. S. Colmani. Diatribam hanc claudit Duacensis Ecclesia, quæ originem suam debet S. Colmano filio Duaci, qui ibi sedit Episcopus, circa medium Seculi VI, & obiit 3 die Februarii: Obitus autem annum ignoro. Ab ejus cognomine ipsa sedes *Kil-mac-duac*, id est, Ecclesia filii Duaci nomen sortita est: sed corruptè vulgò *Kil-macough* nuncupatur. De hac Ecclesiâ nihil prætereà memoriâ dignum se offert.

Erunt fortasse qui vitio mihi vertent, quòd de Provinciæ Tuamensis Basilicis, tam pauca dixerim: Sed sciant illi Diplomata & Regesta fermè omnia antiqua Præsulum & Basilicarum illius Provinciæ; exceptis nudis nonnullis possessionum, redituum & procurationum Catalogis, magno non solùm Ecclesiarum sed etiam rei antiquariæ detrimento, periisse. Atque hæc sunt quæ de Hiberniæ Basilicis dicenda habui.

CAP.

CAP. XXX.

De Hibernorum veterum Servis, sive Mancipiis, Deque Villanis, Nativis, *sive* Betagiis, *fundo quem colebant adscriptis.*

AD Hibernorum veterum Servos sive Mancipia nunc descendamus. Hibernos olim Servos habuisse quos pretio plerúnque certo emebant & vendebant, liquidò constat. Atque adeò frequens sanè erat mos ille apud veteres Hibernos, ut in antiqua Synodo Hibernica, Episcopi legatum, ex bonis Ecclesiæ, per pretium Ancillæ definitum inveniatur. Sic enim priscus Canon; *Princeps* (sive Episcopus uti alibi notavimus) *in sua morte, de rebus Ecclesiæ commendare potest, hoc est, pretium ancillæ, sive de mobili substantia, sive de agro.* Habetur in codice Canonum pervetusto Collegii S. Benedicti Cantabrigiæ, ante annos ferme 700 descripto. Item liber Canonum Cottonianus titulorum 66, *Synodus Hibernica ait: Omnis qui ausus fuerit ea quæ sunt Regis aut Episcopi furari, aut rapere, aut aliquid in eos committere, parvi pendens despicere, septem ancillarū pretium reddat, aut septem annos pœniteat cum Episcopo.* Ibi porrò, alio Canone, *Servi Juramentum, nesciente Domino,* irritum declaratur, sicut & *Juramentum filii aut filiæ, nesciente patre, & Juramentum monachi, nesciente Abbate.*

Inter Servos numerabantur olim bello capti, utpote pretio empti & venditi, pretio itidem à servitute sæpè redempti. Hûc faciunt hi duo Canones, in jam dicto codice titulorum 66, S. Patricio adscripti, viz. *Si quis redemptionem captivi inquæsiverit, sine permissione Abbatis, meruit excommunicari.* Item, *Si quis acceperit permissionem Pontificis, & collectum sit pretium captivi, non plus exigerit quàm necessitas poposcit. Si quid suprà remanserit, ponat super altare, & indigentibus detur & captivis.* De ritu aliquo aut modo manumissionis, quo servi libertatem, apud priscos Hibernos, assecuti sunt, nihil traditum reperi. Neque scio an huic rei lucem aliquam adferant varii illi manumissionum ritus à Francis veteribus usitati, vel nimirum per denarium ante Regem, vel eo absente, ante ipsius proceres, jactatum, vel in Ecclesia per chartam, coram sacerdotibus & altari, vel per privatam Epistolam.

Præter Servos hosce, erant & alii quos *Villanos* vocabant; unde & terræ iis concessæ, in *Villenagium* concessæ dicebantur. Hi Laici erant Mannerio vel Glebæ adscripti, ac culturæ & hæredii aut prædii partes habiti, id quod ostendit Liber niger Ecclesiæ cathedralis S. Trinitatis Dublinii, ubi prædia quæ Sitricus Rex eidem Ecclesiæ concesserat, donata dicuntur, *cum Villanis, & vaccis & bladis.* Hoc discimus prætereà, è charta Dermitii Regis Lageniæ, paucis annis ante Anglorum ingressum, concessa, quam è Regesto Prioratus omnium Sanctorum juxta Dublin. Lectori hîc visum exhibere: *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ego Diarmitius Rex Lageniensium,*

pro

pro Dei amore & animæ meæ salute, donavi & tradidi spirituali Patri & Confessori meo Edano Lugudensi (sive * Clochorensi) *Episcopo, ad opus Canonicorum Ecclesiæ filiæ Zolæ & successorum eorum, terram quandam quæ dicitur Ballidubgail, cum hominibus suis, scilicet, Melisu Mac-Feilecan, cum filiis & nepotibus suis, liberis & absolutis à procuratione & expeditione mea, & omnium in regimine Lageniæ, & Dubliniæ, mihi succedentium, in perpetuam eleëmosynam, cum legitimis & antiquis terris, & omnibus aliis ad eam villam pertinentibus*, &c. *Testibus Laur. Dublin. Archiepiscopo, Kinad * Episcopo, & Benigno Abbate de Glendelacha, Enna filio meo, Felano Mac-Feolain, D. Mac-Gillacolmoc, Ethmarebac & † Aralt filiis Torcail, G. Mac-Gunnar & aliis multis.* Ita Regestum, fol. 45. Villani hi iidem fuerunt cum iis quos alii *Nativos*, sive *Originarios*, vel *Originales inquilinos*, alii *Betagios* vocant. De *Betagiis* fit mentio in antiquo Regesto Archiepiscopi Dublin. vocato CREDE MIHI, nempe in duabus Bullis Urbani IV Papæ, necnon in libro nigro Ecclesiæ Lismorensis, fol. 1. b. unde, ante illius libri combustionem, sequentia fuerunt desumpta: *Memorandum quòd quælibet caruca de Betagiis quolibet anno debet arare Domino* (Episcopo) *unam acram, ad seisinam frumenti, & unam acram ad seisinam avenarum*, &c. *Item Betagii debent trahere blada Domini.* Distinguuntur ibi *Betagii*, à *Tenentibus*. Item in Charta Edwardi 2 Regis Angliæ data 14 die Maii anno regni ejus IX, hoc est, Gratiæ 1316, quâ præfecit Johannem filium Thomæ in comitem *de Kildare*, dedit etiam illi Castrum & villam de

* *De unione barum sedium antiqua. Vid. cap. 16.*

* *Glendelac.*

† *Harald.*

Kildare, *unà cum servitiis liberè Tenentium, Firmariorum & Betagiorum*, &c. Voc labium sonat Hibernicum. Sed quære. Servilis huiusce conditionis Homines non permittebantur munera aliqua subire militaria. Et more quidem veterrimo Heroicorum temporum, ut ostendit Virgilius, Æneidos 9,

——Quorum primævus Helenor,
Mæonio Regi, quem serva Lycimnia furtim
Sustulerat, vetitisque ad Trojam miserat armis.

Sed rustica tantùm navantes servitia, fodiebant, sepiebant, arabant, seminabant, metebant, &c. *Villano* denique fundi Dominus jus dicebat, tam de corpore, quàm de omnibus bonis & fortunis. En durum jugum Servitutis.

CAP.

CAP. XXXI.

De priscis, apud Hibernos, Probationum sive Purgationum generibus, post conversionem Gentis ad fidem Christianam.

USitatum olim Purgationis genus, apud Hibernos Christianos, fuit illud Jurisjurandi, tactis solenniter sacris Euangeliis, & interdum perceptione Eucharistiæ. Hoc docet Canon antiquissimus S. Patricii, sub titulo, de Contentione duorum absque testibus: *Statuunt, ut per quatuor Sancta Euangelia, antequàm comunicet, testetur quid probatur; Et deinde sub Judice fama relinquatur.* Sed & diversa alia genera ab Authoribus mediorum seculorum referuntur, Speciatim Venerabilis Beda, in Martyrologio suo, ad Kalendas Febr. de S. Brigida nostra loquens, *Apud Scotos,* (inquit) *S. Brigidæ Virginis, cujus vita miraculis claruit. Quæ cùm lignum altaris, in testimonium virginitatis, tetigisset, viride factum est.* Tantundem habet Cogitosus, Bedâ antiquior, in ejusdem Brigidæ vita. Ad Duelli examen (nam hoc aliud fuit examinis genus) in Clerico prohibendum spectat sequens Canon Synodi S. Patricii, Auxilii & Issernini: *Clericus si pro gentili homine fidejussor fuerit in quacunque quantitate. Et si contigerit, (quod mirum non est) per astutiam aliquam, gentilis ille Clerico fallat rebus suis, Clericus ille solvat debitum.*

Nam

Nam si armis compugnaverit cum illo, meritò extra Ecclesiam computetur. Post Anglorum in Hiberniam adventum, in solennioribus quibusdam Juris actionibus, & purgationibus, Duellum ibi, licèt rarius, in usum venit. Talis Duelli ita meminit Johannes Clinnus Minorita Kilkenniensis, in Annalibus suis, ad annum Salutis 1284; *Dominus Galfridus de S. Leodegario Episcopus Ossoriensis acquisivit per Duellum, Manerium de Seirkeran.* Episcopi Athletâ scil. (nam ita intelligo) Athletam adversarii, per *Breve* (ut vocant) *de Recto*, in jus vocati, superante. Item decennio post, in acri illo dissidio inter Gulielmum de Vescey, tum nuper Hiberniæ *Justitiarium*, & Johannem filium Thomæ, posteà Kildaræ comitem, quo Vescæus Majestatis læsæ accusatus est Dublinii, 1 Aprilis, coram Gulielmo de la Hay Custode *officii Capitalis Justitiarii* Hiberniæ, & Concilio Regis. Vescæus causam suam Duello defendere obtulit, id quod adversarius accepit. Post ritus deinde quosdam assuetos, Dies pugnæ, Edwardi Regis assensu, addicitur in Anglia; Atqui Vescæus, ante diem, clanculùm aufugit. Quapropter Rex latifundia ejus in Hibernia, contulit jam dicto Johanni. Sed hæc duo exempla recentiorum sunt temporum. Pergo. Erat & aliud Examinis genus priscis legibus receptum, *Ordalium* dictum, cujus species erant *Ferrum candens*, *Aqua fervida*, & *Aqua frigida*, &c. Gillebertus al. Gille Episcopus Lumnicensis, sive Limericensis, (qui claruit anno 1130) in lib. *de Statu Ecclesiæ*, inter ea quæ Episcopus consecrare solebat, numerat *Ferrum Judiciale.* Hinc verisimile videtur Hibernos

nos olim hoc etiam examine usos fuisse. Speciatim Saxo Grammaticus, in vita Nicolai Danorum Regis 81; refert Haraldum Hibernum ortu, *candentium Laminarum* Judicium, *nudatis plantis*, absque inustione sustinuisse. Cæterùm postrema hæc examina, *Duellum* scil. & *Ordalium*, vetant Canones, & acriter insectantur Theologi. *Ordalium* equidem jam diù sopitum jacuit, & Probatio per Duellum desuetudine exoleta.

Ultimus dicetur (quem penè præterieram) mos ille vitiosus, olim à litigantibus, coram *Brehonis*, interdum usitatus, jurandi per Caput, Manus, Vitam vel Salutem Principis, sive Domini; qui mos Ethnicam proculdubiò sapit originem, & ab Ægyptiis primùm, uti videtur, manavit. Idque innuit Juramentum Josephi, (è more Ægyptiorum) *per Salutem Pharaonis*, Geneseos cap. 42. Similē morē apud Romanos veteres viguisse, jurandi *per Salutem & Fortunam Cæsaris*, ostendit Dio, lib. 45 & 57. Constat porrò ipsis etiam Christianis tam in Oriente quàm in Occidente, per aliquot Secula, in more posteà fuisse, per Salutem aut Vitam sive Imperatoris, sive Regis & filiorum ejus, jurare. In Hibernia mos iste diutiùs quidem mansit, quàm aliis in locis, demùm verò, etiam ibi in Judiciis interdictus. Manum de tabula.

CAP.

CAP. XXXII.

De veterum Hibernorum & Ostmannorum in Hibernia Funeribus, Sepulturis & Cryptis subterraneis.

VIdeamus tandem quale fuit olim in Hibernia Funerum & Sepulturæ genus. Duplex fuisse antiquitùs Sepulturæ genus, apud Ethnicos, in Græcia, Italia, Germania, Gallia, Britannia & alibi, Humationem scilicet & Cremationem, doctis satis notum est. Nec dubitandum similes olim ritus, ab Hibernis ante admissam in Hibernia religionem Christianam, fuisse observatos, præsertim cùm certissimum sit Druides eorum fuisse Sacerdotes & Legislatores. Druides verò mortuos cremâsse & defodisse disertè asserit Pomponius Mela, Geographiæ lib. 3. Nec dissimiles erant olim Exequiæ Ostmannorum in Hibernia, dum Ethnici essent. Nostris certè temporibus, mense nempe Novembri, anno 1646, è colle egesto, in orientali suburbio civitatis Dublinii, dum in aggerem munitum efformaretur, effossum est Sepulchrum antiquum, à Zephyronoto in Euroaquilonem positum, VIII nigris lapidibus marmoreis fabricatum, tectum nimirum duobus, & reliquis sustentatum. Tumuli longitudo fuit pedum sex & pollicum duorum, latitudo, pedum trium & pollicis

pollicis unius, Lapidum craſſities, pollicum trium. Ad ſingulos Tumuli angulos, erectus fuerat lapis quatuor pedes altus, juxtáque, ad Zephyronotum ſcilicet, alius, pyramidali formâ, ſed rudi operâ, ex eo genere quod lapis molaris dicitur, ſex pedes altus. Figuram tumuli (ſicuti ſtetit ante demolitionem) hîc ſubjungendam curavi;

In ipso Sepulchro, reperta est magna vis carbonum combustorum, cinerum, & ossium hominis, partim exustorum, partim quasi semiustorum, Opus (ut creditur) Ostmannorum, utpote ab iis dum Ethnici essent, in Reguli vel Nobilis cujusdam memoriam, constructum. Quo autem modo Dani olim mortuos cremaverint & cineres collegerint videre est apud Olaum Wormium, in Danic. Monum. lib. 1. De antiquis Sepulturis, in montibus vel collibus, sic Virgilius, Æneid. lib. 11;

——Fuit ingens monte sub alto,
Regis Dercenni terreno ex aggere bustum,
Antiqui Laurentis, opacáque ilice tectum.

Et Lucanus, lib. 8,

Et Regum cineres extructo monte quiescant.

De hac re, vid. porrò Isidor. lib. 15. Etymolog. cap. 11.

Hujusmodi nonnulli, hominum labore aggesti, in Hibernia, antiquo opere formáque rotundâ, etiamnum cernuntur, speciatim (ut alios hîc mittam) Nasæ in agro Kildarensi, & Clonardæ in Midia, q i Antiquorum (uti creditur) fuerunt tumuli, cùm cœmeteria nondum illis in usu essent. De *Circulis* illis sive sepimentis Castrensibus non hîc loquimur, quæ vulgò **Danes Rathes**, hoc est, Danorum præsidia sive castra vocamus, qualia in Hibernia frequentissima vidimus. Saxones, qui olim in circulo etiam castrametabantur, hujusmodi loca munita *Burgos* sive *Burghs* appellabant. Atque *Raith* Hibernicè idem sonat.

Non prætermittendum tamen nonnullos reperiri

periri colles rotundos editos, quorum partibus interioribus in cameras ſive concamerationes diviſis, Magnates Oſtmannici pro Domiciliis, ſic fama perhibet, olim utebantur. Atque talis, eſt collis ille apud Sligoenſes in Conatia, unico milliari à *Caſtle-Coner* diſtans, ad cujus concamerationes ſubterraneas, introitus, per aliquot annorum centurias, occluſus, anno tandem 1640, à bubulco quodam, caſu detectus eſt & apertus. Cameræ ibi quadrangulæ ſunt, è ſaxis ingentibus, arcuato opere, cum terrâ ſuperimpoſitâ, in collem formatâ, conſtructæ, unà cum meatu circulari ad eaſdem. Ichnographiam Areæ ſtructuræ hujuſce cameratæ, unà cum forma unius è fornicibus, cui cæteri pares, ſicut mihi deſcripſit, qui paulò poſt ipſam detectionem, lumine accenſo, perluſtravit, CL. Mathematicus Milo Symnerus, hîc exhibere operæ pretium duxi;

De

352.

A Meatus ad Cameras
B. *Cameræ 15 vel 16 pedes utrobiq continentes*
C. *Cui usui interior ea pars servierit, nondum constat*
D. *Forma unius è fornicibus,*

De hoc vetusto opere, variæ enatæ sunt opiniones. Cùm verò in concamerationibus sive cameris ejus, nulla, ut accepi, reperiantur indicia foraminum, vel ad lucem admittendam, vel ad fumum emittendum, verisimillimum videtur à priscis Ostmannis non habitationi destinatum, sed vel horreum sive receptaculum fuisse, vel (quod mihi potiùs arridet) Conditorium Magnatibus & Ducibus suis. Hæc quasi per transennam. Verùm excutiant perspicatiores: Mihi satis sit meam interposuisse conjecturam. Dies forsan certiora docebit, cùm plena fuerit detectio interioris partis hujus structuræ adhuc occlusæ. Vetusto huic operi addemus obiter Speluncas collis, seu potiùs rupis *de Corren*, apud jam dictos Sligoenses, ubi sub medium præcipitis & ferè impervii aditus, in occidentali latere rupis, miras habitationes, multiplicesque recessus ex ipso saxo excisos, (*Gigantum Habitacula* vocant) excavavit Antiquitas. Ante Speluncarum introitus, est semita vel pergula plusquàm centum passus longa, è rupe itidem olim excisa. An opus hoc fuerit Hibernicum, vel Ostmannicum, non mihi constat: Marte furente, nonnullis tutissimum olim perfugium fuisse creditur. Sed ut pergamus. De Cryptis subterraneis, quas Græci olim Hypogæa, Latini* Conditoria vocabant; apud Historicos veteres frequens fit mentio. De Hebræorum veterum Sepulchris in Speluncis, vid. Geneseos Cap. 23, & 49. Priscos Anglo-Saxones Ethnicos sepulchra habuisse *Byrgens* dicta, sub collibus, quos nonnulli *Barrowes* appellabant, certò liquet. Porro viris septentrionalibus in usu fuisse, ut singuli milites

* *Et in antiquis quibusdam inscriptionibus,* Requietoria.

prælio superstites tantum terræ quantum casside capere poterant in occisorum tumulos aggererent, notat Camdenus, in Wiltonia. Cæterùm de hujusmodi ritibus, à Gentibus ad Arctum usitatis, vide etiam, si placet, plura, apud jam dictum Olaum Wormium, in lib. de Danicis Monumentis, vel, si mavis, apud Saxonem Grammaticum, & Olaum Magnum.

Ad priscum cremationis ritum, apud Hibernos, redimus. Et certè non solùm apud Ostmannos in Hibernia, dum Idolorum essent cultores, viguit mos ille comburendi cadavera defunctorum, sed etiam apud ipsos Hibernos, elucente fide Christianâ, haud repentè in tenebras abiit. Nam in pervetusto libro Canonum titulorum 66, in Bibliotheca Cottoniana, Anglo-Saxonicis temporibus descripto, sub titulo, *De nomine Basilicæ, & ejus scissurâ*, ita legimus: *Synod. Hibern.* Βασιλεὺς *Græcè, Rex Latinè, Hinc & Basilica Regalis, quòd in primis temporibus Reges tantùm sepeliebantur in eâ, nomen sortita est. Nam cæteri homines sive igne sive acervo lapidum conditi sunt. Item, nemo alienus libertatem scindendi Basilicam, sine Principis permissione habet: Et si hoc ausus fuerit, reddet secundùm dignitatem ejusdem loci.* Ita Synodus. Ubi & alius antiquus apud Hibernos sepeliendi mos, sub acervo lapidum detegitur, de quo vid. Typum, suprà pag. 222. Si ad hunc usum, seu in occisorum memoriam, non aggesta fuerit ingens ea lapidum strues, quæ ad **Winde-gates** in agro Wickloensi cernitur, vel acervus lapidum Mercurialis videatur, in honorem Mercurii

curii (ethnici Viarum præsidis) crebro lapidum jactu, à viatoribus antiquitùs pro more congestus, vel, unus è monticulis illis lapidosis qui pro terminis in agris limitandis olim erecti *Scorpiones* dicebantur. Atque hîc in trivio sumus. Nec silentio hic prætermittendum quod *de jure corporis sepulti*; ex antiquâ Synodo Hibernicâ his verbis, habet jam dictus Liber Canonum, *Omne corpus sepultum habet in jure suo vaccam, & equum, & vestimentum, & ornamentum sui lecti, nec quicquam horum reddetur in alia debita, quia corpori ejus tanquàm vernacula debentur.* De Fœminarum Hibernicarum vociferationibus, sive ululatibus, & manuum complosionibus, amicorum funera prosequentium, aliâ occasione suprà diximus cap. XII. Interdum porrò mulieres ad mortuum lamentandum conductæ fuerunt, veterum *Præficarum* more. Servius *Præficam*, planctuum Principem vocat. Romanis mulieribus fuisse olim ejulandi morem, ac comas genasque lacerandi, satis liquet; ex antiquis Rerum Romanarum Scriptoribus. Atqui mos ille, XII Tabularum legibus, his verbis fuit interdictus; *Mulieres genas nè radunto. Mulier faciem nè carpito. Mulieres lessum* (id est, lugubrem ejulationem) *funeris ergô nè habento.* Tacitus, libro de Moribus & Populis Germaniæ: post descriptionem Exequiarum veterum Germanorum, *qui corpora clarorum virorum certis lignis cremabant, & sepulchra cespite erigebant*, ita pergit, *Lamenta & lacrymas citò, dolorem & tristitiam tardè ponunt. Fœminis lugere honestum est; viris meminisse.* Neque dubitandum est Hibernos veteres morum similitudinem in

multis, è Germania, *Caucorum* & *Menapiorum* Hiberniæ parente contraxiſſe, uti etiam aliorum nonnullorum, è Gallia, ſpeciatim (ut ad rem noſtram) in parentalibus, ſive conviviis poſt funus elatum. Atque hæc habui de priſcorum Hibernorum & Oſtmannorum Funeribus, Sepulturis & Cryptis, quæ dicerem.

RERUM
HIBERNICARUM
HENRICO VII
regnante,
ANNALES.

Nunc primùm in Lucem editi.

JACOBO WARÆO Equite Aurato
Authore.

LONDINI,
Typis E.*Tyler*, Impenſis *Joh.Crook*, ſub Signo *Navis*, in Cœmeterio S. Pauli. MDCLVIII.

LECTORI.

Ropositum mihi est in his Annalibus, Res in Hibernia gestas maximè memorabiles, sub Henrico *nostro Septimo, citra fucum & odium, paucis explicare, atque ex umbra in lucem educere: Pensum certè neque nostratium neque exterorum notitia indignum, modò pro Argumenti dignitate, scriptorem fuisset nactum. Veruntamen, in his tractandis, ut rerum gestarum veritatem meliùs eruerem, præter ea, quæ ex antiquis schedis, Regestis, & Scriptoribus tam editis quàm ineditis, desumpta sunt, non pauca etiam hactenùs latentia & scitu non indigna, ex Archivis* Cancellariæ *&* Scaccarii *sive Fisci Hiberniæ exhausi, tanquam è fontibus, unde cuncta certiùs deriventur. In rebus majoris momenti, quæ per discrepantes Scriptorum opiniones, dubiæ videantur, vel nihil asseveranter affirmavi,*

vel saltem ubi quicquam certò statui, sententiæ meæ rationes reddidi. Res Anglicas interdum quidem attigi, sed non nisi levi manu, & ubi plerumque necessaria rerum nostrarum Hibernicarum connexio postulavit. Nonnulla porrò inserui, quæ cùm sint personalia tantum, vel honoraria, æquè pertinere videntur ad Hibernica, ac ad Anglica; interque ea numeranda sunt quæ de Apparatu protuli, ab Henrico VII facto, ad Apotheosim Henrici Sexti obtinendam, licèt irrito successu: Item de virtutibus, honoribus, & exitu Henrici VII, necnon paucula de uxore & liberis ejus.

In hoc prætereà Commentariolo, non solum Rerum exitus *memoravi*, sed (*quod monet Dionysius Halicarnessensis*) causas etiam & modos quibus res peractæ fuerint, *adjunxi, posterisque tradidi, quatenus nimirum investigando potui colligere. De occultioribus, non exquisivi. Arcana Principum Labyrinthum esse quis nescit?*

In his verò quæ jam protuli, eo libentiùs desudavi, ut peritior aliquis & me potior hinc incitatus, integram Hiberniæ Historiam conscribendi laborem suscipiat, vel eam saltem partem, quæ incipit ab adventu Anglorum in Hiberniam, sub Henrico Secundo. Non deest certè materies,

ries ſelecta, ab ipſo fermè Anglorum ingreſſu, in Archivis publicis, ubi meſſis hactenus fermè intacta manet. Mihi ſatis ſuperque incepiſſe, & guſtum aliquem horum temporum hìc præbuiſſe. Quicquid verò hìc præſtiti (præſtiti autem quod potui) Doctorum & moderatorum virorum judicio lubens offero & ſubjicio. Hi candidi (ſcio) erunt rerum æſtimatores, atque conatus iſtos meos qualeſcunque æqui bonique conſulent: Iniquos & detrectatores nihil moror, non illis ego vigilavi, ſed quibus de meliore luto præcordia. Atque hæc habui quæ de Propoſito meo dicerem.

Londini, *VI Kalendas Junias*, MDCLVIII.

Rerum HIBERNICARUM HENRICO VII regnante, ANNALES.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXV.

Richardo Tertio in prælio ad *Bosworth* occiso, Bello illi intestino, quod Angliam, per plurimos annos, gravissimè afflixerat, finem dedit Henricus Richmondiæ Comes, jam inde Henricus

ricus Septimus appellatus, si turbas à duobus scenicis principibus, vel potiùs ab eorum fautoribus, suscitatas excipiamus. Regnum is iniit Augusti 22 1485, qui dies prælii, & 30 insequentis Octobris, Coronationis solennia peracta sunt Westmonasterii.

Hiberniam tunc temporis administrabat Geraldus Comes Kildariæ, titulo *Deputati* Johannis de la Pole comitis Lincolniæ *Locumtenentis* Hiberniæ, eo munere functus Richardi III concessione. Hunc Rex confirmavit Deputatum, sed non ita diù posteà, novo diplomate, Deputatum constituit Gasparis de Hatfield Ducis Bedfordiæ, quem Locum-tenentem Hiberniæ designârat. Approbavit etiam Thomam *Fitz-Gerald* Equitem auratum, dicti comitis fratrem, Hiberniæ Cancellarium, Rolandum *Fitz-Eustace* Baronem Portlesterium, summum Quæstorem (sive ut loquimur) Thesaurarium, virum in Rebus Hibernicis, longo usu versatissimum, cæterosq; consiliarios, præter Judices & alios administros primarios, etsi eorum plurimi, id quod ille certò cognovit, *Rosæ albæ*, sive familiæ Eboracensis fautores fuerint. Veruntamen, eo tempore, (quod mireris in principe tam prudente) illis, alios probatæ fidei viros, è suis non adjunxit. Quid detrimenti inde acceperit, posteà suo patebit loco.

Dum hæc agerentur, magnum erat dissidium inter Jacobum Ketingum & Marmaducum Lomleium, de jure Prioratus S. Johannis Hierosolymitani in Hibernia, *Kilmainan* vulgò dicti, utroque pro Priore se gerente, unde & utrique demum exitium. Simultas (ut rem altiùs repetam) initium

sumpsit

sumpsit anno 1482. Nam sub exitum ejus anni, exauthoratus est Ketingus, à Petro Daubussono magno Rhodi Insulæ Magistro, cui subfuit, ob contumaciam & munus malè administratum, speciatim, quòd monilia quædam & alia Prioratus sui ornamenta, partim vendiderat, partim pignori posuerat, inter quæ memoratur pars Crucis Dominicæ: Item quod prædia multa ad Prioratum spectantia, partim etiam vendiderat, partim ad longum tempus elocaverat, & partim pensionibus quibusdam oneraverat. Deprivato itaque Ketingo, successor designatus est à prædicto Magistro Rhodiano, Marmaducus ille Lomleius, Anglus nobili Lomleiorum familia ortus. Hæc mense Decembri 1482. Is ita electus, anno insequenti, Clontarfam appulit, ubi Præceptoria fuit ejusdem ordinis, ad secundum à Dublinio lapidem. De appulsu ejus, quamprimùm certior factus est Ketingus (qui diù magnâ vixerat potentiâ, & Prioratum jam rexerat annos plùs minùs 20) illuc magnâ suorum catervâ stipatus properavit, & Lomleium secum captivum ducens, sub arcta custodia detinuit, donec omnibus electionis & confirmationis instrumentis, in manus suas resignatis, (licèt præviâ Lomleii protestatione) ad sustentationem, ei tandem concessit Præceptoriam *de Kilsaran*, in agro Louthensi. De his omnibus, Lomleius literas perscripsit, tam ad Regem Angliæ, quàm ad magnum Magistrum Rhodi, eóque tandem successu, post longam nimirùm moram, ut Ketingus, ob crimina perpetrata, excom-

excommunicatus fuerit. Ketingus verò hinc irritatus culpámque omnem in Lomleium conjiciens, eum quasi harum novarum turbarum fontem, ex dicta Præceptoria, manu armatâ expulit, Octaviano de Palatio Archiepiscopo Armachano, in cujus diœcesi dicta Præceptoria fuit sita, Lomleium frustrà propugnare satagente. Neque hic tamen finis erat ærumnarum Lomleii: nam circa hoc tempus, in carcerem ab adversario denuò conjectus est. Quid de eo posteà factum fuerit, traditum non reperi: Hoc constat eum nunquàm Prioratum administrâsse. Cæterùm Ketingus ipse licèt Prioratum per 9 fermè annos posteà per vim occupaverit, tandem tamen majore cum dedecore ejectus, in summa inopia vitam finiit, postquàm nimirùm Jacobum Valæum in locum suum suffectum vidisset. Prior hujus loci (quod obiter hîc annotatum) totius Hiberniæ Protoprior olim censebatur, & locum suffragiumque habebat inter Proceres Parlamentarios. Ad Prioratum ipsum quod attinet, is adeò amplus erat, & opere tam venusto, ante suppressionem, ut inter ædes universi regni speciosissimas, meritò numerata fuerit.

Sed ut in instituto cursu progrediamur, Mense Novembri, Thomas *Ormond* aliàs *Butler* Eques auratus in Parlamento Westmonasterii coacto, possessionibus & honori Comitis Ormoniæ restitutus est, ac Statutum editum anno primo Edwardi IV, quó dictus Thomas & duo fratres ejus seniores, videlicet, Jacobus Comes Wiltoniæ & Ormoniæ, ac Johannes *Ormond* Eques aur. proditores declarati fuerant, adjudicatum est irritum viribúsque cassum.

Comes

Comes brevi deinde posteà, in numerum eorum aſciſcitur, qui Regi erant à Secretioribus conſiliis.

Ultimus fuit hic annus Johanni Domino Barrio, in quo morum probitas cum generis ſplendore certavit, ac etiam Ulicko Bourko, Clan-Richardi Dynaſtæ, nobiliſſimâ orto familiâ de Burgo, (cujus rami in Hibernia longè diffuſi) viro magni nominis & potentiæ. Ulickum filium is ſucceſſorem habuit, de quo plura poſteà.

Anno Christi MCCCCLXXXVI.

Rex ſubodoratus ſub hoc tempore Kildarium res novas in Hibernia moliri, literis ſuis, inter mandata ei dedit, ut in Angliam properaret, ſpecioſo prætextu coram conſultandi, de rebus ad publicam pacem & tranquillitatem Hiberniæ ſpectantibus. Kildarius, his literis acceptis, metuens quonàm ea res evaderet, Hiberniæ Ordines Dublinii congregatos, de Regis voluntate, certiores facit. Junii deinde 4, Proceres ad Regem literas excuſatorias mittunt, in quibus ſignificant ſubitam Comitis profectionem in Angliam negotiis quibuſdam magni momenti in Parlamento tractandis multùm obfuturam: ideóque obnixè petunt, ut ille tam diù ſe ſiſtat, donec negotia ea conficiantur. Literis illis ſubſcripſerunt, ex Eccleſiaſticis, Walterus fitz-Simon

mon Dublinienſis & Octavianus de Palatio Armachanus Archiepiſcopi, Johannes Painus Epiſcopus Midenſis, Johannes Purſellus Abbas cœnobii S. Thomæ juxta Dublin. Walterus Champflour Abbas cœnobii B. Mariæ juxta Dublin. Johannes *Troy* Abbas Mellifontis, Henricus Abbas Baltinglaſſenſis & Nicolaus Prior Conallenſis: ex Secularibus verò, Robertus Preſtonus Vicecomes Gormanſtonius, & Barones VI, Slanius nimirum, Delvinius, Killenius, Houthius, Trimletſtonius & Donſanius. His literis Comes quaſi munitum ſe ſentiens, tempus itineris indies protraxit.

Nunc ut pergamus; Ad tempus pervenimus conjurationibus plenum, conſpirârunt enim ad Regem Henricum ſubvertendum, Margareta Edwardi IV tum nuper Regis Angliæ ſoror, Carolique *Pugnacis* Burgundiæ Ducis vidua, aut (ut loquimur) dotaria, Johannes de la Pole Comes Lincolniæ, Franciſcus Vicecomes Lovellus; aliquando Richardi III Camerarius, & alii nonnulli. Huic flammæ oleum addidit mirum vaſtúmque facinus vafri cujuſdam preſbyteri Oxonienſis Richardi *Simons*, vel (ſecundum Polydorum Virgilium) *Simondi* appellati. Is enim, hoc anno, cum diſcipulo ſuo Lamberto Simnello egeni opificis, ſive piſtoris nimirùm ſive ſutoris filio, puero tamen aſpectu decoro & docili, ætate etiam conveniente, in Hiberniam trajecit, eumque aſtutè priùs inſtructum, coram Deputato, Cancellario, Theſaurario & aliis nobilibus, quos familiæ Eboracenſis ſtudioſos fuiſſe audiverat, pro Edwardo comite Warwicenſi Georgii Ducis Clarentiæ filio, quaſi vero Coronæ

rone Angliæ hærede; ex arce Londinensi evaso, ostendit & venditavit. Hoc ille figmento, discipulo suo regnum, & sibi opulentum aliquem Episcopatum somniaverat. Hâc re facilè creditâ,& cum proceribus nonnullis communicatâ,Puer à Cancellario honorificè hospitio exceptus est. Deinde paulò pòst missi sunt nuntii, tam ad fautores nonnullos nominis Eboracensis in Anglia & Hibernia, quàm ad prædictam Burgundiæ Ducissam, auxilium petituri, ad justum (ut illi dicebant) titulum Edwardi illius (quem regem salutârant per nomen Edwardi VI) vindicandum. Negotium hoc Comiti Kildariæ maximas posteà calamitates attulit, & nisi Deus ruentem sustinuisset, sibi & nobilissimæ suæ familiæ fuisset exitio.

Interim de his rebus, Rex certior factus ab Houthæ Barone & aliis, ad imposturam detegendam, verum Warwici comitem, ex arcta in turri Londinensi custodia, die Dominico per præcipuos civitatis vicos, circumduci jussit, & solenni posteà processione, Ecclesiam Divi Pauli, cum eo ingressus est, insigni nobilitatis flore stipatus. Hinc liquidò apud Anglos, Impostoris detecta est fraus: Cæterùm in Hibernia; retorta est in Regem impostura, quasi verò ipse Pseudo-Warwicum populo obtruserat.

Fuerunt nihilominùs in Hibernia non pauci, qui constantissimè semper fidelissiméque Henrici causam pro viribus defenderunt: Inter quos memorantur Octavianus de Palatio Archiepiscopus Armachanus, Edmundus Cursæus (vel *Courcy*) ord. Minorum; tum Clochorensis (posteà ni fallor Rossensis)

Episcopus, Butlerorum familia, Baro Houthius & cives Waterfordienses. Conjurationis illius exitum in sequentis anni narratione, Deo volente, exponemus.

Inter hæc, Hugo *Mac-Mahon* magnâ suorum catervâ stipatus, in agrum Louthensem irruit, prædas egit, & prædia undique diripuit & incendit. Combustæ feruntur in hac incursione 28 villæ. Porrò VI Kalendas Martii, in partibus nonnullis Ultoniæ, tanta vis venti & procellæ contigit (neque abs re erit verbo memorare) ut arbores eradicarentur, multæ domus & aliquot Ecclesiæ (inter alia mala quamplurima) pessumruerent.

Fatis concesserunt hoc anno, ex Episcopali ordine, Thaddæus Episcopus Dunensis & Connerensis, consecrationis an. 17, Johannes Hedianus Ossoriensis, cùm sedisset annos circiter 7, & (Julii 19) Thomas Arthurus Limericensis, cùm præfuisset annos plùs minùs 17. Thaddæo successit Tiberius quidam, Hediano, Oliverus Cantwellus, ordinis Prædicatorum, & Arthuro, Johannes Folanus, Rector Ecclesiæ Clonmorensis, negotiorum jam dicti Octaviani Armachani, in Curia Romana, Procurator.

Hæc in Hibernia. Interim Wintoniæ in Anglia, Elizabetha Regina filium Regi peperit 20 Septembris, Arthurum vocatum. Neque silentio hîc prætereundum Henricum Regem hoc anno Bullam procurâsse, ab Innocentio VIII, datam VI Kalend. Aprilis, per quam (inter alia) omnes Episcopi, &c. jussi sunt excommunicationes in rebelles emittere, quoties ex parte Regis requisiti fuerint. Hæc res negotia Regia magnopere

perè posteà juvit promovitque, tam in Anglia quàm in Hibernia.

Anno Christi MCCCCLXXXVII.

JOhannes Comes Lincolniæ filius & hæres Johannis de la Pole Ducis Suffolciæ, vir animi excelsi & elati, (quem Richardus III, cùm filius suus obiisset, successorem regnique hæredem declaraverat) litteris & nuntiis certior factus, de Idolo hoc in Hibernia pro vero comite Warwicensi recepto, spéque ductus, per hunc pontem, viam sibi patefactam, ad Anglicum Sceptrum suo titulo obtinendum, si nempe sub hujus Larvæ nomine, proprio suo tempore detegendæ, Regem Henricum opprimeret, in Flandriam trajecit, ubi Dominum Lovellum invenit, qui consiliorum suorum particeps, ibi paulò antè appulerat. Hi arcana ineunt consilia cum Margareta Burgundiæ Ducissa; Edwardi IV sorore, acerbissima familiæ Lancastriensis hoste, de Henrico rege exturbando. Ibi decretum fuit, ut Comes & Lovellus, cum exercitu qui Ducissæ expensis conscriberetur, in Hiberniam primò transfretarent, & inde posteà, adjunctis Hibernorum viribus, in Angliam, adversus regem. Exercitus paucis pòst diebus 2000 Germanorum militum veteranorum conscriptus, sub ductu Martini Swarti, vel (ut alii habent) So-

varpi Germani, veteranæ militiæ gloriâ clari, & navigiis impositus, è Flandria solvit, Dubliniúmque (Hiberniæ Metropolim) appulit mense Maio: Die deinde Pentecostes, Pseudo-Warwicus iste (cujus suprà mentionem fecimus) Dublinii in Ecclesia cathedrali S. Trinitatis, quam ædem Christi vulgò vocant, pòst concionem, à Johanne Paino Episcopo Midensi ibi editam, in qua publicatus est titulus ejus ad Coronam, solenniter coronatus est, Præsentibus Deputato, Cancellario, Thesaurario, Comite Lincolniæ, Domino Lovello, & multis aliis è proceribus & viris primariis, tam Ecclesiasticis quàm Secularibus. Coronam quâ usus est, à statua B. Mariæ Virginis, in Ecclesia illius memoriæ dicata, prope portam urbis, quam *Dames-gate* vulgò appellamus, asservata, mutuatam ferunt. Hinc per mediam urbem, magno populi applausu, ad castrum Dubliniense deductus est & epulis exceptus. Inter eos quibus præsentia displicebant, numeratur Octavianus Archiepiscopus Armachanus: Is enim (postquàm Kildarium à tam infelici proposito frustrà deterrere desudâsset) se subducens, coronationi interesse recusavit, id quod multum ei posteà peperit molestiæ. Interim verò sub ementiti Principis nomine, Comitia & Juris fora habita sunt, ac Processus, Tabulæ publicæ & Acta Concilii prodierunt: Speciatim *de Magno Concilio, ejus nomine* & authoritate congregato, fit mentio in Epistola prædicti Octaviani Armachani, ad Præsulem quendam Anglicum, cujus nomen non editur, in quo Concilio,

Subsidium

Subſidium à Clero ſe abſente, Papæ conceſſum aſſerit, *ad abſolutionem à ſententiis & cenſuris quas forſan n.vos tumultus contra Regem ſuſcipientes incurrerent, obtinendam*. Epiſtolæ exemplar habetur in Octaviani Regeſto, fol. 152. a. Cæterùm hæc omnia latâ lege, in Parlamento Pontanæ coacto, ſub Poyningo Prorege, anno 1494, reſciſſa ſunt & penitùs antiquata.

Sub initium Junii hujus anni 1487, Dominus Thomas *Fitz-Gerald* Cancellarii munere ſe abdicavit, eique ſucceſſit Rolandus Euſtacius Baro Portleſterius. Brevi deinde poſteà, claſſis, Concilii decreto, cum ementito hoc Principe, & copiis tam Germanicis quàm Hibernicis, quibus præficiebatur Comes Lincolniæ (ſuprà dictis Domino Lovello, Dom. Thoma *Fitz-Gerald* & Swarto Germano comitatus) è Dublinio ſolvit, & vento ſecundo, Fouldriam apud Lancaſtrienſes in Anglia appulit: Quò ſe ſtatim contulit Thomas Broughtonus Eques auratus, conjurationis ſocius: cum parva militum manu. Ita inſtructi agrum Eboracenſem pertranſeunt, ubi etiam copiarum quarundam acceſſionem expectabant, ſed fruſtrà. Utcúnque animos non deſpondentes Newarcum versùs properant, ſperantes locum ſubito eorum adventu, facilè poſſeſſuros. Rex autem, rebellium conſilio intellecto, cum exercitu valido, ſub ductu Gaſparis Ducis Bedfordiæ & Johannis de Vere Oxoniæ Comitis Angliæque Thalaſſiarchæ, Nottinghamiam (nam illuc tunc nuper venerat) relinquens, non procul à Newarco, caſtrametatus eſt, eorúmque tranſitum ibi intercluſit. E diverſo,

Lincolniæ Comes, cognito Regis adventu, intrepidè tamen iter inſtitutum continuavit, & eadem noƈte, caſtra fixit apud Stocham viculum, in agro Nottinghamienſi, in ipſo fermè conſpeƈtu exercitus Regis. Poſtridiè, Junii nempe 20, Henricus rex, exercitu è caſtris eduƈto & in tres acies diviſo, Stocham profeƈtus eſt, ubi Comes itidem ſuos, ſatis animosè, Swarti direƈtione, in aciem duxit. Dimicatur utrinque fortiter per tres horas, æquo quaſi Marte. Tandem verò prima Regis acies, quæ hucuſque impetum ſuſtinuerat, reliquis duabus (quod mireris) quaſi ociosè prælium tam diù ſpeƈtantibus, tantâ vi & audaciâ pugnam continuavit; ut occiſis primariis hoſtium Ducibus, cæteri in fugam facilè verſi fuerint. In hoc prælio (quod in annum 1489 perperàm conjicit Polydorus Virgilius) ex parte ementiti principis, acriter pugnantes occubuerunt Johannes de la Pole comes Lincolniæ, Franciſcus Vicecomes Lovellus, Dom. Thomas Fitz-Gerald, quem falſò nonnulli comitem Kildariæ appellant, Mauritius fitz-Thomas Geraldinus, Broughtonus, Plunketus quidam Baronis Killenii filius & Swartus: præter quatuor millia militum gregariorum. Sunt tamen qui Dominum Lovellum in Trento fluvio ſubmerſum dicunt, & alii, qui non aquis periiſſe, ſed in caverna quadam ſubterranea diù poſteà latuiſſe & vitam produxiſſe miſeram aſſerunt. Ex parte Regis dimidium duntaxat primæ aciei cecidit. Capti ſunt inter alios, ſcenicus ille regulus Lambertus Simnellus & aſtutus ſacerdos ejus præceptor. Lambertus, clementiâ Principis inauditâ, poſtquàm crimen agnoviſſet, & miſericordiam Regiam

giam

giam implorâſſet, ad mortem non eſt damnatus, ſed in culinam Regis detruſus, ibi veru ad tempus circumegit, & poſteà in numerum admiſſus eſt accipitrariorum Regis. Sacerdos verò clericali ordine privatus, in gurguſtium quoddam detruſus eſt. Sic aliqui tradunt. Aſſerunt verò alii, ordinis intuitu, criminis atrocitate non obſtante, eum neque morte multatum, neque ordine privatum, ſed perpetuo tantùm carceri adjudicatum.

Sed hanc rem ſuis etiam verbis exhibebit Johannes Hereus Medicinæ Doctor, qui Hiſtoriam Anglicanam Heroico carmine deſcripſit, ab initio Edwardi IV, uſque ad initium Henrici VIII,

Lambertus capitur, necnon Simondus inermis,
E quibus hic tenebris damnatur carceris atri,
Concludendus ibi, miſero dum vita ſuperſit.
Ille ex rege novo, lixa eſt & calo creatus,
Servus ut ad Regis portaret ligna coquinam:
Regis at accipitres poſthac aluiſſe refertur.
Sic quamvis meriti tormenta cruceſque fuiſſent,
Parvâ Rex pœnâ ſtatuit ſcelus omne piare.

Hoc incendio ſic ſopito, Rex in partes ſeptentrionales profectus eſt, atque in ea profectione, non pauci è Simnelli & Comitis Lincolniæ fautoribus detecti ſunt, è quibus nonnulli, ad terrorem aliorum, ultimo ſupplicio fuerunt affecti, alii magnis pecuniæ ſummis mulctati, aliique præſertim tenuioris ſortis, ſine mulctis condonati. Hiſque peractis, Rex Londinum rediit, ubi magno civium applauſu, exceptus eſt. Novembris inſequentis 25 (die S. Catharinæ)

Uxor ejus Elizabetha Regina magna cum pompa solenniter uncta est & coronata Westmonasterii: Cujus coronationis *Prognosticon*, versibus Lyricis, mox composuit Bernardus Andreas, Poëta laureatus, Regisque Henrici Historiographus.

Rex brevi posteà Prætori & civibus Waterfordiæ, quos sibi fidelissimos invenerat, literis suis postquàm immotam eorum fidem laudâsset, inter mandata dedit, ut ad usum urbis, naves, bona & merces civium Dubliniensium intercipere conarentur, necnon omnium aliorum, cum iis mercaturam exercentium. Anno etiam sequenti (Maii 12) ad plenius benevolentiæ suæ testimonium, novis privilegiis & immunitatibus, Urbis fidelitatem remuneravit. Ad seditionem tamen extinguendam, nullas hactenùs copias, (quod mirum videri possit) in Hiberniam misit. Hibernica proculdubiò hucusque, eum nimìs neglexisse non negandum. Cæterùm hanc culpam aliquantùm correxit anno insequenti, tantâ tamen cum lenitate & clementiâ, (diligi enim quàm metui maluit) ut Principem se ostenderit & misericordem & pacis summoperè amantem, atque inde victoriam incruentam reportaverit, ut ex illius anni narratione, lectori liquidò constabit.

Interim Decembris VII, Jacobus *Fitz-Thomas* Geraldinus, comes Desmoniæ, qui annos fermè 28, opibus & potentiâ floruerat, à famulis, in ædibus suis Rathkelæ, apud Limericenses, subitò crudeliter trucidatus est. Stemma suum is duxit à Mauritio filio Geraldi, qui sub Henrico Secundo, in expugnanda Hibernia, fortem egregiámque navavit operam. Jacobo

fine

ſine prole, ſaltem maſcula, mortuo, Mauritius frater ſucceſſit, à quo Johannes *Mantagh*, id eſt, edentulus, perpetrati ſceleris princeps, paulò poſt captus eſt & occiſus. Atque ita certè plerúmque uſuvenit, ut qui, aliorum cædibus, manus polluerunt, eos pœna talionis ſequuta fuerit. Hoc admonet Horatius, lib. 3 Carmin. Odâ 2,

Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

Cujus rei veritatem plurimis demonſtrare exemplis in promptu eſt. De Mauritio ſucceſſore plura poſteà erit dicendi locus. Sed ad res magìs publicas redeamus.

Ad primum victoriæ Regis rumorem, ſeditioſis in Hibernia concidit animus, & de ea paulò poſteà certiores facti, Kildarius & alii è potentioribus nuntios demùm miſerunt, qui factum Regi excuſarent, errorem agnoſcerent, & veniam quàm humilimè peterent. His nuntiis & ſubmiſſionibus, Rex aliquantulùm lenitus, maturâ rei deliberatione, cum conſiliariis ſuis habitâ, nuntios tandem in Hiberniam remiſit, ad Comitem & cæteros, cum literis, in quibus, poſtquàm nuperæ proditionis eos inſimulâſſet, præteritorum tamen veniam cunctis promiſit, ſecundùm merita eorum futura. Ad Hiberniæ adminiſtrationem quod attinet, eam pro tempore, Comitis fidei iterum commiſit, cum inſtructionibus quibuſdam & mandatis tempori convenientibus & aptatis. Atque ita tandem fucus Lambertinus in Hibernia, quaſi in fumum evanuit.

Quid

Quid verò Rex fecerit, ne recens rebellio iterum flammam conciperet, in sequenti anno narrabitur. Non negandum enim Regem justas habuisse causas suspicandi scintillas ibi aliquas non adeò plenè fuisse extinctas, quin datâ fortè novâ occasione, incendium denuò ex iis excitari posset.

His diebus de Asylorum immunitatibus, multæ per Angliam & Hiberniam querimoniæ increbuerunt: Hoc itaque anno, exorbitantia quædam eorum privilegia, Innocentius VIII Papa, per Bullam datam Romæ VIII Idus Augusti, imminuit & depressit, ita ut deinceps facinorosi ad ea confugientes, & nova crimina foràs perpetrantes post reditum, Regis aut ministrorum ejus mandato, ad examina subeunda extraherentur; Item, ut obæratorum ad ea confugientium bona creditoribus subjicerentur, si hoc in fraudem fecerint creditorum, ut denique læsæ Majestatis convicti similitérque protecti, custodiâ tamen à Rege arctâ includerentur, ne exeuntes pejora perpetrarent. Bulla ipsa habetur Westmonasterii, in egregio Antiquitatum, præcipuè Britannicarum, Thesauro Cottoniano, sub imagine Cleopatræ, E. 3. Criminum impunitatem in Asylis, Græcis urbibus simile olim attulisse malum, imperante Tiberio, donec per Senatus consulta, modus præscriberetur, ostendit Tacitus, Annalium lib. 3.

ANNO

Anno Christi MCCCCLXXXVIII.

IN Hiberniam Rex misit hoc anno Richardum Edgecombum Equitem auratum Cornubiensem, Aulæ suæ Censorem, sive (ut loqnimur) *Contrarotulatorem*, unum è Consiliariis suis, singulari virum prudentiâ, cum armata 500 militum manu, & potestate tam ad Juramentum fidelitatis & obsequii recipiendum à proceribus, nobilibus minoribus & primariis civibus, quàm ad delictorum veniam concedendam. Eadem gratiâ non paucis è Proceribus & aliis nominatim à Rege priùs concessâ: Nam ex Ecclesiasticis, Regiis diplomatibus, condonati fuerant Archiepiscopi Armachanus & Dubliniensis, Episcopi Midensis, Darensis & Clonensis, Abbates cœnobiorũ B. Mariæ juxta Dublin, S. Thomæ juxta Dublin, Baltinglassensis, Navanensis, Mellifontani, Bectifsensis & B. Mariæ Trimmensis; Priores deinde cœnobiorum S. Petri novæ villæ juxta Trim, Conallensis & Louthensis: Hi etiam ex Proceribus secularibus & aliis viris primariis, Comes Kildariæ, Vice-comes Gormanstonæ, Barones Slanius, Delvinius, Killenius, Houthius, Trimletstonius, Donsanius & Portlesterius, uti etiam primarii utriúsque *Banci* Judices. Hæc mense Maio. Sed ut ad Edgecombum redeamus. Is cum 500 militibus (de quibus suprà diximus) quinque navibus impositis,

pofitis, ad portum Kinfalæ appulit Junii 27. Verumenimverò, ei animus fuit terram ibi non ingredi, fed juramento fidelitatis, in nave fua, à viris nonnullis primariis recepto, vela protinùs pandere, versùs alia loca. Eodem igitur die, in ipfa nimirùm nave, Thomas Dominus Barry Homagium pro Baronia fua, necnon Juramentum fidelitatis coram eo præftitit. Proximo tamen mane, Jacobi Domini Courcæi & opidanorum primariorum importunitate evincente, Kinfalam ingreffus eft, ubi in Ecclefiæ S. Mæltoci cancello, Courcæus Homagium pro Baronia præftitit, & tam ille quàm opidani juramento fidelitatis & chirographis obftricti funt. Quibus peractis, & Regiâ condonatione iis concefsâ, poft prandium, è Kinfala folvit, & ejufdem menfis die ultimo, Waterfordiam appulit, urbem, quæ nullis fucis à debito obfequio fe paffa fuerat divelli. Ibi ab Urbis Prætore (quem Majorem vocant) & civibus honorificè receptus eft. Poftridiè verò, poftquàm Urbis fidelitatem & conftantiam magnoperè laudâffet, Regífque gratias & benevolentiam declaráffet, unà cum protectionis & remunerationis promiffo, vela fecit verfùs Dublinium, fed ventis adverfantibus, eò non pervenit ante quintum Julii, quo die fupplices eum exceperunt Urbis Prætor & cives, prope portam cœnobii fratrum Prædicatorum, à quibus fratribus in hofpitium receptus eft. Manfit ibidem 7 dies, ante reditum Comitis Kildariæ Deputati Hiberniæ à peregrinatione, quam tum nuper fufceperat. Julii 12, Comes tandem Dublinium

Dubliniun rediit, eodemque die Edgecombus ad cœnobium S. Thomæ in suburbio occidentali, ubi Comes tunc erat, profectus est, deducentibus Episcopo Midensi, Barone Slanio & aliis, à Kildario eo fine missis. Ibi postquàm in camera magna, literas Regias, non sine signis quibusdam acerbitatis, comiti palàm obtulisset, in partem interiorem ambo secesserunt, ubi, præsentibus duntaxat Proceribus, diù collocuti sunt, de summâ rerum. Cæterùm tunc temporis propter absentiam multorum è Proceribus, nihil decretum. Colloquio eo finito, Comes ad ædes suas Maynothenses rediit, & Edgecombus, ad fratres Prædicatores. Postridie (qui dies erat Dominicus) Excommunicationis absolutio, quam à Pontifice procuraverat Rex Henricus, omnibus fidelitatem debitam præstantibus, Edgecombi mandato promulgata est, Dublinii in Ecclesia S.Trinitatis, in concione nempe à Paino Episcopo Midensi ibi prolatâ. In disceptatione de juramenti suscipiendi formulâ, inter Edgecombum & Proceres, dies aliquot posteà, tam Maynothæ, quàm Dublinii, elapsi sunt. Conveniunt verò tandem de juramento sequenti,

Ego——promitto & obligo me, quòd deinceps verus fidelis & obediens ero ligeus & subditus Celsissimi Potentissimique Principis Naturalis mei & Prudentissimi Domini Henrici VII, Dei gratiâ Regis Angliæ & Franciæ & Domini Hiberniæ, & hæredum suorum, de corpore suo exeuntium, Regum Angliæ. Item, quod nunquam juvabo, assistam aut fovebo aliquos rebelles aut proditores Domini mei prædicti, aut aliquos subditorum

ſubditorum ejus, qui perpetrabunt aliquid contra eorum fidelitatem & perſonam Regiam, vel Coronam ejus. Et quòd nunquam juvabo vel fovebo privatè vel apertè aliquid quod erit contrarium Bono, Honori, vel Securitati dicti Domini mei, aut hæredum ſuorum Regum Angliæ, in rebus pertinentibus ad conſervationem nobiliſſimæ ſuæ perſonæ & Status Regalis: ſed ſi contingat quòd aliquo tempore mihi notum erit quicquam tendens ad damnum, dedecus, vel moleſtiam Celſitudinis ejus, vel dictorum ſuorum hæredum Regum Angliæ, pro viribus meis reprimam illud & impediam. Præterea quamprimùm potero, declarabo illud, vel declarari faciam Celſitudini ſuæ, vel hæredibus ſuis Regibus Angliæ, vel eorum Conſiliariis. Item quòd ſerviam dicto Domino meo & omnibus hæredibus ſuis Regibus Angliæ, in omnibus titulis eorum, ad Coronas Angliæ & Franciæ, & Dominium Hiberniæ pertinentibus, & in omnibus ejus & eorum titulis & contentionibus, in cauſa Coronæ. Et quòd vivam & moriar, cum eo & iis, contra omnes: atque ejus eorumque legitima mandata, pro viribus meis verè & fideliter obſervabo & exequar. Item ſi aliqui nuntii vel alii cujuſcunque ordinis, gradus, vel conditionis miſſi fuerint à Burgundiæ Duciſſa, vel à quocúnque alio, cum literis vel mandatis ad me, vel, quoad noſcam, ad aliquem alium, ut me vel illos pervertant à debita fidelitate & obedientia, vel ut incitent ſeditionem vel rebellionem, inter Regis ſubditos, vel ſi aliquis ſubditus Regis in Hibernia, vel exterus in Hiberniam venerit, & uſus fuerit aliquo ſermone ſeditioſo, vel indecenti, contra Regis perſonam, aut honorem, Ego annitar quamprimùm ad notitiam meam pervenerit, capere eum, vel eos, ita, uti dictum eſt, afferentem

rentem vel afferentes literas, vel nuntia, ad novam seditionem excitandam, vel seminantem vel seminantes sermones seditiosos aut indecentes: Et *quòd, quantùm ad me attinet, faciam eos puniri, secundùm eorum demerita, vel aliter eum vel eos mittam ad Regem, cum eorum literis, vel sermonum notitia. Item in posterum non impediam nec impediri faciam executionem & declarationem magnarum Sanctæ Ecclesiæ censurarum, contra quamcùnque personam, cujuscùnque fuerit status, gradus, vel conditionis, per aliquem Archiepiscopum, Episcopum, Abbatem, Priorem, Rectorem, Vicarium, vel Curatum, intra terram Hiberniæ, authoritate S. nostri Patris Innocentii VIII, concessarum, contra omnes Regis subditos, qui impedient vel perturbabunt Dominum nostrum Henricum Septimum, in titulo Coronæ Angliæ & Dominii Hiberniæ, vel aliquo modo molientur seditionem vel rebellionem, vel sustentabunt vel reficient aliquos proditores vel rebelles machinantes destructionem nobilissimæ suæ personæ, vel subversionem dicti regni sui Angliæ & Dominii Hiberniæ, sed pro viribus meis adjutor ero in executione & declaratione dictarum censurarum, quoties ex parte dicti Domini nostri Regis requisitus ero, vel sufficientem materiam aut causam habebo. Hæc autem Declaratio facta est absque fraude, aut fallacia: Ita me adjuvet hoc Sanctum Sacramentum, &c.*

Ecclesiasticorum autem Juramento adjecta est hæc clausula: *Item, in posterum quoties Ego legitimè requisitus ero, ex parte Domini nostri Regis, ad Ecclesiæ censuras exequendas, per authoritatem S. Patris nostri Innocentii Papæ Octavi, & per Bullam ejus sub plumbo, contra omnes*

Domini

Domini Regis ſubditos, cujuſcunque fuerint dignitatis, gradus, ſtatus vel conditionis, qui impedient aut perturbabunt dictum Dominum noſtrum Regem, in titulo ſuo Coronæ Angliæ & Dominii Hiberniæ, vel qui incitabunt ſeditionem vel rebellionem contra eum, vel qui adjuvabunt, ſuſtentabunt, vel reficient aliquem è proditoribus vel rebellibus ejus qui machinabitur deſtructionem nobiliſſimæ ſuæ perſonæ, vel ſubverſionem dicti ſui Regni Angliæ, vel Dominii Hiberniæ, dictas cenſuras, cum omni ſolennitate ad eaſdem pertinente, intra aliquam Eccleſiam meæ juriſdictionis palam & ſolenniter exequar, ac declarabo eaſdem cenſuras in & contra omnes tranſgreſſores ejuſdem Bullæ, vel exequi & declarari faciam, ſi cauſa mihi fuerit nota, vel aliter legitimè ex parte Regis noſtri, vel hæredum ſuorum Regum Angliæ, monſtrata fuerit, & probata. Neque diſiſtam ex amore, odio, invidia, metu, vel aliqua alia cauſa. Ita me adjuvet,&c. *Salvo ordine Epiſcopali.*

Julii 21, Homagium primùm præſtitit Geraldus Comes Kildariæ coram Dom. Richardo Edgecombo in cœnobio S. Thomæ, in Camera nimirùm magna, vulgò dicta *Camera Regia.* Deinde durante Miſsâ, ab excommunicatione abſolutus eſt, & more propoſito, Fidelitatis juramento obſtrictus. Similiter fecerunt Rolandus Euſtacius Baro de Portleſter, ſummus Hiberniæ Quæſtor, Robertus Preſtonus Vicecomes de Gormanſton, Jacobus Flemingus Baro de Slane, Nicolaus de Sancto Laurentio Baro de Houth, Chriſtophorus Barnewallus Baro de Trimletſton, Johannes Plunketus Baro de Donſany, & alii. Item ex Eccleſiaſticis, Walterus *Fitz-Simons* Archiepiſcopus

pus Dublinienſis, Johannes Waltonus ejus Prædeceſſor in Archiepiſcopatu, ſed qui ante aliquot annos reſignaverat, Mannerio tantùm de Swordes ſibi ad ſuſtentationem, quoad vivarit reſervato: Item, Johannes Painus Epiſcopus Midenſis, Edmundus Lanus Epiſcopus Darenſis, Johannes Purſellus Abbas cœnobii S. Thomæ juxta Dublin. Walterus Champflourus Abbas cœnobii B. Mariæ juxta Dublin. & Jacobus Coganus Prior cœnobii S. Patricii de Holm-Patric, qui omnes poſteà chirographis porrò fuerunt obſtricti ad fidelitatis Juramentum obſervandum. Neque hîc prætermittendum Edgecombum, poſtquàm Comes homagium præſtitiſſet, torquem aureum collo ejus aptâſſe, quem Rex ei miſerat, tanquàm benevolentiæ ſuæ arrhabonem. His ita peractis, Edgecombus ſplendido epulo excepit Comitem, & quamplurimos è proceribus, in Domo fratrum Prædicatorum. Poſtridie, Thomas Meilerus Prætor Urbis & cives primarii in Prætorio, vulgò dicto *The Toulſell*, congregati, fidelitatis juramentum, coram Edgecombo, præſtiterunt, & juramenti formulam, ſub urbis ſigillo, Regi tranſmiſerunt.

Julii deinde 23, Edgecombus, Dublinio Pontanam (quam Droghedam vulgò dicimus) adiit. Dieque proximo, poſtquàm nempe Prætor & opidani juramentum fidelitatis, in Prætorio ibidem, coram eo ſuſcepiſſent, condonati ſunt omnes; & in gratiam Regis (diplomate Regio) recepti. Inde Trimniam profectus eſt die ſequenti, ubi præteritorum venia Præpoſito (ſive *Portgrevio*) & opidanis itidem conceſſa eſt, poſt agnitam Regi fidelitatem.

tatē. Ibi etiā Nicolaus Herbertus Prior cœnobii S. Petri novæ villæ juxta Trimmā, Richardus Nangle sive de Angulo Abbas Navanensis & Jacobus de Castro-Martin Abbas Bectiffensis juramentum oblatum præstiterunt, & in gratiam Regis recepti sunt. Dublinium deinde reversus Julii 26, ibi brevi posteà, in Domo fratrum Prædicatorum, simile sacràmentum, inter alios, dixerunt Octavianus de Palatio Archiepiscopus Armachanus, Philippus Birminghamus summus in Tribunali regio Judex, & Thomas Dowdallus Rotulorum Præfectus. Edgecombi penso ad finem jam fermè perducto Kildarius & nonnulli alii è magnatibus, enixè cùm illo egerunt, ut Ketingus Prior (de quo suprà) & Thomas Plunketus summus communium Placitorū Judex condonarentur. Nam hi duo, præcipuè verò Ketingus, Regis iram in se valdè excitârant, quasi nuperæ rebellionis faces & antesignani. Plunketo quidem, illorum intercessionibus, data tandem est venia, Ketingo autem, ob plurimâ illi objecta crimina, non solùm veniam concedere præcisè is recusavit, sed protinùs etiam munere Præfecti castri Dubliniensis amovit, quod per aliquot annos usurpaverat, eique amoto successit Richardus Archboldus, quem Ketingus priùs possessione vi deturbârat. Tunc verò Edgecombus ultimo condonationum negotio confecto, Julii 29, Dalkeyam iter fecit, quò Archiepiscopus Dubliniensis & alii viri primarii non pauci eum honoris ergô deduxerunt. Ibi navem ille conscendit, & Cornubiam versùs vela fecit, sed partim ventis adversantibus partim tempestate impeditus, in Cornubiam non appulit, ante diem 8. Augusti insequentis.

Circa

Circa idem tempus, Johannes Painus Episcopus Midensis (quem falsò liber Houthensis inter Kildarii adversarios numerat) à Kildario & SenatuRegio in Angliam missus est nuntius, tum adRegem placandum,tum ad adversariorum machinationes prævertendas. Neque defuit sibi è contra, Octavianus Archiepiscopus Armachanus: Nam ut Kildarii & aliorum suorum adversariorum vires faciliùs enervaret, multum egit cum amicis suis in Angliâ,de Hiberniæ Cancellariatu sibi obtinendo: licèt irrito successu. Sibi fidum eum fuisse Rex benè novit,veruntamen pro ratione illorum temporum,meritò metuit, ne si eum constitueret Cancellarium,Reip. id detrimento fieret, ne inde nimirum contentiones inter Deputatum & illum tunc temporis fermè extinctæ resuscitarentur, & sic publica Pax disturbaretur.

Brevi posteà Kildarius in Moycasselam Mac-Geoghegani regiunculam profectus est, ubi castrum Bilerahum vi cepit & diruit, atque inde milites dispersi prædia circumquáque depopulati sunt,& cum prædis spoliisque domum redierunt.

Idem annus supremus erat Thomæ Haroldo Priori Ecclesiæ cathedralis S. Trinitatis Dublinii, viro gravissimo, qui obiit Februarii 27. Ad hujus rogatum,(Octobris 1. 1486) Henricus VII annuam 20 librarum pensionem dictæ Ecclesiæ concessit; ex redditu civitatis Dubliniensis. Fama obtinet hanc Haroldorum in Hibernia familiam stirpem esse Danicam, sive Ostmannicam.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXIX.

EX Hibernia accersiti in Angliam transfretârunt Proceres ferè omnes Seculares, sive (ut vulgò loquimur) *Temporales*, qui Grenovici (ad 4 ab urbe Londinensi lapidem) in conspectum Regis admissi, ab eo acriter increpati sunt, quòd Lamberti causam propugnâssent. Inter alia, Regem dixisse ferunt se putâsse eos simias tandem coronaturos, si ipse diù absens fuerit. Asserit præterea liber Houthensis quòd quo primo tempore, in Aula Regia, epulo excepti fuerunt, Rex Lambertum Pincernæ munus pro ea vice obire fecit, eo modo crimen eorum ostendens & redarguens. Cæterùm paulò posteà in gratiam Regis plenè recepti sunt & honorificè habiti, speciatim in solenni processione Grenovici, Regem ad Ecclesiam comitati, ac benignè demùm, pro solita Regis clementia, dimissi. Baroni Houthæ discessuro, ob fidelitatem spectatam, Rex auri signati 300 libras Anglicanas, quæ aureos Gallicos circiter mille conficiunt, benevolentiæ suæ testimonium, dono dedit. Hæc in Anglia.

In Hibernia hoc anno Mauritius comes Desmoniæ, in duobus conflictibus victor fuit: in altero, vicit & interfecit Murchardum O-Carroll & Mælmurrium fratrem ejus, in altero, Dermitium Cartæum filium Thaddæi.

Mauritius

Mauritius ille (quod recens nominis ejus mentio submonuit) à nonnullis *Claudus* cognominatus est, sed vulgò *Bellicosus*, ob crebros nimirùm conflictus, quos cum vicinis habuit; à quibus etiam multa prædia extorsisse ferunt, & sui juris fecisse.

Julii 6, Synodus Provincialis celebrata est ab Octaviano de Palatio Archiepiscopo Armachano, in Ecclesia parochiali B. Mariæ virginis de *Athirde*, aliàs de Atrio Dei, cui interfuerunt Johannes Pairus Midensis, Edmundus Cursæus Clochorensis, Gulielmus Ferrallus Ardachadensis, Georgius Dromorensis, Donaldus Fallonus Derensis, Menelaus *Mac-Carmican* Rapotensis, & Walterus Blakæus Cluanensis sive Clonmacnoisensis, Episcopi. In hac Synodo, magna fuit contentio inter Thomam quendam Bradæum filium Andreæ & alium dictum Cormacum, de jure Episcopatus Kilmorensis sive Triburnensis. Atqui res tandem, communi consensu, subjecta est Midensis, Clochorensis & Ardachadensis Episcoporum arbitrio. Quid tunc temporis concluserint, non comperi: Hoc certè constat ex Regesto jam dicti Octaviani, utrúmque (tam Thomam nempe quàm Cormacum) sexennio posteà appellatum fuisse Episcopum Kilmorensem, & interfuisse (quod mireris) Concilio Provinciali Pontanæ tunc habito, in Ecclesiâ S.Petri.

Eodem anno, 3 Kalendas Februarii, è vitâ migravit Philippus Birminghamus primarius in Tribunali regio Judex, vir Juris patrii prudentiâ insignis, & in cœnobio B. Mariæ virginis juxta Dublin. sepultus est. Tota præterea hæc æstas valde morbosa extitit, peste ac

febribus supra modum grassantibus, unde quamplurimi mortales perierunt. In Anglia sub finem Novembris, Arthurus Regis filius (tum triennis) Walliæ Princeps creatus est.

ANNO CHRISTI MCCCCXC.

HIs diebus Margareta Burgundiæ Ducissa dotaria, (de qua anteà) ex odio in Henricum regem & familiam Lancastriensem novum statuit Belli incendium in Hibernia excitare. Primùm igitur falsos spargit rumores Richardum Ducem Eboracensem in arce Londinensi non fuisse occisum, ut vulgò ferebatur, sed fugâ evasisse. Posteà adolescentulum quendam vero nomine Petrum Osbeckum, sed vulgò Perkinum Warbekum vocatum, exploratorum suorum ope, selegit ad Ducem hunc Eboracensem agendum, filium scil. secundo-genitum Regis Edwardi IV, regnique, fratre suo seniore Edwardo V occiso, hæredem. Erat enim Perkinus vultu & corpore Richardo non dissimilis, ingenio præterea admodùm acuto, ætate etiam conveniente: Tornaci quidem editus in Flandria, patre Johanne Osbecko urbis Censore, matre Catharinâ de Faro: Sed qui linguæ Anglicæ non expers erat. Hunc igitur

igitur Ducissa idoneum judicans instrumentum, occultò apud se, per aliquot menses, detinuit, donec nempe eum Principis gestum imitari docuisset, & de omnibus quæ ad Ducem Eboracensem pertinerent, plenè informâsset, cum aliis quibusdam documentis, ad rem tantam suscipiendam necessariis. Ita institutum, clanculùm eum demùm in Lusitaniam misit, unà cum Domina Bramptona, Edwardi Bramptoni Equitis aurati uxore, ac uno è famulis suis, qui tanquàm explorator actiones ejus quotidiè observaret, eoque porrò consilio, ut inde, & non è Flandria, ne machinatio hæc à se profluxisse videretur, in Hiberniam navigaret, quamprimùm ab ea mandatum reciperet. In Hibernia enim non pauci adhuc remanebant, id quod illa satis novit, nominis Eboracensis plurimùm studiosi. Sed Perkinum in Lusitania jam relinquamus, cætera quæ post appulsum ejus in Hiberniam ad eum pertinent, suo loco explicaturi. Interim tamen haud prætermittendum nonnullos etiamnum contendere hunc (Perkinum quem dicimus) verum Richardum Ducem Eboracensem extitisse. Fatendum sanè vitam ejus, (quoad circumstantias) non parvâ involutam obscuritate, præsertim si consideremus tot Principes (ut ex sequentibus patebit) partem ejus contra Regem, per aliquot annos, fovisse. Cæterùm constabit itidem, sub hoc prætextu, quemque suum promovisse negotium, eoque finito, Perkinum deseruisse. Neque novum aut mirum iis videbitur principes imaginarios tanta ausos moliri,

quibus notæ sunt Historiæ Pseud-Alexandri, apud Josephum, & Pseudo Neronis, apud Tacitum & Suetonium. Sed jam ad institutum pergamus.

ANNO CHRISTI MCCCCXCI.

PRocrastinabat adhuc Margareta Burgundiæ Ducissa Perkini missionem in Hiberniam. Interim omnia ibi pacata videbantur. Annus tamen vulgò dicebatur infaustus : nam continuis in æstate & autumno pluviis, magna erat annonæ caritas per universam Hiberniam.

Sub exitum porrò Decembris, post Cometam, qui per aliquot dies effulsit, Morbus quidam gravis & pestilens, à loco ubi primùm natus, Sudor Anglicus vulgò nominatus, Hiberniam primùm affligere cœpit, quem Medicorum nonnulli manâsse putant, à malignitate quadam in ipso aëre, ex crebris & insalubribus cœli mutationibus, impressa. Hujus morbi Symptomata & remedium præsens utpote rem miram, Polydori Virgilii verbis, ad annum primum Henrici Septimi, quo morbus ille Angliam primò vexavit, adscribere non pigebit, *Eodem anno, novum morbi genus pervasit per totum regnum, sub primum Henrici in Insulam descensum, dira quidem lues & quam nulla sit ætas anteà quod constet perpessa : subitò enim sudor letalis corpus tentabat, ac simul dolor*

caput

caput stomachúmque vehementi caloris ardore affectum infestabat. Quo morbo homines vexati, quia alii æstus impatientes, si in lecto erant, stragula dimovebant, si vestiti, vestes deponebant, alii sitibundi frigidum potum sumebant, alii demum patientes caloris fœtorisque, (nam sudor grave olebat) additis stragulis, sudorem provocabant: ita ut ex omni ægrotantium numero, vix centesimus quisque revaleret. At post 24 horas, tanto temporis spatio vis ejus morbi sæviebat, abeunte sudore servabantur, non eo tamen expurgati erant, quin iterum atque iterum in morbum reciderent, multique inde interirent. Sed ea res remedium tanto malo ad ultimum monstravit: Nam qui semel primò sudârant, cùm deinde tentarentur, observabant ea quæ in prima curatione profuissent, & illis pro remedio utentes, addebant semper aliquid ad curationem utile. Item, & illi iidem cùm iterum in idem valetudinis genus inciderent, ex priore observatione, vim sudoris facilè evaderent. Quibus rebus ita usu venit, ut post ingentem mortalium stragem, remedium unicuique promptissimum inventum sit, quod hujusmodi est: Si quis interdiù sudore corripiatur, cùm vestitus, protinùs cubatum eat, sin noctu & in lecto, tum quiescat, nec se è lecto moveat, usque ad 24 horas exactas, interim ita se stragulis oneret, quo non provocetur sudor, sed sua sponte molliter stillet, cibi nihil capiat, si tam diù tollerare possit, neque plus potus consueti ac calefacti hauriat, quàm modicè satis sit ad sitim extinguendam. Inter hanc curationem in primis caveat, ne manum quidem aut pedem, sui refrigerandi causâ, extra stragula proferat, quod facere letale est. Hoc remedium est novo morbo inventum, qui tantùm

Angliam

Angliam id temporis pervasit, & postmodùm sæpè graviter vexavit. Sic Polydorus, qui sub exitum anni 1507, Archidiaconatu Welensi donatus est.

Observârunt nonnulli hunc morbum juvenes plerúnque & viros mediâ ætate florentes invasisse, qui si in initio morbi vel paululum dormitarent, statim interibant: Paucos porrò evasisse quos morbus saturos invaserat: Fœminas verò, pueros & senes hoc malo rarò correptos. Cæterùm de morbi illius novitate, non est cur miremur: Nova morborum genera nostris etiam temporibus exoriri quis nescit? Atque idem de temporibus antiquis sentiendum est, ut è Plin. lib. 26. cap. 1. satis liquet, ubi de temporibus agit quibus novi morbi, nominatim, Mentagra, Carbunculus, Elephantiasis, Gemursa, & Colus in Italia primùm cœperunt. Sed de his satis superque. Pergamus jam ad alia.

Junii 22 Elizabetha Regina filium Regi peperit Grenbvici in Cantio, Henricum nuncupatum, qui postmodùm regnavit.

Sub exitum Novembris, Kildarius Parlamentum Trimmæ indixit, tenendum die Veneris proximo post festum Epiphaniæ Domini. Sed de Legibus vel Actis ibi latis, nihil quod sciam extat.

Januarii 15 è vita migravit Thomas Scropus aliàs de *Bradley* fermè centenarius, vir genere ortus nobili, sed virtutibus nobilior, qui dum Carmelita esset Norwicensis, ab Eugenio IV Papa, designatus est Episcopus Dromorensis in Hibernia. *Post acceptam verò episcopalem dignitatem*, (verba

sunt

ſunt Johannis Lelandi Antiquarii hactenùs inediti) *Rhodianis militibus chariſſimus fuit: Nam apud illos Legati functione uſus eſt. Prætereà Romæ in pretio erat, magnâmque cum Eugenio. IV, cui libros aliquot hiſtoricos, de rebus Carmeliticis dedicavit, gratiam inierat. Vixit ad decrepitam uſque ætatem. Mortuus eſt anno Dom.* 1491. *Sepulchrum ejus oſtenditur Lovetofti, opido maritimo & limitaneo Sudovolgiæ.* Sic ille. Scropi liber, quem de Carmelitani ordinis Inſtitutione ſcripſit, etiamnum extat Cantabrigiæ in Bibliothecâ publicâ. Is diù ante obitum epiſcopatu ſe ſponte abdicavit, & Carmelitarum diſciplinæ ſe denuò ſubmiſit, in cœnobio ejuſdem ordinis Leſtofti, ubi, à mundanis occupationibus ſegregatus vixit. Succeſſit ei in Epiſcopatu (tempore Henrici VI Regis) Thomas Radcliffus, qui ſicut prædeceſſor, in Anglia vixit, & (quantùm auguror) ſedem ſuam Epiſcopalem nunquàm vidit. In libro Benefactorum Eccleſiæ Dunelmenſis, olim vulgò dicto *Libro Vitæ*, fol. 57. b. is appellatur *Magiſter Thomas Radcliff Epiſcopus Dromorenſis & Suffraganeus Dunelmenſis.* Habetur liber iſte in egregia Bibliotheca Dom. Thomæ Cottoni Baronetti, (ſub Domitiano, A. 7) cujus libri prior & antiquior pars literis aureis & argenteis exarata eſt. Extrema Scropi ſenectus confirmare videtur eorum opinionem qui animi tranquillitatem & victum monaſticum, ſecundùm regulas ſtrictiores, ad valetudinem & longævitatem plurimùm conferre putant.

Hæc

Hæc ſub exitum anni. Interim in Ultonia, diſſidiis indies creſcentibus, inter Conum O-Nealum Tironiæ Dynaſtam & Odonem (ſive Hugonem) *Rufum* O-Donellum Tirconallium, utérque tandem, menſe Auguſto, per amicorum interceſſionem, ad Kildarium (Deputatum) profectus eſt, ut ab illo, poſt auditas querelas, pax ſi commodè id fieri poſſet, componeretur. Suſcepit Comes reconciliationis negotium; atqui per litigantium pertinaciam, ſine fructu. Redeunt itaque illi in Ultoniam, ubi poſt prædas utrobíque paſſim abactas, pugna tandem inter eos commiſſa eſt, in qua multi utrínque ceciderunt, ſed plures ex parte O-Donelli. Cæterùm Conus haud ita diù pòſt, nempe VI Idus Januarii 1492 (ſtylo Anglicano) per Henrici fratris malas artes trucidatus eſt. Túmque Tironia ad tempus quaſi diviſa fuit, dum altera pars incolarum Henricum ſequeretur, altera, Donaldum fratrem (ut opinor) ſeniorem, donec reſignante tandem Donaldo, anno 1497, eo ambitionis obice amoto, Dynaſtiam ſolus occupaverit Henricus. Verùm non diù duravit hæc malè parta potentia, uti ſuo loco poſteà patebit.

Audax omnia perpeti (inquit Horatius)
Gens humana ruit per vetitum nefas.

Ad O-Donellum quod attinet, Is porrò VII Kalendas Junias 1497, (ut omnia ſimul congeramus) præfecturâ ſe abdicavit, & in ejus locum ſuffectus eſt Conus filius, die Martis proximo

proximo sequenti. Vixit posteà Odo ad annum ùsque 1505, quo senex decessit 5 Idus Julii, & in cœnobio fratrum Minorum observantium de Donagall, quod ipse fundaverat, sepultus est. Hæc ideò hîc conjunximus, ne series narrationis interrumperetur.

Ut verò ad hunc annum redeamus: Ad Monetariorum corruptelas fraudesque prævertendas, Martii die XXIX, Nicolaus *Flyn*, à Rege constitutus est *Supervisor* officinarum monetariarum Dublinii & Waterfordiæ. Mense etiam Aprili sequenti, prodiit Edictum Regis contra nummos adulterinos, anteà in Hibernia cusos.

ANNO CHRISTI
MCCCCXCII.

DE novis quibusdam in Hibernia machinationibus, Rex Henricus jam certior factus, in locum suspecti Comitis Kildariæ suffecit (rebus suis ita ut judicabat poscentibus) Walterum *Fitz-Simons* Archiepiscopum Dubliniensem, cum titulo Deputati Gasparis Ducis Bedfordiæ *Locum-tenentis* Hiberniæ. Sub idem etiam tempus, amoto Rolando *Fitz-Eustace* Barone Portlesterio, Kildarii socero, à munere summi Hiberniæ Quæstoris, quod annos plusquàm 38 administraverat, ad locum illum promovit Jacobum Ormondium

Equitem

Equitem auratum, filium nothum Johannis tum nuper Comitis Ormoniæ, (in peregrinatione Hierosolymitana defuncti, circa annum Domini 1478) cum modica militum manu, protinùs in Hiberniam misit. Hæc mense Junio. Cæterùm de Actis ejus, quæ ad hunc annum pertinent, post appulsum, nihil traditum reperi, præterquàm quòd velitatione una vel altera, prope Dublinium, cum Kildario & Geraldinis decertavit. Hæc res utrique familiæ magna attulit detrimenta. Inter alia, hinc ansam arripuerunt Hibernicæ originis non pauci, Anglorum limites, incendiis & direptionibus vastandi. Junii itidem XI, Alexander Plunketus ex ordine equestri Hiberniæ Cancellarius à Rege constitutus est: De quo munere fideliter administrando sacramentum præstitit Dublinii, 26 insequentis Septembris. Eodem etiam die Thomas Butlerus *Rotulorum* Cancellariæ Præfectus designatus, muneris sui juramentum suscepit. Paulóque anteà, 20 nempe Augusti (nam annus hic fuit mutationibus memorabilis) Nicolaus Turnerus (amoto Plunketo) summus communium placitorum Judex simile loci sui sacramentum præstitit.

Inter hæc, Henricus noster ad Carolum Octavum Gallorum regem, Legatos misit Thomam Comitem Ormoniæ, Reginæ Camerarium summum & Thomam Goldstonum Priorem Ecclesiæ cathedralis Cantuariensis, viros prudentes & integerrimos, de fœdere inter eos, si commodè id fieri posset, transigendo, *quod negotium utrinque*

trinque artificio (inquit Polydorus) *summo agebatur.* Cæterùm Caroli consilio de nuptiis inter se & Annam Armoricæ sive Britanniæ Ducissam hæredemque conficiendis, jam plenè detecto, Legati (ad eam præcipuè rem develandam missi) Henrici jussu, qui molestè tulit quod Gallus his nuptiis Britanniam in suam ditionem redigeret, in Angliam, re infectâ redierunt. Comitem hunc Ormoniæ (digressioni ignosce) ut singulari Principis sui favore, ita opum affluentiâ floruisse ferunt, & cùm post aliquot annos in Hiberniam rediret, immanem pecuniæ summam secum portâsse. Asserunt nonnulli expresse quadraginta millia librarum monetæ Anglicæ, præter argentum cælatum, post mortem (quæ Londini accidit anno 1515) in loculis suis reliquisse. Res mira certè, &, pro illorum temporum ratione, vix credibilis.

Verùm ut in instituto cursu progrediamur; Dirupto mox inter Reges negotio pacis, belloque utrinque indicto; Burgundiæ Ducissa tempus jam nacta ut putabat opportunum, missis per nuntium Ulissiponem in Lusitania literis, Perkinum, sine mora, in Hiberniam trajicere mandat. Is literis perlectis, ad iter protinùs se paravit, atque nave conscensâ, haud multò pòst, Corcagiam appulit, urbem 100 milliaribus versùs austrum, à Dublinio distantem. Ibi (si qua fides sit adhibenda confessioni, manu sua propria, in Anglia posteà descriptæ) cives quidam eum splendidè vestitum videntes,

tes, filium esse affirmârunt Georgii nuper Ducis Clarentiæ, alii, filium nothum Richardi III, demum verò, conjunctis suffragiis, eum pro certo esse Richardum Ducem Eboracensem, filium secundum Edwardi IV. Addit Confessio ejus hæc se primò juramentis abnegâsse, coram Urbis Prætore & civibus, sed per eorum importunitatem & copiarum promissa, quasi partim ab Urbe, partim à Comitibus Kildariæ & Desmoniæ, in ejus auxilium adversùs Regem conscribendarum, illis se tandem dedere adactum. Sic ille de seipso. Sunt tamen, quibus ego potiùs fidem habeo, qui disertè tradant statim post appulsum in Hiberniam, se pro Richardo Duce Eboracensi pàlàm gessisse, & à civibus Corcagiensibus magnâ gratulatione exceptum, sed præcipuè à Johanne *Water* mercatore. Fama etiam manet eum Wateri *apprenticium* (ut vocant) ibi aliquando extitisse, quod nec affirmare mihi animus est, nec refellere. Literæ ejus ad Comites Kildariæ & Desmoniæ missæ etiamnùm extant, quibus eos oravit, uti sibi in oppugnando Henrico non deessent, sed auxiliares mitterent copias, ad jus suum recuperandum. Atq; ita Hibernia his temporibus quasi Theatrum fuit, quod intrârunt personati Principes, licèt brevi, personis depositis, è Theatro extrusi. Cùm hæc comperisset Carolus Rex Gallicus, hanc ansam avidè arripiens, Perkino per nuntios protinùs significavit sibi deliberatum esse auxilia illi abunde præstare, ad regnum suum recuperandum, ab usurpatore, professo Galliæ hoste, eoque nomine rogavit eum, ut ad se in Galliam properaret. Magnis hisce pollicitationibus

tionibus Perkinus exultans, & omnia sibi jam ratus ex animi sententia succedere, instigatus prætereà à prædictis nuntiis, nimirum Ludovico quodam deLaques & Stephano Friono, nuper Regis Henrici Amanuensi pro lingua Gallica, sed qui Regi nescio unde infensus, ab eo nuper defecerat, rem cum amicis præcipuis & fautoribus communicavit, eorumque consilio, brevi posteà vela fecit Galliã versùs, ubi ventis faventibus incolumis appulit, & ad Aulam Regis deductus, ab eo, Ducis Eboracensis nomine salutatus est & honorificè exceptus. Hæc palàm: Sed reverà nullum alium in finem Rex ista fecit, quàm ut Henricum nostrum ad æquiores Pacis conditiones flecteret: nam negotio pacis posteà transacto, Perkinus citò neglectus est. Is igitur ex metu (ut creditur) nè Henrico in manus traderetur, in Flandriam clanculùm ad Ducissæ Curiam confugit, ubi quasi verus Edwardi IV. filius tum primùm ab ea visus, perhonorificè receptus est.

Hoc tempore, Prophetia Sancti Cataldi Hiberni, Episcopi primùm Rachuensis in Momonia, (quæ Provincia est australis Hiberniæ) deinde Tarentini in Italia; plumbeis laminis inscripta, Tarenti inventa fuisse dicitur, & Ferdinando Primo Regi Arragoniæ & utriúsque Siciliæ ostensa. Mira quæ tam de Prophetia ipsa, quàm de inventione ejusdem traduntur, petas ex Alexandro ab Alexandro, (qui tum vixit) in Genialium dierum, lib. 3, cap. 15. De Monumentis publicis, & Libris olim plumbeis laminis confectis, vide

etiam Herman. Hugon. lib. de Prima Scribendi origine, cap. 10.

Sed hunc annum nihil magis nobilitat quàm Christophori Columbi Genuensis Navigatio, quâ novus quasi Orbis in Atlantico Oceano Ferdinandi Castellæ Regis auspiciis, tùm primùm Europæis, ut plerique putant, detectus est. Non desunt qui huic detectioni, tanquàm vaticinium, referunt illud Senecæ, in Medea,

——————Venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Typhisque novos
Detegat orbes, nec sit terris
Ultima Thule.

Ista mutuâsse videtur Seneca ex Platonis Dissertatione, in Phœdone, de Orbe incognito. Quantùm sibi & gloriæ suæ, è procrastinatione, defuit Rex noster Henricus, cui rem priùs obtulerat Columbus, judicent alii. Ad Hibernica nunc redeamus.

Tanta erat per Hiberniam hâc æstate siccitas, ut quamplurimi fluvii fermè siccati essent, & pecora passim siti perirent. Sævijt etiam paulò posteà pestilentia, quâ, inter plurimos alios, sublatus periit Jacobus Flemingus, (sive Flandrensis,) Baro Slanius, cui successit Christophorus filius, qui postmodùm ab Henrico VIII, Januarii 13 (stylo Anglicano) 1513, summus Hiberniæ Quæstor constitutus est. Denique non abs re erit verbo memorare, Cometam hoc anno, per duorum mensium spatium post solis occasum, effulsisse.

ANNO

ANNO CHRISTI MCCCCXCIII.

SUb finem Junii (nempe die Veneris proximo post festum Nativitatis S. Johannis Baptistæ) Walterus Archiepiscopus Dublinienfis Deputatus Gasparis Ducis Bedfordiæ Locum-tenentis, Hiberniæ. Ordines ad Parlamentum Dublinii evocavit, in quo irritæ declarantur *Inquisitiones* omnes adversus eum, Rolandi Baronis Portlesterii instigatione, anteà compertæ. Ipsi porrò Baroni, subitâ rotæ conversione, dies in *Scaccario* sistendi indicitur, ad rationem reddendam muneris sui, dum summus esset Hiberniæ Quæstor, sub pœna amissionis terrarum & bonorum, nec non corporis disponendi, pro voluntate Regis. Quàndò vel quo pacto sedata fuerit hæc tempestas, non comperi. Tunc porrò cives Waterfordienses, qui in Comitiis Parlamentariis, ante aliquot annos, sub Geraldo comite Kildariæ habitis, damnati fuerant, latâ lege, plenè restituti sunt, & Statutum contra eos, sic anteà editum, antiquatum est & abrogatum: Urbis etiam possessiones & immunitates confirmatæ. Iisdem Comitiis, ad seditiosorum quorundam machinationes prævertendas, Augusti dies 12 dictus est Johanni Water civi Corcagiensi, uni è præcipuis Perkini fautoribus (cujus suprà fit mentio) comparendi, & Præfecto sive *Constabulario* Castri Dubliniensis in manus se red-

dendi, ſub criminis *feloniæ* pœna. Idemque dies, ob eandem cauſam, aſſignatus eſt Philippo Water (Johannis filio) Decano Limericenſi, & aliis expreſſim in Statuto nominatis, inter quos fuit Edmundus Comerfordus Decanus Kilkennienſis, qui tamen feliciter abſolutus, poſteà Epiſcopus evaſit Oſſorienſis, ut ſuo loco narrabitur. In eodem denique Parlamento, (ut quæ minoris ſint notæ prætermittamus) omnes Coronæ poſſeſſiones, quæ poſt annum primum Henrici Sexti conceſſæ fuerant, ſive alienatæ, Regi reſtitutæ ſunt, cum cautionibus tamen quibuſdam, in Statuto expreſſis. Menſe Auguſto ſequenti, hoc Parlamentum ſolutum eſt.

Paulò deinde poſteà, circa ſextum ſcilicet inſequentis Septembris, Waltero Archiepiſcopo Dublinienſi ſucceſſit in munere Deputati Gaſparis Ducis Bedfordiæ Locum-tenentis Hiberniæ Robertus Preſtonus Eques Auratus, primus Vicecomes Gormanſtonenſis. Quem honorem conceſſerat ei Edwardus IV. Is, ſimul ac gladium Authoritatis accepiſſet, Proceres & alios viros primarios, è Pagis ſive (ut vulgò loquimur) *Comitatibus* Midiæ, Dublinii, & Kildariæ, qui intereſſe poterant, Trimmam convocavit, ubi duodecimo ejuſdem menſis (die ſcilicet præſtitúto) convenerunt Dom. Alexander Plunketus Cancellarius, Geraldus Comes Kildariæ, Johannes Paynus Epiſcopus Midenſis, Edmundus Lanus Epiſcopus Darenſis, Chriſtopherus Flemingus Baro Slanius, Richardus Nugentus Baro Delvinius, Edmundus Plunketus.

Baro Killenius, Nicolaus à S. Laurentio Baro Houthius, Christophorus Barnewallus Baro Trimletstonius, Johannes Plunketus. Baro Donsanius, Gulielmus Darcy & Gulielmus Wellesley Equites Aurati, & alii deinde nonnulli, qui omnes, 4 die posteà, ad Articulos quosdam Paci Regni consulentes observandos, & chirographos dederunt & obsides. Articulorum præcipui fuerunt, ad Militiam sine Proregis sive *Deputati* assensu cohibendam, & ad tributa quædam Hibernica tollenda, cum quibusdam aliis, in homicidas, deprædatores & errones. Parlamentum porrò Pontanæ sive Droghedæ habuit, cujus Statuta non extant. Atqui illud Parlamentum in proximis Comitiis, sub Poyningo habitis, anno sequenti, vacuum adjudicatum est ac invalidum, idque propter rationes sequentes, Primò, quòd Dux Bedfordiæ, Locum-tenens Hiberniæ, cujus Deputatus ille fuit, munus suum abdicâsset, ante Parlamenti citationem: Secundò, quòd citatio non esset generalis, sed quatuor tantùm comitatibus directa: Tertio denique, quòd in diplomate Regio quo Deputatus is constitutus est nulla data esset ei potestas Parlamentum convocandi. Interim mense Octobri, Walterus Archiepiscopus Dublinienfis in Angliam profectus est, ubi Regem, de Statu rerum Hibernicarum plenè informavit.

Porrò Kildarius(quod oblivione non est tegendum) de criminationibus, ab adversariis, in Aula Anglica, in se comparatis, certior factus, mense Novembri in Angliam etiam

trajecit, ut de criminationibus objectis, se apud Regem purgaret. Ibi auditus quidem, sed responsis ea tempestate à Rege non probatis, in Hiberniam remissus est anno sequenti, cum Edwardo Poyningo Equite, Hiberniæ Deputato designato, ad examen ibi subeundum. Inter Comitis adversarios inprimis memoratur Jacobus Ormondius, Hiberniæ Thesaurarius, qui paulò antè, prædia ejus & amicorum in agro Kildarensi, ferro flammáque devastârat, posteáque Gulielmo Prestono Equite aurato Vicecomitis Gormanstonii filio muneris sui Vicario sive (ut loquimur) *Deputato* relicto, in Angliam properaverat, ubi coram Senatu Regio, crimina haud pauca Comiti objecerat.

Hoc etiam memoratu fortassis non est indignum, quòd sub initium hujus anni Johannes *Serjeant* Prætor Dubliniensis (quod munus bis etiam anteà obiverat) in carcerem conjectus est, arcem nimirùm Dubliniensem, & in ejus locum, pro residuo anni suffectus est Richardus *Arland*. Quodnam Serjeanto crimen objectum fuerit, pro certo non habeo compertum, nec quid de eo posteà factum. Suspicantur aliqui postulatum tanquàm Perkini fautorem & conjurationis ejus affinem.

Hæc domi. Dum verò hæc in Hibernia agerentur, non sibi defuit Henricus; nam ut faciliùs Ducissæ Burgundiæ & Pseudo-Ducis Eboraci molitiones subverteret, non paucos misit in Flandriam exploratores, sub variis prætextibus, qui munere suo tam fideliter perfuncti sunt, ut multi in Anglia conjuratores detecti fuerint, & de toto mysterio Rex plenam

nam habuerit informationem. Hinc ex conjuratis in Anglia præcipui capitali supplicio affecti sunt. Quid verò de Rebus Hibernicis stabiliendis fecerit, in anno sequenti narrabitur.

ANNO CHRISTI MCCCCXCIV.

DEcreverat jam Henricus viros aliquos fidos & prudentes in Hiberniam mittere, cùm ad Perkini imposturam detegendam, tùm ad fautorum machinas subvertendas. Uno igitur eodémque tempore, 13 videlicet Septembris, Edwardum Poyningum Equitem auratum, unum è Consiliariis suis, Hiberniæ designat Deputatum, Henricum Deanum Episcopum Bangorensem (in Wallia) & utriúsque Lanthoniæ Priorem, Cancellarium, Item Hugonem Conway Equitem auratum summum Quæstorem sive (ut nunc loquimur) Thesaurarium, per Jacobi Ormondii resignationem. Novi etiam sub id tempus constituti sunt Judices, videlicèt, Thomas Bouringus, summus in Tribunali Regio Judex, Johannes Topclifus, primarius Communium placitorum Judex, & Walterus Everus primarius Fisci Regii Baro, viri Legum Anglicarum consultissimi. Hos omnes protinùs in Hiberniam misit, unà cum copiis quibusdam, sub Poyningi ductu, sed ad numerum vix 1000. Hi tutò paucis post diebus Houtham

appellantes, ad ſeptimum à Dublinio lapidem, inde Dublinium progreſſi ſunt, ubi Poyningus gladium, pro more, à Prædeceſſore accepit, & cæteri adminiſtri Regii ſuprà memorati in Senatorum Regiorum album adſcripti. Brevi poſteà Poyningus, conjunctis ſimul univerſis copiis, tam ſuis nempe ex Anglia deductis, quàm aliis, à Kildario & Jacobo Ormondio collectis, in Ultoniam feſtinat, adversùs Perkini participes, qui illuc confugerant, & alios Rebelles. Ibi ferro & igne devaſtare cœpit territoria O-Hanloni, Mageniſii & aliorum vicinorum: Hibernis interim in ſylvas & loca uliginoſa aufugientibus. In exercitu tunc erat Jacobus Ormondius, qui flammæ oleum adjeciſſe dicitur. Ferunt porrò Kildarium, (qui ibi etiam aderat) indignatione contra Poyningum exardentem, tanquàm adverſariis ſuis indulgentiorem & eorum machinas promoventem, clandeſtina agitâſſe conſilia, cum Dynaſtis quibuſdam Hibernicis, de Deputato oppugnando, & ſpeciatim cum Malachia O-Hanlono (in cujus regione Deputatus tunc erat) de eo interimendo. Sunt tamen qui non ſine causâ arbitrantur hanc famam à Comitis adverſariis diſſeminatam, ad ruinam ei accelerandam. Atque hoc veriſimilius videtur, tum quia O-Hanlonus, adhibito biennio poſteà ſolenni juramento, Comitem illius ſceleris immunem declaravit, tum quia comes in Angliam paulò pòſt miſſus, & à Rege auditus, feliciter tandem abſolutus eſt, ut ſuo poſteà loco patebit. Sub eodem tempore,

Jacobus

Jacobus Comitis frater, ejusque etiam, uti fertur, consilio & jussu, castrum Catherlaghense, ad tricesimum ab Urbe lapidem, ex improviso occupavit, & præsidio firmavit. De hac re, ut primùm Deputatus rescivit, reditum acceleravit, & acceptis obsidibus à Magenisio & O-Hanlono, de pace observanda, Catherlagham adiit, ubi arctâ castrum cinxit obsidione, ac post unam vel alteram septimanam, deditione cepit. Inter hæc, Summum Concilium (quod Parlamentum vocamus) indixit. Die Lunæ proximo post festum S. Andreæ Apostoli hoc Parlamentum Pontanæ inchoatum est, in quo Impositiones illæ gravissimæ, **Coyn**, **Livery**, &c. penitùs exterminantur, & Subsidiaria pecunia eâ conditione, Regi offertur. Multæ porrò aliæ tunc temporis Leges sancitæ sunt. Inter quas, de Parlamentis in Hibernia in posterum non habendis, ante Rationum pro indicendo, & Actorum aliquot sanciendorum transmissionem, sub magno Sigillo Hiberniæ, ad Regem & Concilium, eorúmque Actorum approbationem impetratam, unà cum licentia indicendi Parlamentum, à Rege adepta, sub magno Sigillo Angliæ. Item, Lex ea memorabilis, quæ (sicuti & prior) hodiè vulgò *Poyningi Lex* vocatur, De publicis Angliæ Statutis tum nuper ordinatis, in Hibernia etiam recipiendis. Antiquorum siquidem Angliæ Statuta fuerant anteà (ut observant Jurisperiti) in Hibernia recepta. Item alia Lex ut Proceres, trabeis sive togis Parlamentariis vestiti in Comitiis apparerent, uti sole-

bant

bant ante annos 20, vel ut maximè 24. Ad Pacem itidem publicam conservandam, Statuta quædam Kilkenniensia confirmantur, cum honorifico Elogio, de Hiberniæ felicitate, dum Statuta ea, ibi observarentur: Homicidium ex malitia præcogitata & Bellum gestum contra Locum-tenentem, Deputatum, vel Anglicam gentem, fiunt læsæ Majestatis crimina: Potestas pacem vel bellum transigendi & sclopos vel majora tormenta retinendi, sine Gubernatoris licentia, restringuntur: Verba illiciti Patrocinii, & quæ diffidia inter nobiles familias alebant, videlicet, *Crom-abo*, *Butler-abo*, (hoc ab Ormonio, illud à Kildario usurpatum) & similia abrogantur. Inter quæ numeranda Desmonii *Shannet-abo* & Clan-Ricardi *Galriagh-abo*. Nonnullaque alia hujusmodi sancita sunt, tempori aptata. In hoc etiam Parlamento, ad petitionem Dom. Johannis Kendalli Prioris Hospitalis S. Johannis Hierosolymitani in Anglia, nomine & vice Domini Magistri Rhodi, lata est lex, quâ irritæ declarantur omnes alienationes & concessiones factæ per Jacobum Ketingum (de quo anteà diximus) Thomam Talbotum proximum ejus antecessorem & alios Priores Hospitalis ejusdem ordinis in Hibernia. Aliæ porrò leges sancitæ fuerunt, de gemmis, ornamentis & reliquiis ejusdem Prioratus restituendis, à Ketingo oppignoratis: Deq; Præceptoribus (ut loquimur) ab eo constitutis exauthorandis, & de munere Prioris illius Ordinis in Hibernia nemini concedendo, nisi ex Anglico sanguine, & sustentationem ab eodem ordine in Anglia percipienti. In hoc denique Ordinum conventu, Geraldus

Comes

Comes Kildariæ, Jacobus *Fitz-Thomas-Gerald*, comitis (ut opinor) frater, de quo suprà diximus, & multi alii ex Geraldinis & eorum participibus rei facti sunt proditionis. Comes etiam ipse, Poyningi jussu, captus & Pontanam evectus, inde in Angliam paulò post captivus missus est. Cæterùm eventus præter expectationem: Nam à Rege tandem probatus, omnibus juribus (quod suo tempore opportuniùs commemorandum) restitutus est.

Parlamento nondum soluto, Deputatus aliam suscepit expeditionem adversus Rebelles: sed tunc etiam propter nemora & loca uliginosa, ad quæ aufugerant, sine fructu sperato. Interim antequàm discederet, potestatem quandam vicariam Deano Cancellario delegavit, Parlamentarium conventum continuandi, in ulteriorem diem rejiciendi, prorogandi, dissolvendi. Hujus Parlamenti Statuta (quod obiter annotatum) linguâ Anglicâ scripta sunt, quùm priorum Comitiorum Statuta linguâ antiquâ Gallicâ scripta essent & in Rotulos digesta.

Sub id tempus defecit *Fraternitas* militaris S. Georgii, quam ad defensionem Comitatuum Dublinii, Kildariæ, Midiæ & Louthæ, Authoritas Parlamentaria mense Decembri 1479, sub Edwardo IV Rege, erexerat. Constabat hæc Societas ex 13 viris primariis, qui Dublinii annuatim, die S. Georgii, ex seipsis Ductorem eligebant, pro anno sequenti, Ductori tamen suberat admodùm parva armatorum manus, solùm nempe 200. Primi qui electi sunt in hanc Societatem fuerunt,

E comitatu Kildarienſi.

Geraldus Comes Kildariæ, tunc Deputatus Richardi filii ſecundi Edwardi IV Regis, Ducis Eboracenſis Hiberniæque Locum-tenentis,

Rolandus Euſtacius. Baro Portleſteriæ & ſummus Hiberniæ Quæſtor,

Nicolaus Woganus Eques auratus.

E comitatu Dublinienſi,

Dom. Jacobus Ketingus Prior Hoſpitalis S. Johannis Hieroſolymitani in Hibernia,

Robertus à S. Laurentio Barò Houthæ,

Prætor Dublinienſis.

Ex agro Midenſi.

RobertusPreſtonusVicecomesGormãſtonæ,

Jacobus Flemingus Baro Slanæ,

Johannes Plunketus Eques auratus,

Alexander Plunketus Armiger.

Ex agro Louthenſi.

Richardus Belleu Armiger,

Prætor Pontanenſis,

Nicolaus Taaf Armiger.

Sed ut pergamus: Aprilis 28 obiit Jacobus Walæus S. Theologiæ Doctor, Ordinis Minorũ aliquando Epiſcopus Darenſis,& Londini,in cœnobio ejuſdem ordinis (cujus *Gardianus* fuerat) ſepultus eſt, cùm in eodem cœnobio, Epiſcopatu Darenſi ultrò abdicato, in magnâ tranquillitate,diù vixiſſet, factus interim Epiſcopi Londinenſis ſuffraganeus. Menſe Septembri inſequente, Nicolaus Epiſcopus Elphinenſis, *propter valetudinariam ſenectutem & oculorum caliginem*, ſe tanto oneri

ri imparem ſentiens, Epiſcopatu etiam ſe ſponte abdicavit, reſervatâ ſibi, quamdiu viveret, annuâ penſione 50 marcarum ex Epiſcopatu pendenda. Reſignationis inſtrumentum habetur in Regeſto Octaviani Archiepiſcopi Armachani, fol. 405. b, in cujus fine, Papam rogat, ut ad Epiſcopatum Elphinenſem ſic reſignatum transferatur GeorgiusEpiſcopus Dromorenſis.

Sub exitum iſtius anni, Cormacus Cartæus Dynaſta Muſcriæ (Regiuncula eſt non procul ab urbe Corcagienſi) ab Oweno ſive Eugenio Thaddæi filio fratre ſuo germano, atrocitèr trucidatus eſt. Corpus Cormaci ad cœnobium fratrum Minorum de Kilcrea, quod ipſe fundaverat deportatum ibi monumento conditum eſt. An fratricida ex jure judicatus fuerit necne, haud comperi: Hoc conſtat, quod etiamſi multæ bonæ leges his temporibus adReipublicæ ſalutem ſpectantes ſancitæ fuerint,vim tamen & virtutem tunc & diù poſteà non extenderunt, ultra Regiones ab Anglica gente habitatas.

Hoc etiam anno,(ut annum jam concludamus)Reliquiæ S.Palladii Epiſcopi in capſulam argenteam tranſlatæ ſunt Forduni in Scotia, à Gulielmo *Schewes* Archiepiſcopo Andreapolitano, Palladii (inquam) illius,qui in primis Eccleſiæ Hibernicæ temporibus, à Cœleſtino Pontifice, in Hiberniam miſſus eſt, ad fidem Chriſtianam ibi propagandam. In quo munere cùm pauliſper deſudâſſet, Romam reverſurus, in *Albaniam* profectus eſt,ubi Forduni, XVIII Kalendas Januarii anno 431 mortem obiit, eodem nempe anno quo in Hiberniā venit.Cæterùm in Annalibus cœnobii Inisfallenſis MSS.

qui

qui penes me sunt, in Hibernia *uno anno mansisse* fertur, túmque *in Britannia quievisse in Christo*. Ibi *Martyrium passum* innuit Tirechanus, in vita S. Patricii: Sed ad alia transeamus.

Anno Christi MCCCCXCV.

AB Asylo suo in Flandria erupit hoc anno Perkinus: Nam postquàm Ducissæ suasu, Martis aleam in Anglia subire statuisset, coactâ modicâ militum manu, ad numerum sc. 500 vel 600 hominum, exterorum plerúmque & ex fæce plebis, Angliam versùs vela pandit, & sub initium Julii, ad oram maritimam Cantii perveniens, mox milites aliquot, in apertum illud litus, quod **The Downes** vocamus, exposuit; eo fine ut Cantianorum animos tentaret. Cæterùm captis suorum 169, ab opidanis Sandwicensibus & aliis regionis vicinæ incolis, cæterisque partim occisis, partim ad naves repulsis, cursum Hiberniam versùs flexit, vbi auxilia etiam alia expectavit. Interim captivi Londinum perducti restibus vincti, alii paulò posteà Londini & Wappingi, alii circa oras maritimas, in patibulis, ad similium nebulonum terrorem, suspendio strangulati sunt. Cùm verò Perkinus post appulsum in Momoniam, ibi itidem spe excidisset, procellam præterea imminentem, justis de causis, à ministris Regiis

giis metuens, fautorum consilio, in Scotiam navigavit, à Jacobo IV Rege copias auxiliares petiturus. Ibi decenter stipatus, à Rege tanquàm verus Dux Eboracensis perhonorificè receptus est, &, quod mirum videatur, haud multo pòst, Regis assensu, uxorem duxit Dominam Catharinam Gordonam, Alexandri comitis Huntlei filiam, virginem in primo ætatis flore, formosam & modestam, Regíque ipsi sanguine conjunctam. Sunt qui tradant Scotiæ Regem, qui in Henricum VII animo erat infenso, oblatam hanc arripuisse ansam, ad Bellum ei indicendum: incitatum porrò literis secretis Maximiliani Cæsaris, Caroli Gallorum Regis & Margaretæ Burgundiæ Ducissæ *dotariæ*, in gratiam ementiti hujus principis conscriptis. Neque prorsùs defuit spes aliqua exigua ex Hibernia: Perkinus igitur, (sub ficto nomine Richardi Ducis Eboraci) literas perscripsit ad Mauritium Comitem Desmoniæ, quibus vehementer flagitavit, ut copias in Scotiam mitteret, ad jus suum in Anglia recuperandum. Sed frustrà: Nam Comes (quâ ratione ductus non reperi) nihil misit subsidii.

Interim dum hæc in Scotia gererentur, ut ad Poyningum redeamus: Is Hiberniam tum pacatam administrabat. Inde verò mense Januario insequenti revocatus, in Angliam trajecit, ubi non diù post reditum, Henricus Rex, ob utilissimam sibi, tam in pace, quàm in bello, operam navatam, in aureæ periscelidis ordinem eum cooptavit. Magnâ prætereà tam apud Henricum nostrum Septimum, quàm apud filium ejus Henricum Octavum, per plurimos posteà annos gratiâ floruit & potentiâ.

In

In Poyningi sic (uti diximus) revocati locum, Henricus Deanus Episcopus Bangorensis, Justitiarii Hiberniæ titulo, mox suffectus est. Ita ut jam uno eodémque tempore, Hiberniæ fuit & Justitiarius & Cancellarius, necnon Episcopus Bangorensis, & Prior Lanthoniarum, ad quas Cellæ etiam de *Colp* & *Duleek* in Midia pertinebant. His verò honoribus, cùm per menses fermè 9 potitus fuisset, à Rege in Angliam revocatus est, uti suo posteà loco narrabitur. Interim Aprilis 26, Rex constituit Gulielmum Radcliffum Ærarii Hiberniæ *Subthesaurarium*, & die sequente, Johannem Pimpum Quæstorem exercitus ibidem.

Mense Julio, Octavianus Archiepiscopus Armachanus Synodum celebravit Pontanæ, in Ecclesia S. Petri, ubi confirmatæ sunt indulgētiæ Georgii Dromorensis Episcopi, *Indulgentiarum Hospitali S. Spiritus in Saxia*, (sive in vico Saxonum) *de urbe, & Benefactoribus ejusdem indultarum Ministratoris, necnon ad construendum novum Hospitale S. Spiritus, membrum viz. supradicti Hospitalis in Hibernia Procuratoris*. Vidi ego Sigillum hujus (uti credo) Georgii, quo usus est, ante infulas susceptas, cum hac inscriptione S I G. GEORGII BRANNI VICARII GENERALIS SANCTI SPIRITUS. Fuit is natione Græcus, patriâ Atheniensis. De aliis illius Synodi Actis, nihil (quod sciam) extat.

Mense deinde Augusto, Odo sive Hugo rufus O-Donellus tum nuper è Scotia reversus, O-Connoros in prælio prope Sligoam superavit. Castrum etiam Sligoense (quod Mauritius

tius filius Geraldi conſtruxerat anno 1252) obſidione incinxit, ſed fruſtrà: Nam Ulicki de Burgo Clan-Richardi *Dynaſtæ* acceſſu, cum magno exercitu, territus in Tirconalliam ſe ſubitò cum copiis ſubduxit. Ulickus intereà omnium ejus fautorum prædia, in regione vicina diripuit & incendit. Filius hic fuit Ulicki illius, quem hujus Regis anno primo obiiſſe diximus.

Ab inſtituto non omninò alienum videatur, verbo uno vel altero hîc memorare hunc annum ultimum fuiſſe Gaſpari de Hatfield Bedfordiæ Duci, quandóque (ut anteà diximus) Hiberniæ Locum-tenenti, qui ſenex & cœlebs deceſſit Decembris 21, & in cœnobio Keinſhamenſi apud Somerſettenſes in Anglia ſepultus eſt. Hoc etiam anno, dum Kildarius in Anglia hæreret, à criminibus objectis, ſe purgare ſatagens (an verò in carcere huc uſque detentus neſcio) Aliſona uxor ejus filia Rolandi Euſtacii Baronis Portleſterii mortem obiit in Hibernia, ex dolore (ut putatur) quem in mariti ærumnis & periculis hauſerat, & ſepulta eſt in cœnobio fratrum Minorum juxta pontem de Kilcullen, quod pater ejus extruxerat.

Anno Christi MCCCCXCVI.

Kildarius admissus est hoc anno, Rege ipso coram, causam suam defendere, & ad objecta crimina respondere. In qua re, ita se gessit, ut negotio plenè intellecto, in gratiam receptus fuerit. Ad Articulum postremum adversus eum, aculeato hoc dicto conclusum, *Quòd universa Hibernia eum gubernare non sufficeret*, Regem lepidè dixisse ferunt, *Itanè verò, Is igitur universam Hiberniam gubernabit.* Et brevi certè posteà omnibus Juribus à Rege restitutus est; Augusti deinde 6, diplomate Regio, *Locum-tenens* Hiberniæ constitutus. Ita paucis mutatis, Stanihurstus. Neque fidem Regis is fefellit: Nam post reditum in patriam, virum se ostendit & strenuum & Principi fidelem. Sunt qui tradant primogenitum suum Geraldum tunc temporis in Anglia reliquisse, qui pignori esset de futura fidelitate.

Dum hæc in Anglia agerentur, Junii die 25, Dublinii, Concilii Regii sententiâ, Deanus Justitiarius Richardum Nugentum Delviniæ Baronem, omnium copiarum Ducem sive *Commissionarium* (verba sunt Tabularum publicarum) *& primarium Ductorem* designavit, ad defensionem comitatuum Dublinii, Kildariæ, Midiæ, & *Urielis.*

Kildarius in Hiberniam reversus est (cum secunda sua uxore Elizabetha de S. Johanne quam tum nuper duxerat) mense Augusto, & simul ac gladium, pro more, à prædecessore

Bango-

Bangorensi Episcopo accepisset, copiis convocatis, adversus O-Brienũ expeditionem suscepit, & in Tuomoniã, per Limericum, profectus, Feybachum, Finini *Mac-Nemarræ* castrum, deinde Ballinitium castrum & alia loca munita vi cepit & diruit. Post reditum etiam (ut Regis negotia meliùs promoverentur) ille & Octavianus Archiepiscopus Armachanus, qui diù dissidentes vixerant, sibi mutuò reconsiliati sunt, unde Archiepiscopus reliquum ætatis in magna tranquillitate transegit. Deano Episcopo Bangorensi in Angliam interim revocato, in Cancellarii munere successit Walterus Archiepiscopus Dubliniensis, tum nuper ex Anglia reversus, vir gravis & eruditus: Formâ prætereà erat decorâ, & quæ reverentiam incuteret.

Gratior est pulchro veniens è corpore virtus.

Neq; silentio prætereundum, quòd in Concilio Provinciali Dublinii celebrato, in Ecclesia S. Trinitatis, *Lectoribus Universitatis* Dublin: stipendia quædam assignavit, à se & suffraganeis suis annuatim pendenda. Manet etiam narratio, dum in Anglia hæreret, Oratorem quendam in Regis laudem, Rege ipso coram, orationem habuisse politam, Regemque, finitâ oratione, ad Archiepiscopum (qui unà aderat) conversum illum rogâsse, ut de ea, sententiam suam ediceret, Archiepiscopũ deinde (qui adulationem novit perpetuũ esse malum Regum) liberè his verbis respondisse, *Domine Rex, nihil certè vitii in hac oratione observavi, præter adulationem.* Túmque Regem arridentem sic conclusisse, *Ita me Deus amet,*

 Pater

Pater Dublinienſis, *nos ipſi idem vitium obſervavimus.* Atque ita Archiepiſcopi ingenuitas ab optimo Principe meritò probata eſt. Ad Deanum quod attinet, quadriennio poſt reditum in Angliam exacto,ob plurimas animi virtutes & fidele obſequium Regi præſtitum, Sarisburiam primùm, & inde poſt annum unum vel alterum, Cantuariam tranſlatus eſt, ubi tamen admodùm exiguo præfuit tempore, Nam Februarii 15(ſtylo Anglicano)1502, Lamethæ deceſſit. Inde cadaver Cantuariam deportatum, ibidem in Eccleſia ſua cathedrali, in medio ſcilicet loci, qui Martyrium appellatur, tumulatum eſt, ſub lapide marmoreo, æneis laminis ornato, cum Epitaphio promotiones ejus Eccleſiaſticas ſigillatim exprimenti.

Nunc ut pergamus,Decembris 19,fatis conceſſit admodùm ſenex Rolandus Fitz-Euſtace, Baro de Portleſter, (quem Edwardus IV ad eam dignitatem evexerat Martii 4 1462) & in cœnobio fratrum Minorum de obſervantia prope pontem de Kilcullen, in agro Kildarienſi, quod ipſe à fundamentis excitârat, tumulatus eſt. Monumentum tamen ſpecioſum ſibi & Margaretæ *Jenico* defunctæ uxori ſuæ extruxerat anno 1455, Dublinii, in Eccleſia S. Audoëni,in capella nempe B. Mariæ Virginis, à ſe itidem conſtructa, ut ex inſcriptione ſepulchri conſtat. Reciprocos ille fortunæ æſtus expertus eſt. Deputatus fuit aliquandiù Georgii Ducis Clarentiæ *Locum-tenentis* Hiberniæ, deinde Cancellarius Hiberniæ, & per annos pluſquàm 38 ſummus Quæſtor ſive Theſaurarius,Eaque dum obiret munia,magnas ſibi comparavit opes, Ecce verò rerum huma-

narum vicissitudinem : Paucis ante obitum annis, Thesaurarii munere exactus, alias, easque non leves, prout anteà retulimus, passus est molestias. Filius is erat (ut id etiam hîc annotem) Edwardi Fitz-Eustace Equitis aurati, quem Henricus Sextus Deputatum constituerat Richardi Ducis Eboracensis, Hiberniæ *Locum-tenentis*, anno 1454. Nec omittendus, qui ante Baronem obiit Cornelius (filius Tirlachi) O-Brien, Tuomoniæ Dynasta, cui successit populari electione, *Gil. duf* frater. Hæc sub finem anni.

Interim Augusti 26, Henricus Rex, de Perkini fautorum conatibus quibusdam clandestinis in Momonia, certior factus, ut eos faciliùs enervaret, & Momonienses in officio retineret, omnium delictorum veniam concessit Mauritio comiti Desmoniæ & nonnullis aliis è magnatibus Momoniæ : Similemque clementiam exhibuit Davidi Casseliensi Archiepiscopo & quibusdam è suffraganeis ejus, Corcagiensi nimirum & Waterfordiensi Episcopis. Sub idem porrò tempus Opidanis Yoghalensibus libertates antiquas confirmavit, & novas prætereà adjecit.

ANNO CHRISTI MCCCCXCVII.

Cœpit ſub hoc tempore, negotium de pace componenda, inter Regem noſtrum Henricum & Jacobum IV Scotorū Regem. Inter alia, per literas urget Henricus, ut ſibi in manus traderetur Perkinus, utpote Impoſtor & jure gentium non protegendus. Recuſavit hoc Jacobus, ipſum dicens non idoneum eſſe Judicem, de titulo illius, quem pro Principe perfugo receperat. Fœderis tamen cupidus, ſi æquis conditionibus, id fieri poſſet, & Perkinum cernens paci eſſe maximo impedimento, rogavit eum demùm ut in aliud aliquod regnum transfretaret, quòd ipſe decreviſſet, cum Rege Angliæ fœdus renovare: Promiſit tamen ſe pecuniis eum & cunctis ad navigandum neceſſariis inſtructurum.

Perkinus contrà ut Regem à propoſito deflecteret, nullum non movit lapidem: Sed cùm ſurdo (quod aiunt) ſe ceciniſſe comperiſſet, nullumque renitendi locum relictum, brevi poſteà, alto corde dolorem reprimens, novo itineri ſe accinxit, & nave conſcenſâ, cum uxore & familia, vela fecit versùs Hiberniam. Atque ita recens ejus felicitas tanquàm ſomnium tranſiit. Corcagiam iterum appulit Julii 26, ubi nonnulli ex amore, alii, rerum novarum ſtudio, ad eum acceſſerunt, inter quos fuit (ut aliqui perhibent) Mauritius Comes Deſmoniæ. Adventum hujus larvæ, unà cum conjuratorum detectione, Prætor & cives Waterfordiæ, literis paulò poſteà per nuntium

tium missis, Regi Henrico significant. Atque ut anteà contra Lambertum, ita nunc contra Perkinum, pro viribus fortiter prudenterque se gerunt, ideoque gratiâ Principis meritò floruerunt, multáque ab eo consecuti sunt beneficia, neque temerè, pro symbolo tunc usurpâsse videantur, *Intacta manet Waterfordia.* Sed ut ad Perkinum redeamus, Is post mensem unum vel alterum, literis per nuntios acceptis, certior factus est Cornubienses, licèt in prælio ad *Black-heath*, in agro Cantiano, à copiis Regiis, mense Junio præcedenti, magnam accepissent cladem, paratos tamen fuisse Belli aleam rursùs subire, atque dummodò sibi non deesset, sed ad eos protinùs veniret, copias auxiliares ei adjuncturos, ad jus ejus recuperandum. Re mox amicis communicatâ, eorum consilio, quâ potuit festinatione, mense Septembri, cum uxore sua & parva militum manu, nimirum ad numerum duntaxat 120, in Cornubiam trajecit, civibus Waterfordiensibus quatuor navibus eum persequentibus, licèt fortuna conatibus eorum non arriserit. Qui plura de Perkino, principe illo Nebulonum, (ut eum appellare solebat Rex Henricus) sciendi cupidus est, Rerum Anglicarum historias petat, in quibus copiosè traduntur. Satis videatur hîc interim indicare post Exoniam, ab arctâ quâ (copiis Cornubiensibus adjutus) obsidione cinxerat, exercitus Regii accessu, liberatam, ejusque fugam in Asylum cœnobii Belli-loci, apud Southantonienses, sponte eum inde exivisse & Regis gratiæ se submisisse; Londinum deinde captivum ductum, & post secundam fugam iterum captum, ac per civitatem, ludibrio expositum,

ſitum, vitæ ſuæ ſeriem & confeſſionem qualemcúnque manus ſuæ ſubſcriptione firmâſſe & publicè perlegiſſe, tandem verò, quòd poſt veniam conceſſam, res novas denuò molitus fuiſſet, capitali ſupplicio (ut ſuo loco dicemus) affectum. Confeſſionem antedictam Rex typis excudi mandavit; ſed, quod mirum videatur, de Burgundiæ Duciſſa, altum in ea fuit ſilentium: præſertim cùm Henrico res ſatis nota eſſet, Duciſſæ technis & figmentis has turbas fuiſſe ſuſcitatas. Hoc tamen Regis artificio aſcribitur, qui eo modo Duciſſam demereri, vel ſaltem à novis turbis excitândis avertere ſperabat: Neque ſpe ſuâ omninò fruſtratus: Nam Duciſſæ hinc ita placuit, ut nihil poſteà adversùs eum molita fuerit.

Iiſdem diebus, Henrici Regis diplomate & auſpiciis, ad regiones incognitas luſtrandas, & imperio Anglicano acquirendas, miſſus eſt Sebaſtianus Cabota Venetus, Coſmographus inſignis & rerum nauticarum peritiſſimus: in qua navigatione, Inſulam illam primus detexit, quam hodiè **Newfound-land** ſive Terram novam, appellamus, necnon oras maritimas Continentis ſeptentrionalis (ut nunc loquimur) Americæ. Cœptum ſanè egregium & ſilentio non prætermittendum.

Verùm ut in curſu inſtituto progrediamur, magna circa hoc tempus exorta eſt diſcordia inter Petrum Butlerũ (qui poſteà comes evaſit Ormoniæ) & Jacobum Ormondiũ (de quo dixi ad an. 1492 & 1493) quæ Ormondio demum fuit exitialis: Nam is XVI Kalendas Auguſti, ſex tantùm equitibus ſtipatus, à jam dicto Petro Butlero, catervâ neſcio quâ comitato, in via, inter Doumoram & Kilkenniam, haſtâ transfixus

transfixus est. Martii die 17 qui S. Patricio sacer, *Cavernam Purgatorii S. Patricii in Lough-derg, à (Guardiano conventus Donagallensis, unà cum aliis ab Episcopo* (Clochorensi) *missis è Decanatu de Lough-ern* (Alexandri VI) *Papæ authoritate, dirutam fuisse* tradit Author Annalium Ultoniensium, qui tum vixit, utpote supposititiam, id quod *popularibus notum* asserit, *ex Militis historia & aliis libris authenticis.* Per Militis historiam intelligit (opinor) Oëni militis Hibernici historiam, à Gilberto monacho Cistertiensi cœnobii B. Mariæ Ludensis, apud Lincolnienses in Anglia, relatam anno Dom. 1152. Qua de re, plura noscendi cupidus legat Henricum monachum Saltereyensem, qui Libellum edidit, de Oëni illius in Purgatorium S. Patricii ingressu, ex prædicti Gilberti relatione, vel Matthæum Parisiensem, in Stephani Regis historia.

Hoc etiam anno (redeundum est enim ad propositum) Maii penultimo, Frater Dionysius cognomine White, quod Album sonat, qui se pro Episcopo Glendelacensi diù gesserat, octogenarius jam & longâ senectute fatigatus, Dublinii, in domo capitulari Ecclesiæ S. Patricii, juri suo qualicúnque renunciavit, conscientiâ (ut fatebatur) tactus, quòd sedes ea Glendelacensis à tempore Regis Johannis, cathedræ Dubliniensi conjuncta esset & colligata. Fuerunt tamen alii etiam, qui circa hæc tempora, eodem gavisi sunt titulo: Nam per obitum Johannis cujusdam, dicti similiter Glendelacensis Episcopi: Ivonem *Russi* ordinis Minorum, ad eundem Episcopatum promotum anno 1494, eoque paulò posteà mortuo, alium Johannem ejusdem itidem ordinis provisum 21 die Augusti

gusti 1495, (si non ut alibi 1501) ostendit Lucas Waddingus Waterfordiensis, (cujus laboribus literariis ille ordo multum debet) Annal. Minorum Tom. VII. Sed ut ad finem hujus anni properemus, Januarii 28 (stylo Anglicano) Walterus Champflourus Abbas cœnobii B. Mariæ virginis juxta Dublin. unus è visitatoribus ordinis Cistertiensis in Hibernia vir prudens & eruditus, naturæ debitum persolvit, admodùm senex, magno sui desiderio relicto, cùm annos præfuisset fermè 30, factus interim ad tempus magni sigilli Custos. Monasterio suo, inter alia beneficia, is, 450 marcarum pretio, hoc est aureorum Gallicorum 1000, comparavit, anno 1486, à Thoma Priore cœnobii Benedictinorum B. Egidii minoris Malverniæ, apud Wigornienses in Anglia, omnes possessiones ad dictum Prioratum, tunc temporis in Hibernia spectantes, Johanne Alcoco Episcopo Wigorniensi, cum assensu Prioris & Capituli Ecclesiæ suæ cathedralis, venditionem confirmante. Successit ei in cœnobii regimine Johannes *Orum* ejusdem Domus Monachus, dein Prior.

Tanta denique annonæ caritas Hiberniam fermè universam hoc anno afflixit, ut multi passim fame perirent, præsertim in Ultonia. Atqui in quibusdam Lageniæ partibus, non æquè laboratum: Nam Dublinii tritici *Peckus* (ut vulgò appellatur) mensuræ ibi usitatæ, qui continet duos medimnos, sive 4 fermè modios Anglicos (*Bushellos* appellamus) tunc væniit decem solidis, & similis mensura hordei madefacti regerminantisque, quod Græci *Bynen* nos Mault vocamus, octo solidis: Pretia quidem pro illorum temporum ratione, satis

ſatis dura. In Midia, tritici *Peckus* valebat 5 uncias minores argenti, & cerviſiæ *galo*, ſex denarios, ſive aurei Gallici partem duodecimam. Apud Ultonienſes verò, avenæ *Bertus* (ut vocant) valebat vaccam, & vacca lactans, duas vaccas prægnantes, duoſque ſolidos. Notandum in Hibernia quámque fermè regionem diſtinctam & à cæteris differentem olim habuiſſe menſuram, non ſine Reip. detrimento evidenti. Magnam regulæ fixæ in re menſuraria & nummaria, utilitatem, ita exprimit Budelius, De Monetis,

Una fides, pondus, menſura, moneta ſit una,
Et ſtatus illæſus totius orbis erit.

Sed hoc obiter. Ad noſtra redeo.

Anno Christi MCCCCXCVIII.

IN Ultonia, X Kalendas Auguſti, Henricus O-Nealus qui Conum fratrem (ut ſuprà retulimus) occiderat, pœnâ licèt claudâ reum aſſequente, à Coni filiis Tirlacho & Cono, interfectus eſt. In eam porrò Provinciam hoc anno, ad inſolentiam Neali mac Art O-Neali comprimendam, Kildarius, copiis coactis profectus eſt, ubi conjunctis viribus O-Donelli, Maguiri, Tirlachi O-Neali Coni filii (ſui ex Eleanora ſorore nepotis) & aliorum ex ſtirpe O-Nealorum, *Donganon* caſtrum expugnavit, & captivos ab O-Nealo in caſtro illo

illo detentos, libertati restituit. Omium deinde progressus, illud etiam castrum occupavit, ac paucis post diebus Nealum *Mac-Art* in ordinem, obsidibus receptis, redegit.

Brevi post reditum, mense nimirum Octobri, expeditionem in Momoniam suscepit, & Corcagiam progressus, ibi ob priora Urbis admissa, & ad similia prævertenda, præsidium locavit. Túmque XV die ejusdem mensis, primarios Corcagiæ cives & Kinsaliæ opidanos juramentum fidelitatis Regi præstare effecit, coram ipso & Concilio regio, atque ad illud observandum tam chirographos dare quam obsides. His rebus ex animi sententia confectis, hieme jam ingruente, domum reversus est. Kalendis Martii insequentis, Parlamentum Dublinii convocavit, nomine *Deputati* Henrici filii secundi Henrici Regis, Hiberniæ *Locum-tenentis.* Sed de Legibus in eo sancitis, in Archivis nihil extat, nec de aliis Actis, præter *Amerciamenta* quædam (ut vocant) sive Mulctas leves pecuniarias Proceribus nonnullis & aliis summonitis, quòd absentes fuerint, impositas. Sunt qui tradant *Rotulum* Legum tunc latarum sinistrè olim sublatum fuisse, ac Nangleum quendam necnon alium Skeganum dictum hujus criminis in Anglia posteà postulatos fuisse, speciatim Nangleum ea de causa in carcerem conjectum fuisse, ibique ad mortem usque detentum.

Inter hæc, amoto Richardo Talboto, qui Prioratui S. Johannis Hierosolymitani in Hibernia, Custodis titulo, per annum unum vel alterum præfuerat, Robertus Everus,

Anglus

Angulus, nobili Everorum familiâ ortus, à magno Rhodi Insulæ Magistro constitutus est Prior. Porrò XII Kalendas Januarii, Alexander VI Bullam Innocentii VIII (cujus suprà fit mentio ad annum 1486) confirmavit. Bulla confirmationis habetur in Bibliotheca Cottoniana, sub Cleopatra, E. 3.

Jam Obitus doctorum quorundam virorum recensendi sunt. Januarii XI mortem obiit David de Winchester, sive Wintoniensis, Prior Ecclesiæ S. Trinitatis Dublinii, vir gravis & eruditus, & in dicta Ecclesia sepultus est, cùm Prioratum laudatè administrâsset annos 9 & menses 10. Hujus Ecclesiæ Benefactorem egregium extitisse ferunt: Sed quid præstiterit, sigillatim recensere nequeo. Erexisse quidem & dotâsse ibidem *unum Magistrum & 4 pueros choristas*, ex ipso fundationis instrumento intelligimus, dato 28 Augusti 1493. Successit ei in Prioratu, Richardus Skerretus, qui annos præfuit 20. Item X Kalendas Aprilis naturæ debitum persolvit Carolus Maguirius Ecclesiæ Armachanæ Canonicus, Theologus, Philosophus & Historicus, eo genere exanthematum sublatus, quod Medici morbillorum nomine designant, ætatis suæ anno 60.

Anno Christi MCCCCXCIX.

IN Conatia jam res erant admodùm turbidæ: in eam itaque Provinciam, Kildarius hoc anno exercitum duxit, ubi quatuor castra, videlicèt, Athleag, Roscoman, Tuilsk & Castle-reagh cepit & præsidiis firmavit. Dum hæc in Conatia aguntur, Prælium in Momonia conferunt Petrus Butlerus (de quo suprà diximus) & Tirlachus O-Brien, qui anno superiori, per mortem Gilduffi, Tuomoniæ Dynasta electus fuerat. Pugnatum utrínque acriter in initio, sed Butlerus demùm & sui in fugam versi sunt, multíque ceciderunt, inter quos fuit *Superior* Kilkenniæ, ita tunc temporis Magistratum Urbanum vocabant. Quænam fuerit prælii causa, non possum pro certo affirmare: Sunt qui dicant discordiam initium sumpsisse, de finibus & prædiis quibusdam, quæ utérque sibi vendicarat.

Augusti die 26, Comitia Parlamentaria habebantur apud *Tristle-dermot*, sive (ut hodiè vulgò appellatur) *Castle-dermot*, in agro Kildariensi. Opidum à S. Diarmitio hoc nomen acceptum fert, qui in primis surgentis Ecclesiæ Hibernicæ temporibus, singulari ibi sanctitate vixit, cujus tempore & diù posteà Desertum Diarmitii appellabatur. In his Comitiis, lata est lex, de Publicanorum sive *Custu-*

mariorum

mariorum & aliorum ministrorum vectigalium fraudibus puniendis: Item, alia lex, de vectigali imponendo omnibus mercibus, tam importandis, quàm exportandis, exceptis oleo & vino, cum cautionibus tamen nonnullis in Statuto eo expressis. Latæ sunt etiam eodem tempore duæ leges, quæ animadversiones continebant in Proceres quosdam: Prior, in eos qui cùm equitarent, ephippiis, more Anglicano, non uterentur: Posterior, in eos qui in Comitiis, Trabeis Parlamentariis non ornarentur. Regi prætereà concessum est Tributum sive Subsidium pecuniarium, tam à Clero, quàm à Laicis.

In Anglia, haud ita multò pòst, mense nimirum Novembri, Perkinus & Johannes *Water* (cujus suprà fit mentio) tum nuper Prætor Urbis Corcagiensis in Momonia, qui inter præcipuos proditionum & Consiliorum Perkini participes numerabatur, Westmonasterii, à duodecim viris læsæ majestatis rei peracti, Tiburnæ (quod patibuli publici nomen est) ultimo supplicio affecti sunt. Capita cadaveribus amputata, ad pontem Londinensem, pro more in criminibus gravioribus usitato, suspensa sunt. Perkinus ad locum supplicii deductus, ibi pegmate conscenso, Confessionem suam, sive vitæ suæ seriem, paulò ante mortis articulum, publicè denuò perlegit, verámque fuisse agnovit; fautorum permultis vicem ejus dolentibus, & quasi ulterioris vitæ spe inductum, id eum fecisse, in angulis susurrantibus. Iste Perkini fuit exitus. Atque ita tandem Henricus ab hujusmodi spectris liberatus est. Ad Johannis Wateri filium Philippum, de quo suprà, quod attinet, clementiâ

Regiâ

Regiâ is posteà condonatus est. Circa hoc tempus, aliam Hibernorum quorundam conjurationem detectam ferunt, qui nominis Eboracensis adeò studiosi fuerunt, ut de filio notho Richardi III, è carcere, ubi diù detentus fuerat, liberando, & in Hiberniam deducendo, eo animo, ut ad regnum eum eveherent, arcana inivissent consilia. Hoc notho mox fuit exitio. Nomina conjuratorum non reperi, nec quid de iis posteà factum fuerit. Hoc anno, Insulæ Jarseia & Garnseia (Antonino, Cæsafaria & Sarnia) quæ imperio Anglicano, à quo Normanni rerum potiti sunt fideliter semper adhæserunt, sed, quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, sedi Constantiensi in Normannia subfuerunt, ab ea abtractæ sunt, & Diœcesi Wintoniensi in Anglia adjectæ. Hoc etiam anno excessit è vivis Jacobus Courcæus Baro Kinsalius, de quo anteà. Anglica hæc familia latifundiis & magna diù floruit potentia, sed amplissimæ illæ possessiones paulatim quasi diffugerunt,

---

Anno Christi MD.

Nunc ingredimur annum Christi quingentesimum ultra millesimum, qui & Jubilæus dicitur. Jubilæum primùm instituit Bonifacius VIII, centesimo quoque anno celebrandum, posteà verò Clemens VI, quòd

quòd tempus illud longius videretur, ad quinquagesimũ contraxit,& tandẽ Sixtus IV,ad vicesimũ quintũ.Hoc anno Alexander VI potestatem concessit Gaspari *Pow* sive Poo, Hispano; Protonotario & S Theologiæ Doctori, ac cuidam Guilielmo *Butts*,impertiendi hujus Jubilæi indulgentiam omnibus Anglis,Hibernis & aliis Henrici Regis subditis, qui per bella, itineris difficultatem , &c. Romam petere impediti , subsidium pecuniarium, adversus Turcas , erogarent, secundum regulas in instrumento quodam expressas : Tempúsque dilatavit , usque ad ultimas vesperas infra octavas Paschæ sequentis. Instrumenti exemplar in Anglicam linguam conversi , extat in Bibliotheca Cottoniana , sub Cleopatra E. 3. Irritum successum pecuniæ hinc collectæ , petas ex Polydoro Virgilio, in eodem anno.

Vix sopitum seditionis incendium in Conatia anno superiore, quando aliud non minus grave exortum est in Ultonia : In eam itaque Provinciam , Kildarius hoc anno, aliam suscepit expeditionem , ubi , inter alia , castrum *de Kinard* expugnavit , cui Tirlachum O-Nealum Coni filium , (cujus ope biennio ante , castrum *de Dunganon* ceperat) cum novo præsidio præfecit. Sub id tempus civibus Corcagiensibus (prolatâ amnestiâ) in gratiam Regis receptis , ille pœnitentiâ sæpiùs quàm pœnâ pacatus ; Urbis immunitates , Augusti primo , confirmavit & auxit , adeò verum est illud Ovidii , lib. 2, de Ponto , eleg. 9,

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

Interim dum hæc fiunt, David Barrius Archidiaconus tamCorcagienſis quàm Cloneuſis, neſcio unde infenſus, fratrem ſuum Guilielmū Dominum Barrium, virum fortitudinis & liberalitatis laudibus venerandum, ſubitò & nihil minùs expectantem crudeliter trucidavit. Fratricida autem mox captus à Thoma Barrio occiſus eſt, & cadaver ejus viceſimo die poſteà ex humo effoſſum, Mauritii comitis Deſmoniæ juſſu, publicè combuſtum eſt. O varii mortalium caſus!

———En quo diſcordia fratres
Perduxit miſeros.

Circa hæc ipſa tempora, ultimum diem clauſit Donaldus *O-Fallonus*, ordinis Minorum de obſervantia, Epiſcopus Derenſis, cùm illi ſedi præfuiſſet annos circiter 15, vir magni ſuo tempore nominis, ob eruditionem, & aſſiduas, per univerſam Hiberniam, conciones, annos totos 30. Hoc etiam fortaſſe memoratu non indignum videatur, quòd hoc anno magna pars Galviæ urbis (quæ Conatiæ eſt quaſi ocellus) incendio fortuito conflagravit. Hæc urbs pro Magiſtratu (quod obiter hîc annoto) primùm Præpoſitum habuit, inde Superiorem & Ballivos, poſteà Richardi III conceſſione, Majorem cum Ballivis, & demùm (ſi de recentioribus temporibus hic dicendi locus) Majorem & 2 Vicecomites.

His diebus, Rex Henricus, ut ob perſpectam prudentiam (Anglorum Salomon habitus) magnâ apud vicinos principes polluit authoritate, ita etiam hoc honori ejus acceſſit, quòd à procul diſſitis Equitibus Rhodienſibus,

hoc anno designatus fuerit illius ordinis Protector.

Ad Ingeniorum Seculum nunc accedimus, quo nimirum maxima crevit seges hominum doctorum & singulis scientiis illustrium, per universam Europam. Ut verò Seculum concludamus, de cujus posteriore parte, hucusque egimus, non omittendum duxi, quod inter Hibernorum præcipuos, qui, hoc exeunte seculo, doctrinâ claruerunt, suo jure meritò haberi debet, patriæ suæ Ornamentum, Mauritius de Portu, aliàs *O-Fihely*, ordinis Minorum, post aliquot annos, à Julio 2 Papâ, Archiepiscopus renunciatus Tuamensis, de quo alibi fusiùs diximus. Sed memoriam ejus nemo meliùs celebravit, quàm Johannes Camers, Artium & S. Theologiæ Doctor, ordinis itidem Minorum, in notis suis ad 35 caput Solini, quem ut unicè dilexerat & coluerat, sic ab eo vicissim redamatus. Neque silentio prætereundus est Walterus *Fitz-Simon* Archiepiscopus Dubliniensis, Dubliniique natus, cujus in præcedentibus plurima mentio, ob bonarum Artium scientiam, Theologiæ inprimis ac Philosophiæ, à Richardo Stanihursto celebratus. Sed singulos enumerare, non est hujus loci. Inter exteros ejusdem melioris notæ, qui munera tunc temporis in Hibernia obierunt, non immeritò ob eruditionem numerandus Octavianus de Palatio, Florentinus, Juris Canonici Doctor & Archiepiscopus Armachanus. Is à Sixto IV, in Edmundi Connesburgi antecessoris abdicantis locum suffectus, consecrationem obtinuit paulò ante exitum Martii 1480, postquàm, sub Connesburgo, Ecclesiam Armachanam per triennium vel

circiter adminiſtrâſſet. Deceſſit grandævus menſe Junio 1513, à conſecratione annis 33 & tribus menſibus. In hoc etiam non ſine laude nominandus, quòd quo tempore Henricus VII, à quamplurimis in Hibernia magnæ potentiæ viris, d ſertus fuit, à debita fidelitate nunquàm diſcedere voluerit, aut adverſæ parti adhærere, licèt multis inde ærumnis & difficultatibus conflictatus fuerit. Ejus ſunt in plebis Armachanæ ſui temporis mores barbaros, vulgati illi Rhythmi,

Civitas Armachana,
Civitas vana,
Abſque bonis moribus:
Mulieres nudæ,
Carnes crudæ,
Paupertas in ædibus.

Hinc itaque Pontanæ is plerúnque, aut in mannerio ſuo de *Termon-Fechan*, apud Louthenſes, degebat; Armachæ raró aut vix unquam: Nam licèt Armacha, antiquitate priſcâ, academiâ illuſtri, & magnitudine ſuâ, plurimis Hiberniæ urbibus olim fuerit præferenda, haud mirum tamen, ſi per diutinam (in Ultonia) Bellorum rabiem, ad pudendam tunc temporis redacta fuerit paupertatem, & ferè conciderit. At urbes longè celebriores bellis concidiſſe, è doctis quis neſcit? Sed pergamus: Hoc anno, à medio Septembris uſque ad finem hyemis, Hibernia continuas pluvias & crebras tempeſtates perpeſsa eſt.

ANNO

ANNO CHRISTI MDI.

IN Lagenia & Momonia læta erat toto hoc anno quies: Atqui in Conatia & Ultonia res tumultuosæ. Castrum Sligoense in Conatia, à stirpe Roderici O-Conner filii Tirdelvaci *Carragh* (i. Psorici) obsessum est, & scalis admotis captum. In Ultonia porrò, per solita Dynastarum dissidia, multæ cædes perpetratæ sunt. Pugnam etiam Armachæ conseruerunt O-Neali & Scoti quidam, sive (ut ab historicis Hibernicis appellantur) Albani, in qua Albani amiserunt filium quendam Domini *de Aig*, ex familia Mac-Donellorum, tres filios Colli *Mac-Alexander*, Tirlachum scil. Donatum & Ludarum, ac gregarios milites plùs minùs 60. Die S. Patricii hæc gesta sunt.

Decembris 28, è vita migravit Guilielmus *Sbyoy*, aliàs *Seoy*, Archiepiscopus Tuamensis, cùm præfuisset annos plùs minùs 20. & in Ecclesiâ (ni fallor) S. Nicolai Ga viæ sepultus est, ubi proximus ejus prædecessor Donatus *Imurry* aliàs *Imirdle* Collegium Vicariorum eorumque *Guardiani* instituerat

Erat etiam hic annus duabus nuptiis in Anglia memorabilis: Nam Novembris 14 (die S. Erkenwaldi Episcopi Londinensis) Londini in Ecclesia S. Pauli celebratæ sunt nuptiæ inter Arthurum Henrici Regis primogenitum

nitum Walliæque Principem, & Dominam Catharinam, Ferdinandi Regis Hispaniæ alteram filiam, ille annos natus 15, hæc, circiter 18. Item Januarii insequentis die 25, Londini itidem, ad crucem scil. Paulinam, publicatæ sunt nuptiæ Jacobi IV Regis Scoti cum Dominâ Margaretâ Henrici primogenitâ, per procuratorem priùs contractæ, & Hymnus SS. Augustini & Ambrosii tunc temporis solenniter ibi decantatus est. Atqui ut hæc magnâ transacta sunt pompâ, ita magno omnium ordinum applausu recepta. Sed juxta illud Salomonis, *Extrema gaudii luctus occupat*: Non ita diù posteà, Arthurus ille egregiæ spei Princeps, qui (sub præceptore Bernardo Andreæ) ex indole eximiâ, progressum in bonis literis fecerat suprà ætatem maximum, ut & Elizabetha Regina mater ejus, fœmina prudens, moribus suavissimis castissimisque, & Sexus sui & Seculi Ornamentum, magno Regis & popularium mœrore, extincti sunt, ille Aprilis 2 1502, hæc 11 insequentis Februarii, puellâ enixâ in puerperio.

Sed ut ad Hibernica redeamus, Holinshedus, quo authore nescio, Henricum jam dicti Arthuri fratrem juniorem, hoc anno à Rege constitutum asserit Hiberniæ *Locum-tenentē*. Ut ut fuerit, hunc certè titulum Archiva tradunt à Rege ei concessum 12 Septembris 1494, unico nimirum die, antequàm Dom. Edwardus Poyningus (de quo suprà diximus) designatus est Deputatus, quo tempore Henricus quartum duntaxat ætatis annum attigerat. Titulus ille Locum-tenentis Hiberniæ, potestatis & honoris plenissimus habitus (ut hoc obiter adnotem) olim ab An-

gliæ

gliæ Regibus, non solùm iis concedebatur qui in Hiberniam transmissi sunt, ad Remp. ibi administrandam, sed interdum iis etiam, qui in Anglia detenti, eo quidem titulo gavisi sunt, atqui administratio in eorum Deputatos collata est. Porrò ut facti erant aliquandò Deputati Locum-tenentium, sic interdum, pro Principis arbitrio, Deputati ipsius Regis, interdum Justitiarii, & antiquioribus temporibus, Custodes: sed plerunque unâ eadémque authoritate, quæ sanè ampla erat & Regia, neque absimilis illi Proprætorum & Proconsulum, apud veteres Românos.

ANNO CHRISTI MDII.

FUit hoc anno sævissima lues, per universam Hiberniam, quæ infinitum pecorum numerum absumpsit. Rerum publicarum nihil præstereà (quod sciam) habet hic annus memoratu dignum. Non prætermittendum tamen in Ultonia, omnia cædibus fuisse plena, dum alii à gentilibus suis adversæ partis confossi cadebant, alii, ab hostibus vicinarum regionum, trucidabantur.

ANNO CHRISTI MDIII.

Exeunte Aprili, Kildarius, à Rege accersitus, è Dublinio in Angliam trajecit: Sed antequàm discederet, muneri suo præfecit (durante absentiâ) Walterum Fitz-Simon Archiepiscopum Dublinienſem. Præcipuæ profectionis suæ causæ fuerunt, cùm ad rationem muneris sui reddendam, tum ad mandata Regis in rebus quibusdam gravioris momenti recipienda. Post tres deinde menses, in Aula Anglica exactos, negotiis jam, ob quæ venerat, secundùm animi sententiam confectis, magno cum honore & novis instructionibus, à Rege in Hiberniam remissus est Deputatus. Dublinium rediit mense Augusto, unà cum Giraldo primogenito & uxore ejus Elizabetha, Domini Johannis Zcuchæi *de Codner* filia. Reversum magna popularium gratulatio excepit.

Ante finem Autumni, Kildarius in Ultoniam profectus, ibi Belfastum castrum vi cepit diruitque. Deinde opidum *Knock-fergus* aliàs *Carig-fergus* sive Fergusii rupem ingressus, in castro ibidem, ad loci securitatem, Stantonum quendam Præfectum, sive *Constabularium* locavit. Hisque rebus ita ordinatis, domum rediit.

Dum hæc in Ultonia aguntur, Theobaldus de

de Burgo Dynasta *Muskriæ-cuirc* in Momonia; à Donato O-Carollo & Cornelio O-Duiro, in quadam (ni fallor) velitatione, interfectus est. In Conatia verò, circa idem tempus, Ulickus Bourkus sive de Burgo Malachiam O-Kellæum, à quibusdam è familia Bourkorum adjutum, profligavit.

Februarii insequentis die 18, Henricus Dux Eboracensis, mortuo (ut suprà retulimus) Arthuro fratre, creatus est, pro more usitato, Walliæ Princeps & Cestriæ Comes. Decimo post die Geraldus comitis Kildariæ filius factus est summus Hiberniæ *Thesaurarius* (ut nunc loquimur) malim dicere Quæstor, eodemque die sacramentum præstitit Dublinii, coram Deputato & Senatu Regio, de munere eo benè & fideliter administrando.

Fatis concessit, hoc anno, in autumno, Alexander Plunketus Eques auratus, Hiberniæ tum nuper Cancellarius, vir magni nominis. Eum & eodem anno secutus est David *Creagh* Archiepiscopus Casselienfis, Theologus & Juris utriusque peritus, qui mortem obiit Septembris 5, cùm Archiepiscopus præfuisset annos circiter 20, eique successit Richardus quidam. Davide sedente, Kildarius (quod omittendum non putavi) nescio unde ei offensus, Ecclesiam cathedralem S. Patricii Casseliæ incendio deformavit. Hac de re, Archiepiscopus, anno 1496, apud Regem Henricum, graviter conquestus est: Sed nihil (quod mirũ) profecit, etiam licèt Comes ipse, lite corã Rege & Concilio pendente, factum apertè fassus esset, necnon (quod crimen aggravabat) de caussâ tanti facinoris interrogatus, illud se nun-

quàm

quàm perpetrâſſe reſpondiſſet, niſi Archiepiſcopum intra Eccleſiam tunc fuiſſe putâſſet. In hoc certamine, ſuccubuit ita Archiepiſcopus, qui cùm fruſtrà ſe ſudâſſe comperiſſet, alto corde dolorem premens, in patriam reversus eſt, ubi hoc anno vitam cum morte commutavit. Interim Kildarius, à Rege in gratiam receptus, & cum honore (ſicut anteà retulimus) in Hiberniam remiſſus, publica negotia, magnâ fide & ſolertiâ adminiſtravit: multis interim vicem Archiepiſcopi, non ſine cauſa dolentibus. Quid poſteà Kildarius fecerit, ad injuriam hanc reſarciendam non comperi: Veriſimile eſt eum qui Eccleſiæ cathedrali S. Trinitatis Dublinii, præter capas chorales magni pretii, & alia ornamenta, villam etiam quæ *Magna Caparaw* dicitur, contulerat, (hæc ſi vera, quæ ſanè vulgò feruntur) pœnitentiâ ductum, in Eccleſia Caſſelienſi reficienda, quam ipſe incenderat, pecuniam etiam impendiſſe. Sed redeamus.

Hoc etiam anno, obiit Laurentius Nevillus Epiſcopus Fernenſis, vir nobili ortus familiâ, in agro Wexfordienſi, cùm annos præfuiſſet plùs minùs 23, cui ſucceſſit Edmundus Comerfordus Decanus Kilkennienſis, qui anno ſequenti Kilkenniæ, in Eccleſia cathedrali S. Canici conſecratus eſt. Interim 5 Idus Aprilis 1503, mortem obiit Dom. Robertus Preſtonus primus vicecomes Gormanſtonius, cujus in præcedentibus plurima mentio. Hanc ille dignitatem filio Gulielmo reliquit. Hoc denique anno Decembris II, Philippus Pinſonus Minorita Anglus, S. Theologiæ Profeſſor ad Archiepiſcopatum Tuamenſem, Rege Henrico VII rogante, Romæ promotus, ibi triduo

pòſt,

pòst, ex peste obiit, ut ex literis Hadriani de Castello Cardinalis S. Chrysogoni, ad dictum Henricum, datis 4 insequentis Januarii (quæ extant in Bibliotheca Cottoniana) intelligimus. Ex iisdem literis constat etiam Pinsonum, ante promotionem ad Archiepiscopatum, suffraganeum fuisse ipsius Hadriani, tunc Herefordiensis, posteà Bathoniensis & Wellensis in Anglia Episcopi. Vacavit deinde sedes Tuamensis per duos annos & sex menses.

ANNO CHRISTI
MDIV.

FOedus inierunt, circa hoc tempus, Ulickus de Burgo Clan-Richardi Dynasta, vulgò dictus *Mac-William* & alii nonnulli ejusdem familiæ, cum Tirlacho O-Brien Tuomoniæ Dynasta, Mælronio O-Carroll, aliisque è primariis viris *Legh-Moæ:* sic australem Hiberniæ medietatem olim appellabant. De particulari eorum machinatione, non possum aliquid pro certo affirmare. Ut ut res fuerit, Kildarius, de eorum consiliis certior factus, copiis contractis, sub initium Augusti, signa contra eos movit. Ei se adjunxerunt multi nobiles Lageniæ, ex Anglica stirpe, videlicet, Vicecomes Gormanstonius, & Barones, Slanius, Delvinius, Killenius, Houthius, Trimletstonius & Donsanius. Item Johannes Blakæus Prætor (sive Major) Dubliniensis, cum armata civitatis

vitatis manu : Opidani præterea Pontanenſes, necnon O-Donellus, O-Relius, Guilielmus Ferallus Epiſcopus Ardachadenſis, Annaliæ aliquando Dynaſta, etiam poſt infulas ſuſceptas; & alii nonnulli ex potentioribus *Legh-conæ* ſive *Legh-cunæ*; ſic medietatem Hiberniæ ſeptentrionalem appellabant, cum copiis ſuis auxiliaribus. *Mac-William* è contra, ſuum etiam exercitum, numeroſum ſanè, convocavit. Ejus copiis Kildarius obviam factus eſt, Auguſti 19, in loco dicto *Knock-to*, aliàs *Knock-tua*, ſive colle ſecurium, paucis milliaribus à Galvia diſtante. Pugnatum eſt per aliquot horas, utrinque acriter, dubio Marte: Sed Kildario demùm ceſſit victoria, hoſtibus in fugam converſis. In prælio & fuga, ex parte Ulicki de Burgo, plùs minùs quatuor millia hominum ceciderunt. Longè majorem numerum tunc temporis interiiſſe, videlicet 9000, refert Liber Houthenſis: ſed falsò proculdubio. In eodem prælio, multi etiam capti ſunt, inter quos fuerunt duo Ulicki filii. Ex parte Deputati, aliqui deſiderati, atqui numerus eorum incertus. Mirum eſt & vix credibile quod in libro albo Fiſci (quem *Scaccarium* appellamus) Dublinii annotatum fuit, in eo tam atroci prælio, *nullum Anglicum* (ex parte Kildarii, nam ita intelligo) *fuiſſe læſum.* Autographum anno Dom. MDCX, caſu combuſtum eſt, Sed penes me ſunt Notæ quædam hiſtoricæ ex eo olim excerptæ. Victores (ut pergamus) cùm regionem adjacentem vaſtâſſent, & Galviam ac Athenriam deditione cepiſſent, cum prædis opimis

domum

domum redierunt. Deputatus captivos secum duxit prædictos Ulicki filios, & ut nonnulli tradunt duas etiam illius filias: Sed Ulickus ipse fugâ evasit. Is quidem vir fuit magni inter suos nominis, bello strenuus, consilióque non postremus, licèt in hoc prælio, pro Martis aleâ, superatus. Stemma duxit à Guilielmo Aldelmi filio, Henrici Secundi Regis Angliæ Dapifero, & Hiberniæ sub eo, ad tempus, Gubernatore. Kildarius post reditum, 30 vini *tonnas*, sive dolia 120, benè merentibus distribuit. Neque desunt qui dicant (quàm verè nescio) totum hoc negotium initium sumpsisse ex simultate quadam inter Kildarium & Ulickum oborta, quæ tandem in apertum illud bellum erupit. Mense Julio, Kildarius (uti tradunt nonnulli) in honoratissimum Equitum *Garterii* sive Periscelidis ordinem adscitus est. Alii verò honorem illum egregiæ fortitudinis præmium, paulò seriùs, nimirum post reditum, obtinuisse ferunt.

Brevi posteà Walterus Fitz-Simon Archiepiscopus Dubliniensis, à Kildario & Concilio Regio, in Angliam missus est, ad Regem, de his & aliis publicis rebus, informandum. Houthæ is navem conscendit Septembris 20, Cruce suâ, pro more, Richardo Skereto Priori Ecclesiæ cathedralis S. Trinitatis Dublinii, tanquàm Custodi nato priùs traditâ. Die sequenti, vento usus secundo, in Angliam appulit; & ad Aulam Regis, paucis post diebus, perveniens, ibi munus sibi demandatum, adeò solerter, eáque prudentiâ exequutus est, ut Rex summo eum habuerit in pretio, & haud ita diu pòst, cum gratiis & literis

literis voluntatem ejus experimentibus, in patriam remiserit.

Interim egit Henricus cum Julio 2 Papa, de Henrico VI, ultimo ante ipsum, familiæ Lancaſtrienſis Rege, in Sanctorum numerũ referendo. Atque hanc rem ut promoveret, libellum de virtutibus & miraculis ejus conſcribẽdum curavit, qui etiamnũ typis excuſus extat. Papa hujus negotii examen, Cantuarienſi Archiepiſcopo, necnon Epiſcopis Londinenſi, Wintonienſi & Dunelmenſi, per Bullam commiſit, quam integram (typis quod ſciam antehac non editam) Lectori viſum eſt exhibere, ex autographo quod etiamnum extat Weſtmonaſterii in Bibliotheca inſtructiſſima V. CL. Dom. Thomæ Cottoni Baronetti, ſub effigie Cleopatræ, E. 3.

Julius Episcopus servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Winton. Dunelmen. & Londinenſi Epiſcopis, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Divinæ providentiæ Altitudo, nullis clauſa limitibus, nulliſq; finibus terminata, cujus potentia inſcrutabilis & viæ inveſtigabiles ſunt, ad corroborationem & exaltationem catholicæ fidei, præter quam nullum aliud ad ſalutem, fundamentum poni poteſt, & ut ſecundũ Prophetam in ſuis ſanctis collaudetur, nonnullos ex hominibus quos ad ſui ſimilitudinem formavit, ſuæ gratiæ infuſione clariùs illuſtrat & benedictionibus ſuis ſpecialibus prævenit & exornat, ut & in illis gratiæ ſuæ radiis, ſingulari quadam prærogativa virtutum & meritorum uberiùs circumfulctis, ſuæ Majeſtatis potentiam oſtendat, & per lumen fidei quam in eis firmiter roboravit, ejus benignitate cognita, ad ipſius laudem & magnificentiam

fideles

fideles ferventius inducantur, & Sanctorum in quibus benedicitur & laudatur precibus & meritis, ad æternæ & incorruptibilis mansionis gloriam, feliciter perducantur. Sane ex literis cariſſimi in Christo filii nostri Henrici VII Angliæ Regis illustris, ac etiam fama quadam non vulgari intelleximus claræ memoriæ Henricum VI Angliæ regem, dum in hoc mundo ageret, vitæ sanctimonia, moribus probatis, ferventi in proximos caritate, & omni virtutis & sanctitatis genere claruiſſe, ac jejuniis & misericordiæ operibus aſſiduè vacaviſſe, & duo magna & insignia Collegia, pro sustentatione pauperum scholarium ad honorem omnipotentis Dei & ejus glorioſiſſimæ genetricis Beatæ Mariæ Virginis, in dicto regno erexiſſe, fundâſſe & dotâſſe, & tam eo vivente, quàm post ejus mortem, Dominum illius meritis & interceſſionibus multa & evidentiſſima miracula demonstrâſſe & quotidiè demonstrare. Nam cùm ad ejus sepulchrum, debita cum devotione accedunt cæci videre, surdi audire, claudi ambulare, & quocúnque infirmitatis genere oppreſſi, ipso Henrico VI quondam Rege intercedente, & Altiſſimo operante, sanitatem recipere dicuntur. Cujus rei fama non solùm per totum dictum regnum, sed etiam per alia loca vicina, mirificè divulgata, diversarum Regionum populi ad illum frequens concursus & singularis devotio habetur & continuè magis augetur, adeò ut totius populi illarum partium firma sit opinio ut dictus quondam Henricus Rex Cathologo Sanctorum mereatur aſcribi. Quare præfatus Henricus Rex modernus nobis humiliter supplicari fecit, ut aliquibus Prælatis illarum partium qui de vita & meritis ac miraculis aliisque supradictis diligenter & prudenter inquirant

rant & nobis per suas literas super his quæ invenerint relationem fidelem facerent committere, ac alias ad effectum Canonizationis dicti quondã Henrici Regis in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur etsi dicti Henrici moderni Regis desideriis annuere cupiamus, attendentes tamen hujus rei divinum judicium potiùs quàm humanum existere, & propterea pro tanti negotii magnitudine, in illo maturè, graviter & accuratè procedere intendentes, ipsius Henrici moderni Regis in hac parte supplicationibus inclinati, vestigiis etiam felicis recordationis Innocentii VIII & Alexandri VI Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, qui similiter Commissionem fecerunt inhærentes, fraternitati vestræ, de qua in his & aliis magnis & arduis fiduciam gerimus in Domino specialem, per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus vos, vel tres aut duo vestrum, de vita, moribus, sanctimonia, caritate, devotione erga Deum, & piis operibus dicti quondam Henrici Regis, necnon miraculis, tam in vita, quam post mortem, aliisque consimilibus quæ circa pondus tanti negotii requiruntur, diligenter, solerter, prudenter, accuratè, cautè, & maturè in quocunque seu quibuscúnque loco aut locis, de quo vel quibus vobis magis expediens visum fuerit, ad præmissa cognoscenda, auctoritate nostrâ inquiratis, testes legitimos recipiatis, & præstito priùs per eos juramento, diligenter examinare curetis, de loco, tempore, mense, die, nominibus, cognominibus, causa scientiæ, aliisque circumstantiis, in talibus necessariis & requisitis fidelitèr inquirentes, Instrumenta etiam publica & alias scri-

pturas,

pturas, universáque alia probationum genera, ad hujusmodi negotium facientia videatis, & diligenter examinetis, & personas apud quas fuerint, ad illa vobis exhibenda, per censuram Ecclesiasticam & alia juris remedia, appellatione remotâ compellatis. Et quicquid in præmissis inveneritis, sub testimonio literarum vestrarum clausarum, & vestris sigillis munitarum, per fidelem nuntium, ad nos & sedem Apostolicam transmittere curetis, ut nos illis visis, & diligenter examinatis, & cum venerabilibus fratribus nostris communicatis, in hujusmodi negotio, prout illius magnitudo requirit, concedente Domino, ad ejus laudem & gloriam, ac Orthodoxæ fidei exaltationem, ad ulteriora & magis specialia, si nobis & eisdem fratribus visum fuerit, procedere valeamus. Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo quarto, Tertiodecimo Kalend. Junii, Pontificatus nostri anno Primo. Hactenùs ipsa Bulla.

Cæterùm res tota sub ea Commissione quasi sensim silentio expiravit. Ad Henricum sextum ipsum quod attinet, ut ob pietatem & Christianam patientiam, vulgò habitus est vir sanctissimus, ita ob inertiam, à nonnullis, inter pessimos Reges numeratus, ut qui Galliam à patre subactam turpiter amisit, ac posteà deinde Angliæ etiam regno excidit. Non omittendum hîc (quod traditum reperi) Henricum Sextum, dum manus aliquando lavaret, Bello in Anglia intestino exardescente, prædixisse Henricum nostrum tunc puerum

aſtantem regni gubernacula tandem ſuſcepturum, eúmque paulò poſteà in partes tranſmarinas clanculùm miſiſſe, ut procellam imminentem faciliùs evaderet. Ex Prædictionis hujus & cæterarum ſanctarum Henrici Sexti virtutum admiratione, Henricum V I I poſteà inductum ferunt ad Apotheoſim prædictam promovendam, licèt ſine fructu ſperato.

Peſtis hoc anno multos ferè ubique abſumpſit, ſed præcipuè in Ultonia, interque cæteros, Patricium Conallium Abbatem *de Cluanois*, tum nuper à Roma reverſum, ubi deſignatus fuerat Epiſcopus Clochorenſis, per reſignationem Nehemiæ *Clonin* ordinis Eremitarum S. Auguſtini, qui Auguſti 29, anno ſuperiore reſignâſſe dicitur, ad jam dicti Conallii inſtantiam, reſervatâ ducatorum aliquot penſiunculâ, de Camera, quàm diù viveret, ſibi annuatim ſolvenda. Vacabat deinde ſedes Clochorenſis ad annum uſque M D V I I I, quandò Eugenius Mac Camæil Decanus Clochorenſis ad eam conſecratus eſt ab Octaviano Archiepiſcopo Armachano, aſſiſtentibus Thoma Kilmorenſi & Tiberio Dunenſi & Connerenſi Epiſcopis. Interim verò, menſe Julio hujus anni 1504, Synodus Provincialis quam Pontanæ indixerat Octavianus Armachanus, peſtis metu, quæ ibidem multùm graſſabatur, ad Eccleſiam B. Mariæ Virginis de Atrio Dei, apud Louthenſes tranſlata eſt, ibique (quantùm auguror) derepentè, contagionis etiam metu, ſoluta.

Ad

Ad tempora jam pervenimus magìs pacata quidem, ſed inſignibus rebus geſtis, variiſque caſibus, non æquè memorabilia ac priora: Nam Pax, aurea Pax Hiſtoricis non tam uberem plerúmque ſcribendi materiam præbet, ut Bellona ſolet: verùm (quod longè glorioſius eſt) Regna, civilitate, opibus, bonis literis & legum ſalutarium fructibus, beat adornátque;

——————Pax una triumphis
Innumeris potior.

Sed nunquam optatior, quàm poſt Belli calamitates.

Obſervat Volaterranus Geographiæ ſuæ lib. 3, (quod hîc non reticendum) obortâ his diebus quæſtione de potiore loco in ſedendo, *inter Oratores Henrici noſtri VII. & Hiſpaniæ regis*, Julium II Pontificem, locum Anglis adjudicâſſe honoratiorem. Neque novum tamen fuit hoc privilegium: Siquidem in Conciliis generalibus, Piſano, Conſtantienſi & aliis, Reges Angliæ eundem locum pacificè tenuerunt. Transeamus jam tandem ad annum ſequentem.

Anno Christi
MDV.

NOndum extincta pestis (de qua suprà diximus) hoc etiam anno Hiberniam graviter afflixit: quam continuis in æstate & autumno pluviis, magna subsequuta est annonæ caritas. Idem annus supremus erat Johanni Alleno Decano Ecclesiæ S. Patricii Dublinii, viro docto & admodùm humano, qui Dublinii ultimum diem clausit Januarii 2 (stylo Anglicano) 1505, cùm Decanus extitisset annos circiter 40, à morte nempe Philippi Norrisii S. Theologiæ Doctoris, ultimi ejus prædecessoris, & ibidem in navi dictæ S. Patricii ædis, cui Ecclesiæ multa contulerat, sepultus est. Ptochotrophium is paulò ante obitum, pauperibus & infirmis extruxit Dublinii, in vico S. Coëmgeni, vulgò Kevini, eligendis præcipuè ex Allenis, Barretis, Beggis, Hillis, Dillonis & Rodieris, quibus prædia assignavit unde alerentur. Ptochotrophii fundum dedit Walterus Fitz-Simon Archiepiscopus Dubliniensis 8 Junii 1504. Ante Allenum, Patricius O-Fihely ord. Minorum de Observantia, magnâ doctrinæ, famâ,

famâ, deceſſi., & in cœnobio ſui ordinis *de Temolagi*, apud Corcagienſes, ſepultus eſt.

ANNO CHRISTI

MDVI.

HOc anno magna pars Trimmiæ (Opidum eſt primarium agri Midenſis) de cœlo tacta deflagrâſſe fertur. Menſe Auguſto, Cometes effulſit, ſed paucis diebus poſteà intercidit. Martii V I, debitum naturæ perſolvit Johannes Paynus S. Theologiæ Doctor, ordinis fratrum Prædicatorum, Epiſcopus Midenſis, cùm annos ſediſſet pluſquàm 23, conſtitutus interim ad tempus Rotulorum Præfectus, ſive (ut vulgò loquimur) Magiſter: Homo ob eleemoſynas & menſam hoſpitalem celebratus. Is à Sixto I V Epiſcopus renunciatus Midenſis, inthroniſatus dicitur *per Clerum Midenſem, in Ecclefia S. Patricii de Trim, in feſto S. Dominici* (4 nempe Auguſti) 1483, uti à Georgio Coglæo, Notario publico & Curiæ Midenſis *Regiſtrario*, annotatum eſt. Sepultum ferunt Dublinii, in cœnobio ſui ordinis. Veruntamen, ſepulchrum marmoreum æreis laminis olim ornatum ſibi & ſucceſſoribus ſuis, in Eccleſia S. Patricii

Dublinii, non procul à porta occidentali, ſtatuit, id quod rude Epitaphium, claudicante rhythmo, ibi inſcriptum etiamnum docet. Eodem anno Junii 26 (uti tradit Lucas Waddingus, ex Libris Conſiſtorialibus) ad Archiepiſcopatum Tuamenſem promotus eſt Mauritius à Portu, al. O-Fihely, Minorita, vir literis egregiè excultus. De quo ſuprà diximus: ſed pleniùs in libro noſtro de Scriptoribus Hiberniæ.

Anno Christi MDVII.

CIrca hos dies, Henricus rex podagrâ laborare cœpit, deinde catarrhi in pulmones defluxione, unde, poſt annum unum vel alterum, phthiſi abſumptus eſt. Interim verò mortem ſuam appropinquare ſentiens, ad eam ſe diſponere cœpit. Egenis itaque quamplurimas largitus eſt Eleemoſynas, atque multam pecuniam in alios pios uſus erogavit, pauló que ante obitum, in teſtamento ſuo juſſit, ut ſi quid Fiſcus ſuus injuſtè cuiquam diripuiſſet, id injuriâ affecto redderetur. Cæterùm exitus probavit longè tutius eſſe quemque ſuis oculis & manibus talia committere, quàm alienis, poſt mortem. Hoc anno Guilielmus

Rokeby

Rokeby Juris Canonici Doctor, patriâ Eboracensis consecratus est Episcopus Midensis, & paulò pòst, in numerum eorum ascitus, qui Principi erant ab arcanis in Hiberniâ consiliis. Is Dublinium posteà translatus (post mortem nimirùm Walteri *Fitz-Simon* Archiepiscopi Dubliniensis, qui Finglassæ obiit, ad secundum à Dublinio lapidem, 14 Maii MDXI) Synodum provincialem celebravit anno MDXVIII, cujus Canones extant in libro rubro Episcopi Offoriensis. Sed hoc obiter.

ANNO CHRISTI MDVIII.

MEense Octobri, Kildarius, impetratâ licentiâ Regiâ, Parlamentum Dublinii indixit, in quo concessum est Subsidium tam ab Ecclesiasticis quàm à Laicis. Cæterùm de aliis Legibus in eo sancitis, nihil extat, præter consuetas illas, de Privilegiis & libertatibus Ecclesiæ & *Terræ* Hiberniæ confirmandis. Subsidium illud sive Tributum agris duntaxat imponebatur, idque juxta ratam portionem 13 solidorum & 4 denariorum ex 120 jugeribus occupatis & cultis. Illæ enim taxationes non nisi ex Ordinum consensu, in Parlamento congregatorum irrogabantur: neque semper terris solùm imponebantur, sed quandòque etiam, vel pro ratione agrorum,

vel bonorum, præsertim posterioribus temporibus, secundùm regulas & cautiones in singulis Statutis præscriptas. Abstulit hic annus Walterum Blakæum Episcopum Clonensem sive Clonmacnoisensem, cùm sedi illi præfuisset annos plusquàm 20; Item, Thomam Congalanum Episcopum Elphinensem, virum ob prudentiam & erga egenos liberalitatem celebratum, Item, Johannem *Orum* Abbatem XXXV cœnobii B. Mariæ Virginis juxta Dublin. qui decessit 5 Idus Decembris, & in Ecclesia cœnobii sui, prope Richardum Graceum, quondam *Reclusum*, sepultus est. Successit ei Richardus *Beg*, sive Parvus, qui superstes fuit vix 2 annos & 6 menses.

ANNO

Anno Christi MDIX.

REstat jam pars tantum posterior anni ultimi Henrici VII. Circa quod tempus, Kildarius, suasu quorundam è familiâ O-Nealorum, copiis collectis, Dublinio in Tironiam profectus est, ad recuperanda castra de *Donganon* & *Omey* : Atqui Donganonio ante adventum dedito, ultrà movit, & Omium castrum expugnavit, quod tamen postquàm Arthurum Coni filium, ibi captivum detentum libertati restituisset, diruit prosternavitque. Atque ita Kildarium vidimus, ut in initio, sic in fine regni Henrici, Hiberniæ Deputatum, qui licèt magnis diù difficultatibus conflictatus fuerit, posteriora tamen tempora, magnâ animi tranquillitate, rebus semper ferè ad vota fluentibus transegit. Ecce verò rerum humanarum fragilitatem: Is, paulò ante obitum, expeditionem contra O-Carollum susceperat, sed Athiæ in ipso itinere; (quasi in medio cursu) in ægritudinem incidit, & Kildariam discedens ibi post paucos dies, 3 nempe Nonas Septembris MDXIII, extinctus est. Cadaver Dublinium deportatum, in Ecclesia cathedrali S. Trinitatis, juxta sacellum à se

ſe conſtructum, à boreali parte ſummi altaris, tumulatum eſt. Hoc obiter. Erat is vir magnanimus, procerus, formâ decenti, & ob crebras victorias illuſtris, rigidus tamen & præferox. Anglorum confinia quædam (quod hîc etiam non prætermittendum) caſtris firmavit, unde tutelam iis & ſecuritatem præſtitit. Hujus anni ſub initium obiit Ulickus de Burgo (qui & Mac-William dictus) Clan-Richardi Dynaſta, cujus in præcedentibus nonnulla mentio, & Athenriæ ſepultus eſt, in Eccleſia cœnobii fratrum Prædicatorum. Sed nobiles jam relinquamus, de Rege, Nobilitatis fonte, dicturi. Ad finem nunc pervenimus regni Henrici VII, qui Aprilis XXII, in Palatio ſuo Richmondiæ, quod ipſe de novo conſtruxerat, ex hac vita migravit, ætatis anno LIII, regni XXIV. Corpus ejus XI inſequentis Maii, more Regio, Weſtmonaſterii, in medio nempe Sacelli, eximii operis, (*Orbis Miraculum* vocat Lelandus) quod ipſe ad ortum Eccleſiæ S. Petri, 14000 librarum Anglicarum ſumptu, à fundamentis excitaverat, ſepultum eſt: ubi Teſtamenti executores Mauſoleum ſplendidiſſimum ex ære ſolido deaurato, ſtatuis ejus & uxoris adornatum, poſteà extruxerunt. Princeps is fuit fortis & fœlix, prudens etiam & in rebus ſui temporis turbidis ſedandis admirandæ dexteritatis, porrò frugi, *quo verbo* (ut Cicero de Dejotaro) *ſcio laudari Reges non ſolere*, & per aliquot ante obitum annos (ne quid lectorem celemus) ob multas Legum pœnalium ejus authoritate exactas, populo videbatur gravis. Inter delatores,

præcipui

præcipui fuerunt Richardus Empſonus & Edmundus Dudleyus, uterque Juris Anglici conſultus, qui ſub initium Henrici VIII, ad mortem damnati, plebis furori victima facti ſunt, ſecuri percuſſi. Cætera, de Henrico, ſuis verbis, pro me narrabit Polydorus Virgilius, Archidiaconus Wellenſis, & Hadriani de Caſtello Cardinalis ac Epiſcopi Bathonienſis & Wellenſis in Angliâ ſubcollector: *Corpore fuit gracili, ſed benè firmo ac valido: Staturâ quæ parùm juſtam excederet, formâ eximiâ, vultu, præſertim in ſermone hilari, oculis glaucis, dentibus raris, capillo etiam raro, ingenio magno ſagacique, & à literis non alieno, animo excellenti atque forti, in ſummis quoque periculis, & naturæ ipſius habitu, propè divino. Res conſultò gravitèrque gerebat, quò ſuæ prudentiæ opinio per hominum animos faciliùs pervaderet.* Tum paucis interjectis: *Erat prætereà moderatus, honeſtus, frugi & benignus, & adeò ſuperbiæ atque arrogantiæ abhorrens, ut in ejuſmodi vitiis notatos, durus ac aſper eſſet.* Pergo. Nuptiis inter eum & Elizabetham filiam & hæredem Edwardi IV regis feliciter confectis, titulus ille diù diſceptatus, inter familias Eboraci & Lancaſtriæ, terminatus eſt, atque conjunctæ fuerunt Roſæ, Alba, inſigne Domus Eboracenſis, & Rubra, Lancaſtrienſis: De quibus Bernardus Andreas, Tholoſas, ejus temporis Poëta:

Ecce nunc omnes posuere venti
Murmures, præter Zephyrum tepentem:
Hic Rosas nutrit, nitidósque flores
Veris amœni.

Quando seu longus tenuit colonos
Imber, & nubes resoluta fluxit,
Et diù pendens aratrum reliquit
Tristis arator.

Et non ita diù posteà, D. Thomas Morus:

Purpureæ vicina fuit Rosa candida, utramque
Utraque dum certant sit prior utra, premit.
Utraque sed florem Rosa jam coalescit in unum,
Quoque potest uno lis cadit illa modo.
Nunc Rosa se pandit, nunc se explicat una, sed omnes
Una habet hæc dotes, quas habuere duæ.
Scilicèt huic uni species, odor, atque voluptas,
Et color & virtus est utriúsque Rosæ:
Alterutram ergò Rosam, vel solam quisquis amavit,
Hanc in qua nunc est quicquid amavit amet.
At qui tam ferus est, ut non amet, ille timebit:
Nempe etiam spinas flos habet iste suas.

Atque

Atque ita tandem Pax firma, à majoribus nostris toties exoptata coaluit, finemque imposuit Bello illi intestino & funesto, quod Angliam, plurimos per annos, gravissimè afflixerat: adeò ut inimici Henrici Statum regni perturbare frustrà posteà niterentur, ut ex præcedentibus satis liquet. Illi successit filius Henricus, ejus nominis, in Regum serie, Octavus, vix XVIII annorum adolescens, qui regnavit posteà annos 37. menses 9. diesque 6. túmque deliciis potiùs, quàm annis, aut laboribus confectus, obiit.

F I N I S.

